

2374

Regalo de S. Lorenzo

Ezequiel Lorna Velasco.

CL. GALENI

PERGAMENI DE

RATIONE CV-

RANDI

AD

GLAVCONEM

LIBRI II.

MARTINO Acakia Catalaunensi

Doct. medico interprete.

COMMENTARII EIVSDEM

in eosdem libros.

Lugduni, apud Godefridum & Mar-
cellum Beringos, fratres,

M. D. XLVII.

510
L716

R/3.222

MARTINVS

ACAKIA LE-
CTORI.

*

EDICINA scientiarum
omnium nobilissima, anti-
quissimaque, magna calig-
ne sepulta, ac obruta, iam stu-
diosorum quorundam dilige-
ntia, & industria eritescit.
Numerosissima enim studen-
tium pars, hanc artem ad quæstum trahere vo-
lens, temporis compedia sequi maluit, quam lon-
giori tempore artis pulchritudinem quærere. Itaque
à primis disciplinis, male etiam intellectis, proxi-
mus, non ad artis medicæ principia, sed ad finem
trāsit. Artem enim prius exercere, quam intelli-
gere uoluit alieno periculo. Auicennam igitur me-
dicæ artis principem fecit, primasque illi tribuit.
Hippocratem uerò ac Galenum, duo medicinæ
lumina, magno artis dispendio, è medicorum thea-
tro explosit: illum, quòd cōtracte, pressèq; pro-
dèq; obscure: hūc uerò, quòd late, sed confusè
medicam tractasse diceretur: Auicennam uerò,
quòd artem, ut autumat, & breuiter, & lucu-
lente tradidisset, sequi maluit: quem tamen con-
stat chaos quoddam, ac indigestam molem pos-
tius quam ordinatam doctrinam condidisse. Om-
nia

omnia enim cum omnibus, sine ordine, sine uia ac
 ratione miscuit: uastumque opus effecit, infinitis
 propemodum erroribus refertum, humano gene-
 ri perniciosissimis. Quot enim hominum milia
 una Auicennae, aliorumque Arabum de sangui-
 nis missione ex opposito latere in pleuritide, az-
 liisque internis corporis inflammationibus opi-
 nio iugulauit? hoc tamen Auicennae sectatores in-
 telligere non possunt, adeo huic opinioni inuete-
 rata Arabis autoritas ceruicosos istos ac mar-
 moreos addixit. Exprimi enim non potest, quam
 ex ea confidentia, quam perditae audaciae eiusmo-
 di homines hanc artem fident, literarum omnium
 prorsus expertes. Nullos enim non suscipiunt cu-
 randos, inani pollicitatione miserè uulgo impo-
 nentes: omnesque tam qui curari possunt morbo-
 sos, quam qui curationem non admittunt, ex aequo
 (nisi quos fata seruant) enecant. Quisquis igitur
 ad hanc disciplinam studium suum colloca-
 turus est, educatum ac uersatum in liberalibus
 ac bonis disciplinis esse oportet. Deinde optimos
 praefectores uel audiat, si fieri omnino potest, uel
 certe legat. Itaque Galenum, medicorum solum
 huius artis praefecta facile, luculentè, ac absolu-
 tè docentem, imitandum esse suadeo, non autem
 Arabum doctrinam obscuram, mutilam ac ma-
 cam, erroribusque scatentem. Longè enim plus
 commodi uel ex hac Galeni ad Glauconem cu-
 randi ratione, quam ex uniuersa Arabum do-

4
Etrina te aſſecuturum, ſi quidem diligenter hęc
euolueris, ac intellexeris, confidenter adfirmo.
Quam nos è Græco in Latinũ uertimus, ac enar
rauimus, quàm potuimus diligentiffimè: ſed
quàm feliciter id aſſecuti ſimus, tuum eſto iudic
cium. Quod ſi tibi boni conſultum eſſe intellexe
ro, quas meditor lucubrationes reliquas, in u
ſum tuum edam. Vale.

CL. GALENI

PERGAMENI DE

RATIONE CV-

RANDI

AD

GLAVCONEM

LIBRI II.

*

MARTINO ACAKIA

INTERPRETE ET

COMMENTA-

TORE.

*

VO'D non com-
munem solùm o-
mnium hominũ
naturam, ô Glau-
co, sed & cuiusq;
propriam, nosse
medicus debeat,
& ab Hippocrate
olim rectè tradi-
tum est, & à nobis in ipsis artis operibus,
ut nosti, studiosè obseruatum. Fieri tamẽ
nõ potest, ut propria cuiusq;, perinde atq;
cõmunis, scribatur: sed opposito se habent
ordine scripta & opera: cũ in alijs plerisq;,
tum

4 3

tum

C. i.

tum maxime in his quæ nunc docere statuimus.

NATURAM tum ingenitam, tum ascititiam temperiem uocare solent: nostræ enim generationis initio, ex utriusq; maris & femine genitura, crasin, id est temperamentum nanciscimur, quam nos proprie naturam à nascendo dicimus: quemadmodum Græci eandem φύσις, ἀπὸ τῆς φύσεως appellant. hæc si mutata sit, seu in melius, seu deterius, citra tamē actionū offensionem, ascititia dici poterit. Quòd si tantus ab equalitate sit mutationis recessus, ut corporis functiones ledantur, eā neq; simpliciter naturā, neq; aduētitiā, sed morbū dicemus. Cōmunis itaq; omniū hominū natura est, quæ intra certos limites calidi & frigidi, humidi & sicci cohibetur: quos ultra citraq; nequit cōsistere. Neq; enim quamlibet frigida, calida, humida, aut sicca esse potest, sed intra certos elementorū fines, ut dixi, coërcita, si modo duratura est, ad quorum mediocritatem, quo propius accesserit, eo temperatior euadet: contrā intemperatior, quò longius abscesserit. Cum igitur in hominis mistura, elementa nunc propius ad equalitatem accedant, nunc uero longius recedāt, sitq; aliud alio potentius, sit ut non una sit hominis natura, sed quot modis ea contemperantur, totidem naturas esse oporteat. Atqui in mistione calor frigiditatem, aut frigiditas calorem, & siccitas humiditatem, aut hu

aut humiditas siccitatē, aliquando uero duo ex his altera duo superant: nōnunquam omnia propius ad equalitatem accedunt. Nouem igitur erunt hominis nature: simplices quatuor: calida, frigida, humida & sicca: totidem ex his compositae: calida & humida, calida & sicca, frigida & humida, frigida & sicca, & præter has una temperata. Illarū porrò quæq; cōmunis est, sed minus quàm quæ totā nature ambit latitudinē. Temperata uerò quædā summa est ac consummata, ut scribit Galenus, quæ cogitatione uerius quàm re ipsa cōsistit: nisi fortè tēporis momēto duret: eaq; ratione maioris & minoris diuidua nō est. Quædā uero ab huius absolutiōe, perfectionēq; paululum defleat: habetq; latitudinem, quemadmodum & reliquæ octo: quo liquet innumeras esse priuatas particularēsq; hominis naturas: quarum quamque Galenus propriam cuiusque appellat. Cognoscere igitur communem omnium hominum naturam, nihil aliud est, quàm in illo amplo elementorum ambitu, eam contineri nosse, & quatenus ex elementis ad humanum temperamentum probe mistis, constituta sit. Minus cōmunē uero dignoscere, est eam intelligere, nō solum ex elemētis constare, uerū ex corū uel equalitate uel inequalitate, non qualibet, sed quæ in latitudine humane temperaturæ comprehensa sit: hoc est quatenus aut temperata, aut calida, aut frigida, aut humida, aut sicca, aut ex his mi

xta sit. Particularem uero, hoc est cuiusque pro-
 priam nosse, est eam intelligere non modo calis-
 dam, frigidam, humidam, aut siccam esse, sed in
 hoc, uel illo qualitatis excessu consistere: particu-
 larésq; quasdam proprietates habere, seu natis-
 uas seu consuetudine comparatas. Ceterum pri-
 uata natura præ multitudine, uarietate, ac per-
 petua mutatione sub artē cogi non possunt. Nam
 propemodum infinita sunt, perpetuóque mutan-
 tur. Ad hæc, quantum unaquæq; à iusto tempe-
 ramento recedat, ad amissim deprehendi non
 potest: nihilominus id coniectura assequi eniten-
 dum est. Fieri enim nõ potest, ut quis recte curet,
 nisi is non modo communem, sed & propriam,
 priuatámq; cognoscat. Siquidem aliæ natura a
 lia remedia efflagitant. Coniectura igitur, quo-
 niam demonstratione nõ licet, quantus sit à me-
 diocritate recessus, diligenter disquirendum est.
 Porrò autem nõ quemadmodum communis, ita
 priuata doceri potest: sed aliter docemus, aliter
 opera tractamus. Ab uniuersalibus enim docen-
 tes auspicamur, & ad particularia deuenimus:
 curationem uero à particularibus, & contrario
 quo inuenta sunt, ordine molimur. uerbi gratia,
 cum febrem docere uolumus, eam in toto genere
 contemplamur, eius naturam perscrutantes per
 theoremata & principia artis: cognitam in suas
 differentias dispescimus, nempe in putrem, dia-
 riam, & hecticam. Rursus putrē & hecticam
 diuidimus

diuidimus, deinceps procedendo, dum ad particulares & indiuiduas deuentum sit. Postea earum causas omnes, usq; ad ultimas uestigamus. Curamus uero nō à febre auspicati, sed ab hac, nimirum biliosa, qua Achilles laborat: quæ quia presentem causam habet, nempe putredinem, huic prius quàm illi intendimus: quoniam rursus ob meatuum constipationem fit putredo, ad constipationē consilium nostrū dirigimus. Igitur quod docendo inuentum est ultimum, id operando uides esse primum. Quocirca opposito se habent ordine scripta, & opera.

EFFLAGITASTI enim, ut tibi uniuersalē medēdi uiam ac rationē, quasi summam describerē: hæc autē qualitate, quā titateque remedij cuiusque, & utendi modo, ac occasione, quæ horum omnium cognitu difficilima longe est, perficitur. Circa quam, nempe admodum præcipitem, ut alicubi autor nobis bonorum omnium Hippocrates docet, plerunque medicos nō uulgares modo, sed & certe optimos, falli uides. Quinetiam recta assequi coniectura medicamenti quantitatem, pro uirium ratione corpori accommodandam difficile esse, idem uir scripsit.

Uniuersalis medēdi uia ac ratio, quam methodum Græci uocant, ex principio aliquo ad singula peragenda ordine perducit: docēdo quid

a s primum

primum, quid secundum, quid tertium, & reli-
 qua deinceps: & quid cū quo, & quid sine quo
 curationem efflagitet: & qua ratione e. i. perfi-
 ci possit. Primum enim curari debet id quod ma-
 gis urget, aut sine quo aliud curari non potest:
 Magis urget, quod maius periculum, si negligat-
 tur, adlaturum est: Periculum autem adfert affe-
 ctus magnitudo, siue is morbus, siue causa, siue
 symptoma sit: Affectus magnitudinem sua sub-
 stantia prodit, atq; à naturali statu recessus: præ-
 terea & partis affectæ conditio. Nonnulli enim
 affectus toto genere mali sunt, ut syncopæ, animi
 deliquia, atque id genus alia, quæ vires affatim
 demoliuntur. Nonnulli uero ex se quidem perni-
 tiosi non sunt, sed si increuerint, multūmq; à na-
 turali statu recesserint, periculo nō uacant. Cu-
 iusmodi sunt quædam febres, quæ errore uel me-
 dici uel egroti ad tantum excessum deueniunt,
 ut hominem iugulent. Ad eundem modum par-
 tes aliæ alijs maius periculum minantur, ubi af-
 fectum alioqui mitem conceperint. Principia e-
 nim uirtutum, stomachus, & aliæ corpori neces-
 sariæ partes, affici uel mediocriter non possunt,
 sine magna totius corporis iactura. Ab his igitur
 curationem auspicari oportet. Exemplum ha-
 bes in hoc priore libro de febre assidua cum sto-
 machi affectu, syncopæ, animi deliquijs, & alijs
 id genus symptomatis. Aliud sine alio curari
 non potest, ut effectus sine causa. Putris febris,
exempli

exempli gratia, curari nõ potest nisi abacta eius
 causa: nempe humorum putredine: nec putredo,
 nisi deleta obstructione. Igitur ubi nihil aliud
 urget in id genus affectibus, curationis ordo à
 causis petendus est. Quemadmodum ubi compli-
 cati sint affectus, ab eo auspicari curationem o-
 portet, sine quo reliqui curationem non admit-
 tunt. Proponatur, gratia melioris intelligentiæ,
 ulcus cauum in crure præter naturã calido: quo-
 niam autem per hãc hypothesin affectus multi-
 plex est, nempe ulcus, cauitas, & intemperies pars
 is calida, uidendum est ex quo principio ad sin-
 gulorum curationem procedendum sit: & cui pri-
 mo consulendum, cui secundo, & tertio: quod nos
 methodus ad hunc modum docebit: Ulcus, quia
 solutio continuitatis est in carne, uniri postulat:
 cauitas, carne repleri: crus præter naturam cali-
 dum, refrigerari, per primum illud principium,
 Contrariorum contraria sunt remedia. Et quo-
 niam ulcus probe uniri non potest, nisi commissis
 eius labris, ceterum committi non possunt, ni-
 si ei quæ perijt caro uicaria resignatur: quod cũ
 natura sit opus, ea nisi integra, incolumisq; sit,
 hoc munus rite obire non poterit. Ex hypothesi
 autem crus præter naturam incaluit, proinde
 eius natura imbecilla est, & ad procreandam
 carnem inepta: quare nisi reductum sit ad suam
 naturalem constitutionem, similem deperditæ
 carnem generare non poterit. Primum igitur crus
 ad

ad naturã reuocabimus, deinde ulcus carne implebimus, postremo solutam uniemus continuitatem. Vniuersalem hanc curandi rationem cõstare Galenus ait, ex remediorum qualitate, quantitate, utendi modo, adhibendi opportunitate. Remediorum qualitas ab actione quam edit, à parte cui præcipue dicatur, & ab affectu cui medetur, sibi nomen adoptat. Actionem edunt primæ qualitates, nempe caliditas, frigiditas, humiditas & siccitas, ex hisq; natæ, ut quæ emolliunt, indurant, laxant, tendunt: quæq; substantiæ concrementum consequuntur: cuiusmodi sunt quæ tenuant, incidunt, & incrasant, & meatus infarciunt, emplasticas uocant: quem admodum & quæ ex ambabus ijs nascuntur, ut astringens, densans, repellens, aperiens, digerens, detergens, & alia id genus, de quibus fusissime Galenus in libris de Simplicium medicamentorum facultatibus disputauit. A totius substantiæ similitudine uis purgatoria manat, quæ humores è corpore trahit, alia alios. Sortiuntur etiam appellationem huiusmodi qualitates ab affectu, & affecta parte, quibus medentur: ut beschica, id est tussicularis, quæ tussi: stomachica, hepatica, quæ stomacho & iecori cõueniunt. Qualitates primas adhibendas esse ostendunt affectus quidem contrariã, ut calidus frigidã, frigidus calidam, & alij pari modo. Temperatura uero similem, calida quidem calidam, frigida frigida

dam

dam, humida humidam, & sicca sicca. Ad eundem modum alie qualitates, tum que ex primis nascuntur, tum que ex substantie crassamento, tum ex utrisq; ortum habet, contrariis affectibus & similibus temperaturis adhibetur: ut emollit & preter naturam substantie, que indurat: rare, que densant: & relique pari modo. Sola vitiosi humoris conditio purgatoriam vim prescribit, ut bilis que bilem trahat: pituita, que pituitam. Quemadmodum que a loco & eius affectu nomen accipit, tum loci ipsius, tum morbi natura, quam adhiberi oporteat, ostendit. Venter enim, stomachus, & iecur, medicamenta efflagitant, que robur seruare possint: cuiusmodi est absinthium. Quod autem tum morbus tum affecta pars peculiare quoddam remedium desiderent, id fit uel occasione super predictarum qualitatum, uel quod non ante medicamento uis sua fungitur munere, quam a natura excitata sit. Nam que partium crassitie polent, uiscosamque sunt, motu pigra existunt, ideo primis partibus herent, in quibus natium expectata calorem, uim suam exerunt. Tenuia uero celeriter in longinquas partes perueniunt, antequam in actum, ut dicitur, reducantur: ubi uim suam exercent, ut cantharides in uesica: hinc fit ut alia iecori, alia lieni, alia alijs partibus conferant. Sic nonnullarum partium ut iecoris & uentris robur seruare debet, scilicet uniuerso corpori necessarium. Idco leniter astringentibus,

hoc

hoc est quæ naturæ partis robur tueantur desis-
 derant: cuiusmodi est absinthium. Pari modo nõ
 nulli morbi peculiaribus remediis iuari credun-
 tur, ut comitiales pæonia, nõ autẽ occulta, ac deli-
 tescente ui, sed quatenus humores hunc morbum
 efficientes extenuat, ac digerit. Quantitas
 non solum molem, & mensuram, uerum etiam
 facultatis ordinem, ac gradum & numerum ad-
 hibendorum medicamentorum continet: hæc o-
 mnia definiunt magnitudo affectus, propria cor-
 poris natura, uirium robur, partis conditio. Affectus nomine intelliguntur morbus, eius causa,
 & symptomata. Magnitudo sub se cõtumaciam
 affectus continet: etiam si alioqui exiguus sit. Igi-
 tur affectus magnus, non solum medicamento co-
 piam, sed & uehementiam postulat: exiguus mi-
 norem modum, & uim remissiolem: atq; ut ses-
 mel dicam, equali medicamento excessu,
 contrarius naturæ excessus abigendus est. Nam
 quemadmodum medicamento facultas, tum mo-
 le minor, tum uiribus ignauior, ad mediocritas-
 tem, quod excessit, non reducit, sic maior uehe-
 mentiorq; oppositum excessum inuehit: tantum
 quidem, quantum ipsa naturæ excessum supera-
 bat. Neq; enim alia ratione calidum, & frigi-
 dum medicamentũ dicimus, quàm quòd calfacit
 & refrigerat: sic & mediocriter calidum, quod
 modice calfacit: & in primo, secũdo, tertio, quar-
 tõe excessu calidũ, & frigidum, quod hoc aut
 illo

illo excessu corpus calfacit, ac refrigerat. Vbi igitur uehementer immutandum corpus est, uehementer immutantibus est opus: ubi modice, ijs qua modice immutet: ubi in secundo, tertio, quarto ordine, medicamenta, qua similiter afficiant adhibenda sunt. Pari modo in alijs qualitibus factitandum est, ut aperientibus, & detergentibus. Sic par pondus, & mensura in pari morbi magnitudine adhiberi debet: itaq; remedij quantitas quam maxime fieri potest, affectus magnitudini respondeat. Pertinacia affectus medicamenti quantitatem uariat: si quidem is facile solui possit, parcius ac rarius offerendum esse comonstrat: sin egre ac pertinaciter, liberalius & frequentius. Quemadmodum & uires si ualidae sunt, largius & frequentius admittunt: sin imbecillae, parcius. Corporum propriae praeuatq; naturae ut uariae ac differentes sunt, ita uarium medicamenti modum postulant. Sunt enim quibus id in alimentum uertitur, si deuoretur: ijsq; liberalius ac uehementius sumunt. Alij contra a quouis facile leduntur, sic ut interdum solo eius olfactu ad uomitum prouocentur: atq; ijs parcius, ac blandius adhibendum est. Conditio partis sentiendi praestantiam ac hebetudinem, crassamentum, officium, formationem, situm, ac societatem cum alijs partibus, complectitur. Acutus enim sensus uehemens ac copiosum medicamentum respuit, quod obtusus, hebesq; admittit. Quemadmodum rara, mollis, & laxa materia mitius:

tius:

tius, densa, dura ac compacta, ualentius recipit: sic partes principes, & quæ uniuerso corpori officium suum præstant, quales sunt uentriculus, iecur, cor, & cerebrum, blandius, ac parcus. Contra obscuræ, ignobiles, & quæ munus publicum non habent, acrius & liberalius ferunt, ut postea fusius docebitur. Formatio quoque partis eandem habet rationem. Siquidem partes quæ tam intra se quam extra uias habent faciles ac patentes, mitius ac parcus: quæ uero meatibus carent aut angustas uias habent, uberius & acrius efflagitat, uti posteriore libro dicetur. Situs, & societas partium, medicamento & uim & molem uariant. Nam quæ in superficie constituta sunt, & quæ societatem cum uentriculo & intestinis habent, paucum ac mite: quæ uero longe à uis purgatoris distant, largum ac uehemens exigunt.

Ut educti medicamento modum ac rationem ostendant, humoris natura, uia per quam humor ipse educitur, locus cui remedium adhibetur, & medicamento uehementia, morbi que conditio. Nam si humor uacuando in nobilem partem uergat, hunc retrahere, uel deriuare expedit in locum conuenientem: qualia sunt intestina, uesica, uterus, cutis uniuersa, palatum, nares: & per conuenientem uiam, hoc est rectum tramitem, ac per directum, ad locum affectum. Sin in ignobilem, & per commodam uiam, sine da natura est, modo par sit humori uacuando. Sin minus, inuanda. Quod si resideat humor in aliqua corpo

ris parte, isq; quantitate magis quam qualitate delinquat, educi sanguinis missione debet. Sin qualitate, & ad excretionem paratus sit, protinus educere per idonea, ut dictum est, loca oportet: qui si crassus ac lentus sit, prius extenuari incidiq; postulat: postea, ut modo docui, uacuari idoneis medicamentis. Sin farta uia est detergi, astricta laxari debet: postea humor uacuari. At si neq; stricta, neq; obstructa sit, aut alio quouis modo impedita, quominus per eam humor fluat, si qua de humore modo dicebamus, consentiant, protinus hunc uacuare oportet. Ceterum, si affectus magnitudo uehementissimum remedium efflagitat, non continuo id adhibendum est, sed remissius primum, deinde paulatim in auctis eius uiribus, tantisper dum morbi magnitudinem aequet, offerendum. Non enim subitas uehementesq; mutationes natura sustinet, praesertim iam morbo imbecillior reddita. Ad eundem modum, ubi corpus larga euacuatione eget, sed per imbecillitatem, aut aliam occasionem, hanc semel ferre non potest, ea in multas est partienda, ut in cacochymia. Locus uero, cui adhibetur remedium, medicamenti formam potius, quam ministrandi modum docet: siquidem alia ano, alia uero, alia oculis medicamenti forma adhibenda est. Occasionem Graeci *ναῖγον* uocant, id est temporis partem, in se habentem rei alicuius idoneam faciendi, aut

b

non

nō faciendi opportunitatem. Curādi autē nācipi
 Hippocrates ὀξύ, id est, celerem esse ac precipi-
 tem ait, celeriterq; transeuntem; ob perpetuum
 substantie corporis fluorem, ut Galenus inter-
 pretatur, scilicet alterantibus causis, tum inter-
 nis, tum extrinsecus incidentibus obnoxia. Mor-
 bus enim, ut alias causas taceam, maxime cor-
 pus immutat, atq; eò reddit imbecillius, quo ue-
 hementior est. Quò uero grauius affligit, eò cele-
 rius exigit remediū. unde fit, ut celeris sit exhi-
 bèdi remediij opportunitas. Remediorum autem
 opportuna tempora, in genere quidē, ex presen-
 tia eorū, quæ remedia efflagitant, & eius absen-
 tia, quod potest exhibitionē impedire, desumun-
 tur, ut autor est Galenus. Remedia efflagitant
 morbus, eius cause, & symptomata. Nullo enim
 tempore hæc auxilijs non egent. Nam quicquid
 in corpore præternaturam est, quocunq; morbi
 tempore, siue principio statim, siue incremento,
 siue statu, siue declinatione, sui ablationem indi-
 cat. At non omnia omni morbi tempore oppor-
 tuna sunt auxilia: sed alia in principio, alia in-
 cremento, alia statu, alia declinatione confes-
 runt. Vacuatio enim, etsi hanc febris, uerbi
 gratia, ex humorum putredine perpetuo effla-
 gitet, non tamen omni tempore commode ad-
 hiberi potest: sed tantum, cum uirium robur id
 permittit: hoc est, ut dicebamus, absentia eius,
 quod prohibere adhibitionē potest: hoc autē est

uirium imbecillitas. Itaq; à tempore morbi uires, à uiribus occasio adhibendi remedij petitur: his si adiunctus sit motus, uel humoris, uel naturæ, uel utriusq; , maxime remedia offerre licebit. Ostensum autem est, omnem præter naturã affectum, semper sui ablationẽ efflagitare: præsensq; uirium robur, id est, uirium imbecillitatis absentiam, remedium admittere. Valent autem uires magna ex parte, & per initia horum morborũ, & declinationes. Igitur per ea tempora licet remedia adhibere. Per initia quidem sanguinis missionẽ, aut purgationẽ, si materia turget, aut ad excretionem alioqui parata sit: in declinatione uero maxime purgare licet, cum tunc & humor concoctus, excerniq; idoneus sit, & natura morbo superior ad expulsionem moucatur. Eodem modo per accessionum particularium principia prouocare uomitum licet, in declinatione uero inferiorem uentrem mouere, aut sudores elicere, naturæ motum imitantes. Particulatim uero remediorum tempora, tum ex antè commemoratis, tum ex alijs, quæ omnino scribi non possunt, petuntur. Cum enim non omnes morbi æqualia habeant tempora, nec eadem symptomata, remedium aut impediencia, aut accelerãtia, atq; agrotorum diuersæ sint particulares naturæ, propemodumq; infinitæ, ut ostensum est: aliaq; id genus inueniantur, quæ adhibendi remedij occasionem uariant, quod temporis momen-

b   a   tione

tum omnibus idoneum præscribi poterit? Non est igitur facile singulis sua tempora inuenire. Itaq; medicos uel doctissimos, circa hanc occasionē subinde hallucinari contingit. Quòd uero nec promptum sit idoneam medicamenti quantitatem pro uirium ratione adhibere, uel ex eo constat, quòd exacte corporis uires, ac medicamentorum facultates metiri non possumus: sed coniectura tantum, quam non omnes probe assequi ualent.

C V M igitur ad rectam curationem plurimum conferre tum occasio, tum quantitas remediorum constet, sint autem hæc singulis ægrotis propria, nihil uero quod proprium sit uerbis explicari possit: hac ratione, quod commune est scribere cogimur, tametsi id usu sit secundum.

Non solum adhibendorum remediorum occasio, & quantitas, ad rectam curationem conferunt: uerum etiam qualitas & utendi modus, ut proxime declaratum est. Ea uero omnia singulis ægrotis propria peculiariaq; insunt: neq; enim eadem medicamenti quantitas, neq; qualitas omnibus conuenire potest, nec eodem morbo tempore adhiberi, nec omnibus eodem modo ministrari: insuper particulares nature innumere sunt, ut docuimus, morbi quoq; particulares innumeri: unusquisque uero tum morbus, tum ægrotus proprium efflagitet remedium:

quot

quot natura, & morbi sunt particulares, totis-
dem remedia particularia esse oportet: nempe
infinita, proindeq; ineffabilia. hæc igitur cū pro-
pria unicuiq; insint, propria autem uerbis ex-
plicari non possint, quæ communia sunt, sub ar-
temq; cogi possunt, scribere tentat Galenus: non
autem propria, quæ explicari non possunt. Quod
itaq; commune est scribit, licet in exercenda ar-
te secundum locum obtineat.

PLERUNQUE enim ægrotos quos-
dam inuisimus, quibuscum antea, dum sa-
ni essent, uersati non fuimus: proinde quæ
colorem, quam corporis habitudinem,
quem natium calorem, arteriarumque
pulsam antè habuerint, ignoramus: quæ
si antè perspecta nobis fuissent, morbi u-
tiq; magnitudinem probe iudicare potuis-
semus. Cuiusque enim morbi magnitu-
do tanta est, quantum à naturali statu re-
cedit. Quantum uero recedat, solus is no-
uit, qui naturalem habitum ad amissim
tenuerit. Quod cum in illis ipsis ignore-
mus, ne omnino hæsitemus, ad id quod
commune est, confugimus. Nam in hoc
artis peritus imperito plus non nihil po-
test. Quid uero plus? Hippocrates qui-
dem omnium quos nouimus, id primus
literis mandauit. Qui autem post hunc
fuerunt, eiusq; scripta intellectu conse-

b , quiti

quiti sunt, fusius sunt interpretati. inter quos fuit Mnesitheus Atheniensis, uir cum in omnibus aliis, quæ ad artem pertinent non mediocriter eruditus, tum in exercenda arte, quantum uia ac ratione licet, nulli peritiam secundus.

Obiter hoc loco signa enumerat, quibus natura cuiusque deprehendi possit: quæ quoniam paulo post plenius tractabuntur, nunc explicanda non sunt: interim tamen monebimus eorum cognitionem, ad rectam curationem esse pernecessariam: quædo morbi magnitudo sine his minime haberi potest: siquidem ea tanta est, quantum est à naturali statu recessus: quem nos non à mediocritate, sed à propria cuiusque natura, metimur. Huius rei intelligenda gratia, fingamus Achillem natura esse calidiorum duobus numeris supra æquale temperamentum, Hectorem uero temperatum: utrumque tertiana laborare, quæ excedat, exempli gratia, utriusque naturam temperatum tribus numeris: dico parem in utroque excessum præter naturam esse, nempe calorem tribus numeris excedentem: Achillem Hectore nihilominus calidiorum esse. Nam cum ex hypothese, ille duobus numeris calidior sit natura, hic temperatus, uterque æquali excessu præter naturam laboret: Achilles quidem à mediocritate quinque numeris, Hector uero tribus solum excedet. Quod si ab hac totidem num-

mer

meris præter naturam Hector recederet, gravior quam ille laboraret, ut qui à suo temperamento longius abscederet. Itaque necessaria est privata cuiusque naturæ ad magnitudinem morbi habendam, cognitio. Signa igitur morbosa cum salubribus conferre oportet: æstimareque, quam illa sint ab his mutata: hoc est, quantum color, calor, pulsus, corporis habitudo præsens, à pristina recedat: tum sic ad ueram curationem accedere facile poteris. Si uero incognita sit propria egrotantis natura, proindeque à natiuo statu recessus, ad commune confugiendum est. quod si non exactam magnitudinis morbi notitiam, saltem artificiosam coniecturam attulerit. Communia uero sunt, egrotantis ætas, temperatura, regio, tempus, morbi species, uictus ratio, & alia id genus, quæ suo loco docebuntur.

HIC Mnesitheus à primis summisque generibus auspicatus, ea in alia item genera, species & differentias, secunda esse censuit. Hæc denuo in alia similiter: quæ rursus eodem modo distribuenter, dum ad aliquam talem descendemus speciem, quæ diuisa in unum numero ac indiuiduum desineret. Mihi uero satis est tibi sententiam meam breuibus explicuisse. Nam ridiculus forem, si te tua docerem, tanquam ea pridem ex Platone

tone non didiceris . De hac re igitur meminimus , non ut te diuidendi rationem doceremus , sed quòd ad ea , quæ pòst dicetur , omnia , non inutilem fore speraremus : quòdque aliter tibi causas , ob quas medicorum plurimos passim errare contingit , efflagitanti non alia uia melius indicare possemus . Etenim quicquid tum in aliis sectis , tum à multis medicis in morborum curationibus delinquitur , primam id maximamq; causam habet , uitiosam diuisionem . Quidam enim in primis , summisq; generibus statim subsistunt , solis indicationibus , quæ ab illis desumuntur , contenti . Quidam quadam tenus diuidendo processerunt , sed ad diuisionis metam non peruenierunt , multi autem perperam diuiserunt .

Quàm necessaria sit diuidendi ratio ad curationem , qualisq; esse debeat , & quæ in ea uitia committantur , ostendit . Sub diuisionis nomine Partitio , & Resolutio continentur . Genus autem proprie in suas species , ac differentias diuiditur : totum in suas partes distribuitur : effectus uero in suas causas , & causa in suos effectus : finis quoq; in sua media resoluitur . Genus igitur diuidi debet in proximas semper species , ac differentias : quæ rursus in propinquas eodem modo distribuuntur , rursusque in
aliis

alias, dum ad eam peruentum sit speciem, quæ
 amplius diuisionem non recipit. uerbi gratia.
 Morbus alius simplicium partium, quas simila-
 res uocant, alius instrumentalium est, alius us-
 trarumq; communis. Rursus simplicium par-
 tium morbus alius calidus, alius frigidus, alius
 humidus, alius siccus, alius ex his mixtus: qui in
 alios postea morbos non diuiduntur nisi ratione
 maioris & minoris differentes. Eodem modo re-
 liquæ morbi differentiæ secari possunt, ut ex Ga-
 leni libris de Differentiis morborum constat. Ef-
 fectus uero in suas semper proximas causas, ut
 febrem in putredinem, hanc in prohibitam trã-
 spirationem, quam in meatuum cõstipationem,
 rursus hanc in obstructionem, & astrictionem
 resolvimus. Et obstructionem in humorum tum
 abundantiam, tum crassitudinem, tum lento-
 rem. Astrictionem in causas euidentes, ut in friz-
 gus, & aquas aluminosas: Crassitudinem, &
 lentorem in antecedentem uictus rationem: Et
 cause in suos effectus: ut meatuum cõstipatio
 in putredinem, putredo in febrem. Sic finem in
 sua media resolvimus. Exemplum in septimo
 τὸν μετὰ τὰ φυσικὰ ab Aristotele exprimitur,
 ad hunc modum: Fit autem sanum ita cogitan-
 te medico: Quoniam sanitas est tale quid, neces-
 se est, si sanum futurum sit, ut hoc adsit, nempe
 equalitas: & si hoc, caliditas: si uero calidita-
 tem adesse oporteat, opus est frictione. Po-

nit enim morbum esse frigidum. Partimur autem totum, ac compositum in suas partes: ut corpus in caput, thoracem, uentrem, manus, pedes & c. Medicina in scientiam salubrium, morbosorum & neutrorum: alie sunt differentie diuisionis, ut *πολυσημου* in sua significata: & subiecta in sua accidentia: hanc uocat Cicero enumerationem, ubi singula quæ rei alicui insunt, enumerantur. ut si quis Francisci Galliarum regis, huius nominis primi, dotes recenseret: eas primum, in animi, & corporis uirtutes distribueret. Rursus animi, in liberalitatem, æquitatem, clementiam: Corporis, in pulchritudinem, & robur. sed hæc ad rhetoras magis spectant. Vbi uero in opposita accidentia subiectum diuiditur, ratione habet uere diuisionis: ut corporis humor alius calidus, alius frigidus, alius humidus, alius siccus. Contra diuiditur accidens in subiecta, ut morbus alius simplicium partium, alius instrumetalium, alius utrarumq;. Diuidendi formas ignorant, qui plura quàm par sit diuidendo attingunt: necessaria omittunt, qui generum specierumq; ordinem luxant. Plura attingunt, qui accidentia quedam quæ necessaria ad rem propositam non sunt, in diuisionem adferunt: ueluti cum febrem diuidunt in rubram cum alijs differentijs. Necessaria omittunt, ubi aliquod intermedium genus uel species omittitur. Luxatur ordo, cum superius inferiori subijcitur: hoc est, magis com-
mune,

mine, minus communi. Quòd autem diuidendi ratio ad curationum inuentionem sit necessaria, ex sequentibus patebit.

AT quisquis omnia, & quæ secundum, & præter naturam sunt, ad hanc uiam, ac rationem reuocarit: & ex omnibus ijs quæ per diuisionem inuenta sunt, integras desumpserit indicationes: solus is, quantum per humanas uires licet, medendo non errauerit: notos quidem alijs melius, ignotos uero, quàm fieri poterit maxime secundum illos curauerit. Si quis enim probe distinxerit primùm ætatum, deinde temperaturarum differentias, & uires, multaque id genus, quæ homini insunt, cuiusmodi est color, calor, corporis habitudo, arteriarum motus, consuetudo, studia, & animi mores, quibus addiderit maris & fœminæ discrimen, & quæ ad regiones, anni tempora, & alias ambientis nos aëris constitutiones, ad propriam ægrotantis naturam propè accedet. Verum alia quidem horum omnium in libris de Pulsibus, alia uero in libris de Temperamentis disputata sunt: quemadmodum & quæ præter naturam sunt uniuersa, ut inter se formis ac generibus differant, in libris de Affectibus à nobis definita sunt.

Secundum naturam sunt, sanitas, uires, sanitatis

tatis tum causa, tum effectus. Præter naturam uero, morbus, morbi tum causa, tum symptomata. Sanitas simplicium quidem ac primarum partiũ, ex calidi, frigidi, humidi, & sicci symmetria: instrumentalium uero, ex commoda magnitudine, numero, forma, & situ consistit. Quoniam autem nouem, ut diximus, modis elementa miscentur, nouem erunt symmetria, id est temperaturæ: totidémq; primarum partium sanitates. Rursus quoniam instrumentorum fabrica ex quatuor absoluitur, nempe magnitudine, numero, forma, & positione, quatuor erũt eorum sanitatis differentia: quæ si omnia instrumento adsint, summa erit instrumenti sanitas, quatenus instrumentum est. Nam eius simplices partes intemperantia laborare possunt, & earum fabrica inculpata esse. Si uero absoluta sit tam primarum partium temperies, quàm instrumentorum commoderatio: & absoluta omnino erit sanitas. Sin utraq; deflectat ab hac perfectione, citra tamen actionum lesionem, sanitas quidem erit, sed eò imperfectior, quò à iusto modo magis recedet. Cæterum forma, partis figuram, cavitatem, asperitatem & leuitatem complectitur: Figura, curuitatem, rectitudinem, planiciem, & similia corporis instrumentis commoda: Cavitatis uero, raritatẽ, densitatem, obstructionẽ. Vires autẽ sunt, animalis, uitalis, naturalis. Animalis, sensibilis, motrix, princeps. Princeps imaginatio, intellectus.

lectus, memoria. Causa, quæ sanitatem seruant sunt, admouenda, efficienda, foris incidentia, & educenda, quæ in libris de Sanitate tuenda Galenus fusissime tractauit. Rite enim ministrata sanitatem tuentur: proinde ad res secundum naturam referuntur. Contra improbe adhibita morbos pariunt: ideo ad res præter naturam reducuntur. Effectus sanitatis, actio proba, & excrementa, qualitatésque secundum naturam. Actiones totidem sunt, quot uirtutes: ut sentiendi, mouendi, & reliqua qualitates, quæ sensibus deprehenduntur, calor & humiditas tactu: color, uisu: uox, & sonus, auditu. Excrementa, quæ tota substantia, quantitate, & qualitate secundum naturam se habent. Res præter naturam, sunt morbus, eius cause, & symptomata: quorum diuisio amplissime in Galeni libris de differentijs, & causis morborum & symptomatum monstrata est. Igitur indicatio à rebus secundum naturam desumpta, prima & communissima custodiam sanitatis, & eius tum causarum, tum effectuum, quæ aderant incipiente morbo, com monstrat, ita, ut per morbum mutari non debeant, etiam si à mediocritate deflexerint. Itaque biliose nature ægrotanti danda sunt, quæ hanc conseruent, & reliquis pari modo à quibus particulares sumuntur indicationes: eo ordine semper procedendo, quo diuisa fuerunt. Absoluta, gratia exempli, sanitas primarum partium

partium causas efflagitat, quæ se tueantur moderatissimas, calida calidas, frigida frigidas, & reliquæ similiter temperaturis, ex quibus nate sunt, gradu & ordine respondentes. A rebus uero præter naturam sumitur indicatio: prima quidem & generalissima, quæ morbum, eius causas, ac symptomata abigenda esse docet. Particulares uerò à particularibus morbis, quo ordine inuenti per diuisionem fuerunt. Quoniam igitur morbus alius intemperantia est simplicium partium, alius instrumentorum incommoderatio, alius unitatis solutio: intemperantia quidem ad temperamentum reduci postulat: incommoderatio ad commoderationem: & continuitatis solutio ad unitatem. Rursus intemperantia alia calida, alia frigida, alia humida, alia sicca est: calida refrigerari, frigida calefieri, humida siccari, & sicca humectari cupit. Ad eundem modum & reliqui particulares morbi, symptomata, et causæ: semper procedendo ad indicationum inuentionem, quo ordine inuenta per diuisionem ea fuerunt. Ex quo liquet, diuidendi rationem ad morborum curationem esse pernecessariam: siquidem diuisionis eorum curandorum omnes suggerit indicationes. itaque si quis hanc probe norit, medicando non errabit, quantum per humanas uires licet. uerum cognitos quidem melius quam incognitos: quanquam & hos probe curabit. Ad proprie uero cuiusque naturæ cognitionem proprie accedet.

accedet, quisquis apte distinxerit etatum & temperaturarum differentias, vires, colorem, calorem, corporis habitudinem, arteriarum pulsum, consuetudinem, vitæ genus, animi mores, sexum, anni tempora, regiones, & alias ambientis nos aëris constitutiones. Hæc enim, qualis cuiusque sit natura, ostendunt. Siquidem aliæ etates alias habent naturas. pueri enim humidus sunt, adolescentes temperati, iuvenes calidi & sicci, senes frigidi & sicci. Sic temperaturæ aliæ calidæ, aliæ frigidæ, aliæ humidæ, aliæ siccæ, aliæ ex his mixtæ, aliæ vero temperatæ: quarum quæque certis notis deprehenditur: quæ ex Galeni Parua arte discendæ sunt. Vires per se quidem non apparent, sed à suis produntur actionibus: animalis quidem à mouendo, sentiendo, apprehendendo, intelligendo, & memorando: vitalis ab arteriarum pulsatione: naturalis à concoctione: quam rursus excrementa patefaciunt. Color quoque corporis naturam testatur. Similis enim efflorescit cutis humoribus, ut autor est Galenus. Itaque ater atram bilem, flauus flauam, albus pituitam, rubicundus sanguinem abundare in corpore significat: qui humores cuiusque propriam naturam perspectam reddunt. Calor etiam naturam illustrat: si quidem mitis est, naturam temperatam: si acrior, biliosam esse significat. Quemadmodum corporis habitudo carnosus, calidam & humidam: pinguis, frigidam &

& humidam : extenuata aridam, & quadrata temperatam. Arteriarum pulsus differentias, & quam quæq; naturam nuntiet, ab ùde Galenus in libris de Pulsibus tradidit, Cõsuetudo uerò nature proprietatẽ docet. Nam ex longo otio, uictu humido & Largo humidior natura euadit: quẽadmodũ aridior ex labore, uictu sicco & parco. Vitæ genus, id est ars quam quisque exercet, si magni sit laboris, & calido siccoque loco exerceatur, ut ferraria, calidam siccãque naturam reddit. Contrà, humidam & frigidam, si corpus non fatigat, & loco frigido & humido exerceatur. Animi quoque mores, qualis cuiusque natura sit, docent: ira enim & furor testes sunt caliditatis: iræ uerò uacuitas, frigiditatis. Regio, temporis constitutio, & ambientis nos aëris conditio, qualis quæq; est, talem & reddit, & testatur esse naturam. Sexus uerò nature est index: uir quidem, calida & sicca: femina uerò, frigida & humida.

NVNC uero omnis nostra disputatio de ijs ægrotis erit, quos exacte, antequam morbum contraherent, noueramus: cum quibus tamen & reliquos omnes quorũ nobis non erat perspecta natura, intelligemus. Siquidem difficile non fuerit, ex eo quod perfecte distinctum est, id etiam quod tale non sit, inuenire.

Quoniam omnis ars à notioribus ad ignotio

tra procedit, primū de *ys*. Galenus disputat agrotis, quorum naturam ad amussim, dum sani essent, perspectam habueris. Postea de *ys*; quorum natura prius, quā morbus inuasisset, incognita fuit. Facile enim, ut inquit, ex certo, exquisitēq; cognito, quod incognitum est, inuenitur.

I G I T V R à febribus, quoniam harum curandarum rationē habere cupiebas, auspiciemur: primūque de simplicissimis, quas Hippocrates ephemerās, id est diarias uocat, differamus.

Febrem esse Galenus ait natium calorem in igneum uersum. Is autem natiuus duplex est: alter, quem idem autor nunc aëream, nunc sanguineam substantiam, nunc uero spiritum uocari scribit, temperatus, non ubique sui similis: in alijs enim partibus elaboratior, in alijs minus elaboratus. (quemadmodum & sanguis) existit: omnium naturæ functionum auctor, proinde in nulla corporis parte non continetur, in spatijs quidem inanibus plurimus. Is pro temporum, ætatum, & uictus ratione, modo auctior, modo minutior, & modo acrior, modo mitior existit. Ventres, inquit Hippocrates, hyeme calidiores, id est plus continent calidi innati: quod eo tempore cutis spiracula, caloris exhalationem prohibeant, frigore astricta. Item eodem tempore mitior, æstate uero parcior, & acrior: pari modo, pueri plus uernaculi caloris,

c. eiusq;

eiusque mitioris: iuuenes minus, sed acrioris habent. Sic & qui calido & humido uictu utuntur, maiorem eius portionem, quam qui sicco & frigido, obtinent. Alterum calorem Galenus uirtutum substantiam, aut primarium ipsarum instrumentum esse scribit: hoc est quatuor elementorum, uel eorum primarum qualitatuum temperamentum. Cum enim elementorum substantia miscentur, & eorum qualitates misceri necesse est: nihil ergo refert, an harum, an illorum temperaturis, caloris substantiam esse dixeris: quanquam qualitatuum esse, magis probet Galenus. Ex harum igitur symmetria, uires: ex uiribus, proba actio nascitur. Cum autem uariae sint in corpore partium cōtēperamēta, uariae erūt natiui huiusmodi caloris differētia: aliae enim partes solidae sunt, aliae humores, aliae spiritus: quarum cuiusque suus inest calor: qui cū seipso calidior fit, ac uelut ignescit, febrem procreat, in spiritu quidem diariam: in humore uero, si quidem putris sit, putrem: sine putredinis expers, synochum: in solidis autem partibus, hecticam. Solidas nunc intelligo, non solum uere solidas, ex semine genitales conditas, sed quae contra humores distinguuntur, ut Galenus docet: hoc est, quae crassiores durioresque sunt: in quo genere continentur, humor insiluis, caro, & uere solida substantia: in qua ueluti basi omnium aliarum partium, uirtutis substantia consistit: id est calor naturalis: quem Galenus natura

ram solidas partes dispensantem ac moderantem ab Hippocrate uocari scribit. Eiusmodi autem partes corpus nostrum cōstituunt: quæ cum igneam suscipiunt caliditatem, ut diuersa inter se sunt, sic diuersas febrium differētias efficiunt. Quoniam igitur spiritus corporis simplex est, una tantū erit diariarum species: humor uero quia multiplex, multiplicem differentiā constituit. Cōcalfactus enim præter naturam sanguis, synochum: putris uero bilis in uenis quidem, assiduam: in genere uero carnosum tertianam facit. Ad eūdem modum pituita, & bilis atra uarias febrium formas gignunt: ut postea docebimus. Eadem ratione hec̄tica tres sunt species. Prima, cum insitum humorem calor præter naturam iam obsedit. Secunda, ubi carnosum genus occupauit, & insitum humorem iam depascit. Tertia, ubi uere solidis partibus inhaesit. Simplicissimas uocat diarias, quia breuissimæ, placidissimæ, mitissimæq; sunt, miminèq; malificæ cum securitatis indicijs sine malis accidentibus: ut plerimum enim diem integrum non excedunt: ob id quod materia, in qua subsistunt, nempe spiritus, facillime discutitur: nec mala accidentia has comitantur: siquidem calor in blando uapore mistis ac suauis est.

H A E autem ex lassitudine nascuntur, temulentia, ira, mœrore, excandescencia, furorēue, aliisque uehementibus ani-

mi curis.

Ex uehementi fatigatione in musculis, neruis, copulis, & articulis, lassitudinis sensus oboritur: tēsius, ulcerosus, uel inflammatorius, pro humoris affectionem afferentis conditione. Eius modi enim partes primo calefiunt, deinde calorem uicinis partibus distribuunt: qui cum ad cor peruenit, febrem perducit. Quinetiam citra lassitudinis sensum, ex ampliori motu febris accenditur. Temulentia quoque febrem gignit: uinum enim, præsertim calidum, si immodice sumatur, ubi à corpore calorem accepit, feruentem uaporem ad cor transmittit: unde febris nascitur. Eandem uim habent gignenda febris cibi calidi. Iracundia etiam, cum sit quasi feruor quidam, ac motus uehemens irascentis facultatis. In mœrore autem reuocati ad suam originem spiritus sese accendunt: In animi uero curis ac cogitationibus in cerebrū feruntur, ubi accensi calorem cordi suggerunt, ac febrim pariunt. At furor, & excandescencia, quæ uehemens ira est, spiritus celeriter intrò reuocatos accendit. de his paulo post plura.

IN hoc genere continentur, & quæ à bubone originē ducunt: exceptis ijs, quæ sine manifesto fiunt ulcere. Hæ enim suspicione non uacant: minimeque mites sunt.

Bubones fiunt à delitescente intus causa, ut
uiscerum

viscerum inflammationibus, humorum uel malignitate, uel plenitudine, sæpeq; ex pestilenti humore. unde certū est ortas ex his febres, mala suspicione non uacare, præcipue pestilentes: quæ toto genere perniciosæ sunt: quemadmodū & quæ ex viscerum inflammationibus nascuntur. Ex corporis autem plenitudine, & malo humore, curatu quidem difficiles sunt: sed quàm hæ minus periculosæ. Ex evidentibus causis orti bubones, febres omnino mites omniq; periculo uacantes, pariunt. Evidentes causæ sunt: ulcus, dolor, ictus, & similes, quæ iuxta magnas uel uenas, uel arterias, existunt: ut cruris quidem, si in inguine: manuum uero, si in alis: quemadmodum & capitis, si secundum aures affectus sit.

SED & peruigilium simplicem febrem sæpe attulit, quemadmodum & algor, nõnunquam & ardor.

Vigiles sensus nõquam otiosi sunt, sed semper agunt: eliciuntq; spiritus, qui accēsi febrem generant: frigus cutim claudit: proinde solitum effluuium cohibet: quod si calidum acreq; sit, febrem gignit: sin benignū, plenitudinem. Solis ardor tū inspiratu, tum arteriarum attractu, tum cutis contactu, spiritus accendit. Nam si cutis hunc diutius patiatur, inarescit, contrahiturq;, ita ut effluuium supprimatur: atque ex accidenti, non aliter quàm frigus, febrem gignat.

OMNES hæ febres solui facillime possunt:

sunt: siquidem ad balneas, aliamq; usitatam uiuendi rationem, ægrotum statim ducere oportet. Itaq; qui multorum sermone celebratam illam diatriton, id est triduanam inediam, in omnibus iis admittunt, febres reddunt sæpe acriores: tametsi etiã alioqui delinquunt. quemadmodum ex ipsis uideri est non paucos, qui quoties ægrotos inuisunt, ita aberrant, ut certe manu factas ægritudines inducant.

Ephemera, id est diaria, facile, inquit, curantur: quandoquidem subiecta earum materia prompte soluitur: itaq; balneum illis utilissimũ est, tum quia consuetum, tum quia morbi reliquis, & ex morbo relictis affectibus medetur: ut postea dicetur. Post lauationem, ad aliam consuetam uictus rationem, hoc est solita negotia, exercitationes, cibum, & potum relegat: nimirum à febre iam uindicatos. Igitur perperam mirificam illam diatriton, id est triduanam inediam, instituunt nonnulli, ex qua febres longe acriores redduntur: præcipue in naturis biliosis, quæ prompte accenduntur. Quod si longior inedia sit, in hecticas, ac tandem in torridum marasimum fit transitus: aut in syncopen, si os uentris facile iniurijs patet: ut late docet Galenus libro octauo Methodi medendi. Nec in hac solum transigenda diatrito, sed & in alijs quoq; aberrant plurimi medici: adeo ut manu factos morbos

hos inducere uideantur, scilicet methodi medendi expertes: ut mox dicetur. ὡς ἡγεῖ χειροποίητα ἔντως ἰγυῖα ἀδαι υἰοήματα, id est manu factas ægitudines inducunt: manu factas uocat Galeonius, non quæ sponte eueniunt, sed medici opera sunt.

HARVM igitur febrium prompta est curatio, sed diligentiam exigit maiorem dignotio: de qua ante nos nullus, quātum res poscebat, conscripsit. Itaq; mirum non est multos tantū curando hallucinari, quātum à cognitione aberrant. Nonnulli enim casu quodam in graues sæpe morbos inciderunt: uelut temulenti, uel sole exusti, uel refrigerati, uel labore fatigati, uel uigilias passi, uel furore concitati, aut alia quauis occasione, quæ ex se lædere idonea sit, affecti: deinde omnia ob causam quæ antecessit, accidere, neq; aliam subesse affectionem arbitrati, negligentius uictus rationem instituentes, non intellexerunt sese in incurabilem, aut ægre quidem sanabilem morbum, ruere. Ob id igitur adhibenda omnino diligentia est, quemadmodum Hippocrates admonet, ut non solum futura præsentiamus, sed & præterita & præsentia cognoscamus. Etenim quod nunc proponimus, ad eam artis partem attinet: quod & nos, quàm di-

lucide poterimus explicabimus. Neq; parui refert, an ægrotum iam lauare confideréq; , an sibi cauere, ac se tueri iusseris.

Prompte diarias, si quidem cognitæ sint, posse curari, iam diximus, atq; mox dicemus: uerum haud ita facile dignoscuntur. Quum enim omnes hæ magnam inter se cognationem habeant, signaq; , quibus depræhenduntur, parum à salubribus differat, nõ facile eas cognoscas: aut si cognoscas, nõ facile distinguas an ab hac an illa causa accesserint, nisi diligenter, quæ circa ægrotũ sunt, tũ præterita, tũ præsentia, tum futura perpendaris. Quo fit, ut multi curando has febres hallucinentur. Si quis igitur ex temulètia, uel æstu, uel perfrictione, uel lassitudine, uel uigilijs, uel furore, aut alia euidenti occasione, febrẽ contraxerit: isq; cruditate, uel uitio humorum laborans, præterea uel obstructione, uelit omnium curationem ad temulentiam, æstum, aut alias euidentes causas referre: nullã aliã causam subsesse, hoc est neq; cruditatem, neque corruptionem humorum, neq; cutis aut uiscerum obstructionem arbitratus, oscitantiusq; uictus rationem instituat, in quod putas periculum prolabetur: nempe in grauissimum, hoc est morbos incurabiles, uel qui facile curationem non admittant. Recte igitur monuit Hippocrates diligentissime omnia, quæ circa ægrotum sunt, præsentia, præterita, & futura disquirere, ut recte, quæ agenda

da sint, institueremus.

ACCIDENTES igitur ad ægrotū, in primis quæ in ipso sunt præcipua, deinde uero alia contemplari oportet, ne minimum quiddam, si fieri omnino possit, omittentes. Siquidē ut indicationi, quæ à maximis sumitur, magis aut minus credamus, ex aliorum accessione efficitur. Maxima uero signa in febricitantibus omnibus, ex pulsibus & urinis petuntur: quibus alia omnia quæ in facie esse docet Hippocrates, & quæ ab accubatione, & respiratione, quæque ab excrementis tum superiorum tum inferiorum partium sumuntur: atque etiam, si quod appareat accidens in quacunq; corporis parte, aut eius actione (qualia ille sexcenta in sexcentis locis scripsit) addenda sunt: neque ex his ullum oscitanter prætereundum est. Hæc quidem febrium omnium communia sunt. Itaque in his etiā simplicissimis, de quibus præsens est disputatio, nullum horum relinquendum est.

Præcipua maximaq; signa sunt, quæ maxime certissimeq; morbum exprimunt. Obscura uero minusq; præcipua, ex se quidem parum hunc ostendunt, sed alijs addita reddunt illustriorem: atque ea ipsa alios affectus produunt. unum enim idemq; signum, obscurum & illustre esse

e s esse

esse potest in diuersis morbis. Siquidem sputum in pleuritide, affectum luculentissime monstrat: in febre uero, obscure: quemadmodum urina febris est certissima nota, pleuritidis uero fallax. igitur febrium (quoniam de his nostra est disputatio) principes notæ ex earum substantia, partibus quæ præcipue affligitur actione lesa, & excrementis, sumuntur: quemadmodum, & à qualitatibus, quæ necessario consequuntur. Substantia est in genere caloris, ut acris, mordax, &c. Partes quas febris maxime occupat, sunt cor, arteriæ, & uenæ. Itaque præcipue in febribus nocte, ex harum partium actione lesa, & excrementis petuntur: hoc est ex pulsibus, & urinis. Aliæ uero notæ quæ non solum, nec semper affectum indicant, tum ex iisdem ducuntur, nempe actionis noxa, & excrementis: tum ex qualitatibus partium, non primo ac præcipue affectarum, sed secundo & comitatu quodam. uerbi gratia, pulmo incalfacto cordi, & arteriis consentiens, naturalem spirationem mutat, ita ut seipso crebrius spiret: Et iecori uenisque affectis stomachus, uenter, & aliæ partes consentiunt: itaque male suo munere fungente iecore, & uenis, uenter & reliquæ corporis partes improbe concoquent: unde fit, ut excrementa quoque oris, alui, & pulmonis, aliarumque partium, non aliter atque urinae cruda appareant. Quod si increscat febris, adeo ut partes modo commemoratæ, hoc est cor, & iecur, im-

becill

becilliores reddantur, condolescet cerebrum: actionisq; tum suæ, tum partium a se prodeuntium notis, non modo affectum, sed & eius magnitudinem fatebitur. Nam lumen refugere, uisa simulacraq; apparere, peruigilare, delirare, ægre spirare, cubare supinum, manibus & cruribus extentis, delabi ad pedes: hæc inquam omnia, & alia id genus, quæ Hippocrates fusissime tractauit, cerebri & partium ab eo ortarum primario actionem lesam esse significant: ex accidente uero febrem, eiusque uehementiam. Sic & comites qualitates sensiles affectum produunt: sensiles dico, quæ sensibus percipiuntur, ut uisu rubor, pallor, nigrities tum lingue, tum faciei, tum cutis uniuersæ: in quo genere continentur & notæ, quas ex facie deprehendi docet idem autor in prognosticis, ad hunc modum, Nares acutæ, oculi concaui, collapsa tempora. Olfactu, odor anhelitus, ructus, excrementorum alui, sudorum, uaporum, urine, sputi, aliorumq; corporis recrementorum. Gustu, nidor, ascor, salitudo, amaror, & id genus qualitates. Auditu, uox clangosa, tremula, rauca, aurium tinnitus, intestinorum bombi, & alij soni. Tactu, caliditas frigiditas, humiditas siccitas, durities mollities, tensio laxitas, asperitas lenitas lingue, & cutis aliarumq; corporis partium. His adduntur rigor, horror, pruritus, punctiones, & doloris omnes differentie. Adduntur & causæ
exter

externæ, ut victus ratio, exercitatio tum animi tum corporis, tempus, locus, & præsens aëris conditio, uigilia, animi affectus: & corporis ad morbum suscipiendum pronitas, ut ætas, temperatura, habitudo: morbi item passim grassantes. Nam si hæc diligentius considerentur, non modo affectus differentiam, sed & magnitudinem, luculenter ostendunt.

PERSPECTIS autem tum ex pulsibus, tum urinis, febris moribus: pulsibus quidem nullam inflammationis notam, nullamq; omnino in uno arteriæ percussu inæqualitatem habentibus, aut si habeant, prorsus exilem: urinis uero, uel eas quæ secundum naturam habent, omnino imitantibus, uel à naturali statu parum deflectentibus, ad alia, quæ antè commemorauimus omnia, ueniendum est. Cumq; omnia, uelut concentu quodam consonant, iam fidendum est, quærendumq;, si lubet, ab ægroto, num qua causa euidentis præcesserit. quod si fateatur æger, expectata prima febris solutione, protinus lauandus est: scilicet eius specie ex solutionis modo certius cognita. Nam tunc arteriarum motus huic omnino, qui in sanis sentitur, respondet. Cum is in nulla alia febre, ad naturalem statum redeat, etiam si temporis spatium inter prioris accessio-

nis

ni finem, & sequentis initium, longum sit, uelut in tertianis, & quartanis: in quibus semper febris uestigium relinquitur. In diarijs uero cessante accessione, omnia simul signa abolentur: harum tamen plurimæ in madores soluuntur: nonnullæ in lenes sudores: aut omnino uelut uapor aliquis copiosus ex imo corpore exhalat. Sed & urinæ eo tempore, longe quàm per initia, meliores tibi apparebunt. Neque uero si quis cum febre caput, aut partem aliam dolor occuparit, is amplius manet. Si uero & æger facile morbum ferat, certissimum est indicium, quod uelut impresum quoddam sigillum omnium maxime febris mansuetudinem exprimet. Quod si, dum lauantur, insolitum frigoris horrorem, aliamque molestiam non sentiant: ac deinde post lauationem facile tolerant, ac bene ferant, cibus offerendus, uinumque potui dandum est sine formidine, quantum res præsens efflagitat.

Inflammationis, ut non unum est tempus, unaq; differentia, ac locus unus, sic nec eundem pulsum perpetuo, nec ubiq; seruat. Nam si illa magna sit, aut principem corporis partem occupet, pulsum in toto corpore uariat: si parua, ac in parte non insigni, in ea solum mutat, quam
obse

obsederit. Itaq; per initia maiorem, uehementiorem, celeriore, ac frequentiore reddit. In incremento præter magnitudinem, uehementiam, celeritatem, & frequentiam inauetas, duriores ac magis uibratum. In uigore autem omnia hæc manifestiora habet, sed minor in alijs temporibus: non tamen languidior, nisi uires à morbo uictæ, imbecilliores reddantur. In declinatione uero, graciliorem, & duriores, præsertim si diuturnior sit, ac in scirrhum mutata inflammatio. Cæterum inflammationum omnium pulsus ferrans communis est. Inæqualitas uero, quam unus arteriæ occurfus parit, tum in una eius parte fit, tum in pluribus: in una quidem, cum principio celer, in fine tardus, aut contra, principio tardus, fine uero celer: uel principio moderatus, fine uero uel celer, uel tardus: idq; uel cum motus interceptione, uel sine hac, aut cum recurrit: recurrit autem, cum sine manifesta quiete, bis digitum ferit: unde & dicroti nomen meruit. Cum enim mouendi instrumentum impeditum non est, & urgenti necessitati facultas obsequitur, magnum necessario pulsus edit sine ulla inæqualitate: si impeditum est, necessario hæc sequitur. Per febres autem putridas urget necessitas, & quantum potest, obedit facultas: impeditur uero instrumentum, uel obstructione, qua uias traspirationi præcludit, uel humorum abundantia, qua facultatem degrauat: unde ipsa

necessi

necessitati impar redditur, proindeq; aut quiete motus intercipitur, aut continuus quidem manet, sed non paris celeritatis pro magnitudine causarum motum impredientium. Quod si durum instrumentum sit, ualidamq; facultatem necessitas urgeat, recurreret pulsus. Itaque in diarijs, cum neq; humorum sit abundantia, neq; obstructio, saltem tanta, quæ motum remoretur: neq; tanta arteriæ durities, quam ualida uirtus efflagitante usu non nisi magna ui distendat, nullam talem inuenies inæqualitatem. In diuersis uero arteriæ partibus, inæqualitas uel continua est, cum continenter in arteriæ partibus duabus, uel pluribus fit mutatio, à celeritate in tarditatem uel mediocritatem, uel cõtrà: aut interrupta est, ut cum primus & tertius & quartus digitus, aut primus, secundus & quartus, aut primus & quartus pulsus sentiunt, reliqui non sentiunt. Atq; hæc inæqualitatis differentia non necessaria febrem consequitur. Urinæ secundum naturam, colore quidem subrufa, & substantia mediocres: in quibus quod residet, candidum, leue, ac æquale est. Aliæ autem signa, quibus febris mores deprehenduntur, ex facie, accubatione, respiratione, & alijs quæ modo exposuimus, ducuntur. Cum igitur pulsus nullam inæqualitatis aut inflammationis notam habet, urinæq; ijs quæ secundum naturam habent simillima, uel ab his parum deflectunt, aliæq; signa, quæ
prius

prius retulimus consentiunt, ita ut omnia con-
 centu quodam consonent, & ad hanc febrem ex-
 primendam conspirent, præcesseritq; aliqua eui-
 dens occasio, uelut iracundia, furor, aut id genus
 alia, certum est eam diariam, non putridam fe-
 brem esse. Proinde post primam accessionis solu-
 tionem, egrotum lauandum esse. Primam dia-
 riæ accessionem dixit, non quòd altera futura
 sit, sed quadam loquendi proprietate, ueluti cum
 dicimus, mulierem primo partu interuisse, cum
 non sit rursus paritura. Finita igitur prima ac-
 cessione statim lauandum præcipit, magna ex
 parte propter consuetudinem. Nam paulo ante
 dixit, Omnes hæc febres facillime curari possunt.
 siquidem ad balneas, aliamq; uictus rationem
 perducere oportet. quod perinde est ac si diceret,
 iam omnino sani sunt, proinde ad consuetam ui-
 ctus rationem relegandi: in qua lauationem con-
 tineri constat. Prodest uero & balneum, quia
 febris materiam, si qua superest, discutit: corpus
 humectat, & refrigerat. Solutionis modus fe-
 bris speciem declarat: si quidem hac soluta pul-
 sus sanorum pulsui similis omnino remaneat, om-
 niaq; alia secundum naturam habeant, ac sym-
 ptomata, si qua sint, unà cum febre euanescent,
 soluanturq; hæc in halitum, qui sensum effugiat,
 aut copiosos uapores, uel madores, uel sudores
 suaves, certissimum est diariae accessionem fuisse.
 nam & pulsus naturalis, & uaporis, mado-

ris, ac sudoris suauitas, omnem abesse putredinem dilucide testantur: ut quæ à materia proba ortum habeat: quæ si pauca sit ac tenuis, & ad cutim subiectamq; carnem paulatim feratur, & calor febrilis nondum in totum sit remissus, insensibiliter exhalat. Sin copiosior & crassior materia sit, & uiolenter acta, calorq; remissior, in speciem uaporis, madoris aut sudoris, pro modo antè dictarum causarum magis minusue auctarum erumpit. Contrà pulsus præter naturam, & excrementorum acrimonia, putrem ad esse febrem fatentur: in qua neq; sudor, neq; uapor, neq; mador suauitatem ullam habet, sed tetrum odorem, & saporem, mordaxq; calor est. Cæterum nec pulsus in earum intermissione, quantumuis longa sit, ut in quartanis & tertianis, ad naturalem statum redit, propter febris reliquias: fieri enim non potest, ut iuste effluuium acre expiret febre ab obstructione magna ortum habente. In diaria autem, omnia quæ præter naturam sunt in declinatione abolentur: tum propter materiam facile expirabilem, tum quia nihil eius obstructio remoratur: aut si quid est, id admodum exiguum est: & quod à medico in prima accessione deleri possit. Urine quoque eo tempore meliores, quam per initia, apparent: quia natura sibi restituta in febris declinatione melius, quam per initia suo munere fungitur. Ad hæc si æger facile malum hoc ferat, certissime,

d   maxi

maximeq; febris mansuetudo declaratur: facile enim fertur morbus, qui malis careat accidentibus: qualia sunt capitis & stomachi, & aliarum partium, uehemens dolor, cibi fastidium, inquietudo, sitis inexplebilis, & alia id genus symptomata: quibus magis ipsi egroti minusue cruciantur, pro humorum, & uaporum putredine, & acrimonia: ex qua illa omnia ortum habent. Diaria autem (quoniam neq; calor acris, neq; mordax uapor, uel succus infestat) nulla aut blanda accidentia inuehunt: proinde facile feruntur. Quòd si dum lauantur, insolitum frigoris horrorem, aliamq; molestiam non sentiunt: sed post lauacionem deinceps statim facile tolerant, beneq; ferunt, cibus offerendus, uinumq; intrepide potui dandum est, quantum status presens est flagitat. Insolitum dixit, quia in tertia balnei parte, frigida conspersi inhorrescunt. Itaq; si in alijs balnei partibus frigus, horror, uel rigor, uel alia molestia sentiatur, ut sensus inaequalitas, certum est acrem, aut putrem humorem, uel uaporem in corpore esse. liquatus enim à balneo humor, delatusq; per membra sentientia frigus, horrorem, uel rigorem, pro acrimonia uehementia, & delationis celeritate, incutit: sensus uero inaequalitatem uapor subcalidus, uel erodens: quem balnei calor suscitauit. In diaria uero, utpote eiusmodi acrimoniae experte, corpus neque friget, neque riget, neque horret. Si igitur
dum

dum lauantur neq; frigus, neq; horror, neque rigor, neque ulla alia molestia infestet, perseueretq; corpus facile affectum ferre: cibum offerre, uinumq; potui dare licebit, pro rei presentis necessitate, scilicet pristinae sanitati iam restituto. Nam alij cibum desiderant liberaliorem, uelut qui ex inedia & nimio labore febricitant: alij parciolem, uelut qui ex cutis densitate: ut mox docebitur.

NO Suero, ut nosti, ab egroto sciscitari non sustinentes: causam qua praecesserit, dicere solemus: quod maximum est argumentum, eum non errare, qui talem sit adeptus facultatem.

Causam qua ephemeram, id est diariam praecessit, tum egrotus indicare, tum notis quibusdam deprehendere possumus: quam qui inuenire, citra laborantis operam norit, hunc in febris curatione minime hallucinari uerisimile est: quando uti prius dictum est, facilis est eius curatio, difficilis uero cognitio, sed qua tamen usu, & diligentia haberi possit. In quodam exemplari manu scripto εἰώμδα legitur pro weigweda, quod & nos secuti sumus.

SI uero manentibus adhuc animi motibus, egrotum contempleris, maxime expulsiis, ut in libris de pulsibus declaratum est, deinde ex aliis dignotio petenda est. Quod si hi sedati fuerint, affectum ue

ro reliquerint, ex pulsibus quidem perturbationum quæ febrem attulerunt, indicium obscurum habebis: sed reliqua sine pulsibus tibi sufficient. in omnibus enim, ut plurimum, urinæ rufæ apparent. His uero, qui ex mœrore laborant, acrimonia potius, quàm caloris abundantia inest: quemadmodum contrà ijs qui ex furore. Sed & corporis macies in his quos mœror, quàm quos cura confecit, manifestior cōspicitur: oculorumq; cauitas & insueta quædam decoloratio: quæ quidem & aliorum, qui quomodocunq; cogitationem exercuerint, communia sunt. Verum ex oculis maxime discernere licet, ex quibus & in sanis quoque animi mores conijcere possis. At in ægrotis perspicua magis tibi signa erunt, si accurate conspiciere queas. Sic illi quidem ab affectis mœrore distinguendi sunt, qui in disciplinis, & speculationibus mentem exercuerunt.

Animi motus sunt iracundia, furor sine excandescencia, tristitia, timor, & id genus alij, qui febrem, ut diximus, inferre solent. Quales autem in his sint arteriarum pulsus, quàm breuiter poterimus, ex libris de pulsibus Galeni docebimus. Iracundia (inquit) pulsus est altus, magnus, uehemens, celer, creber. Tristitia, paruus,

lang

languidus, tardus, rarus. Timoris recentis quidem, celer, vibratus, & inordinatus, inæqualisq;. Inueteratus uero similem habet tristitiæ. Quod sic ostendimus: Pulsus efficiunt facultas, usus, & instrumentum. urgente enim necessitate, obsequente uero facultate, & instrumento non reluctante, arteriam in omnem dimensionem, tantum distendi, quantum usus efflagitat & facultas potest, necesse est: proindeq; urgente calore, magnum pulsum fieri, si tamen distentionem spatium quod arteriam capit, utpote angustius, quam pro dilatationis necessitate, non impedit. Eadẽ ratione & celerem, ac frequentẽ. Quod si iustã, ac necessitati facultatiq; debitã, spatij angustia nõ admittit, altitudine cõpẽsabitur, modo ictui cutis cedat. Contrã languente facultate, usuq; non admodum interpellante, minimeq; instrumento renitente, paruus erit pulsus, languidus, & rarus, sine inæqualitate. Si uero necessitati impar sit facultas, aut instrumentum contumax, hoc est durum, compressum, tensum, obstructum, uel humorum copia degrauatum, aut utrunq; celer & inæqualis, atq; etiam, si aucta sint cause, vibratus fit. Igitur cum per iracundiam, & furorem, illatæ iniuriæ species obiciuntur, spiritus intrò tanquam ad arcem tutissimam confugiunt, in qua ab eminente iniuria se tueri uideantur. Postmodum ira ad uindictã nos impellente, spiritus magna ui resum-

ptis uiribus foras resiliunt. Itaq; manente spiri-
tus & sanguinis in corde feruore, assidue cali-
dos uapores suscitante, qui in corpus diffundun-
tur, fit ut magna caloris abundantia totum cor-
pus occupet, unà cum pulsus magnitudine, tan-
ta quidem, ut eam ambiens arteriam locus exci-
pere non ualeat: proinde altitudine compensa-
tur, frequentia, ac celeritate. In tristitia uero spi-
ritus quidem intrò feruntur, sed non affatim, i-
biq; coarctantur, ac uelut suffocantur: nec rur-
sus ut in iracundia, foras sparguntur: sed sese ac-
cendunt, ac consumunt: unde temporis progressu
humiditas absumitur, & uirtus consopitur, obs-
ruitur, desesq; redditur: eam ob rem pulsus fi-
unt parui, languidi, rari: quia neq; necessitas ur-
get, neq; ualida facultas est. In timore autem re-
centi, celeriter intrò uelut ad suam scatebram,
mouentur sanguis & spiritus, mens quoq; con-
turbatur. Natura enim cōmota, atq; ut sibi pri-
deat sollicita, modo huc, modo illuc impellit spi-
ritus: qui motu accenduntur: unde fiūt pulsus cele-
res, scilicet urgente necessitate. Mens uero conci-
tata, inaequales ac uibratos reddit. In inueteras-
to uero dissipatis spiritibus, uirtuteq; elangues-
cente, pulsus quales in tristitia esse docuimus,
redduntur. Sunt & alia signa, quibus hæc de-
prehendi possint: de quibus mox disseretur.
Quòd si animi motus sint compositi, ceterum af-
fectum aliquem in corpore reliquerint, alijs si-
gnis

gnis sunt dignoscendi: quando sic pulsus obscure illos proderet potest, non enim manent causa, pulsus uariantes. Alijs ergo notis distinguere oportet, quæ relictum affectum sequantur: sumuntur autem hæc ex urinis, caloris differentia, oculorum & corporis habitudine. Siquidem omnibus id genus febribus, ut plurimum urina flauæ sunt, ob bilis admixtionem, quam animi perturbationes pepererunt. sanguis enim feruore biliosior redditur: uerum acrior in febre ex mœrore, copiosior & suauior ex ira & furore calor est. Mœror enim humorem corporis absumendo, ut dictum est, corpus reddit aridius, proinde calorem acriorem, & parciolem ob materia quæ huc defert, penuriã: furor uero, copiosum uaporẽ ex sanguinis feruore excitatũ (quod uehiculum est caloris) ad cutem trãsmittit: unde calor & uberior, et blandior sentitur. Sed et corporis macies in his quos mœror quæ cura cõficit manifestior apparet. Græce ita habetur, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρότης τοῦ σώματος ἐπιδακρυόγος τοῖς λυπηθεῖσιν ἢ φροντίσεισι. ἢ, Leonicens, & uertit: nos uerò, quàm: ut sit sensus: quòd mœstitia febrẽ attulit, magis emaciãtur, quàm quibus cura ac cogitatio: quod & sequens dictio subindicat ad huc modũ: Sic quidẽ ab affectis mœrore distinguendi sunt, qui in disciplinis & speculationibus mētẽ exercuerũt. ex quibus uerbis palã est discrimen esse inter mœstitiã & curã notas. Siquidem ex mœrore nascitur ma-

cies luculentior: ex cura, obscurior. Quoniam in
 mœrore intrò ad caloris natiui originem reuo-
 cantur spiritus: ubi facile ob loci caliditatem ac-
 cenduntur ac digeruntur, humorq; in uapores
 dissipatur: unde corpus temporis spatio exicca-
 tur, emaciaturq;: tantum quidem, quantum est af-
 fectus. In curis uero ac cogitationibus, ad caput
 feruntur: in quo minus ob caloris penuriã, quàm
 in interno corpore absumentur: minus enim ob
 loci frigiditatem inflammantur, & resoluun-
 tur: proinde corporis habitum minus exiccant,
 ac extenuant. hinc fit, ut oculorum quoq; cauis-
 tas utriq; affectui sit communis: sed in curis &
 cogitationibus, minor, quia spiritus & humo-
 res minus, ut ostendimus, absumentur: in mœro-
 re uero maior, ob loci caliditatem spiritum &
 humores resoluentem. Insueta quoq; decoloratio
 quædam hos affectus sequitur, scilicet cute ipsa
 natiuo calore destituta. Quemadmodum enim
 solis splendor, quas contingit res, reddit illustri-
 ores: ita natiuus calor coloratiorem reddit cutem:
 quo absente uelut demortua apparet: ut in timo-
 re, & longis ægitudinibus. Ex oculis porrò ani-
 mi mores, non solum in ægrotis, sed & in sanis
 depræhendi possunt: uerum in his obscure, in illis
 perspicue magis. siquidem in ægrotis ex animi
 motu insignis affectus remanet: in sanis uero ob-
 scurus, nisi frequenter admodum mens concites-
 tur. Nam sic affectus cum in alijs capitis partis
 bus,

bus, tum maxime in oculis perspicuus relinquitur. Oculi enim non solum cerebro consentiunt, sed & alijs duobus principijs: nempe iecori, & cordi per nervos, uenas, & arterias. hæc enim tria, animæ operum sunt principia. Iecur quidē concupiscentiæ, hoc est ueneris, esculentorum, & poculentorum desiderij: Cor animosæ facultatis, ut iræ, furoris, timoris, tristiæ, uictoriæ, impetrij, honoris, gloriæ, & similibus: Cerebrum uero apprehendendi, intelligendi, & memorandi uindatum est: ueritatis, scientiæ disciplinarum, prudentiæ, aliarumq; honestarum rerum appetentiæ. Ceterum animosæ facultatis motus fiunt, obiectis rationali potētia (quæ in cerebro sedem obtinet) iræ, tristiæ, furoris, & aliorū animi affectuum formis: quæ tantum hanc permouent, quàm magnas grauesq; esse duxerit. Has emotiones indicia quædam cum in corpore uniuerso, tum maxime in facie produnt, alia alias. Leti, uerbi gratia, frontem, oculos, totamq; faciem exporrigunt: scilicet effusis in eas partes spiritibus, eiusq; cutem tendētibus. Mæsti easdem partes in rugas contrahunt, demittuntq;: quasi intro recurrentes spiritus sequantur. Excandescētibus uero tota facies calet, & rubet: oculiq; prominent, ac scintillant: spiritus enim & sanguinis feruor in corde calidos uapores suscitant: qui in corpus uniuersum, maxime autem in oculos feruntur: cum instrumenta sint, quibus hostem per

d s sequi

sequimur. Ex crebris hisce emotionibus similes animus mores, horumq; notas frons, & facies contrahunt: præcipue uero oculi, quòd hi tum uerberrimum recipiunt spiritum, ut quem in uidendi functiones absumant, tum duobus principijs, nempe cerebro obiectam emotionis speciem apprehendenti, & cordi emotionem excitanti consentiunt. Nervi enim per quos fit uisio, spiritus capacissimi sunt: & ad ipsos oculos peruenit nõ exigua arteriarum portio: per quas in animi motibus feratur spiritus. Adde quòd in oculis ob cædorem splendoremq;, nota conspectiores redduntur. Itaq; frons rugosa, tristitiæ ac seueritatis nota est: contra hilaritatis, mansuetudinis, & clementiæ exporrecta. Iracundiam uero oculorum igneus calor, ac scintillans splendor fatetur. Harum quoq; affectionum nota natiuas temperaturas sequuntur: ut si, uerbi gratia, oculi tactu calidi sentiantur, minimeq; excrementosi, perspicue cernant, latusq; uenas habeant, easdemq; rubras, principia calida siccaq; esse testantur: proinde qui tali temperamento eas partes præditas habent, facile discunt, magna arduaq; appetunt, audaces sunt, animosi, iracundi, furibundi, implacabiles, præcipites.

E O S uero, qui ex peruiiglijs febricitant, tum decolorationis differentia ab alijs discriminat (ipsis enim subtumida facies est) tum manifestus oculorum motus.

tus.

tus. Vix enim palpebras attollūt: hisq; inest humiditas: nam in cœrore & cura affectis, inarescunt. Cæterum cauitas commune omnium accidens est, nempe tristitiæ, uigiliarum, & cogitationis, & studij, non tamen furoris, in quo nec oculorum cauitas, nec decoloratio manifesta conspiciuntur. Calor quoque uberior est, ex altôque corpore celeriter erumpit: nec pulsus magnitudo perit: quemadmodum in uigilijs, mœstitia, & cogitationibus. A' furore itaque euidentissime hæc distinguuntur: illa uero inter se, quemadmodum antè diximus.

Decoloratio uigiliarum comes est, & faciei tumor, grauisq; oculorum motus, & palpebrarum humiditas. Vigiliæ enim, cum concoctionem impediunt, humorum & uaporum crudorum copiam pariunt: calorem natiuum immisnuunt, corpusq; resoluunt: unde sequitur decoloratio, faciei tumor, palpebrarum humiditas, earumq; mouendarum difficultas. Per uigilijs enim cerebrum sensusq; instrumenta assidue exercentur: unde plus facultatis, & spiritus animalis absumunt: quibus tandem resolutis, & in actiones obeundas insumptis, uitales spiritus, antequam integram elaborationem sint experti, assidue alliciunt. In summa, naturam à coquendi munere auocant: quocirca magnam cum in reliquo

quo

quo corpore, tum in cerebro cruditatem relinquunt. ceterum fatigatis animalis uirtutis instrumentis, caput imbecillius redditur: unde commemorata incommoda sequuntur: nempe cruditas, & caloris naturalis imminutio: ex quibus rursus sequuntur decoloratio, tumor faciei, palpebrarum humiditas, earumq; motus grauitas: scilicet resoluta facultate, & uaporis humorisq; copia degraunte. In mœrore & sollicitudine, inarescunt oculi. Nam mœror reuocatos intro spiritus absorbit, atq; processu temporis humorem depascitur: uti iam monstratum est: unde non solum caput & oculi resiccantur, sed & uniuersa corporis habitudo. Curæ uero cerebrum exercent, ac modo antè declarato exiccant, non continuo tamen decolorem ac tumidam faciem reddunt, reliquaq; uigiliarum accidentia inducunt: quando præcipua horum causa ad cruditatem referenda est, ad uigilias uero cruditas. Quod autem ex mœstitia & curis crudum relinquitur (nam & cruditatem hæc pariunt) somnus concoquit: alioqui enim qualia uigiliæ accidentia inferrent. Cautas oculorum, commune accidens est mœroris, cogitationis, & uigiliarum: quoniam hæc oculorum substantiam resoluunt, ut ostensum est. Hanc uero cautatem per uigilias, tumor partium oculos ambientium manifestiorem reddit. Sed in furore, neque oculorum cautas adest, neq; faciei decoloratio: sed magis oculi

pro

prominere uidentur: scilicet delatis illuc spiritibus ipsos distendentibus. Nam cum oculi instrumenta sint, quibus persequi hostem uelimus, ut modo dicebamus, ad eos spiritus feruntur: unde distenti minus confidunt oculi, sed potius prominent. Hac ratione facies non decoloratur, sed rubet: ut in quam spiritus, & humor confluat: cum quibus & calor è corpore foras emergens non solum illuc, sed ad totam corporis cistem fertur: unde pulsus magnitudo perseverat. In uigijs uero, mœstitia, & cogitatione deperit elanguescente uirtute, ἡγὲ τῶν ὀφθαλμῶν νίσις ἕσθαι. Leonicens oculorum motus ligati uertit: quem sequuti fuisset, nisi Galenus lib. xx. de Crisibus, diaria ex uigijs notas exprimens, eadem uerba referret, sed multitudinis numero, ad hunc modum, ἡγὲ αὐτῶν ὀφθαλμῶν νίσις ἕσθαι. Cum enim paulo antè cura affectos à mœstis decoloratio distinxerit, nunc eadem nota eos, qui ex uigijs febrem contraxerunt, à mœrore confectis separat: oculorum item motu, ac humiditate. Nam qui peruigilarunt, tumens ac decolorem faciem habent: mœsti uero cum decoloratione maciem. Præterea & manifesto oculorum motu distinguitur. in illis enim humiditate degrauate palpebræ uix attolluntur: in his uero, cum humide non sint, haud ægre moventur.

QUIBUS autem lassitudo febrem intulit

tulit, aridior, quàm in alia quacunq; diaria, cutis redditur. Quod omnium quidẽ ex lassitudine febricitantium ad accessio- nis usq; uigorem, est commune: à quo tẽ- pore plurimis qui quidem immoderate non laborarint, humor aut uapor calidus ex intimo corpore erumpit. Quibusdam uero post uigorẽ, siccitas perseuerat: præ- cipueq; labore uexatis supra modum, aut refrigeratis, aut exustis, unà cum defati- gatione. Nec etiam modo eodem ha- bent pulsus in utrisq;. Siquidem immodi- ce fatigati paruos, alij uero magnos obti- nent.

Diximus febrem ex lassitudine fieri, calfas- Etis uehementi exercitatione musculis, neruis, co- pulis, & articulis: deinde distributo cordi calos- re. Quòd autem sicciorem immodica exercitas- tio cutim reddat, hoc ideo fit, quòd ea corpus exiccat, eiusq; humiditatem exhaurit, eo quid- dem magis, quo immoderatio extiterit. proinde mediocriter fatigatis, solum ad accessionis usq; uigorem siccitas durat: sed statim ab hoc tempo- re humor, aut uapor calidus, ex alto corpore ad- cutem erumpit. Idq; omnibus accidit, nisi qui, ut antè est dictum, immodice laborarint. uehemen- tius enim exercitatis, etiam post febris uigorem perseuerat siccitas: nimirum resolutò uapore, & humore, tum motus uehementia, tum corporis habitu

habitu calidiore, horum reliquias in halitum sol-
 uente: quod modice exercitatis non contingit.
 Cæterum, si cum labore solem aut frigus sunt ex-
 perti, cutis quoq; arida per totam accessionem
 manet. Nam his frigus sudorem prohibet, illis ca-
 lor, tum ex sole, tum immodico labore conta-
 ctus, sudoris materiam dissipat. Eadem ratione,
 & qui magnis obstructionibus laborant, minus
 in febrium declinationibus sudant. Pulsus quoq;
 in his dissimiles sunt. Supra modum enim exer-
 citati paruos habent ob uirium imbecillitatem:
 & ob urgentem necessitatem celeres: qui autem
 modicos labores subierunt, & quibus nondum
 uires collapsæ sunt, efflagitante scilicet usu, ma-
 gnos obtinent.

FEBRE Suero, quæ ex cutis densitate
 nascuntur (hæc autem densatur, aut frigore,
 re, aut qualitate affatim stringente: uelut
 in eo, qui se aluminosa lauerit aqua) o-
 mnium solæ astricta sunt affectio. Has ue-
 ro tactu depræhendere licet: quemadmo-
 dum & squalidas, & quæ ex lassitudine, &
 solis ardore, contrahuntur. Neq; enim ea-
 rum densitas, exercitatum tactum fallere
 potest. Cæterum caloris motus exprimi-
 tur: quem quidem primo occursum mitem,
 deinde acriorem, si diutius tangendo im-
 moretur: manus sentiet, urinæ tamen ru-
 sæ non apparent: neq; corporis moles cõ-
 cidit:

cidit: proinde neque oculi caui sunt, neque aridi: uerum in quibusdam humidiores, ac prominentiores, quàm pro naturali constitutione, uisuntur. Sed nec pulsus, ut in mœrore, cura, uigilijs, aut immodicis exercitationibus, minores sunt.

Cutis densitas est, quæ per totum meatus exiguos obtinet. densitas autem aut frigore fit, aut qualitate affatim astringente: qualis in alumina rosa aqua est. Vbi autem affatim dixi, uertit Leonnicenus, præter consuetudinem. Nam legisse uisetur, ἢ ποικίλους ἔργου ἁπλοῦς, quo modo & in quodam exemplari Græco manu scripto comperimus: in Aldino uero habetur, ἢ ποικίλους ἔργου ἁπλοῦς ἀπλόους, quod nos sequuti sumus. Ex hac densitate enata febres omnium sole astrictæ affectionis nomen merentur: etsi densari alijs modis cutis potest, nempe duris frictionibus, & laboribus uehementibus, calore solis, & aliarum rerum: propositi enim duo modi proprie astringunt: alij uero potius siccant, durant & contrahunt, corij modo igni admoti. Has autem febres tactu discernere licet: in his enim cutis durior, ac compactior sentitur. Nam, quod strictum est, durum ac compactum apparet: quod uero laxius molle. Et calor primo quidem contactu suauis, deinde si diutius admotam manum contineas, acer apparebit. Nam per astrictæ cutis exiguos

meatus

meatus bulitus paucus exhalat, qui foras calorem ferat, proinde mitis sentitur: spatio autem temporis impositam manum magis ac magis calfacit, ita ut tandem hanc mordeat sensim auctus in manu calor. Ruse tamen urinae non apparent, id est οὐ μὴν ὀύδ' τὰ οὐρα πυρρὰ. Quid autem πυρρὸν, id est rufum uocet, in primo ipse de Crisibus docet ad hunc modum, ἐγγυτάτω τῷ φύσιν ἐστὶν τὸ πυρρὸν χρῶμα τῷ ξανθῷ: διαφέρει ἢ ἀλλήλων τῶν, τὸ μὲν λευκότερον εἶναι, τὸ δὲ σκληρότερον. καὶ γὰρ οὐ καὶ ἢ πικρὰ χολὴ ποτὲ μὲν πυρρὰ φαίνεται μάλλον, ποτὲ ἢ ξανθὴ, πολλὰς δὲ ἄρ σοι καὶ ὠχρὰ δοξοίεν εἶναι, λευκοτέρα μὲν καὶ θαλασσίερα γινόμενὴ πυρρὰ, σίλβουσα ἢ καὶ καθαρίερα ξανθὴ. τὸ γὰρ οἶον πυρρῶδες ἑλλάμπος αὐτῇ ξανθοτέρου ἀπεργάζεται. ὅσον δὲ ἐστὶ τὸ πυρρὸν τοῦ ξαντοῦ λευκότερον, τοσοῦτον ἐκείνου τὰ ὠχρῶν. ὅσον δὲ αὐτῶν πάλιν ἤτιον λευκόν ἐστὶν τὸ ξανθὸν τοῦ πυρρῶς, τοσοῦτον τὸ ξανθοῦ τὰ ἐρυθρῶν. ὅθεν καὶ ἢ τὸ αἷμαλος χροῖα ποτὲ μὲν ξανθοτέρα, ποτὲ δὲ ἐρυθρότερα φαίνεται. διὸ καὶ τὸ ποτὲ μὲν ἐρυθρὸν ἰνομάζουσι, ποτὲ δὲ ξανθόν. Ex quibus uerbis constat, rufum colorem albiorem esse ac turbulētiorē, flauum uero puriorem ac splendidiorē, & in quo tanquam igneum quiddam resplendeat, & pallidū rufo albiorem: quo rursus liquet rufum medium esse inter flauum & pallidum: flauum uero inter rubrum & rufum: sed propter rerum cognationem nomina confunduntur: ita

ut rufum pro flauo, & flauum pro rufo sepe in-
surpetur. Naturalis itaq; urina subrufa, subfla-
uaq; est: utpote quæ ex concocto humore fiat, qui
bilis momentum acceperit. Itaque ubi copiosior
aut syncerior admista fuerit, rufior uel flauior
urina, pro bilis modo ac qualitate, redditur. Cū
igitur in febre ex cutis densitate, sanguis non fer-
ueat, neq; gignatur bilis, quæ urinam coloratio-
rem reddat, quemadmodum in febribus ex ani-
mi affectibus, uti prius monstratum est, urina ne-
que flauior, neq; rufior multo apparebit, quàm
in sanitate: sanis enim alijs magis, alijs minus ru-
fa apparēt. Siquidem biliosi natura, aut ij qui-
bus biliosa recrementa male repurgantur, rufas
emittunt: alij minus rufas. Neq; corporis moles
concidit: propterea quòd cutis densitas, uaporis
ac humoris resolutionem impedit: unde fit ut o-
culi neq; caui sint, neq; aridi, sed potius humidio-
res ac prominentiores quàm pro naturali habi-
tudine. Sed nec pulsus minores, non paruos sim-
pliciter, sed minores dicit: ut sit sensus, pulsus in fe-
bribus ex cutis dēsitae non sunt minores quàm
in sanitate: uerum nisi obruta facultas sit, maio-
res: scilicet usu id efflagitante. Siquidem febrilis
calor arteriam distendi, excrementum fuligino-
sum adstrictione suppressū cōtrahi cogit: distētio-
ne enim aër externus intrò attrahitur, cōstrictio-
ne uero fuliginosum excrementū foras expellitur:
hisq; modis febris refrigeratur. In mœrore autē,
cura,

cura, uigilijs, ac immodicis exercitationibus, minores sunt pulsus, ut prius demonstrauius.

IN diariis uero, quæ ex bubone contrahuntur, pulsus sunt maximi, celeres, ac crebri, calorq; multus, & à uigore statim humor quidam ex alto corpore ad cutem fertur calidus, sed tamen suauis. Eiusmodi enim febres omnium minime acres, mordacesq; sunt: in his facies omnino rubicunda, ac tumidiuscula, subalbidaq; urine apparent. Communis autem omnibus his est pulsus æqualitas. In harum enim paucis admodum inæqualitas in uno arteriæ percussu conspicitur: sed nec ipsa quidem omnino euidens, neq; manifesta. Hactenus de diariarum notis.

Bubones uocant, inquit Galenus, glandulas, que in inguinibus, alis, collo, & secus aures intus inescunt: que si in scirrhum aliquando duruerint, strumæ dicuntur. Fiunt autem bubones, ut iã diximus, uel ab euidēte causa, uelut ulceribus, que in pede, manu, digitis, alia uicina parte, prope aliquam magnam uel uenam, uel arteriam nascuntur: item ab ictu, casu, & similibus: uel à causa cæca: quales sunt uiscerum inflammationes, abscessus, humoris uel plenitudo uel malignitas: sæpe etiam ex pestilente materia: atq; hi bubones periculosos morbos nuntiant. Qui igitur ex manifesta causa ortum habent, diarias

e 2 gignunt

gignunt omni periculo uacantes: quas comitantur pulsus magnitudo, celeritas, ac frequentia, caloris tum abundantia, tum suauitas. sudor mitis, faciei rubor ac tumor, albicantes urine, & pulsus equalitas. Pulsus, inquit, maximi sunt, quia urget necessitas, id est febrilis calor, necessitatiq; morem gerit facultas. Hac ratione celeres sunt, & frequentes ob solam necessitatē. Quod autem inaequales non sint, ne in uno quidem arteria motu: ideo fit, quod mouendi instrumentum impeditum non est, neq; obstructione, neq; humorum uel uaporum acrimonia abundantia, neque compressu, nisi sit admodum ingens inflammatio. Quod si inaequalitas in uno arteria occursum sit, ea adeo obscura est, ut uix tactu percipi possit. Caloris abundantia, ac suauitatis causa, prius cum de febre ex iracundia disputaremus, prodita sunt. Sudor blandus à materia benigna fit. Nihil enim acrimoniae habent eiusmodi febres, cum solus bubonis calor, non etiam fusus putris ad cor permeet. Caloris porro abundantia sequitur faciei tum rubor, tum tumor. Et urine albicant, quia materia quae urinas coloratiores reddere debebat, ad bubonem translata est: & quia caloris suauitas sanguinem ultra modum non calefecit, unde nec bilem, quae urinae calorem addit, generauit.

O M N E S, quidem balneo curanda sunt. Quod si ex cutis densitate, aut bubonibus

nibus

nibus febricitantes in balnei aëre immo-
rari iusseris, haudquaquam lædes. Reliqui
uero omnes ab aëre abducendi quàm citif-
sime sunt. At in aqua diutissime uersari, si
uelint, permittendum. Cæterum amplius
fricandi cum oleo sunt tepente, ac largo,
mollibus manibus, maximeq; qui ex fati-
gatione: post hos qui ex astricta cute, dein-
de uero qui ex bubone febricitant. Hi au-
tem quàm fieri possit creberrime lauan-
di sunt, cibandi uero sæpe qui ex laesitu-
dine laborant: sed non qui ex cutis astri-
ctione, aut bubone: horum autem utrique
tenuem efflagitant uictum. Fatigatis ue-
ro ea comesse, quæ probe cõficiant, impe-
rare oportet, euitata sola cruditate. Quin-
etiam uini tantum bibere, quantum con-
coquere possint. Horum autem modum,
uti & aliorum omnium, ex uiribus, ætate,
natura, temperie, & consuetudine ægro-
tantis, anni tempore, regione, & id genus
aliis metiri conuenit. A uino uero, qui ex
bubone febrem conceperunt, donec is so-
lutus sit, arcendi sunt. At astricti, uel refri-
gerati, si quidem affectus lenis sit, ac hu-
morum plenitudo minime adsit, prohibe-
ri à uino non debent. Quòd si uehemen-
tius refrigerati sint, aut humorum pleni-
tudine laborent, uini abstinentia confert.

Qui uero ex uigiliis, aut aliquo animi affectu, in febrem inciderunt, ubi se lauerint, humido & boni succi uictu reficiendi sunt. Vinum autem maxime quidem omnibus iis, qui peruigilarint, intrepide dandum est: præterquam quibus caput dolore afficitur, aut tēpora pulsant. Quod & in omnibus aliis obseruandum est. Sed & ira, tristitia, & cura affectis uinum adhibendum est: excandescencia uerò febricitantibus non antè quam ab eo affectu omnino conquieuerint. Nā prius uino uti tuto non possunt. Perpetuo autem infestanti causæ contraria opponenda sunt remedia: labori quidem quies, uigiliis somnus: iræ, tristitiæ, & excandescentiæ, sermones, actiones, spectacula, & rerum narrationes, quæ animo uoluptatem afferāt. Sic & qui cogitatione laborat, ab hac omnino cesset. Et qui ex bubone febrē cōtraxit, hūc ipsum curet: atq; in primis ulc^o, ex quo ortū bubo habuit. Hæc quidē de diarrarū tū signis, tū remediis abūde dicta sint.

Ostensum prius est uniuersalem medendi rationem constare ex qualitate, quantitateq; remedij cuiusq; utendi modo, & occasione: qualitatēq; potissimū ab affectu præscribi, qui perpetuo contrarium efflagitat. Omnis enim excessus, per contrarium excessum sanatur. Cum igitur

tur febris, intemperantia calida sit, per id quod refrigerat, curatur. Sub affectus nomine intelligo, & causas hunc efficientes, & diatheses seu affectus. Itaque si febris est, & causa eius desit, solum febrim intendimus. Sin utraq; adsit, hoc est febris, & quæ hanc effecit causa: hæc quidem summouenda est, & illa extinguenda. Quod si affectus quosdam febris, aut eius causa pepererit, nec ipsi negligendi sunt: ut mox dicitur. Ex diariis igitur cum alia conuinctam secum habeat causam: alia sine hac sit ea: cuius causa iam desit, solum refrigerari, ac humectari desiderat: qualis est, quam ira peperit. Sed quæ conuicta habet causam: cuiusmodi est ex bubone, obstructione et densitate cutis, huic primum succurrendum est, deinde febrim. Quod si affectus quosdam reliquerint, uerbi gratia, labor substantiæ corporis dissipationem, & siccitatem, his quoque prouidendum est. Quo fit, ut diariæ febres partim eandem, partim diuersam curæ rationem habeant. Omnes quidem, inquit Galenus, in primæ accessionis inclinatione, in balneum ducendi sunt: tum pinguis ter fricandi, & uictu boni succi reficiendi. Cur autem omnes lauari debeant, prius diximus. Non omnes tamẽ eodem modo, nec eisdem balnei partibus uti debent, nec eadem uictus ratione. Nam qui ex cutis densitate, aut bubonibus febrem contraxerunt, utiliter in balnei aere immorantur: tum quod cutem rarefaciat, tum uaporem è corpore

pore foras eliciat: nec agrotos siccitate lædit, quæ admodum eos quibus ex fatigatione, uigilijs, animi affectibus, & ingentibus curis febris accessit. Nam cum iam ab ijs causis resiccatũ corpus sit, ab aère balnei arcendi sunt, ne noxam augeant. Igitur in calente aqua diutius uersari possunt, ut amissam humiditatem eius madore resarciant: postea uero in largo, ac tepente oleo, molibus manibus fricari debent. Hæc enim frictio humectat, laxat, solidas partes emollit: & quæ in corporis meatibus detinentur, in uapores digerit. Quæ cum omnibus diarijs sit communis, maxime ijs, quæ ex lassitudine ortum habent, utilis est: propterea quod non solum partes solidas labore resiccatas ac induratas, sed & totũ corpus pariter affectum humectat ac emollit: & quod detentum in meatibus est, discutit. Porro autem qui ex fatigatione febrem conceperunt, cibi & uini tantum permittitur, quantum concoquere possint, semper enim uitanda cruditas est. Labore enim dissipata corporis substantia, uberiore uictu, & concoctu facili reparanda est. Modum autem cibi sumendi metimur uiribus, ætate, naturali temperie, & consuetudine agrotatis: præterea anni tempore, regione, & alijs id genus. Nam ualide uires plus, imbecille minus concoquere possunt: & qui crescunt (quia plurimum habent calidi innati) uberiore alimento egent. Eadem ratione, quia hyeme uentres sunt

calidior

calidiores, ideo per id tempus copiosius alimentum dandum est. Consuetudo quoque, nativa temperies, regio, & id genus alia, maiorem minoremue modum requirunt. Tenuiter uero alendi sunt qui ex cutis densitate, & bubone laborant, ut in quibus substantia corporis deperdita non sit. In febre autem ex bubone, non antea unum dandum est, quam is resolutus sit: non tam quod febre sit inutile, quam quod bubonis curationem remoretur. Auget enim humorum in affectum locum defluxum, proinde & inflammationem: qua ratione & febrem. Sed nec astricti, nec refrigerati, nisi plenitudine laborant, aut uehementer cutis astricta sit, uino abstinere debent. Nam si leuis affectus est, & nulla adsit plenitudo, nullam adferet noxam assuetis, si modice bibatur: immo corpus astrictum reserat, & refrigeratum calfacit. Quos uero uigilia, aut animi cura exerceuerunt, lauare primum oportet: deinde humido, & boni succi uictu resicere: ut a siccitate, que ab ijs iniurijs illata est, uindicentur: preterea & uires recreent. Maxime uero ijs, qui perui-gilarint, uinum dandum est, quibus scilicet magna uis spirituum exhausta sit: quos uinum facillime, ac celerrime reparat. Quibus tamen caput dolet, aut tempora pulsant, siue ij uigilarint, siue alia quauis occasione affecti sint, a uino temperare debent: ut quod facile ad caput feratur, secumque humores rapiat: unde eiusmodi affectus

augentur. Eodem iure ira, mœrore, & cura afflicti, id ministrari debebit. Sed excandescenti febricitantibus ac furore, omnino denegari: ut in quibus maxime spiritus, & sanguis efferveant. In summa autem infestanti cause, cōtraria remedia opponenda sunt: uerbi gratia, labori quies, somnus uigilijs, ira, tristitia & excandescencia, confabulationes, historie, spectacula, rerum narrationes, quæ uoluptatem animo adferant, eiusq; mores componant: timori, quæ securitatem: cogitationibus, remissio, ac ab ijs cessatio: exustioni, refrigeratio: (refrigeratur autē, si syncipiti rosaceum, aut omphacinum oleum infundatur: his quoq; prodest uictus ratio, quæ refrigeret, & humectet) refrigerationi, quæ calfaciant, ut oleum calidum eodem modo administratum. Item cibus calidus, & boni succi. Et quibus bubo hoc malum peperit, in primis ulcus, quod hunc attulit, curandum est, deinde bubo: qua autem ratione id fiat, ex libris Methodi medendi Galeni petendum est: obstructioni, deterfio: cuius abigenda rationem, quoniam hæc & febres putridas committit, cum de ipsis disseremus, docebimus. Hæc igitur nunc abunde dicta sint.

CIII
 ALIAE uero febres, aut ex inflammatione, aut humoribus accenduntur. Et quæ ex inflammatione ortum habent, inflammatarum partium uelut accidentia quædam

dam sunt, morbusq; ab affecta parte denominationem ferè accipit, ut phrenitis, peripneumonia, pleuritis, & alij id genus: de quibus postea differemus. Quæ uero ex humoribus accenduntur, & eo ipso nomine febres uocantur, & sunt: non autè morborum accidètia, sed ipsæ morbi: quarum alię accidentibus carent, mansuetissimęq; sunt: aliæ uero unà cum accidentibus negotium exhibent. De prioribus quidem, quæ accidentibus carent, nostra erit disputatio: in quibus maxime, si fieri possit, primo statim die febris qualisnam sit cognoscenda est, diuturnane an acuta, intermittens an continens. Quòd si die primo id assequi non possis, secundo saltè eius speciem inuenire tentabis. at si nec eo quidè die certi quicquam habueris, tertius certe omnino tibi manifestius quidpiam adferet. Nam pauca admodum febres ad exactam sui cognitionem, quartum diem desiderant. Quibus uero notis febris species depræhendi possit, quàm breuissime fieri poterit tibi explicabo. Nam de his omnibus alibi fusius atq; manifestius disputatum est.

Putredo fit, cum totius putrescentis corporis substantia, à calido externo ad corruptionem permutatur. Permutat autem alienus calor maxime cor

me cor

me corpora, quae calida sunt, et humida: haec quidem, quod facile caliditas nativa humidum cum sicco continere non potest (omnia enim resolutis his elementis putrescunt) illa uero, quod prompte à suo simili afficiantur. Externum calorem non solum ambientis nos aëris, sed & eum qui in corpore saepenumero praeter naturam accenditur, intelligo, rei cui inest alienum, ac incommodum: nativum uero qui rem, cui inest, tuetur. Seruatur autem hic in animantis corpore, per respirationem quidem, in corde: in reliquo corpore per cordis communicationem, & cutis transpirationem. Siquidem inspiratione, & arteriarum distentione, attrahitur aër, quo refrigeratur: expiratione uero, arteriarumque contractione, calida fumosaque recrementa expelluntur, alioquin nativum calorem dissipatura, & alienum adlatura. Itaque impedita respiratione, & perspiratione accenditur in corde, & in toto corpore calor, unde & putredo nascitur, quae est uelut nativae caliditatis consumptio, ut Aristoteles docet, recteque eius causam esse idem autor ait, nativam frigiditatem humido coniunctam: hoc est caloris nativi defectum, ac consumptionem, quod enim putrescit, propriae caliditatis indigentiam sustinet, ac defectum: ut idem scribit. Vbi enim calor rei, cui inest, magnitudine non respondet, hanc corrumpi, ac putrescere necesse est: contra, uiuere, sanum esse, ac incolumem, & robore

uale

valere, in qua re naturalis caliditas pollet, ut au-
 tor est Galenus: solus enim is reliqua elementa
 vincit, miscet, & mista conseruat: qui si pereat
 rem in ea, ex quibus constat, resolui necesse est.
 quod nihil aliud est, quam putrescere, si quidem
 violenta corruptio non sit. Ex quo liquet eundem
 esse apud medicos & philosophos putrefactio-
 nis modum. Sed quae putrescunt, ut varia inter
 se sunt, sic eorum putredines diuersae: semper ta-
 men in omnibus idem putrescendi modus: sed non
 omnem putredinem eadem accidentia sequun-
 tur. Sanguinis enim & aliarum corporis par-
 tium humidarum & calidarum putredinis, gra-
 uis odor comes est: ossium uero, aliarumque par-
 tium siccarum & frigidarum, nequaquam. Ad
 eundem modum, lignum, lapidem, ferrum, putre-
 scētia, nullus: cadauera uero similesque res, prae-
 sertim calidas & humidas, grauis odor comitatur:
 omnia tamen, ut dixi, eodem modo putrescunt,
 uempe dissipando natiuo calore, quocirca male
 nonnulli fietore medicam putredinem à philoso-
 phorum putredine diiungunt: eadem enim utraq;
 est. Itaque in animantis corpore primum humo-
 res, deinde adipēs, tandem caro, & reliquae par-
 tes solidae putrescunt: humores quidem, uel in ua-
 sis, uel extra uasa, atque hic interdum in parte in-
 flammatione obsessa, pariuntque febrem: quam,
 quia uelut inflammationis accessio est, sympto-
 ma, non febrem proprie dicimus. Neque uero ins-
 flama

inflammatio hanc accendit, nisi magna sit, & cū
 corde uel uicinitate, uel consensu per arterias pu-
 trem fumum communicare possit: uelut pleuri-
 tis, phrenitis, peripneumonia, & iecoris inflam-
 matio: interdū in genere carnosio, hoc est, in mea-
 tibus & uenulis, per totam carnem dispersis: cū
 ibi solita corporis recrementa, ob cutis astrictio-
 nem detinentur. putrescunt enim, quia non dis-
 flantur: pariuntq; febrem intermittentem. Nam
 resoluta in prima accessione putri humore, re-
 manet uelut focus quidam: in quo uel postero,
 uel alio deinceps die sequēte, rursus putrescit hu-
 mor. qui partim relictus ex priorē accessione e-
 rat, partim ex maioribus uasis in minora conflu-
 xerat: scilicet ob cutis stipationem detentus fitq;
 noua accessio, serius aut citius, pro humoris con-
 ditione: ut mox dicemus. In uasis uero, aut aequa-
 liter omnibus, uel in magnis, cuiusmodi sunt iec-
 oris, uentris, pulmonis, & quæ inter alas & in-
 guina existunt, continuam febrem accendunt.
 Atq; hæc duo posteriora febris genera, re uera
 & sunt, & uocantur febres: quarum alia sola
 existunt, accidentibusq; carent: proindeq; sunt
 mansuetæ. Alijs uero alia mala accidunt: quæ
 aut uirtutem lædunt, aut affectionem augent: ut
 uigilia, dolor, immodica uacuatio, & id genus
 alia, de quibus alio loco dicitur. Prius uero de
 ijs sermo habebitur, quæ symptomatis carent. In
 his autem cognoscenda est febris qualisnam sit,

dist

diuturnane an acuta, intermittens an continēs: idq; uel primo die, uel secundo, uel ad summum tertio. Cur ita? Ut ratio uictus probe instituat: alia enim acutis, alia diuturnis morbis debetur: quemadmodum intermittentibus alia, alia continuis, ut in sequentibus docebitur. Quos modo autem hæ februm differentiæ cognosci possint, tum ex ijs quæ declarata iam sunt, tum ex ijs quæ mox dicentur, palam fiet.

QV A E igitur cum rigore inuadunt, non ab re ex earum numero esse, quæ circuitu quodam repetunt, duxeris. Tertianæ enim atq; quartanæ, omnino cum rigore laceffunt. Sed tertianæ sæpe cum uehementi rigore, primo statim impetu incipiunt. Quartanam uero, nunquam cum uehementi rigore incipere uidimus: sed temporis progressu rigori uehementiam accedere. Adde, quòd plerunq; ab initio statim hæc febris non ingruit, sed aliis antegressis, nimirum erraticis & uagis, quas Græci *πλανήτας* uocant, febribus succedit. Vix autem citra oris uentriculi iniuriam fit quotidiana: quemadmodum nec sine lienis uitio quartana: nec tertiana absq; icteris offensione. Quinetiam, si a uehementi rigore febris initium ceperit, tertianam magis, quàm aliquam aliam esse iure fateberis. Quòd si & alia, quæ deinceps dicentur,

tur,

tur, consentiant: hanc quidem statim primo die tertianam esse certo scies. Sin cū leui rigore incoeperit, tum aliæ notæ potius considerandæ sunt: cum nō quotidiana solum, aut quartana, sed & semitertiana, aut alia ex continuarum genere aliqua esse possit. Alia uero indicia ex caloris tū qualitate, tum quantitate, arteriarumque motu, & ex rigoris sensus specie, anni tēpore, regione, aëris conditione, ægrotantis natura, ac ætate, atq; ex iis quæ præcesserunt ac sequuntur, petenda sunt. Nam calor quidem multus, acrisq; esse debet: pulsus uero magni & calidi, uehementes, celeres ac frequentes, omnis inæqualitatis præterquam febrilis, expertes. Rigor uero, uelut cum corpus ab aliquo acuto magis quàm frigido pungitur: cum in quartanis & quotidianis, frigidus rigor sentitur. Anni uero tempus æstiuum sit, quemadmodum & regio calida, & præsens aëris conditio: laborantis quoq; natura calidior ac biliosior sit, ætas adolescentia, præcesseritq; exercitatio magis quàm otium, estus quàm refrigeratio, uictus parcus quàm largus. Vigiliæ quoq; & mœrores, & lassitudines, pertinacesq; curæ, ad id magnum habent momentum. Quòd si eo tempore multos tertianis corripì contigerit, maximum

in 3.

in quo
si uero

in 4.

num eius febris, unà cum iam declaratis argumentum erit. Hęc autem omnia si adfuerint, aut eorum maxima & accommodatissima, uehemensq; sitis, uomitus item biliosus, uel sudor, uel utrunque superueniat, iam tum febris perspicue apparebit. Quòd si post hæc à febre conquieuerit æger, hac inquam febre quę ex suo motu omnibus est cognita: relinquatur uero propria febrium in arteriarum motu inæqualitas: æque pro certo hanc esse tertianam pronuntiare possis, ac si tertio iam die accessionem uideas rediisse.

Intermittentes febres succi in carnosio genere putrescētes, alij alias generant, dispari intervallo redeunt: Bilis quidem flaua parit tertianā, id est quę tertio quoq; die repetit. Pituita quotidianam, hoc est quotidie redeuntem: Et atra bilis quartanam, quę quarto quoq; die renouat accessionem. Natura enim serius uel tempestiuus, mitius uel uehementius, pro qualitatis quantitatēq; humoris lacescentis cōditione, mouetur: hæc enim lacescitur, humoris aut quātitate degrauiate, aut acrimonia mordente, quam putrescendo contrahit. Cum igitur alius humor alio facilius putrescat, uberiorq; eius in copore modus sit, fit ut accessiones alie frequentius, alie tardius redeāt. Bilis enim atra, quoniam frigida est & sicca, proinde putredini minus obnoxia, eaq; pau-

f ca, so

ca, solum quarto quoq; die naturam mouet. Pituita quia putredinis causam unam habet, nempe humiditatem, & multa est, quotidie: quemadmodum flaua bilis caliditatem, sed quia paucior quam pituita est, tantum alternis diebus. Diximus enim calida & humida, obnoxia esse putredini: sicca uero & frigida, huic reluctari: sic & rigor alius alias febres antecedit: tertianam quidem uehemens, qui proprie rigor dicitur: quartanam horror: quotidianam uero solum frigus. Est autem rigor, ut Galenus fuit, motus multus, id est numerosas habens motiones: citus, id est cum impetu: & densus, id est breue habens quietis tempus. horror hæc quidem omnia habet, sed remissiora: frigus uero sine ullo motu incute sentitur. Itaq; in rigore totum corpus admodum declaratum concutitur, scilicet luctante cum humore uirtute: in horrore cutis, & musculi cum quadam lassitudine, pigrizia, & mouendi difficultate: in frigore nulla excoessio, sed tantum, ut dixi, cutis inalgescit. rigorem adferunt sensus præstantia, materia uirtutem proritans, & motionis uehementia. Præstans enim sensus facile noxam sentit: proinde uirtus facile iritatur, ac cogitur ad materiae excretionem. Si igitur uirtus ualida sit, uehementer, quantum ex ipsa est, materiam impellit: quæ si ad motum pigra non sit, suaq; caliditate & acrimonia partes, per quas defertur, mordeat: rigorem (id est motum

ac cas

ac concussione[m] totius corporis) multũ, densum,
 & citum procreat. Si uero eiusmodi causa re-
 missa sint, id est sensus hebetior sit, materia mi-
 nus calida, minusq; acris, & ad motum pigrior,
 uirtusq; minus robusta, horrorem, id est cutis et
 musculorum concussione[m] pariet. Sed si obtusus
 sensus sit, materia uiscosa, & tarda, uirtusq; im-
 becilla, neq; horrorem neque rigorem gignit, sed
 tantum frigus. Quod qua ratione fiat, deinceps
 dicemus. Febrem igitur tertianam exquisitam
 antecedit rigor: quia caliditas exactiorem red-
 dit sensum, quemadmodum contra, frigus conso-
 pit. Deinde humor uehementer mordet, utpote
 biliosus & acer, & uirtus robusta est ob sicci-
 tatem, & duritiem mediocrem. Quotidianam
 uero nec horror, nec rigor antecedit, sed solũ fri-
 gus: quia humoris frigiditate sensus obtunditur:
 humore robur fatiscit: & materia, utpote uisco-
 sa, nec mordet, nec facile mouetur. Quartanas
 uero & spurias, tũ tertianas, tũ quotidianas quib-
 us bilis admista sit, & semitertianas anteit
 horror, mediam scilicet naturã sortitus inter fri-
 gus & rigorem: quod & eius cause neq; ut in
 tertiana ualida sint, neq; ut in quotidiana lan-
 guida: sed in harum medio constituta. Caterũ
 quartanae febres uagis febribus ferè succedunt.
 Nam diuturnitate corporis habitum resiccant,
 ac humores adurunt: propterea in quibusdam
 exemplaribus additum in dictione est, *διὰ πλε-*

χμα: hoc est, propter pituitam. Phlegma enim (ut ipsa uox indicat) non aqueam serosamq; humiditatem, sed siccam ac retorridam crassamq; pituitam significat. Inarescit enim ac crassescit hæc febrium lōgitudine, quales erraticæ uagæq; sunt. Vagas ac erraticas uocat Galenus, quæ incerto tēpore, ac non eodē modo repetūt. Quod fit ob uict⁹ rationē, nō rite institutā, aut quia uarij in uarijs corporis partibus humores putrescunt. Nā hos humores partes quædā citius, quædā tardius accēdūt: ex quibus alij ad putredinē proniores, alij minus proni sunt. Vix autē citra uētriculi affectū fit quotidiana, propter pituitā, qua abū dare solet: & quartana sine lienis malo, ob atrebilis copiā: & sine iecoris uitio tertiana, quòd in eo uiscere flaua bilis cumuletur. Cū igitur à uehementi rigore febris initiū sumit, si & alia, quæ deinceps docebūtur, signa consentiāt, primo statim die eam tertianam esse iudicare poteris. Sin cū leui rigore incæperit, qui & aliarum quoq; febrium communis est, alia signa erunt animaduertenda. Leuis enim rigor interdum tertianas antecedit, cum scilicet uirtus debilis, & sensus hebes est. Itē quartanas, semitertianas, & alias quasdā ex cōtinuarū genere: præterea & nothas tum tertianas, tū quotidianas, quibus scilicet admixta bilis sit. Est enim semitertiana, ut Hippocrates finit, cōtinua, horrifca: cōtinua quidē quotidiana, cui adiūcta tertiana interpellata sit, cū
 horr

horrore alternis diebus repetēs. Sed et alia quæ
 dā ex multis particularibus accessionibus febres
 procedūt: ita ut prioris finē altera accessio cum
 horrore præueniat, uocanturq; continua, sed ho-
 monyma. Alia quoq; permulta cōtinua, & quæ
 unica finiuntur accessione, à leui rigore, uel fri-
 gore incipiunt, ob materiae uel inaequalitatem,
 uel malignitatem. Sūt & alia febres, quas Hip-
 ocrates horrificas appellat, quod per totam fe-
 rē earum accessionem corpus inhorrescat: idq;
 uel reduplicato febris incremento, uel eo ipso ci-
 tra reduplicationem inaequaliter crescente. In
 quibus si longioribus interuallis horror remeat,
 reduplicatio & dicitur, & fit, maxime in semis-
 tertianis: sin breuioribus, horrificus, inaequalisq;
 motus dicitur, ut autor est Galenus. Cum igitur
 leuis rigor tertianam febrem antecedit, ad
 alias notas confugiendum est, nempe caloris qua-
 litatem, ac quantitatem, arteriarum motum, aë-
 ris conditionem, egrotantis naturam, ac aetatem,
 & alia quæ affectum, & præcesserunt & se-
 quuntur. Calor quidem acer ac multus esse de-
 bet: siquidem bilis natura acris est, ac mordax,
 facileq; ob tenuitatem soluitur in uapores, acris-
 moniam caloris ad cutem deferentes: unde fit ut
 non solum acer is, sed multus, sentiatur. Pulsus
 magni, uehementes, celeres, frequentes, omnis in-
 equalitatis expertes, præterquam febrilis. Exē-
 plar Græcum typis excusum habet, τὸς δὲ

σφυμὸς μεγάλους, καὶ θερμὸς, καὶ σφοδρὸς.
 sed qua ratione pulsus θερμὸς, id est calidos nos
 cet, non uideo, nisi micantis arteria caliditatem
 indicare uelit. Magnitudo igitur pulsus & cele-
 ritas, ad robur arteria, urgentem necessitatem,
 & sequax instrumentum referuntur, frequens-
 tia ad necessitatem, & uehementia ad robur.
 Nam cum hæc febris maxime omnium intermit-
 tentium refrigerari desideret, hoc melius per na-
 turam assequi non potuit, quàm pulsus magnis-
 tudine. Magna enim distentio multum aëris am-
 bientis haurit, & magna constrictio plurimum
 recrementi fuliginosi expellit. Celeritas & fres-
 quentia, pari modo plurimum refrigerant. Ves-
 hemētia instrumenti robur indicat: hinc fit ut nul-
 la sit præterquam in una pulsatione inequali-
 tas, quæ necessarier putridas febres consequitur,
 uti prius ostensum est. Rigor corpus uelut res que-
 dam acuta magis quàm frigida ob bilis acrimo-
 niam, in hac febre pungit: in quartana uero &
 quotidiana, sentitur frigidus, non pungens. Anni
 tempus æstiuum, & regio, præsensq; aëris consti-
 tutio calida, tum inspirato & attracto per arte-
 rias aëre calido, tum contactu corpus calfaciunt,
 proindeq; bilem in corpore gignunt. ubi hæc er-
 go præcesserunt, licebit potius tertianam, quàm
 aliam febrem iudicare. Laborantis natura, &
 ætas calidior, fatentur tertianam: exercitatio,
 æstus, paucus cibus, uigilia, merores, lassitudi-
 nes,

nes, & uelementes cura uim habent augenda
 bilis: eam ob rem, si præcefferint, magnam tertia
 na coniecturam adferunt. Quòd si eodem tem
 pore in complures alios eiusmodi febres grassen
 tur, certior erit nota. Quàdo grassari similes af
 fectus, ubi præcefferint similes cause, solent: aut
 quòd eodem uictu omnes usi fuerint, aut idem
 celum passi. Sequuntur tertianam sitis, sudor,
 uomitus. Sitis fit aut solo caliditatis excessu, ci
 tra humoris consumptionem, ut in hydrope, aut
 solo humiditatis defectu, citra caloris incremen
 tum, ut in hydrophobia, aut utroq; , ut in febre
 ardente, & tertiana. In quibus cor primum in
 caluit, deinde sua uicinitate cum ore uentris &
 cum pulmone calorem, & pulmo cum uentricu
 lo, eiusq; ore, ac tandem cum lingua communi
 cat: unde ea ariditatem sæpe contrahit, ac aspe
 ritatem. Solet tamen plerunq; stomachus, & a
 bile ex corpore in ipsum refusa incalescere, sitiq;
 urgeri, & biliosa per uomitum reijcere. Quòd si
 ad cutem bilis feratur, sudores mouet: si ad inte
 stinu, alui fluorem. Ad hæc si à febre conquieue
 rit ager, hac inquam, quæ se omnibus, ex suo
 motu prodat: relinquaturq; propria febrium in
 arteriarum motu inequalitas: ita pro certo hæc
 tertianam esse pronuntiare poteris, ac si tertio
 iam die accessio redisset. Propriam inequalitas
 tem pulsus, uocat eam quæ in una arterie pulsa
 tione fit: de qua, cum abunde supra disputatum
 f 4 sit, nō

fit, nihil nunc differendum est.

CYI
 QVARTANA uero (nam & huius notas tibi commemorare oportet) euidētissimum quidem sui iudiciū præbet, initio statim accessionis, quando ipsi adhuc ægroti rigent. Pulsus enim admodum raros, ac tardos obtinet: sed necessario dum ad uigorem peruenit, uel adhuc etiam increfcit, celeres ac crebros: seruatur tamen & tunc natiua eorum tarditas ac raritas, si celeritatem & frequentiam adiectam accessioni consideres. Etenim si quartanæ uigorem cum tertianæ uigore compares, multo celerius ac frequentius in hac arte riæ tibi micare uidebuntur: atq; unius motus in quartana inæqualitas, eius speciem commōstrat: quæ cum omnium communis fit, in hac tamen euidentissime depræhenditur: multo enim concitatus principium motus & finem, quàm medium inuenies. Quod in tertianis non ita habet: in his enim celeritatis excessus, maximeq; in uigore, breuis est. Quinetiam caliditatis notis hæ febres distinguntur. Tertianarum enim calorem & ardorem ac tantquam feruorem in quartanis haudquamquam reperies.

*Quartana à bile fit atra, cuius originem posteriori commentario dicemus. Hæc febris per
 initia*

initia deprehendi potest, etiam dum laborantes
 rigent: rigorem non uehementem illam totius
 corporis concussionem intelligit, sed horrorem,
 & leuem rigorem, quem quartana cum multis
 alijs febris habent communem, uti supra des-
 claratum est. Per hunc igitur rigorem statim ab
 initio quartana cognosci potest. Pulsus uero ha-
 bet admodum raros, ac tardos, nisi dum uel in-
 crescit, uel in uigore est: necessario enim tunc es-
 flagitante usu, celeriores, ac crebriores fiunt: sed
 ita, ut eorum natia tarditas, ac raritas, semper
 maneat. Rari pulsus dicuntur, cum interpositis
 longis interuallis arteria pulsat: Tardi cum lon-
 go tempore paruum spatium percurrit. In omni
 enim locali motu, causa quaedam agens certo tẽs-
 pore aliquid per spatium mouet, à meta ad me-
 tam contrariam: quòd si reflectatur, quietem in-
 tercipi necesse est, ut docet Aristoteles: igitur in
 pulsu, agens causa uirtus est quæ arteriam per
 spatium mouet, ab eius medio ad circumferen-
 tiam, dum distenditur, & eandẽ reflectit à cir-
 cunferentia ad medium, interposita quiete dum
 cõtrahitur, idq; certo tempore: ex quibus omnes
 pulsus differentiæ sumuntur, ut ex Galeni de Pul-
 suum differentijs opere discere licet. Cum igitur
 uirtutem urget necessitas, & spatium est libe-
 rum, arteriaq; corpus, quod mouetur, uirtuti a-
 genti paret, pulsum fieri magnum, celerem, ac fre-
 quentem necesse est. Contrà uero accidit, si usus

nō urget, spatium impeditum sit, reluctetur uirtuti arteria. Igitur initio quartana, pulsus admodum rari sunt, ac tardi: quod neq; usus, celerē refrigerium ac frequens desideret, neq; spatium omnino liberum sit, sed humorum uaporumq; copia præpeditum. Nam accessionis principio atrabilis ob frigiditatem non facile accenditur: unde nulla refrigerandi est necessitas, quæ admodū nec in quotidianis, ut mox docebitur. Quum uero accenditur, aut iam accensa est, hoc est dum increfcit aut iam uiget febris, ut celeriter ac frequenter corpus refrigerari necessitas postulat, sic pulsus celeres ac crebros efficit: sed seruata genuina eorum tarditate ac raritate: rariiores enim ac tardiores sunt, quàm in tertiana: quia necessitas minus urget. Cæterum inæqualitas, quæ in uno pulsu fit, in quartana luculentior quàm alijs febribus apparet. Cum enim hæc, uti iam monstratum est, fiat urgente necessitate, & obsequente facultate, sed motum interrumpente uel remorante materia copia, uel crassitudine, aut instrumenti affectu, hoc est obstructione uel constrictione uel compressione, motus æqualis esse non potest: neq; in tertiana, neque quartana. Cum enim in utraq; ualeat, obsequaturq; facultas per totum morbum, principio quidem nondum sentiens onus, motum suum prouigente necessitate accelerat: In medio uero, dum id sentit, ea uel omnino subsistit, & quasi respirat,

Cognitio
difficilis
hoc est

rat intercepti q̄; motum, uel nititur quidem, sed
 onere pressa motum retardat: tandem uero ad
 finem magna contentione, eorum more qui resis-
 dium operis uelut collectis uiribus absolueri nis-
 tuntur, properat. Itaq; principio & fine celerior
 est, medio uero tardior pulsus. Sed hæc inquali-
 tas in quartanis quàm tertianis apertius depræ-
 henditur: nō quòd celerius in illis quàm his prin-
 cipium aut finis sit, sed quòd maior celeritatis et
 tarditatis inter principium & medium, interq̄;
 finem & medium in quartanis quàm tertianis
 differentia sit: adde quòd in tertianis tota pulsa-
 tio celerrima est, proinde breuissimo tempore ab-
 soluitur: ergo eius principium, medium, & finis
 breuissimo tempore fient: quæ autem talia sunt,
facile depræhendi non possunt: facile uero, D
contra. Itaq; breuem celeritatis excessum, id est
 breuissimo tempore durantem, non paruum esse
 dixit. quando tertianarum pulsus omnium in-
 termittentium celerrimi sunt: ut prius ostensum
 est. Ut hæc melius intelligantur, figamus follem
 utranq; uiam, nempe accipiendi & reddendi spi-
 ritus, angustam habere: sitq; spiritus is crassior,
 proinde ægrius tum attrahatur, tum emittatur.
 Urgeat uero res, ut celeris fiat perflatio, & qui
 follem moderatur, ita uiribus polleat, ut probe,
 quantum ex se est, distēdere & comprimere hūc
 possit. Cum igitur ex hypothesis urgeat necessi-
 tas, ut celeriter follis flatum accipiat, reddatq̄;
impe

folles

impediatur autem per uiarum eius angustiam
(neq; enim per has tantum aëris, præcipue cras-
si, attrahi ac educi potest, quantum usus efflagi-
tat) necessitati debita celeritas impiedetur: etiã
si uehementer contendat, qui munus mouendi fol-
lis suscepit. mouebit igitur tardius quàm res ef-
flagitat, præsertim in medio, ubi onus maxime
sentitur: in principio autem, quòd minus id gra-
uet, celerius: in fine uero, uelut resumptis uiris
bus, maiore contentione ad opus cœptum perges
motum accelerat: quòd si manente reliqua hypo-
thesi, uterq; spiritus, tum qui intromittitur, tum
qui redditur, aut paucus, aut tenuis sit, minore
negotio distendetur, comprimeturq; follis. Ad eũ
dem modum in arterijs fit: distenduntur enim,
ac comprimuntur pro rei impellentis necessita-
te. Si quidem calor urgeat, & fuliginosi effluuij
copia adsit, has distendi comprimiq; celeriter os-
portet: nisi quid impediat. in febris autem, de
quibus nostra est disputatio, calor præter natu-
ram urget, facultas quantum potest, obsequitur:
sed motum tum humores deprauantes, aut alio
quouis modo impedientes, nimirum uel ob cras-
sitiem uel multitudinem liberum exitum nõ ha-
bentes, tum arteriæ affectus remorantur. Affe-
ctum hic maxime intelligo obstructionem, quæ
reddendi emittendiq; spiritus debitam necessi-
tati celeritatem impedit. Præterea humores &
uapores facultatem impediunt, quo minus ad a-
Etiam

Et ionem expedita sit: mirum itaq; non est, si in ipsius motionis medio tardior pulsus sit, aut etiã interdum prorsus intercipiatur: siq; in quartanis tarditas maior, & inequalitas, quæ in una sit pulsatione, maior inueniatur. Rursus caliditatis notis, hæc febres distinguntur. Feruet enim ac deurit in tertianis calor, quòd bilis flaua prompte ignescit: in quartanis, quia atra bilis frigida siccaq; est, paulatimq; accenditur, ut testa uel lapis, paucumq; fumum emittit, minor calor sentitur.

H A E C quidem maxima signa sunt: reliqua uero externa, neque hæc sunt omit-tenda. Quin ægrotantis natura conside-randa est, num ad atram bilem magis de-clinet, & an tēpus anni autumnus sit, præ-sensq; aëris constitutio inæqualis. Sic ue-ro & loci, & morborum tum ingruētium natura inspicienda: & num lien intumue-rit, febresq; inordinatæ præcesserint, & ætas uigorem excefferit, febrisq; in sudo-res desierit: in hac enim uomitus bilis ex-pectandus non est: quemadmodum neq; in quotidianis, cum id tertianarum pro-prium sit.

Signa, uti iam dictum est, alia maxima, præci-puaq; alia minus præcipua. illa rem certissime ostendunt: sumuntur autem à febris substantia, quæ est in genere caloris, cuius differentias prius expo

exposuimus: Ab actione laesa, ut est pulsus inaequalitas, celeritas, tarditas, raritas: Ab excrementis, uelut urinis: & à qualitatibus, quae necessario sequuntur. Alia signa minus praecipua, quae affectum obscure explicat, sumuntur tum ab iis quae in corpore sunt, ut etate, temperamento, habitudine, & qualitatibus temperaturam consequentibus: tum ab iis quae forinsecus incidunt, ut uictus ratione, consuetudine, uitae instituto, exercitatione tum animi, tum corporis, uigilijs, anni tempore, regione, & presenti aëris constitutione, morbis item popularibus, atq; haec externa uocat Galen. Itaq; quartanae praecipua signa sunt pulsus raritas, tarditas, & luculenta inaequalitas in una pulsatione: calor nec copiosus, nec deurens, qualis in tertianis est, ut paulo antè monstrauimus: urinae uariae quidem, sed tamen crude, ut mox dicetur, hanc febrem testantur. Eius febris signa minus praecipua, inclinans aetas: quae atram bilem plurimam gignit, temperatura melancholica, quae hac abundat: quemadmodum & consuetudo, habitudo corporis extenuata, cutis nigra & hirta, naturam arguunt melancholicam: uictus ratio parca & quae atrabilem gignere idonea sit: uita genus, id est ars quam quisq; exercet, si magni sit laboris, & calido siccocoq; loco exerceatur, ut ferraria, atram bilem gignit: quemadmodum labor ingens, & longus, & cura, mærores, & uigiliae diuturnae, autumnus,

& aëris constitutio inæqualis, quæ modo calida, modo frigida sit cum siccitate. Hæc enim omnia atram bilem augment. Quòd si & quæ uulgo grassantur febres, quartanae sint, magnam tibi fidem facient: quemadmodum & lien si intumuerit, magnam uim atræ bilis in corpore congestam esse testatur. Febres quoque inordinatæ, id est, ut prius uocauit, uagæ si præcesserint, quartanam esse fatentur, ut quæ diurnitate humores adurant, ut supra dictum est. Hæc quoque febris, si in sudores desierit, quartanae indicium adfert: et si tertianæ quoque sudor communis sit, sed in hac copiosior, in illa parciore propter materiae paucitatem: quæ nihil semiustum post accessionem relinquit, sed uacuatur per sudores: quod in quotidianis minime fit propter materiae viscositatem. Neque uomitus biliosus in hac, quemadmodum nec in quotidianis, expectandus est: cum sit tertianarum proprium. Nam hæc à bile flaua sunt, quæ ad stomachum sæpe refunditur: quartana ab atra bile: quotidiana à pituita.

QVOD si pacata febre eius signum adhuc permaneat, & pulsus naturali sit rarior ac tardior, palam est ipsam quartanam esse.

Signa quæ remanent sedata febre, quæ hanc adfuisse testantur, sunt oris & sputi sapor uel acidus, uel insipidus, & gustu ingratus, pulsus inæqualitas. Tametsi eiusmodi febris puram exquisitissimam

quisitamq; intermissionem habere uidetur, ut Galenus autor est lib. II. de Differentiis febrium, eò quòd in ea omne id humoris melancholici quod est exustum, euacuatur, atq; discutitur. Sed reuera pura non est: nam paulo antè dixit, in nulla febre præterquam diaria pulsus ad naturalem habitum redire, etiam si inter duas accessiones longum intercedat spatium, ut in tertianis & quartanis. Porro quartanae pulsus post inclinationem rariores sunt, ac tardiores quam naturales: quia eius febris materia natura frigida est, sed febris calore incalfacta, pulsus crebriores & celeriores efficit: abacta uero febre redit ad naturam, corpusq; refrigerat, & pulsus rariores ac tardiores efficit.

C. 7. QUOTIDIANAM autem his maxime notis depræhendes: Calor necessario humentior est, cum quadam acrimonia: quã nõ protinus admota manus, sed permanens sentit. Caliditatem enim quãdam fumosam cum largo uapore commistam exire putabis: scilicet igni in multa humiditate potius suffocato, quam ipso materiam euincente. Sed & harum pulsus minores sunt quartanarum pulsibus, quam quartanarum pulsus sint tertianarum. Rursum quotidianarum pulsus tanto sunt tertianarum pulsibus rariores, quanto harum sunt quartanarum pulsus. At in utrisq; eadem est tarditas. Verum hæc febris minorem

rem adfert sitim: hanc itaq; quartana tantum excedit, quantum quartanam tertiana. Atque in tertianis quidem lingua, totumq; corpus aridissimum est, in his uero humidissimum: uomitionesq; pituitosæ, & quicquid per uentrem excernitur, frigidius, humidius, crudius, aquosius, & pituitosius est. Et in hisce febribus, uniuersum corpus crudis humoribus scatet. Siquidẽ hæ ætatibus, naturis, anni temporibus, & temperaturis humidioribus accidunt. Nũquam enim adolescentem biliosum, ac natura ficcũ, hac febre correptum uidimus. Pueri uero, præsertim nati minores, & ex grandioribus, qui pituitosi magis, ac corporis habitudine crassa sunt, uitamq; agũt otiosam, gulæ indulgentes, & ebrietati dediti, crebro balneis, maximeq; à cibo utentes, quotidianis facile corrumpuntur: sed & locus humidior, & tempus hybernum, aërisq; constitutio humidior, hanc maxime febrem inuehunt: quæ si tunc etiã grassetur, præter antè dicta, maximam adferet cognitionem. Verum harum febrium declinationes, uti tertianarum, & quartanarum sudoribus non finiuntur: unde neq; ad manifestam febris remissionem, paucis quibusdam exceptis, perueniunt. Urinæ autem procedente febre totius morbi

g   tempo

tēpora docēt: initio uero eius speciē ostēdunt. In quotidianis enim aut albæ, uel tenebræ, uel crassæ, & turbulētē, aut rubræ apparet: In tertianis rufē uel subrufē: In quartanis uero uariæ, sed crudæ omnes. Atq; hæc quidē sunt febrīū intermittentiū notæ.

Quotidianæ calor humidior est ob materia ex qua gignitur humiditatem, hoc est pituita, cum acrimonia quadam, quam putris fumus parit: hæc quidem acrimoniam protinus manus nō sentit admota, scilicet copioso uapore obrutam: sed quam manu diutius manente, facile percipias. Pulsus quotidianarum sunt omnium intermittentiū minimi. Quotidianarum enim pulsus, quartanarum minores sunt, minores inquam, quàm quartanarum pulsus sunt, tertianarum. Tertianarū enim maximi, celerrimi, ac creberrimi sunt. Quartanarum rarissimi. Ceterū quotidianarum rariores quàm tertianarum, & frequentiores quàm quartanarum. Ex æquo uero tardi sunt in quotidianis & quartanis. Nam calor in tertianis maxime urget, facultas obsequitur, & instrumentum non reluctatur: in quotidianis necessitas non admodum impellit, facultas consopita est, & instrumentū humoris copia impeditum: unde multum uel dilatari, uel cōtrahi non potest. In quartana uero calor quidem non multum urget, quemadmodum nec in quotidiana: facultas uero manet, & minus instrument

mentum impeditur: propterea quòd parcior uis
 por & humor, quàm in quotidiana, infestet. Ad
 hæc quotidiana minorem sitim adfert: tertiana
 uehementem: quartana mediocrem. Nam tertia
 na corpus calidissimum, & aridissimum red-
 dit: quotidiana frigidũ & humidissimũ: quar-
 tana uero siccum quidem, sed minus quàm ter-
 tiana calidum. Quemadmodum igitur in tertia
 na tum per aluum, tum uomitione biliosa uacuã-
 tur: ita in quotidiana, frigida, humida, cruda, a-
 quosa, & pituitosa. In ea enim corpus crudis hu-
 moribus redundat, ut quæ etatibus, temperatu-
 ris, aëris constitutionibus humidioribus, & a-
 lijs id genus accidat, quæ pituitã generare solët:
 in tertiana biliosus exuperat humor, à causis ca-
 lidioribus & siccioribus genitus. Cæterum quo-
 tidiana non desinit in sudores, præsertim ubi pi-
 tuita cutis & subiectæ carnis meatibus inhæ-
 ret. Quæ ratione in manifestam quietem minime
 desinit. Urinæ autem in intermittentibus fe-
 bribus humores, qui extra uasa putrescunt, raro
 indicant: quoniam hi ut plurimum per sudores,
 uel insensiles transpirationes uacuantur. Qui ue-
 ro in uasis continentur, uitiosi quidem ac putres-
 cere parati, nondum tamen putres, quales quidẽ
 sint urinæ produnt, tum initio febris, tum toto
 eius decursu. Initio enim morbi speciem, toto ue-
 ro morbi processu eius tempora docent. Alia es-
 nim tempora aliæ urinæ ostendunt: initia qui-
 dem &

dem & incrementa crudiores, statum uero & inclinatonem coctiores. Itaque albæ, tenues, uel crassæ, aut etiam rubræ, ut in quibusdam exemplaribus typis excusis legitur, quotidianarum sunt notæ: Albæ quidē ac tenues ob pituitæ cruditatem, & ingentem uiarum obstructionem apparent: Turbulentæ ac crassæ, cum iam natura concoctionem auspicata est, aut crassa pituita excernitur: Rubræ uero, ubi per imbecillitatem iecoris ac uenarum serum ac rubra sanies unâ cum urina emittitur: qualis in hydrope excerni solet. Intertianis autem rufæ aut subrufæ apparent, ob admistam flauam bilem: In quartanis nunc subrufæ, nunc albæ, sed semper tenues ac crudæ. Nam ut bilis atra à diuersis fit humoribus, sic & febres quæ ab hac nascuntur, diuersas esse oportet. quæ enim à flaua bile retorrida fit, cum rigore incipit uehementiore, & flauiores habet urinas, quàm quæ à crasso sanguine densato.

CVij.

FEBRES autem assiduas ex eo quidem maxime cognosces, quòd nullum ex ijs signum habeant, quæ debere inesse intermittentibus docuimus: & si intra quatuor & uiginti horas non desinant, quæ si inæquale habuerint incrementum, præter alias notas maiorem temporis diuturnitatem prænuntiant: atq; adeo si & quod proprium est febrium, euidentis in pulsibus signum

gnum obtineant. At si neq; ordinem, neque æqualitatem, neq; numeros seruent, argumentum erit tum earum magnitudinis, tum quòd ex genere intermittentium non sint. Quòd si tales permaneant, & tertio die accessio maior, aluiq; excrementa, & urinæ omnino crudæ appareát, non possunt septimo eiusmodi febres iudicari. Si uero dies quartus tertio similis uideatur, & febris uelut langueat, nec facies nec uniuersa corporis habitudo concidat, in longum tempus hoc febris genus protrahi solet. Atque hæc quidem sunt febrium differentia, quæ accidentibus carent.

Signa alia alijs febribus intermittentibus in sunt: tertianis quidem rigor & sudor, quotidianis frigus, quartanis horror & sudor: quæ si in aliqua febre putri non appareant, hanc continuam esse certum est. quòd si inæquale habuerit incrementum, non modo assiduam esse, sed & fore longam, iudicare poteris. Inæquale incrementum apparet, cum corpus modo calidius, modo frigidius sentitur: quod fit stomacho, uel alia sensibili parte affecta. Nam externæ partes urgente dolore, caloremq; intrò reuocante, frigent: quidum mitigatur, foras calor resilit, calfacitq; externas partes: atq; sic alternatim corpus calefcit ac inalgescit. Accidit & ex humorum uarie

tate in uenis putrescentium, in quibusdam non intermittentibus febribus, non simplicibus, sed spuris, testaturq; earum diuturnitatem: tum quia ex crudis humoribus, unà cum alijs permixtis ortum eiusmodi febres habeant, tum quia natura paruo tempore multos, uariosq; affectus euincere non possit, ut Galenus ait. Quod si cum hac incrementi inequalitate pulsus euident sit inequalitas, longitudo febris significatur: ut in qua multitudo, ac contumacia humorum naturam premat. At uero, si neq; ordinem, neq; equalitatem, neque numeros pulsus seruet: non solum continuam, sed magnam iudicare licebit. Nam tunc uel facultatem oneratam, uel instrumentum impeditum, uel uehementer intemperatum esse, necesse est: proindeq; febrem magnam. Si autem ad tertium usq; diem tales permaneant, in quo & accessio maior fiat, urinæq; omnino crude ac alui excrementa appareant, septimo die iudicari eiusmodi febres non poterunt. Nam ex hypothesis cum duos dies eadem mansit febris, tertio increuit manētibus magnæ cruditatis signis, septimo die integra concoctio apparere non poterit: ut inde iudicium eius finiendæ sumi possit. At si quartus dies similis tertio uideatur, & febris uelut sepulta languidaq; appareat, neq; facies, neq; uniuersa corporis habitudo concidat, protrahi in longum tempus eiusmodi febris solet. Cum enim corpus non cōcidat, & febris qua
 si ui

si uicta marcescat, indicium est materiam resolutioni esse contumacem, & causam resolventē, nempe calorem, imbecillam: unde non sine ratione febris erit diuturna.

DEINCEPS uero singularum curatio tradetur: ac primum quidem intermittentium, deinde cōtinentium, ut uocant, febrium. Ex intermittentibus quidem breuissima simul & mansuetissima, tertiana est: longissima uero, sed tuta, quantum in se est, quartana. Quotidiana uero longa est, & periculo non uacat. Itaq; uictus rationem statim ab initio instituemus, uniuersum morbi tempus considerantes. Nā in acutis, & qui ad statum celeriter perueniunt, si tenuiter omnino cibare uelis, haud magnopere lædes. In longioribus uero, nisi per initia liberalius cibaueris, aut unā cum morbo hominem necabis, aut intempestiue uictus ratio mutanda erit: neq; enim accedente statu uberior uictus quā prius, sed contrā, omnium qui per morbum exhiberi debeant tenuissimus in id tempus reseruādus est: hoc quidem omnium commune est.

Iure ad febrium curationem procedit, ubi earum non solum speciem, sed & magnitudinem, & longitudinem docuit. Primum igitur ab intermittentium curatione tanquam faciliore, au

spicatur. Quarum, cum alie longae, alie breues,
 alie tute ac sine periculo, alie non sine periculo
 sint, alijs alia uiuendi ratio instituenda est. Ter-
 tianis enim, quae & breuissima & minime peri-
 culosa sunt, tenuior uictus adhibetur: quia uires
 ad finem usq; durare possunt. Quartanis & quo-
 tidianis liberalior, idq; per initia, quando natu-
 ra cum morbo minus pugnat, & uires adhuc ro-
 buste copiosorem cibum concoquere possunt.
 Sed ut ad statum morbus proxime accedit, ita
 cibum maxime circuncidere oportet: eò quidem
 magis, quò propius adhuc acceditur: id quod
 omnibus febris est commune. Quoniam autè
 cum celerius ad statum peruenitur, principium
 incrementumq; breuiora sunt, idcirco statim ab
 initio parcius alendi sunt, scilicet natura iam cū
 morbo multum colluctante, quem breui supera-
 tura est. Contrà ubi longum principium & in-
 crementum est, liberalius alere oportet: cum ui-
 res, nisi subueniatur, in tantum tempus durare
 non possint. Tertianas porrò esse acutissimas,
 & celeriter ad statum peruenire dicit: quia bi-
 lis, quae has procreat, facillime accenditur, ac
 alteratur. Easdem mitissimas uocat, non quòd
 grauius non infestent (urgent enim & caloris
 uehementia, & siti, & id genus alijs symptoma-
 tis) sed quia omnino uacant periculo, minimeq;
 malignae sunt. Quotidianas autem non sine peri-
 culo esse scribit, tum quòd longae sint, tum quòd
 accessio

accessiones longas habeant, easq; quotidianas: tum quod habitum corporis refrigerent, ac calorem natium extinguant, gignantq; magnum recrementorum in corpore prouentum. Cum enim longas accessiones habeant, easq; omnium minime in integritatem desinentes, naturæ breuissimum tempus relinquunt, in quo concoctioni cōtumacium humorum, ac corpori alendo, resarciendisq; uiribus, uacet. Quartana uero, etsi longissima sunt, quia accessiones breuiores, puriores & longiore interuallo repetentes habent, minus quam quotidiana, periculum adferunt. Minus dixi, quia nonnunquam morbos alios hæc temporis diuturnitate pariunt, parentibus deteriores: ut lienis tumores, hydropas, & alia id genus mala.

A D hæc uero, quæ intermittentibus propria sint, considerare oportet: uelut statim in tertianis (neq; enim male ab his auspicabimur) distinguendum in primis est, num exquisita, ac, ut ita dicam, generosa: an minime exquisita, sed uelut spuria sit. Tertiana enim exquisita, septem cum tardissime circuitibus iudicatur, minimeq; periculosa est. Alteram autem non exquisitam, aliquando uidi autumno incipere, & uere desinere: postea, ut par erat, tanto tempore, tum quod ægrotus imperanti medico non magnopere pareret, non nihil etiã

g s delin

delinqueret, tum uero hyemis iniuria male afficeretur, maxime lien intumuit: & hypochondria flatu distenta sunt: tumor quidem decolor cum in facie, tum maxime in cruribus apparuit, adeo ut adolescenti timuerimus, & maioribus uti remediis necessum fuerit. itaq; hæc febris nihil exquisitæ tertianæ simile habet: quare ab initio distingui oportere dico. Nam quantum naturâ inter se differunt, tantum uictus rationem uariari æquum est. ut autem has optime distinguas, satis mihi fuerit recensere, quæ adolescenti acciderunt: quæ exemplum documentaque tibi futura sint febrium non exquisitæ tertianarum.

Non solum quæ communia sunt intermittentium, sed & singularum propria consideranda esse docet: quando non omnes tertianæ, aut quartanæ, aut quôtidianæ eiusdem naturæ sunt. Aliæ enim ex sincero simpliciq; humore fiunt, ac exquisitæ uocantur: aliæ non ex simplici, sed mixto, nothæq; ac spuria dicuntur. Itaq; exquisita simplexq; tertiana est, quæ ex sincera bile ortû habet, septenos circuitus non excedens: inuadens cum rigore, & in sudores desinens, interdum & cum uomitionibus, aut alui deiectionibus biliosis, alternis diebus repetens. Fit autem æstate secundum naturam habente, hoc est calida & sicca, statu temporis & regione huic similibus, & uictus

uictus ratione biliosa, ac pauca, uigilijs, laboribus, mœroribus, temperatura biliosa, & id genus alijs, quæ bilem generare solent. Quod autem septem circuitus non excedant, iusta ratio est, quando nec humor, ex quo consistunt, crassus est, aut lentus & tenax, ut in quotidianis, & quartanis, imò nec admodum copiosus: proinde facile & cito discutitur. Natura enim maiorem aliorum humorum molem sustinet, ut qui minus iritent: bilis uero, quia acris est, minorem modum patitur, quiq; septem ad summum circuitibus educi è corpore possit. Nam interdum tribus, interdum quatuor, aut quinque accessionibus, pro qualitate quantitæque sua, educitur.

M E D I V M erat anni tēpus inter uergiliarum occasum, & quod hunc antecesserat æquinocetium: in quo adolescentem circa ferè ipsam auroram febris cum horrore corripuerat: quæ neq; in calore, neque in pulsibus, tertianæ similis esse uidebatur. imò nec uomitus biliosus sequutus est, nec multus sudor: postridie uero ad horam circiter tertiam paucus exijt mador, cum quo & febris euanuit: sed adeo sensim, ut circa uesperam uix febris expers æger uideretur: nimirum relicto tunc in pulsibus euidentē admodum febris signo. Verum reliqua circa idem tempus, ac per totam

totam noctem, facile omnino æger ferebat. Rursus uero circa tertij diei auroram, secunda accessio priori in omnibus, præterquam tempore similis rediit: sequente enim nocte paulo ante lucem, exhalato uapore febris decessit: circa quarti diei auroram, & reliquo toto autumno, ac hyeme, quo tempore ægrotauit, tum reliqua omnia, tum accessionis & solutionis febris tempus, eadem permanserunt. Adolescens autem annos plus minus octodecim natus erat, aspectu albus, ac pinguis, uitæ deditus otiosiori, priusq; crebris tum crapulis, tum lauationibus usus, ac satietatibus: proinde cibos improbe concoquebat. Accessit uero & huic pulsus durities, mediocris quidem in primo & secundo die, in tertio uero & quarto, & sequentibus usq; ad septimum, ad tantam peruenit duritiem, ut si quis soli pulsui credidisset, multorum esse mensium egritudinem putasset: ac talis permansit usq; ad uernum æquinoctium: in quo primum mollescere cœpit. Postea rursus quadagesimo die ab hac tertiana prorsus liberatus est, paulatim pulsui emollescente, & accessione decrescente, urinisque probum quod desideret habentibus, quæ prius uehementer crudæ omnes erant. hæc quidem certe max

te max

te maxime cōtraria est exquisitæ tertianæ.

Vergiliæ septem stellæ sunt in Tauri dorso posita: quæ medio uere cum sole oriuntur, Græci Pleiadas dicunt: eadem medio autumno, cum sol est in Scorpio, occidunt: hoc est ab æquinoctio autumnali diebus ferè quinquaginta, ut Galenus docet in commētario primo *περί επιδημίων*: est enim Scorpius Tauro, in quo ipsæ sunt, ex aduerso locatus. Proclus tantum sex esse putauit, quòd septima uix conspici possit. Cum igitur sol cum Scorpio oritur, oppositus Taurus occidit cū Pleiadibus. Aequinoctium uero, quod antecedit hunc occasum, est cum sol in primo Libræ gradu existit: quo tempore ex æstate antecedente, relicta in egroto bilis erat. Præterea egrotus, adolescens erat, quæ ætas gignendis id genus febribus idonea est: reliquæ uero causæ de quibus mox disseretur, ad procreandam pituitam erant efficaciores. Cæperat igitur adolescens cū horrore, nō rigore febricitare. Nam rigor ex synœra flaua bile, ut dictum est, fit: horror ex atra aut flaua impura. Itaq; horror hic exquisitæ tertianæ non est index, sed spuria, quæ ex admistione pituitæ nascitur. Porrò calor exquisitæ tertianæ, maximus acerrimusq; est. Pulsus uero maximi, celerrimi & creberrimi, quales in hac spuria uisi non fuerunt, in qua nec uomitus biliosus secutus est, nec sudor multus: quæ exquisitæ tertianæ peculiaria sunt. Verùm postridie hora circiter

citer tertia paucus exhalauit uapor, cum quo et febris discussa est: sed ita remisse, ut circa uesperam uix à febre liberatus esse uideretur: quo ab exquisita tertiana maxime differt, in qua sudor copiosus ad integritatem perducit. In spuria materia lentor non affatim, sed paulatim resoluitur: adeo ut sensum effugiat. Ceterum reliquæ quædam remanserunt: quæ integre febrem decedere non permiserunt. Itaque mirum non est, si post uaporem à febre liberatus integre aeger esse non est uisus: cum adhuc in pulsibus febris euidentis nota, nempe pulsus inæqualitas, ob materiae reliquias, remanserit. Reliqua autem febris incommoda facile aeger eodem tempore, & per totam noctem, ferebat: scilicet unà cum febre remissa. Rursus uero circa tertij diei aurorâ redijt accessio, priori omnino, præterquam tempore, similis: sequente enim nocte paulo ante lucem discussus est uapor: febrisq; decessit circa quarti diei auroram. Quòd secunda accessio similis omnino priori esset, id est cum similibus calore, horrore, & pulsibus, hoc ideo erat, quòd similis omnino materia utramq; accessionem pepererat: uerum diuturnior fuit secunda, quòd maior materiae copia quæ hanc genuit, computruerat. ferè enim fit, ut prima accessio breuior sit, ut in qua cruda materia egrius accendatur. In reliquis uero materia ad incendiũ à prioribus præparatur, atq; ita augeri solent accessiones usq; ad statũ. Prima enim
accessio

accessio circa auroram incepit: hoc est secundum nostram supputationem, circa horam sextam matutinam. (Est autem aurora tempus ante solis ortum, quo caelum splendescere incipit) Et de fuit sequētis diei hora circiter tertia. Itaq; ea accessio fuit horarū fere unius & uiginti: secunda accessio uiginti quatuor, ut quae circa diei aurorā inceperit, & eadē quarti diei aurora desierit. Adolescens natus erat annos circiter octodecim. Dicebamus modo tempus & aetatem, bilē in proposito egroto generasse: pituitam uero omnes propemodum alias causas: nempe temperaturam, habitudinem corporis, uictus rationem antecedentem. Cum igitur cause quae pituitam genuerunt, & plures numero, & efficaciores fuerint, mirum non est, si longissima haec febris fuerit, longissimasq; habuerit accessiones: ut quae ex copia crudorum humorum ortum habuerit: quod & pulsus durities planē indicabat, quam plenitudo attulit. Quemadmodum enim uesica flatu plena, & uter liquore, prementi digito non cedunt, duraq; apparent: sic arteria plena, aut humore, aut flatu, aut uapore, durum efficit pulsum. Mediocris igitur primo & secundo die durities apparuit: quia nondum ex humore uapor, ac flatu multus excitatus fuerat: à tertio uero usq; ad septimum adeo haec aucta est, ut uideretur morbus multorū mēsum: id est ut uiderentur arteriae, ob morbi longitudinem resiccatae,

ac in

*ac indurata. Perseueravit autem hæc durities usq; ad æquinoctium uernum: scilicet materia quæ arterias implebat, non decrescente. A uer-
no autem æquinoctio usque ad quadragesimum diem sequentem, in quo febris soluta est, emolli-
tus est pulsus, nimirum materia decrescente: un-
de & accessiones breuiores factæ sunt, & conco-
ctiores urinæ: quæ prius cruda admodum ap-
paruerant, ob materiae & copiam & cruditatẽ.*

RELIQVAS uero omnes interme-
dias quæ permultæ sunt, ex definitis extre-
mis haud difficile inuenies. Si enim, quæ
initio commentationis scripsimus, tertia-
narum signa omnia adfuerint, exquisitam
tertianam esse testabuntur: cuius accessio-
nis tempus, breuissimum quidem omni-
no quatuor, aut quinque, aut sex horarum
est: longissimum uero, undecim aut duo-
decim. Atque etiam harum urinæ tertio aut
omnino quarto die, concoctionis indicium
ostendunt. His igitur notis absoluta ter-
tiana & spuria dignoscuntur. Ad hunc ue-
ro modum, quartana & quotidiana distin-
guuntur. Cui enim omnia insunt signa, quæ
prius in febribus quartanis scripsimus, ger-
mana exacta quæ quartana est. Sin minus, spu-
ria minime quæ exquisita. Et ex quotidianis
legitima quidem est, cui omnia, quæ dixi-
mus, insunt: quæ si non adsint, exquisita
non

non est. Itaq; febres spuriae non tam longae sunt, quam quartana & quotidiana. Sed quemadmodum tertiana preceps est, sic quartana & quotidiana diuturnae. Haec quidem in his quae circuitu repetunt, consideranda sunt.

Duo tertianae febris extrema constituta sunt: nempe exquisita, & summe spuria. Exquisita quidem brevissima est, brevissimasque habet accessiones. Notha uero huic maxime opposita, longissima est, longissimasque habet accessiones: ut ex antè dictis liquere potest. Inter haec febrium extrema innumerabiles penè notae tertianae posite sunt, sola maioris & minoris ratione discrepantes: quarum quae ad exquisitam magis defleunt, breviores sunt, brevioresque habent accessiones. Contra uero, quae ad maxime notham propius accedunt, longiores sunt, ac longioribus constant accessionibus. Facile itaque constitutis his terminis, singularium quae in medio collocatae sunt, naturae cognosci poterunt. Porro autem extrema haec definiuntur: tertiana quidem exquisita, dicta iam breuitate, & paucitate accessionum: item caloris acrimonia, & magnitudine, rigore, uomitu bilioso, & sudoribus. Summe uero spuria longitudine & multitudine accessionum, cruditate, & ceteris quae modo declarata sunt. Ad eundem modum quartana & quotidiana, tum generosae, tum spuriae suis notis distinctae sunt, ut

h ex an

ex antè dictis uidere est. At quartana & quotidiana suis spurijs sunt longiores: quòd quartana ex crasso, quotidiana ex uiscoso humore, utroq; sincero, & qui egre discutiatur, constat. Vtraq; uero spuria admistam habet bilem, quæ quo copiosior est, eo breuiorem reddit febrem, breuiioresq; eius accessiones. Contrarium uero tertianis accidit: nam exquisita breuissima est: notha uero eius, eo quidem longiores sunt, quo ab exquisita magis recedunt. Cum igitur proposita tertiana summe notha ex pauca bile, magna uero pituitæ ui fiat, longissima est, longissimasq; habet accessiones: ita ut exquisitas quotidianas ferè longitudine æquet. Sed quemadmodũ tertiana acuta est, ita quartana & quotidiana longa. Tertiana enim exquisita ex humore tenuissimo, & qui facile discutitur, ortum habet. Quartana uero & quotidiana, ut iam diximus, ex crasso & uiscoso humore.

IN alijs uero febribus urinas, alui excrementa, & uniuersam corporis habitudinem, inspicere oportet: calorem quoque, & arteriarum motũ. Ad hæc alia quæcunque Hippocrates longaq; experientia contemplanda esse iubent, nempe regiones, anni tempora, aëris cõstitutiones, ætates, & temperaturas corporum, consuetudines, & antecedentes causas, quæq; unã cum morbis inuadunt, quæq; medio tempore

pore apparent.

Distincta sunt ac determinata febrium intermittendum extrema, longitudine, breuitate, & numero accessionum, rigore, uomitione, & sudoribus: quæ quia assiduis febribus non insunt, aliæ notæ querendæ sunt, quibus exquisitas à spuris distinguamus: eas autem nobis ostendunt urine, alui excrementa, corporis habitudo, calor, pulsus, regio, anni tempus, aëris constitutio, egrotantis natura, ætas, consuetudo, & causæ, quæ febrem attulerunt: ut exercitatio, otium, uictus ratio, uigiliæ, somnus, curæ, animi securitas, & id genus alia, quæ uim habent gignendæ febris alia aliam. Ea quoq; quæ unà cum morbo nascuntur, aut in medio apparent: cuiusmodi sunt dolor, uigiliæ, inquietudo, sitis, cibi fastidium, nausea, uomitus, delirium, & alia permulta. Urinæ, uerbi gratia, & alui excrementa flaua, temperatura biliosa, habitudo corporis extenuata & hirta, ætatis uigor, caloris acrimonia, pulsus maximi, uelocissimi, creberrimi, regio & aëris constitutio calida & sicca, anni tempus, æstas, consuetudo, uitæ genus, quæ bilem gignere idonea sint, cibus item paucus ac biliosus, uigiliæ, curæ pertinaces, delirium & similia febrem assiduam, exquisiteq; biliosam esse & quæ accurate tertianæ proportionem respondeat, indicant. Horum uero contraria contrariam febrem, nempe exquisite pituitosam fatentur. Eodem modo iu-

h 2 stam

stam quartanam assiduam ostendunt excrementa nigra, natura corporis melancholica, habitus do supra modum extenuata, nigra, hirta, calor paucus & acriusculus, pulsus rarus, & tardus, regio, & aëris constitutio inæqualis, autumnus, inclinans ætas, & alia id genus, quæ in quarta-na declarauimus. Igitur summe spuria assidua sunt, quæ maxime à legitimis sui generis recedunt: uelut spuria biliosa ab exquisita maxime distat. Inter hæc duo extrema multæ biliosa spurie constitutæ sunt: quemadmodum de tertianis diximus.

OMNIA quidem, ut cuiquam uideri posset, monita sunt, sed reuera haud ita res habet, quando quod maximum horum omnium est, dictu autem breuissimum, nõdũ explicatũ est. Quid uero hoc est? Morbi, & uirium quantitas: res quidẽ, quæ uerbo uno explicari possit, ad usum maxima est. Neq; enim bene prænoscere poteris, nisi horum cuiusq; quantitate diligenter explorata. Non enim an morbus letalis sit necne, nec quando uel mori, uel à morbo uindicari potius homo debeat, nisi omnium, quæ diximus, quantitatem diligẽtius contemplatus, in duo redegeris capita, nimirum in morbum ipsum, & laborãtis uires, præscire recte poteris. Nam, si uires adeo ualidæ sint, ut morbum euincãt, necess

neccessario sanitati homo restituetur. Sin-
 contrà, omnino morietur. Non igitur so-
 lum cuiusnam sit generis morbus, sed &
 quantus ipse sit, inspiciendum est. Hoc au-
 tem non parua eget meditatione atq; pe-
 ritia, cum propter alia, tum quòd nec scri-
 bi, nec uerbis explicari ullo modo eorum
 cuiusq; quantitas potest. Si quid igitur no-
 strum est, id non tam ex alia re ulla, quàm
 ex crebra conijciendæ quantitatis exerci-
 tatione percipitur, quòd ex operibus & di-
 scere & docere possis. Quæ uero qualita-
 te distinguntur, diligenter simul ac dilu-
 cide, quàm breuissime fieri poterit, scri-
 bemus.

*Quantitatis morbi appellatione, tum eius lō-
 gitudinem, tum magnitudinem ac uehementiã,
 & uirium nomine tum laborantis ipsius robur,
 tum in debellandum morbum durationem, intel-
 ligere uidetur, ut ex eius uerbis constat. Nam cū
 inquit, non enim an morbus letalis sit, nec ne
 &c. morbi magnitudinem, & uehementiam,
 & laborantis robur subindicat. Cum uerò ait,
 nec quando uel mori, uel à morbo uindicari de-
 beat, morbi longitudinem, & uirium duratio-
 nem eum dicere perspicuum est. Longitudinem
 autem morbi uestigare oportet, urina & alio-
 rum excrementorum cruditate & coctione, fe-
 bris motu, pulsus & incrementi æqualitate, ac*

h 3   inæquã

*inequalitate. Nam si primis statim diebus excre-
 menta cocta appareant, febris celeriter moueas-
 tur, pulsus inequalitas magna non sit, nec inae-
 quale incrementum, febris longa esse non pote-
 rit. Sin cruda sint excrementa, febris uelut lan-
 gueat, tardeq; moueatur, lenta in ore sit pituita,
 corpus non concidat, pulsus & incrementi ma-
 gna sit inequalitas, morbus longus erit. Magnis-
 tudinem uero ac uehementiam eius ostendunt,
 febris mores & symptomatum magnitudo, ac
 multitudo: qualia sunt, sitis, linguæ asperitas, do-
 lor, uigilie, inquietudo, cibi fastidium, animi de-
 liquium, nausea, & id genus alia: quæ si uel o-
 mnia uel precipua adsint, magnam uehementeq;
 esse febrem planè testatur. Circa hæc igitur di-
 uersari homo debet, si recte morbi quantitatem
 cognoscere uelit. Robur uero facultatis suis fun-
 ctionibus metiemur: animalis quidem motu, sen-
 su & cogitatione. Nam si eger in latus uel dex-
 trum uel sinistrum cubet, manus, ceruicem, &
 crura paulum reducat, atq; ut semel dicam, uir-
 tu sanorum iaceat, respiret, ac dormiat, sentiat
 ac sapiat, ut per sanitatem solebat, animalè uir-
 tutem constare certum est. Sin supinus iaceat
 manibus, cruribusq; extentis, delabatur ad pes-
 des, peruigilet, lumen refugiat, simulacra uis-
 deat, desipiat, imbecillam eandem uim esse con-
 stat. Sic pulsus magnus, uehemens, altus, robur
 uitalis facultatis nuntiat: contra paruus, languis-
 dus,*

das, inordinatus, uermicularis, formicans, imbecillam. Eodem modo naturalem uim ualere testatur proba cibi cōcoctio, & superflui excretio: imbecillam uero esse, cruditas, corruptio ac putredo, tum cibi, tum humorum, immodica excretio aut retentio: in his igitur assidue, diligenterque exerceri debet, quisquis certam quantitatis morbi, & uirium coniecturam assequi cupit.

EXQUISITAM autem tertianam, utin qua concitata bilis flaua dominetur, quoad fieri maxime potest, humectare ac refrigerare oportet. Nani contrariorum contraria sunt remedia: quæ quod superat, reprimant: quod autem deest, sarciant. Flauæ autem bilis humor omnium qui in corpore sunt humorum, calidissimus ac siccissimus est: itaq; exinaniendus est: uomitu quidem, si ad uentrem repit: pari modo per aluum, si deorsum fertur. quod & sponte iustis tertianis accidit. Per urinas quoque & sudores exigere oportet: sed cōmode per inferna repurgatur. At molibus clysteribus uenter subducendus est: urinæ uero, potionibus ijs, in quibus maderit apium & anethum, prouocandæ. Et si coctionis notæ apparuerint, iam cum fiducia absinthium dabis: quod alioqui stomacho quem erodens bilis infestat, sum-

num remedium est: præsertim, si eius co-
mæ, quantum usus efflagitat, in aqua mul-
sa maceraris. Sed & balnea calida ex aqua
potabili profunt: tum quòd bilis aliquid
educunt, tum quòd sua qualitate mirifice
iuuant: ea enim huiusmodi omnia hume-
tant, & facultate refrigerant. Marina ue-
ro, falsa, nitrosa & sulphurosa plus quidem
bilis exigunt, uerum minus quàm ex aqua
dulci utilia sunt: præstat uero nec ea utilia
dicere, quando plus sua qualitate lædunt,
quàm uacuando profunt. Equidem noui
quendam, qui falso adductus iudicio hisce
balneis usus est, ac deinde reficcato corpo-
ris habitu, eò uenit exitij, ut tabe interie-
rit. Reliqua autem uictus ratio illi bilis ua-
cuatione adaugebat. At contraria qualitas
qualitati præter naturam excedenti, per-
petuo obiicienda est: tanquam id longe
còmodius sit, quàm quouis modo uacua-
re: uerum ipse ne hoc nouerat, neq; ex al-
liis didicerat. In balneis igitur hoc præci-
pue còsideretur, ut corpus abluatur ac hu-
mescat, proinde neq; nitrum, neq; sal, ne-
que sinapis inspargenda sunt: id quod fa-
ctitare plurimos uidere licet, ægrotos e-
necantes. Vbi autem calente oleo pluri-
mum perfuderis, in aquam ducere ac pro-
luere oportet: & si in ea natate uelint, ijs
quan

quantum possunt permittendum est. Qui uero balneis delectantur, neq; si bis die la uare uelis, peccabis: sed præcipue in memo ria habeto, ut id opportune fiat. Nam si co ctionis morbi signis apparentibus frequẽ tius laueris, non erraueris. A uino uerò, antequam morbus concoquatur, prorsus arcendi sunt: ubi autem coctionis initium habuerit, paucum, tenue & dilutum, initio dandum est: liberalius uero, ubi in propin quo morbi solutio est. Cibus autem frigi dus & humidus omnis iustis tertianis con fert. Tantus autem dari debet, quantus op time concoqui possit. Ex oleribus quidẽ atriplex, blitum, rumex, malua, lactuca, & cucurbita. Ex aliis autem cremor ptisanæ, sorbitio ex alica. Ex piscibus uero saxati les. Ex auibus, quæ molli sunt carne: & ex minime talibus alæ: gallorum quoque te sticuli, & suum pedes, & cerebella danda sunt: iuniorumq; porcellorum si illique factas coctura carnes præbueris, nihil of fendes. Sed & oua sorbilia permittuntur, & maxime eorum lutea: ut quæ quàm al bum facilius coquantur. Ex fructuum au tem genere ij gustari conceduntur, qui omnino coctu difficiles non sint. melle uero, sinapi, salsamentis, & omnibus acri bus prohibere oportet: & uinis admodum

h s uetu

uetustis, naturaq; calidis. Hæc quidem uictus ratio esto multorum, ad cõiecturam tibi tradita, & exposita. Qui uero molliter non educantur, ijs uictus instituendus est, qualem me aliquando in exquisita tertiana ex Hippocratis sententia dare uidisti: nempe ptisanæ cremorem, usque ad febris iudicium. hæc quidẽ in exquisitis tertianis seruanda sunt.

+ *Exquisita febris tertiana, ut quæ ex syncera bile cõstat, calidissima ac siccissima est: ideo per illud primum principium, Contrariorum contraria sunt remedia, maxime refrigerari ac humectari desiderat: ut quod infestat, arceatur: quod autem deficit, sarciatur: hoc est, ut superuacueus calor, & siccitas abigatur: deficiens humiditas, & frigiditas inducatur. Refrigerari autem ac humectari potest, tum per se, immixtis qualitatibus contrarijs, tum ex accidente: summota quæ calfacit causa. Frigiditatem & humiditatem suggerunt, tum quæ foris admouentur, tum quæ intro sumuntur. Foris admouentur balnea dulcis aquæ, & medicamenta frigida & humidiora: quale est ceratum Galeni: intro sumuntur, cibibus, potus & aër inspiratus. Itaq; in exquisitis tertianis utiliter adhibentur atriplex, blitum, lactuca, rumex, malua, & id genus olera, quæ etsi malum generant succum, quia tamen refrigerant, & humectant, exquisitis tertianis conueniunt:*

*Ratio
ratio*

ueniūt: quemadmodum & fructus mollioris corticis: quos Græci oporas, Latini poma appellant, modo facile concoquantur, qualia sunt cerasa, pruna, mora. Inter olera tamen lactuca succum minus malum gignit: post hanc malua: postquam atriplex, blitum & rumex. Cucurbita autem ex fructibus quos Græci ὠγαίους uocant, damnanda, inquit Galenus, non est: sed si cruda estur, insuavis est, & stomacho perniciosa. Refrigerat item & humectat ptisana cremor, sorbitio ex alica. Saxatiles pisces præter id quod refrigerant & humectant, boni sunt succi, ac facile concoquantur: aues uero mollioris carnis, quales sunt gallinacei, perdices, columbae, & passeris iuniores, phasiani, & similes facile concoquantur, & bonum succum gignūt, minimeq; febrem augent. Quod si tales non inueniantur, aliarum aule, quæ ob exercitationem excrementis uacant. Et gallorum gallinaceorum testiculi: qui soli, inquit Galenus, commendantur: aliorum ferè omnium testes uitiosum succum generant, & ægre concoquantur. Pedes suilli excrementis uacant, quia exercitati. Cerebrum uero si rite coquatur, probe alit: alioqui crassum succum ac superuacuum gignit, maleq; à stomacho cōficitur. Quemadmodum porcellorum carnes, nisi coctura distabuerint, confici à stomacho facile nō possunt, præterea succum glutinosum, mucosumq; generant. Oua gallinarum recentia, sorbilia, id est quæ

est quæ tantummodo incalescunt, facillime concoquuntur, præsertim eorum lutea: ea enim mediocriter refrigerant, ut testis est Galenus & Paulus. A melle uerò, ut quod in bilem facile uertatur, sinapi, salsamentis, & omnibus succum acré gignentibus, abstinendum est: & à uinis uetustis naturaq; calidis: quia febrē augēt. Hæc quidem uictus ratio multorum est, non quidem omnium. Nam qui duram uitam agunt, robustiq; sunt, solo ptisanæ cremore ad morbi usq; iudiciū contenti sunt: cum ad id usq; tempus uires sufficere ualeant, & hi tenuem uictum ferre possunt. In potu uero aqua frigida dāda est: quæ etsi perpetuo conuenit tertiana, non tamen perpetuo adhibenda est: sed tantum ubi signa coctionis apparent. Aër frigidus & humidus, si fieri potest, omnino inspiretur: recta enim ad pulmonem, à quo statim ad cor, ubi potissimum calor urget, fertur: corq; tum qualitate, tum substantia refrigerat, ac humectat sine ullo corporis incommodo: neq; enim cutis meatus claudit: proinde nec perspirationem impedit. Aeger igitur in domibus collocandus est frigidis, ac perflatis, uersisq; ad arctum: quales si nancisci non possimus, aër arte refrigerandus est, aqua pergelida de uasis in uasa transfusa, uel assidue domo aspersa, rosissq; uel uitium pampinis, uel stirpibus uim refrigerandi habentibus, humi fusis. Talis enim aër si inspiretur ut dixi, cor commodissime refrigerabit.

Si uero

quando
aeger
frigida

Si uero extrinsecus corpori accedit, leedit cutem
 desando, ac stringendo: sed minor est noxa, quam
 ex inspiratu utilitas: presertim cum, ut Galenus
 ait, cutem operimentis calfacere possis. Arcenda
 quoq; turba à domo est, ut quæ halitu calfaciat.
 Possunt uero, ubi calor uehementer urget, refrigerantia
 medicamenta, quale est ceratum Galeni, &
 herbarum succi, aliaq; id genus medicamenta,
 foris admoueri, ei presertim parti, quæ plurimum
 incaluerit: ut per has febres solet os uentris, pe-
 ctus & hypochondria. Balnea autem dulcis a-
 que calida duplici nomine prosunt: tum quòd
 foris materiam febris euocent, tum quòd sua
 qualitate corpus humectent, & refrigerent: quod
 maxime tertiana exquisita exposcit. Refrigerant
 quidē potentia, scilicet immisso intrò madore ca-
 lido, deinde spatio temporis ad natiuam frigiditatem
 redactō. Summouetur autem causa quæ
 febrem attulit, uacuationibus: uomitione quidē
 si ad stomachum bilis confluat: per aluum, si de-
 orsum uergat. Quò enim natura uergit, eò duce
 re oportet. Vomitiones uero eliciuntur maxime
 accessionis initio, ut autor est Galenus libro cui
 titulus est, Quosnam purgare oportet, quibus
 medicamentis & quando. Nam eo tempore na-
 tura illuc bilem protrudere solet: quemadmodū
 in remissione ad infernas partes, aut ad cutem.
 Igitur per id tempus indendi sunt clysteres mol-
 les, tum quòd facile bilis educatur, tum quòd e-
 ius acri

causam
 euacuatis

l. a. p. u. 21

ius acrimonia, quæ intestina mordet, chysteris lenitate frangatur. Molles enim uocat Galenus, qui ab acris distinguntur, non ut uulgius putat remollientes. Per urinas, quoq; & sudores bilis exigenda est: præsertim si illuc natura feratur: quod probe fiet medicamentis, quæ urinam cient, non omnibus, sed quæ citra exiccationem id prestare possint: ut est, anethum & apium. Quare absinthium non tutò ante concoctionis signa exhibendum est, ut quod nimis siccat, & asstringat. Bilem uero ex uentre per aluum purgat, ex uenis uero per urinas: uim enim etiam de tergèdi obtinet. Eadem ratione balnea ex aquis marinis, salis, nitrosis, & sulphureosis, uitanda sunt: quòd exiccando plus obsint, quàm uacuando profint. Contraria uero qualitas qualitatis, quæ præter naturam excedit, perpetuo obücienda est: tanquam id longe commodius sit, quàm quouis modo uacuare. Ex quibus uerbis liquet parum Galeno placere uacuationes: maximèq; eam, quæ sanguinis missione fit, & quæ uehementer purgante medicamento: cum id genus purgatiua omnia sint facultate calida. Hæc autem febris calidissima omnium est: ideo potius refrigerari ac humectari desyderat, quàm uehementer purgari. Alias autem uacuationes magis permittere uidetur: præsertim ubi humorem natura expellere tentat, aut ad uentrem, aut infernas partes, aut per urinas, aut sudores. Inuanda enim

enim natura est, ubi ex se sola opus perficere non potest: idq; quoad fieri poterit, lenibus medicamentis, qualia sunt quæ prius exposuimus. Quod autem sanguinis missio ac uehemens purgatio necessaria non sit, uel ex eo constat, quod qui exquisita tertiana laborat, pauci sanguinis, eiusq; biliosi est: ideo potius refrigerari & humectari, quam uacuari debet. Adde quod æger calidus & siccus est: labores, & alia causæ calfacientes, siccantesq; præcesserunt, uti prius monstratum est. Commode autem uacuatur bilis insensibili transpiratione, uel uomitione, uel sudoribus & urinis, quod scilicet natura hanc impulerit: quod cum per se perficere non potest, tunc medicamentis eam iuuamus, uti prius dictum est. Commodissima autem ea uacuatio est, quæ per aluum fit, quod minori tum molestia, tum periculo per eam partem educitur. Vomitus enim molestus est, & sudores non sine obstructionis periculo ante coctionis signa euocari possunt: quemadmodum nec urinae eici: molles uero clysteres neq; periculum augenda febris, neq; molestiam egroto adferunt.

MAXIME uero in his, quæ exquisitæ non sunt, tertianis, quoad fieri potest, prospiciendum est ne morbus increſcat, deicianturque uires, quas conflictare diutius oportet: utrumq; enim tenere difficile est: quod inedia, quantum ad morbi coctionem

nem

nem prodest, tantum uel plus etiam uires offendit: cibi uero, quantum ad ægrotantis uires cōferunt, tantum coctionem impediunt. Sed & hic noscendum est, ad quā magnitudinem morbus peruenturus sit, & quantum laborātis uires sint duraturæ: ut ea perspiciendo, quæ maiori auxilio egent, cibi abstinentia quidem, ubi ualentiores sunt uires, & morbus coctu difficilis, confidentius utaris: ubi uero imbecillior uirtus. & morbus non omnino coctioni cōtumax est, largiori cibo. hæc quidem & in omnibus alijs morbis consideranda sunt. Neq; uero statim per initia in spuris lauare salubre est: sed ubi primum coctionis signa apparuerint. Neq; quotidie cibare oportet: sed alternis diebus abunde fuerit. Quies autem, & præcordiorum fatus iuuat, & sorbitiones, quæ facilem admittant coctionem. Clysteres quoque non admodum molles aluo indantur. Quòd si sanguinis missione opus sit, neq; ea omittenda est, sed initio statim, distinctis iis, quas nosti, rebus, tantum detrahes, quantum satis esse in præsentia uideatur. Tota uero ratio uictus sit, non quæ ut in exquisita tertiana, refrigeret, & humedtet: sed quæ uim aliquam incidendi, & calfaciendi assumat. His igitur maxime prodest

*sanguis
missio
in. 3.
spuria.*

dest ptisanæ succus, cui iniectum piper sit: aut nonnunquam etiam hyssopum, & organum, & nardi spicam in aquam mulsam iniecta, & simul cocta potui dato, aliaque quæ ciendæ urinæ uim habent, nisi ea uehementer calfaciant, exiccentq;: Frequentissime uero absinthij coma, maxime post septimum diem danda est. mulsam acetū etiam multis in potu profuit: & aliquod ex ijs quæ blandè purgant, quibus nos sepe uti uidisti. Vomitus autem post cibum adeo sanè utilis est illis quibus hæc febris inueterauerit, ut multos norim statim post uomitiones à febre prorsus esse liberatos.

Vt morbi & uirium quantitatem difficile est inuenire, sic maximum ad curationem habet momentum: nisi enim hanc nouerimus, neq; uictus rationem præscribere, neque conuenientia medicamenta instituere poterimus. Aliam enim longus morbus, aliam breuis, tum uiuendi, tum medendi rationem, desiderat: quemadmodum uirtutis robur aliam, aliam eius imbecillitas. Itaq; quantitas horum cognoscenda est, ut recte tum medicamenta, tum uictus institui possit. In quare si delinquimus, morbum augemus, & uires demolimur. Nisi enim oportune medicamentum adhibeatur, naturam reddit imbecilliorē. Quemadmodum incommode imperata inedia

i uiri

uiribus obest: quia substantiam corporis demolitur. Verum concoquenda morbi materie prodest. Cibus uero robur quidem auget: sed morbi concoctionem remoratur. Augentur enim uires, aut quia nature substantia reparatur, aut quia ad suam temperiem reducitur: reparatur autem, spiritus quidem aëre, humor potu, & solida substantia cibo. Igitur in febre, cum precipue spiritus & humor resoluantur, hos resarcire oportet: spiritum quidem aëris inspiratu, humorem uictu humido, qui febribus omnibus perpetuo confert, tum substantia, tum qualitatis ratione. Itaque sorbitiones cocti faciles, quales sunt ex alica, & ptisana, utiles sunt. Reducitur natura ad suam temperiem per contrarias qualitates. Vbi igitur uires robusta sunt, & morbus coctioni contumax est, audacter inedia imperanda est: quoniam uirium demolitio non timetur, & materia morbi contumacia maxime concoquitur. Vbi uero imbecilliores sunt, affectus uero non ad modum coctioni reluctatur, liberalius eger est cibandus, quando uires resarciri postulant: Resarcuntur autem, ut dixi, cibo: Et morbus cum facile concoqui possit, haud ita inediam requirit. Quomodo autem uirium & morbi quantitas inueniri possit, supra expositum est: quemadmodum & spuriarum tertianarum discrimina. Nam quasdam maxime esse tales diximus, quasdam minus: sed ad exquisitam tertianam alias alijs magis

magis accedere, & à maxime spuria recedere. Igitur uictus ratio alijs alia instituenda est. Si enim spuria, quæq; ad has magis accedunt, minus humectari & refrigerari uolunt: sed quæ exquisitis uiciniores sunt, magis, sed non tantum ut uera tertianæ: uerum quò propius ad has accedunt, eò plus refrigerari ac humectari uolunt. Itaq; calfaciendi modus ex horum extremorum distantia sumendus est. Igitur ptisana cremor, cui adiectum piper sit, & mulsa in qua concoctum sit hyssopum, origanum, aut nardi spica, in potu danda est. Tantum autem horum admisce-ri debet, quantum febris ad summe spuriam accedit. Ad eundem modum medicamenta, quæ urinae ciendæ uim habent, modo ne uehementer calfaciant & exiccant, utiliter adhibentur: & quidem absinthium, sed post septimum diem, ubi lentam febris materiam commemoratis medicamentis, aut aceto mulso incidere: nam multos iuuat acutum mulsum, incidendi humoris glutinosi uis, ac delendæ obstructionis. Absinthium autem ante septimum diem adhibitum pituitam infarcit, augetq; obstructionem. Balnea uerò ante concoctionis signa salutaria non sunt: quia ad cutem crudos humores euocant, intus coquēdos, obstructionemq; augent. Neq; salubre est quotidie cibare, nisi uiriū imbecillitas, aut aliud quippiam id suadeat: sed tantum alternis diebus. Cū enim harum februm accessiones longæ sint, &

natura

natura circa has occupetur, ea à suo munere auocanda non est. Sed nec, ubi materia concoctioni contumax est, & vires ualent, liberaliter est alendum, ut modo dicebamus. hac ratione corpus exercendum non est, quando motus natura foras euocat, quæ intus crudam materiam concoquere debet: sed potius fotu iuuanda, præsertim circa hypochondria, in quibus maxime abundat cruditas: clysteribus uero nõ admodum mollibus, sed acrioribus, ut inertem materiam euocent, uacuatio molienda est, Sanguinis quoq; per initia tantum detrahi debet, quantum præsens status efflagitat. Statum præsentem intelligo, tum ægri, tum morbi. Aeger enim si ualet, sanguinis missionem admittit: sin minus, respuit. Si morbus ex magna humorum copia constat, missionem sanguinis exposcit, non quidem mediocrem, sed pro eius copia. Verum quando diu duraturus est morbus ob cruditatem, mediocriter ducendus est, ut in finem morbi vires seruentur. Nam si quantum affectus desiderat, detraheretur, vires longo morbo profligando uix sufficerent. Itaq; Galenus ait, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ ἀρχῆς, δύο εἰσὶ ἀμύητος ἔξ ὧν οἰαδα, ἀποχρῆν ἀμύητος ὅσον τοῖς παροῦσιν ὑμῆτρῳ. hoc est, initio statim (distinctis his, quas nosti, rebus) tantum sanguinis detrahes, quantum in præsentia commodum uidebitur. Initio enim mittendus est, antequam vires labantur, ac adhibenda distinctiones, nempe

Sanguinis
missio

Ita quas gal. adfert h. de ar. ^{atatis,}
rat. p. san. miss. s. morbi magnitud.
do. viuum robore, etas flores et
vi. fern. de sang. miss.

etatis, temporis, regionis, & aliorum id genus,
quæ sanguinis missionem, uel hortantur uel de-
hortantur. Atq; tantum sanguinis detrahendū,
quantum commodum esse uidebitur, & præsen-
tes uires permittunt, hoc est mediocriter, & non
quantum affectus exposcit, propter causas prius
declaratas: purgare quoq; licet, sed blandis me-
dicamentis, & quæ solum uentrem, intestina,
& primas uenas, sine uehementia expurgent, nõ
autem è toto corpore trahant: quando humoris
cruditas purganti medicamento, uel forti non ce-
dit. Itaq; ante concoctionem uehementer purgã-
tia danda non sunt, ut recte monet Hippocra-
tes. Concocta, inquiens, medicari & mouere, nõ
cruda, nisi materia turgeat. Cæterū blande pur-
gant, absinthium, rheum barbaricum, cassia as-
tramentum, aloë, & id genus alia, quibus assis-
due huius ætatis medici utuntur. Vomitus au-
tem post cibum adeo utilis est in ueteratis febris-
bus, ut multi statim post uomitiones à febre libe-
rati fuerint: febris enim diuturnitas multa in sto-
macho & hypochondrijs pituitosa excrementa
parit, quibus uomitione reiectis à febre uindicã-
tur. Aldinum exemplar habet ὀδὴ ἐπὶ τοῖς ἀσπι-
τιοῖς ἐπιτοῖς. exemplar manu scriptum, Paulus &
Aëtius legunt, ὀδὴ ἐπὶ τοῖς σπιτιοῖς: quod etiam ra-
tio exigit: cōmodius enim à cibo, quàm inani sto-
macho uomitur, scilicet humectatis cibo & po-
tu stomachi fibris. Sicca enim rumpendi pericu-

lo magis sunt obnoxie.

C. XI.

DEINCEPS autem de quartanis differemus, quas per initia moderate, leniterq; tractare oportet: nullum uehemens medicamentum aut uacuationem adhibentes, nisi sanguis admodum exuperare uideatur. Et si secta uena sanguis niger ac crassus, qualis maxime in lienosis conspicitur, profluat, audaciter mittendus est: si flauus ac tenuis, statim supprimendus. Secunda uero uel interna uel media sinistri cubiti uena est, & uictus deinceps, qui flatus sit expers, probumq;, succum generet, adhibeatur: uenterq; si fieri potest, consuetis emolliatur. quæ si non profecerint, clysteribus per initia quidem mollibus, postea uero acrioribus sollicitandus est. A' uilla autem carne cibusq; omnibus glutinosus & lentis, quiq; refrigerant & qui exiccant, arcendi sunt ægroti: uino uero albo, tenui, & mediocriter calido utantur. Exauiibus autem quæ boni succi sint, ac nō palustres: ex piscibus qui facile coquantur, & molli minimeq; glutinosa sint carne, dare oportet. Salsamentis uero ac sinapi utendum est, & certis diebus interpositis medicamentum, quod quia ex triplici conficitur pipere, *διὰ τριῶν πικέριων*, dicitur, est sumendum, aut diospoliticon: solumq; pie
per

per cum aqua, recte quotidie præbebis. A frictionibus uero, ambulationibus, balneis, aliisque consuetis, penitus arcendi non sunt. Verum, si à balneis omnino abstinere possent, solis contenti frictionibus, plurimum iuuarentur. Et, si breuis quartana sit, minimeque uiolenta, non male per accessionum intermissiones ægroti ad solitas exercitationes sese conferent. Hæc quidem per initia usque ad uigorem peragenda sunt. Quod si in morbi uigore constitutus æger iam esse uideatur, tunc tenuiori, quam antè uel post, uictus ratione uti debet: statimque longa quies imperanda est: ac uisceribus prouidendum fotu ac litu, quibus emolliendi laxandi que uis insit. Deinde medicamentis, quæ diuretica uocant, urinas euocare oportet: & si coctionis notæ apparuerint, tunc medicamentis, quæ atrabilem educunt, non semel, sed subinde læpius purgare, si res ita exigere uideatur. A cibo uero ægrotum uomere oportet: tunc autem si nihil uetet, album ueratrum sæpe dandum est, primum radicibus mistis: quod si nihil profuerit, ipsum etiam ueratrum. His uero qui uomere nequeunt, uehementius per inferiora purgatis medicamentum, quod ex uiperis est temperatum, dandum est, & alia, quæ aduersus has

*purgare**vomitum**purgare*

febres commendantur : in quibus omnium probatissimum habetur , quod ex liquore cyrenaico conficitur, nobis usitatum. Qui autem per initia aliquod ex his medicamentis dederunt, aut omnino ante morbi statum ex simplici quartana duplicem sæpe, aut sine dubio maiorem ac difficiliorrem: ex duplici uero triplicem, aut omnino duas ipsas difficiliores ac maiores reddiderunt. Noui enim medicum quendam, qui tribus quartanis laboranti medicamentum ex uiperis, ante morbi uigorem dare fit ausus: deinde omnibus ut par erat adauctis assidua febris successit, quæ hominem ingulauit.

Blande, leniterq; tractari quartana debet: ob id, quod humor, qui hanc efficit, tractui sit contumax: egre enim per initia, & antè quam concoctionem sit expertus, trahens medicamentum sequitur, tum propter crassitiam ac frigiditatem, tum quod uias angustas, per quas transit, obstruit, tum quod qui in carnosio genere residet, infarctus meatibus sit: igitur expectanda est cōcoctio. Nam si prius uehementi medicamento trahere moliaris, humore non sequente sanguis & carnes eliquantur, natura iritatur, obstructio & febris augetur, & alia id genus incommoda fiunt, quæ Galenus libro, cui titulus est, Quosnam purgare oportet, quibus medicamentis, &

quan

quando, fuisse docet. Itaq; neq; forti medicamento, neq; alijs uehementibus remedijs sollicitandus ager est: neq; balneis uti debet, nisi ijs sit assuetus. Imò ab ijs tutius abstinebit: nam quatenus refrigerant obsunt, quatenus autem foras euocant, obstructionis periculum afferunt: maximeq; si corpus redundat excrementis crudis. A frictionibus uero, ambulationibus, alijsq; consuetis, in totum arcendi non sunt: hoc est, permitenda quidem hæc sunt, sed minus quàm per sanitatem: neq; tam crebro, tamq; uehementer fricare, ambulare, aliterq; corpus exercere licet, quàm per sanitatem: alioqui ut dictum est, subesset obstructionis periculum. Sed si moderata hæc adhibeantur, idq; inter accessiones, & longe ab his, excrementa uacuabunt: & alia corpori commoda adferent, ut ex secundo de Sanitate tuenda Galeni libro uidere est. Neq; uero sanguis mittendus est. Nam uacuatio hæc corporis iam refrigerati ac resiccati, peneq; sanguine destituti in commodum auget. At ubi sanguis uehementer abundat, uenam secare licet sinistri eubiti internam, uel mediam. Nam ea uena ex liene maxime, qui in febre quartana affici solet, ut prius ostensum est, uacuat humorem melancholicum. Vbi igitur talis apparuerit, hoc est niger & crassus, large uacuandus est, nimirum à quo febris materia suggeritur. huius igitur si copiam magnam extraxeris, natura reliquo humori concoquendo

i s superior

superior euadet, febremq; breuiorem reddet. Si uero tenuis ac flavus appareat, statim est suppressendus: quando eiusmodi succus inutilis non est, sed crassum ac frigidum humorem, tum sua substantia, tum qualitate emendat. Victus flatuosus non sit, bonumq; gignat succum: vires enim, quæ diu durare debent, seruat & auget: & crassum sanguinem sua substantia corrigit. hac ratione aues boni succi prosunt, palustres insalubres sunt, quod & excrementis scatet, & crassum humorem gignunt, egregieq; concoquuntur. Pisces quoq; saxatiles boni succi sunt. Palustres uero, lacustres, & qui in immundis ac turbidis aquis uiuunt, excrementosi, ac mali succi. Flatuosus uero cibus, uentrem ac uiscera flatu distendit, eorumq; functiones impedit. Venter, si omnino fieri potest, consuetis alimentis, uel puris uel medicamentosis emolliendus est, aut clysteribus primū mollioribus, deinde acrioribus: sensim enim augenda est eorum uis, prout sensim febris materia coquitur. Nam per initia, ut dictum est, leniter has febres tractare oportet. A nulla carne, glutinosis, lentis, & frigidis siccisq; cibus omnibus, arcendi sunt: ut qui & cocti difficiles sunt, & succum crassum lentumq; gignant. In exemplaribus Græcis typis excusis & in Paulo Aegineta legitur, ἡγεῖ τῶν ψυχρότων ἡγεῖ ὑγραιότων. Leonicensis uero legisse uidetur, ψυχρότων ἡγεῖ ἕν γαιότων: quæ lectio magis mihi applaudit. Constat

stat enim humida hisce febribus commoda esse, sicca uero incommoda. Vino albo, tenui, mediocriter calido, utantur. Eiusmodi uinum sua tenuitate, crassitudinem humoris melancholici extenuat: caloris mediocritate, corpus modiocriter calfacit humore melancholico refrigeratum, coctionem inuat & urinas prouocat. Crassum uero & calidum, humiditatem resoluit, crassum humorem gignit, ac egre concoquitur. Salsamentis uero ac sinapi in hisce febribus utendum est, quatenus extenuat crassos ac glutinosos succos, superuacuaque humiditatem depascuntur. Constat autem salsamenta ex piscium carne & sale. Solent enim pisces, precipue qui excrementis scatent, sale macerari, ac in usum reponi: quorum qui mollioris sunt carnis, facilius coquuntur, succumque minus crassum ac glutinosum pariunt: qui uero dura carne sunt praediti, quales cetacei sunt, humorem gignunt crassum: proinde minus ex his quam illis salsamenta quartanis conueniunt. Eadem ratione nec bubulae, nec suilla sale condita, salubres sunt: praesertim ubi per aetatem dura euaserunt. Interpositis quibusdam diebus medicamentum quod *διὰ τῆς γίνου τῶν ἀγῶν* dicitur, & diospoliticon, adhibendum est. Solum uero piper cum aqua quotidie. Piper cum triplex sit, optimum est longum, deinde album & nigrum: calfacit enim, & flatuosi spiritus crassitudinem soluit, & quae in praecordijs congesta cruda sunt, extenuat.

extenuat. Cum aqua uero humectat, mediocriterq; calfacit: ideo quotidie uti licet: diospolitica con uero & *διὰ τῆς ὕδατος ὑπερβολῆς*, eandem uim ferè obtinent: sed quia uehementer calfaciunt, non est quotidianus usus salutaris, sed si interpositis quibusdam diebus, idq; inter accessiones, adhibeatur. Horum componendorum ratio, & utilitas ex Galeni de Sanitate tuenda libro IIII. petenda est. In uigore, tenuori uictu quàm antè uel post utendum est, quiescendumq;, ne natura circa morbi materiam omnino occupata, à suo munere auocetur. Deinde prouidendum uisceribus, quæ distendi solent tum uiscoli, tum crassi humoris ac spiritus etiam flatulenti abundantia, quibus resolutis ac uacuatis emollescunt ac laxantur. Quæ nam emolliant ac laxent, abunde in libris de Facultatibus simplicium medicinarum tradit Galenus. Postea diureticis euocanda urinae sunt. Quoniam diuretica calida sunt, ideo non antè sunt adhibenda, quàm uiscera ab obstructione sint libera: ne secum humores rapiant, obstructionemq; augeant. Et si coctionis notæ appauerint, subinde sunt purgandi his medicamentis, quæ atram bilem educant: semel enim ea educi non potest, quando tam uehemens medicamentum, quod totum hunc humorem tractui contumacem semel purget, corpus sustinere non potest. A cibo uero uomitus est ciendus ueratro albo, primum cum raphanite, deinde per se: cuius utendi mo

di mo

di modum docet Paulus lib. VII. A' lenioribus enim molienda curatio est. Qui uero uomere nequeunt, uehementius per inferiora purgandi sunt. Cum enim atrabilis & ad cutem tendat & stomachum, in uenisque ac uisceribus, presertim liene, abundet, diuersos idcirco purgandi modos ac partes, quibus repurgari possit docet: nempe cutem frictionibus, Stomachum uomitionibus, uenas per urinas, purgationibus per aluum. Neque enim facile cum pigra ad motum bilis sit, è longinquo ad uentrem trahi potest: quemadmodum biliosus & serosus humor, qui facile trahenti medicamento paret. Verum cum non omnes ad uomitum sint idonei, quales qui presso angustoq; sunt pectore, quiq; uomere non consueuerunt, supplendum per inferiorem uentrem est, quod per uomitiones est negatum. Ideo uehementi medicamento est opus, quod humorem deorsum ducat: idq; maxime apparentibus coctionis signis: imò uero, ut uere dicam, atrabilis, ut Galenus docet, semper deorsum est educenda: nisi, ut dictum est, alio feratur. Nam quò natura uergit, eò deducere oportet. Post uehementem purgationem, medicamentum, quod ex uiperis constat (theriacen uocant) adhibendum est. Huius antidoti uires & compositionem habes libro Galeni de Antidotis primo. Alia id genus medicamenta, quale est, quod ex liquore cyrenaico constat, adhiberi possunt, sed

ubi

vomitus

purgat

ubi coctionis signa apparent: alioqui enim sua caliditate febrem auferent. Medicamentum, quod ex liquore cyrenaico conficitur, capit succi cyrenaici, myrrhae troglodyticae, piperis, aequales portiones: seorsum trita rute succo colliguntur, in pilulasque finguntur, dantur oboli pondere.

IN curanda autem quotidiana primis diebus tum aceto mulso, tum his quae probe urinam cieant, est utendum: ac in summa uictus ratio incidendi ui praedita esse debet. Circa statum uero de uentre, maximeque eius ore sollicitum esse oportet: posteaque iubere, ut a raphanide, & cibis assumptis, aeger uomat: hisque utatur medicamentis, quae pituitam eliciant. Reliquam uero uictus rationem ex communibus scopis facile inuenies.

Μετὰ τὰς πρῶτας ἡμέρας, id est, ut Leonicensis uertit, post primos dies: quod quid significet, inuenire me ignorare fateor. neque enim an duos, tres, pluresue dies, an totum morbi principium intelligere uelit, satis constat: neque si aut hoc aut illud dicere uelit, certum sit. non uideo cur hisce diebus acetum mulsum adhiberi non possit, cum tunc lenta uiscosaque pituita corpus scateat. Propterea Paulum Aeginetam secuti lib. II. cap. XXIII. legendum putamus, θεγαπύουσις δὲ ἀμφημερίου οξυμέλις χρώμεθα κατὰ τὰς πρῶτας ἡμέρας. errorque;

voreq; fortè scriptoris, aut alterius deprauatam
 fuisse lectionem. Primos itaq; dies, totum id tem-
 pus esse putamus, quo cruditatis signa apparèt.
 Huic sententia Auicenna (si qua est eius apud
 doctos autoritas) ad stipulatur lib. IIII. Fen pri-
 ma, tractatu secundo, de cura phlegmatica, his
 uerbis: Et omnes eius species (pituitosæ febris
 species intelligit) in hora principij in tribus die-
 bus communicant. In necessitate lenificationis
 equalis aut uomitus, & in necessitate admini-
 strationis subtiliãtium, & incidentium & diu-
 reticorum &c. Cum enim hæc febris non admo-
 dũ calida sit, uti exquisita tertiana, ad eius cau-
 sas, non ad ipsam febrem consilium dirigit. Cau-
 se sunt, pituita lenta putrescēs, quæ febrim pro-
 creat, & obstructio, quæ putredinem parit. Igi-
 tur per initia, pituita incidenda est, & meatus
 obstructi detergendi. Quocirca incidens uictus
 prodest, & acetum mulsum, quod strenue deter-
 git, glutinosa incidit, & meatus ab obstructio-
 ne liberat. deinde dissecta materia, & liberatis
 ab obstructione meatibus, urina cienda est: ut pi-
 tuita per expeditos meatus purgetur: quàm an-
 tẽ purgare non licebat, tum quòd pigra ad mo-
 tum esset, tum quòd obstructionem auxisset. Cir-
 ca statum uero, de uentre maximeq; eius ore ha-
 benda est sollicitudo, tum quòd aceti mulsi usu
 iniuram aliquam accepit, tum quòd in quoti-
 diana pituita stomacho obherere solet: itaq; illi
 prouisi

providendum est his, quæ foris admota robur inserant: cuiusmodi sunt, mastiche, nardus, absinthium, & alia id genus. Postea uero confirmato uentre, uomitus imperandus est: primo sumpta raphanide, deinde cibus: præsumpta enim hæc cibum subleuat, proindeq; uomitionem reddit faciliorem. Postquam medicamentis quæ pituita eliciant, utendum est: tunc enim opportune pituita purgatur, scilicet concoctionem experta, reliquam uero uictus rationem ex communibus scopis inuenies. Communes scopi ex uiribus, morbi temporibus, causis, & symptomatis, petuntur. Quotidianam autem, quemadmodum & alias longas febres, sequuntur hypochondriorum & stomachi cruditas, inflatio, ac tensio. Vires igitur, & morbi tempora, cibi quantitatem: causa uero ac symptomata, qualitatem præscribunt. Nã si ualida uirtus sit, ad morbum, eius causas, & symptomata attendendum est. Sin imbecilla, huius potius, quàm illorum habenda ratio est, quæ admodum per initia uberior, in statu uero parrior cibus adhibendus est. Et ubi materia cruda est, & obstructio ingens, uisceraq; distenta, incidentibus cibus est utendum.

CXIII. IN febribus autem continuis, quibus morbi uigor non longius septimo futurus est, & uires ualidæ sunt, ætasq; consentit, exquisitus omnino, & tenuis uictus instituentus est. In quibus uero longius septimo

ptimo

ptimo totius morbi status erit, aut uirtus imbecilla est, per initia quidem liberalius, instante uerò statu parcus, uigēte autem morbo tenuissime cibare oportet. Postea rursus semper uberius, eodem modo cibum augendo, quo ante statum minuebatur. Sanguis uerò, & ob morbi magnitudinem, & quibus rubor maior quàm naturæ conueniat inest, & uniuersum corpus plus solito tumet, aut uenæ eminentes ac distētae sunt, mittendus est: nisi uires, ætas, & alia, quæ initio commemorata sunt, prohibeant. Quòd uerò humidus uictus acutis omnibus febribus conferat, olim recte dictum est. Cremor igitur ptisanæ, in quibus non acescit, adhibendus est: & mulsa quibus in bilem non uertitur, sorbitionesq; ex alica, & panis ex aqua, aliaq; quæ aut eandem, aut huic proximam facultatem obtineant. Quòd si uehementer calidæ sint, deurantq; febres, ubi primum coctionis notæ apparuerint, cum fiducia danda in potu frigida est: cuius modum ex tēpore, regione, ætate, natura, & consuetudine metimur. Hæc quidem in summa est curandarum febrium, quæ accidentibus carent, ratio.

Exquisitum, tenuemq; uictum dixit, ut simul doceret iustam cibi tum qualitatem, tum quan-
k tita

titatem, morbo uiribusq; conuenientem. Humis-
 dus enim & frigidus, excrementorumq; expers,
 & tenuis, febris acutis prodest. Tenuis uires
 comminuit, eatenus tamen, ut non exoluantur,
 sed ad morbi finem durare possint: qualis est pti-
 sana cremor, mulsa & sorbitio ex alica. Plenus,
 qui non solum eas conseruat: sed & plerunq; auget.
 Mediocris, qui tantum conseruat, aut multum
 labi non sinit. Itaq; uictus, quo morbus acutior
 est, celeriusq; ad uigorem properat, eo tenuior es-
 se debet: liberalior uero, quo tardior. Nam ubi
 morbus peracutus est, celeriter consistit, statim
 extremos habet labores, id est accessiones, uel
 symptomata: proinde tenuissimo uictu utendum
 est: permittenda enim natura est uacare circa
 morbi concoctionem: non autem ad cibos confis-
 ciendos auocanda, modo id liceat per uires, & eta-
 tem egrotantis. Vires enim, si ualide sunt, cibi
 abstinentiam uel tenuissimum uictum permit-
 tunt: etas autem, si consistit, eiusmodi uictus ra-
 tionem sustinet. Sin puerilis, largiorem efflagi-
 tat: quoniam ob corporis mollitudinem, substas-
 tia uirium resoluitur: ideoq; magis refici debet.
 Eadem ratione, & qui rara sunt textura, minus
 ferunt extremam uictus rationem. At si morbus
 minus sit acutus, seriusq; ad uigorem peruentu-
 rus, tanto liberalior cibus adhibendus est, quan-
 to tardius uigorem morbus est adepturus. Igitur
 ubi morbus longus est, & uires imbecilla, et
 tasq;

tasq; incommoda, uberiori cibo uti oportet. Ad eundem modum morborum tempora, uictus rationem uariāt. In principio enim largior uictus adhiberi debet: instante statu parcior: in ipso autem uigore tenuissimus: atq; ut semel dicam, quo propius ad statum acceditur, eo tenuior esse debet. Nam in principio minores sunt labores, minusq; occupata natura est: eam ob rem minori incommodo à coquendo morbo, ad cibum conficiendum auocari potest. Contrà accidit in uigore, ubi accidentia maxime urgent. Post uigorem autem, natura circa morbi concoctionem nō amplius uersante, pleniori cibo semper utēdū est: ut uires non solum conseruentur, sed & augeātur, eo modo, quo ante statum minuebatur. nam sensim lapsas uires, non affatim reficere oportet: tantum enim tunc alimenti cōcoqui non potest, quāto corpus indiget. Itaq; paulatim cibus augendus, ut paulatim uires resarciantur: refici autem debent ad morbi materie expulsionem.

Sanguis uero & ob morbi magnitudinem, & in quibus est rubor præter naturam, uniuersumq; corpus plus solito tumet, aut uenæ eminentes distentaq; apparent, mittendus est: nisi uires, ætas, & id genus alia prohibeant: magnitudinē morbi, uehementiam uocat: quæ ex propria eius constitutione, specieq;, & symptomatis præhëditur. Symptomata autem duplicia sunt: quædam enim actionis læsiones sunt, de quibus mox

differetur. Alia solùm affectiones, quæ morbum
 consequuntur, ut sitis, inquietudo, & alia id ge-
 nus, quæ si multa, diuturna, ualida ac magna
 sunt, uehementem esse febrem testantur: si uero
 pauca, breuia, imbecilla, ac simplicia, mitiorem.
 Rubor & tumor corporis præter naturam, uer-
 narumq; distentio, sanguinis abundantiam indi-
 cant. Magnitudo uero morbi ac uehementia, ma-
 lam qualitatem. Itaq; prodest uenæ sectio, ut qua-
 tum multitudinem, tum prauitatem humoris ua-
 cuat. Vacuatio autem uiribus respondere debet.
 Imbecillitas enim uirtutis, quemadmodum &
 ætas puerilis, habitudo corporis nimis aut exte-
 nuata aut obesa, profluum sanguinis per quæ-
 cunq; corporis partem, alia uacuatio insignis, hu-
 morum cruditas, tum in stomacho, tum reliquo
 corpore, aliaq; id genus uacuationem dissuadet.
 Quòd autem uictus humidus acutis omnibus fe-
 bribus cõferat, pridem recte dictum est. Uictus,
 inquit Hippocrates, humidus omnibus febricitan-
 tantibus prodest: quoniam eiusmodi affectus ca-
 lidus & siccus est. At non ob id solum, quòd hu-
 mectat, confert: sed quia facillime concoquitur,
 ut in libro de Optima secta scribit Galenus. Nã
 si, quòd concoquitur, primum liquari, deinde di-
 stribui in corpus debet: egrotus uero cibum faci-
 lime concoctionis desiderat: (facilime autem li-
 quatur ac distribuitur, quòd humidum est) eius-
 modi uictus omnibus febricitantibus utilis est. Igi-

tur cremorem ptisana, quibus non acescit, & mul-
sam, quibus in bilem non uertitur, dare oportet,
& sorbitiones ex alica, & panis ex aqua, ut ex
quo sal & fermentum elutum sit, & id genus
alia, quæ humectandi uim habent. Quod si uehe-
menter calidæ sint, deurant quæ febres, ubi primæ
coctionis notæ apparuerint, cum fiducia danda
in potu frigida est, quantum ætas, tempus, regio,
natura, & consuetudo, permittunt. Perpetuo e-
nim febrî, quæ febris est, conuenit: quia refrige-
rat, & humectat, uti prius dictum est.

Q V A E uero cum symptomatis sunt **C. XIII**
febres, haud ita simpliciter curantur: sed,
quoad fieri potest, expendere oportet,
quanta febris sit, quantumque symptoma
quod periculum adferat, ac horum uehe-
mentiori, molestiori quæ insistendum: non
neglecto tamen omnino altero. Age igitur
febricitet quispiam citra humorum ple-
nitudinem, sed cum recenti cruditate os
uentris mordente, premente quæ, reiecerit
uomitione humorem aliquem uitiosum,
qui in transitu ita uehementer ægrotum
læserit, ut moleste anxie quæ ferat. Solamne
multitudinem ad febrem tum respicien-
tes uacuare tentabimus, quod citra mole-
stiam alio qui faceremus? An prius ori uen-
tris prospiciemus, ac postea ubi recte id
habuerit, uniuersum corpus, quantum res
k 3 ipsa

ipsa exposcit, uacuabimus? Mihi sanè ita uideatur. Tales igitur non paucos sæpe uidimus, alios quidem interiisse, alios uero in summum periculum fuisse adactos: cum eos uacuare, uentris ore nondum confirmato, medici tentassent.

Symptoma aliud, affectio quædam est, morbum sequens, ut modo dicebatur: Aliud uires lædit, & morbum auget. Prius medendi rationem non immutat: estq; affectus curandi nota, ut pulsus inæqualitas, calor præter naturam, sitis, inquietudo, & id genus alia, quæ affectum produunt. Posterius uero, quia rationem cause obtinet, si quidem graue est, curationem interpellat. Vires enim demolitur, ac morbum auget: qualis est uentriculi affectus, excretiones immodicæ, et alia quæ in sequentibus tractabuntur. Igitur uidendum est, quanta sit febris, & quantum est symptoma, quod periculum adferat, & urgentiori succurrendum. Finge igitur aliquem febricitare citra plethoram, id est humorum plenitudinem, sed tamen cum recenti cruditate os uentris mordente, uomatq; humorem aliquem, qui in transitu grauem ægroto adferat molestiam. Dico prius uentri, quàm humoris febrem procreantis, multitudinis succurrendum esse: quam si uacuare tentes, siue purgante medicamento, siue sanguinis detractioe, affectum stomachi augebis, inhabilemq; reddes ad cibi concoctionem: quæ ad

uires

uires tuēdas necessaria est: detracto enim sanguine, naturali calore uenter destituetur, proindeq; nec cibum conficiet, nec quem continet humorē crudum, probe concoquet. Quod si purgare corpus tentes, & humoris in stomacho multitudinem augebis, & uirtutem prosternes: ita ut pronoxā magnitudine, alij intereant, alij in graue aliquod periculum labantur. Igitur stomacho prius consulendum est, quàm febris materia uacuanda.

SE D nec, si cum alui profluuio febris accesserit, alia uacuatione est opus. Verū ipsum per se sufficit, etiam si non sit pro multitudinis ratione. Quicūq; enim ab ijs, tanquam maiori inanitione egentibus, uel sanguinem ducere, uel uentrem mouere ausi sunt, in grauia pericula præcipitarunt.

Si uentris profluuium, id est diarrhœa, febris citantem occupet, alia uacuatione opus non est: quod id omnem corporis redundantiam uacuare solet. Itaq; ipsum ex se sufficit, etiam si minus sit quàm pro multitudinis ratione. Timendum enim est, ne si iam incitatum uentrem medicamentis moueas, naturam ita prorites, ut postea eius impetum cohibere, aut uix, aut nullo modo possis: unde & syncope, & mors sequutura sit: aut si uenam seces, uires fluxu aut iam quadam tenus labefactata, aut propè ut labefactentur,

testis
difficilis
est. s.
v. bay
system

ment
in hinc
bona
expla
rante
fol. 99
L. d. et
Arno.
Donan

ab alio m. ay capē de d. i. a. h. u. a.
s. id. f. e. d. i. u. i. gal. p. d. r. a. n. o.
u. t. q. a. p. h. o. s. f. i. n. e. h. i. b. a. j.

(in totum percant.)

NE QVE uero, si quis conuulsus sit, si-
mulq; sanguinis missione egeat, huic se-
mel omnino tantum detrahes, quantum
affectus exigit: sed & aliquid symptomati
est relinquendum, quod plerunq; sudores
mouet, uigilias adfert, & robur deijcit æ-
grotantis.

*Conuulsio fit, reductis ad suam originem ner-
uis uel musculis: quod accidit aut inanitione aut
siccitate, aut repletione. De postrema autem, nos-
tra nunc est disputatio: quæ in corpore & eius
partibus fit. ut cum uultus peruertitur, singultu
stomachus infestatur, interdum cruris, interdum
altera corporis pars, interdum corpus ipsum. Hac
enim conuulsio, multitudinẽ humorum indicat:
quæ uacuatione eget. Sed quoniam cerebrum af-
fectus communicatione læditur, sudores mouet,
uigilias adfert, roburq; ægrotantis deijcit, unde
uitæ periculum sæpe imminet: ideo non semel
tantum uacuandum est, quantum febris exigit:
sed ad uirium tutelam aliquid reponendum est:
quod postea remisso accidente, tuto auferri po-
terit.*

A D eundem autem modum si uehe-
mens uigilia, dolorq; grauis ægrotum in-
festet, subitas ac multas uacuationes uita-
re oportet.

Uehem

Vehementes tum uigilia, tum dolor, uires demoluntur: transmissis ad doloris locum, & per uigilias ad cerebrum, spiritibus: ubi resoluntur, uti prius ostensum est, & mox fusius dicitur. Unde his infestantibus, ab integra uacuatione est temperandum.

A E R I S uero ambientis temperies, cum omnino calida & sicca est (qualis inter Canis & Arcturi exortum) symptomaticis loco habenda est. Quocirca omnes, quibus medici neglecta temporum ratione uenam secare ausi sunt, perierunt. Ad eundem modum, si uehementer admodum frigida sit, nam tum quoq; à sanguinis missione est temperandum: quando in talibus non parua sequi pericula uidemus. Etenim in calidis uehementer aëris constitutionibus, improbe uacuati, syncope, ut uocant, ac resolutione intereunt. At in frigidis, per accessionum initia uehementer refrigerati nō amplius releuantur. Igitur neq; in calidis, neq; in frigidis, supra modum regionibus, sanguinem mittere audemus. Quòd si regioni temporis conditio respondet, omnino abstinemus: at si non consentit, uacuamus quidem, sed longe minus, quàm si neutrum uetaret. Quin etiam uelut symptoma quoddam ad suscipiendam affectionem procliuitas consideran

derāda est. Multi enim nūquā euacuati fuerunt, neq; ullam pleniorē uacuationē, neq; longiorē in ediam ferunt: ut quæ aliis omnes corporis uires facile deiiciāt, aliis statim os uentris adeo male afficiāt, ut à cibis abhorreant: & si assumere cogantur, aut non contineant, aut improbe coquant. In hac dignotionis parte, expendēda est ægri temperies. Natura enim calidi & sicci omnes ab integra uacuatione prōpte læduntur. Consuetudo quoq; non parum habet momenti, cum ad alia omnia, tum maxime ad uacuationis indicationē. Alij enim nunquam sunt uacuationem antè experti: neq; integram pertulerunt: largoq; cibo usi sunt. Alij contrā, amplo cibo nec utuntur, & uacuationibus sunt assueti. Hos igitur intrepide uacuare oportet, modo reliqua consentiant. Alios uero, nempe insolitos, non item: etiam si reliqua omnia suadeant.

Aëris conditio, ægri temperies, & habitudo, consuetudo & ætas, uice symptomatum habentur: non quòd morbos sequantur, sed quia curationem, curationisq; modum immutant. Aëris enim conditio & regio uehementer calida siccaq; plenam uacuationem non admittunt, alioqui syncopen ac uirium resolutionem inducunt.

Calor enim aëris ambientis, è corpore foras euocatum

*si sup illo. S. catum
parba quorū ab uacuan-
di cōsuetudo ab ea p̄hibet*

entum spiritum digerit, resiccatq; corporis habitum, ac imbecillio- rem reddit: ubi igitur temporis conditio & regio consentiunt, omnino à sanguinis missione abstinendum est. Vbi uero altera tantum adest, detrahere quidem lisset: sed longe minus quam si neutra uetaret. Vehementer uero frigida uel regio, uel temporis conditio, uel utraque, corpus refrigerat: proinde sanguinis missionem impedit. Cum enim sit refrigeratus corporis habitus, rursusq; per accessionis initia refrigeretur: nunquam postea pristina ualitudini restituitur: scilicet natiuo calore à frigoris ui deuicto. Ad hunc modum si æger prompte ex misso sanguine afficiatur, id est aut imbecillior reddatur, aut eius stomachus deterius habeat: hanc uacuationem respuit, sicuti & longam inediam. Prompte autem afficiuntur ab utraq; qui dilutioris sunt sanguinis, spiritus habent tenues, calidi & sicci sunt, quiq; amara bile abundant. Ad hæc, si non sit æger huic uacuationi assuetus, largoq; cibo uti solitus, is neq; inediam citra noxam, neq; sanguinis missionem feret. Cum enim consuetudo procliuitas quedam ac facilitas sit eodem modo semper agendi aut patiendi in rebus nature tam amicis quam aduersis usu comparata: si quid ægro insolitum obijciatur, iniucundum, quodq; extimescat, id sine magno incommodo, sepe etiam sine graui periculo subire non poterit. In quo genere

nere

*nerc cum sit sanguinis missio, sine metu ac ple-
runq; animi deliquio (si meticulosus sit & ua-
cuationem nunquam antea expertus, sed libera-
li cibo semper usus) hanc uacuationem longãq;
inediam non sustinebit. Contrà qui uacuationi-
bus sunt assueti, & parco cibo utuntur intrepide,
& sine ullo periculo, tum inediam, tum uac-
uationem ferent.*

*A D eundem uero modum & corporis
habitudines cõtemplandæ sunt. Nam qui
densa solidaq; sunt carne, haud facile ijs
iniuriis patent. Itaque uerendum non est
eos semel uacuare, si & alia hortêtur. Qui
uero mollem, & algæ modo teneram prõ-
pteq; diffluentem hanc habent, in grauem
noxam facile ruunt. Quare ab his, etiam si
omnia alia suadeant, sanguinem ducere
non audemus, uerum aliis uacuationibus
quàm moderatissime promptissimeq; fie-
ri potest, utimur. Similiter autẽ & his, qui
habitu sunt immodice uel obeso uel graci-
li, uenam secare, & alio quouis modo affa-
tim uacuare timendum est.*

*Qui densa duraq; sunt carne, non facile re-
soluuntur: ideo largam uacuationem sustinent.
qui uero mollem, raram, laxam, prompteq; dif-
fluentem carnem habent, cum ex se resolutioni
sint idonei, hanc uacuationem non ferunt: quẽ-
admodum nec immodice graciles aut natura
obesi*

obesi (hi enim exiguas habent uenas) ob sanguinis inopiam & uirium imbecillitatem. Alijs igitur uacuationibus mediocribus, de quibus mox disseretur, utendum est.

HIS uero ætas tanquam symptoma quoddam, quod affatim uacuare prohibeat, annumerari potest: neq; enim pueri neq; senes sine molestia hanc uacuationem sustinere possunt. Hos igitur commemoratos omnes, efflagitante uacuationem affectu, non semel, nec affatim, sed paulatim uacuare oportet: mediocribus inediis, frictionibus, mollibus clysteribus, fotibus, cataplasmatibus, & balneis. Quorum omnium rursus indicationes ab iis, quæ antè memorata sunt, desumere oportet.

Pueritia etsi uiribus naturalibus ualet, integram uacuationem dissuadet, ob materiae tenelle, & mollis fluorem: facile enim hæc resoluitur. Senectus uero, neq; hanc sustinet: ut in quibus iniuria, quæ ex immodica uacuatione accidit, non facile reparetur.

AD eundem uero modum, si quando duo symptomata contraria sequantur: utrum eorum sit uehementius, considerandum est. Pari ratione, si duo morbi in eodem homine pugnantes habeant indicationes: tunc enim urgenti est insistendum: sed

sed altero nequaquam neglecto.

Nonnunquam in eodem egrotante, duo symptomata, aut duos morbos, diuersas habere indicationes comperimus. Primumq; ei occurrimus, quod magis urget, id est quod aliud incommodum alioqui sit adlaturum, nisi ipsi succurratur: aut sine quo alterum curari non possit. Pari modo, si duo morbi copulentur, contrarias habentes indicationes: ei primum consulimus, qui maiorem offensionem adlaturus sit: aut sine quo alter curari non potest, aut qui magis urget. uti supra ostendimus.

QUAE autem à symptomatis, & morbis sumuntur indicationes, non simpliciter, sed pro causa quæ unumquodq; attulit, considerandæ sunt, uelut animi defectio, ac exolutio. Sunt enim pro una eademq; re ambo hæc nomina à medicis usitata: ipsa quidem res una est, sed eius causæ multæ. Anima enim deficit ex cholera, alui profluuiio, intestinorum tum difficultate tum leuitate, fluxu muliebri, uulneribus, mariscis quas hæmorrhoidas nominant, sanguinis tum ex ore, tum è naribus profusione, immodicisq; ex partu purgationibus. Nonnunquam uero animæ defectum attulit magna cruditas: præsertim cum aluum immodice subduxit. Et ingēs fames, quæ bulimos dicitur, nihil aliud est
quàm

quàm animi deliquium. Omnem etiã
uteri strangulatum idem affectus antece-
dit: quemadmodum eius tum ascensum,
tum deflexum in latus, tum inflammatio-
nes sæpe sequitur. Sed & apoplexiam, co-
mitialem morbum, si quidem malignus
est, resolutionem, syncopen & marcorem
anteit. Nonnunquam cum febrium acces-
sionibus non paucis accedit: maxime, si
corpus summe aridum sit, ac squalidum,
aut immodice plenum. Cum febre quoq;
ardenti, ac maligna: aliquando & quibus
per febrũ accessiões extrema uehemẽter
refrigerata sunt, quiq; ob inflammationis
uel iecoris, uel stomachi magnitudinem
febricitant, ijs per accessionũ initia anima
deficit: præsertim ubi crudorũ, minimeq;
coctorum humorum multitudo, aut insi-
gnis alicuius partis obstructio infestat. I-
tem & quibus os uentris aut imbecillum
est, aut à uitiōsis succis mordetur, aut cras-
sis uel glutinosis uel humidis uel frigidis
ingrauescit. Quin & nonnulli affectuum
animi uehementia deficiunt: præcipue se-
nes, quiq; ex aliis imbecillitate aliqua la-
borant. Etenim ipsorum non paucis mœ-
ror, lætitia, ac excandescencia, hoc incom-
modum intulerunt. Nonnunquam uero
& intempestiue erumpentes uapores hoc
modo

modo affectis, animi deliquium induxerunt. Quemadmodum & robustioribus, immodici sudores. Præterea abscessus eruptio vires uehementer lædit: maximeq; si in uentrem, stomachum aut thoracem affatim confluit. Et si nos aliquando secto abscessu pus affatim uacuemus, necessario deficit anima: quemadmodum si uberius purgemus, uel inaniamus, seu clysteribus, seu alio quouis modo, idem malum adferemus. neq; uero in hydrope humor etsi superfluat, & præter naturam sit, semel totus citra noxam uacuari potest: alioqui hominem deficere animo necesse est. Sed & doloris uehementia vires prostermit, nimirum si repente uel morsus incidat, uel intestina circa umbilicum torqueantur (*σπρόφου* hunc affectum Græci uocant) uel ileos, uel aliud malum oboriatur. Porro uulneratus neruus, & musculi caput, animæ deliquium induxerunt: & maligna articulorum ulcera, & gangrænosa, & de paciencia omnia, ac immoderata quædam frigiditas, aut caliditas, & uitalis roboris solutio. Hæ quidem sunt animæ deficientis causæ.

Indicationes nõ simpliciter à morbis & symptomatis, sed à causis petuntur: ut, uerbi gratia, si quis exanimetur, non solum animæ deliquio, sed

sed eius etiam causa, nempe uel cholera, uel fluxioni alui, uel intestinorum leuitati aut difficultati, uel alijs id genus causis remedia prescribimus: ut in sequentibus docebimus. Animi defectus & syncope, ut magnam inter se habent cognationem, sic inter se differunt: quod ille sit spirituum, praesertim animalium, uehemens subitusq; motus: cum enim relicta sede ad locum aliquem confluunt aut pereunt, animalis facultas tantisper consternatur ac excidit, sensusq; omnes intercipiuntur, dum ad suam originem spiritus redierint, aut noui procreati sint. Mouentur enim interdum spiritus citra iacturam, aut saltem magnam, ut in dolore, & animi tum affectibus tum actionibus. Cuiusmodi sunt timor, pavor, admiratio, tristitia, ira, uigilia, cura, anxietates, & similia: quorum uires ante prescripsimus. Aliquando uero una cum motu pereunt, ut in uacuationibus: de quibus postea dicemus. Syncope autem, est uniuersarum uirium praecipuus, subitaq; ruina, hoc est, κατάρσις τῶν οὐρανῶν ἢ τῶν ἀποσπασμένων, quae contingit, & interceptis sensibus, & liberis. Hanc autem animi defectus saepe antecedit, aliquando comitatur, aliquando uero solus affligit. Cor enim affectum, facile in sympathiam alia duo principia iecur & cerebrum trahit: unde non solum syncope, sed & animi deliquium nascitur. Quod si cerebro patienti, alia duo principia non consentiant, ani
 l. ma

*ma quidē citra syncopē deficiet . Sin cōdolescāt,
 antecedet syncopē animi deliquium. Vires sunt,
 animalis, vitalis, & naturalis : quæ corpus no-
 strū gubernant. Animalis quidem, in cerebro: Vi-
 talis autē, in corde: Naturalis uero in iecore collo-
 cata est. Harū substātia ex cōmoderata qualita-
 te & quātitate spiritus, & solidæ substantiæ con-
 sistit : quibus probe contemperatis commodera-
 tisq; vires ualere necesse est. Contrā collabi, ubi
 uel alterantur, uel corrumpuntur. Alterantur
 autem à qualitatibus, uel nudis, uel in uitioso
 succo receptis. Corrumpuntur uero solida qu-
 dem, hoc est caro, & quæ ex genitura cōdita est,
 alimenti penuria: ut in bulimo, id est, ingenti ac
 insatiabili fame: aut digerente absumenteq; calo-
 re, ut in ardentibus, colliquantibus, & hecticis
 febribus. Spiritus uero perit suffocatione, admi-
 stione alienæ materiæ, tota substantia cōtraria,
 nutrimenti defectu, uacuatione immodica, impe-
 dita respiratione, & resolutione, id est digestio-
 ne per halitum. Suffocatur autem spiritus ob-
 structione ac repletione, non solum partium prin-
 cipum, sed & uniuersi corporis. Oppletis enim
 uenis aut obstructis, uel principiorum uel totius
 corporis natua caliditas supprimitur, ac suffo-
 catur. Admiscetur autem aliena substantia, in-
 spiratione aëris pestilentis, aut uaporis alicuius
 tetri odoris, qualis ex stagnis, paludibus, & cas-
 daueribus non crematis exhalare solet: aut puro
 quidem*

quidē ex se aëre, sed dū inspiratur, uitiū in spirā
 di instrumentis cōtrahēte, aut genitalis seminis,
 aut mēstrui, uel grumi sanguinis uel alterius cor
 rupte substātie uapore ad cor permeante. Vitia
 tur autē aër attractus, pulmonis & partium pe
 ctoris ulceribus. Nā uti uēter cibū iecori, ut fiat
 sanguis, præparat: ita pulmo cordi aërē, ut uitalis
 spiritus generetur. Nutritur enim is spiritus tū
 ex inspirādo, tū ex sanguine: quemadmodū ani
 malis & ex inspirando, & eo quod suggerit res
 ticularis plexus: ut autor est Galenus libro duo
 decimo Methodi medendi. Si igitur pulmo at
 tractum aërem ulceris putrilagine uitiēt, in spi
 ritus uitalis substātiā mutari non poterit:
 quemadmodum nec si uenter cibum omnino cor
 rumpat, in sanguinem iecur eum conuertet. Nu
 trimentum uero deficit, imbecillitate nō solum
 principiorum, sed & totius corporis, spiritum ge
 nerare nequeunte. Vacuatio uero fit alui proflu
 uio, & alyis causis ab ipso Galeno hic enumera
 tis. Prohibetur respiratio, cordis, pulmonis, gut
 turis & faucium obstructione: aut impeditis re
 solutisue spirandi instrumentis. Resoluitur au
 tem spiritus, ingenti dolore, animi affectibus, cre
 bris motibus, quales sunt uigiliae, & labores: sua
 itē tenuitate, & corporis raritate, & expultri
 ce uel immoderatus per uniuersum corpus conci
 tata. Itaq; uteri & alui profluuium, uulnera,
 mariscæ, sanguinis per uomitum reiectio, & ena
 ribus

ribus profusio, purgatio ex partu immodica, nō solū animi deliquium, sed & syncopen adferūt, tum quia spiritus substantiam uacuant, tum quia alimoniam corpori subtrahunt. Cholera uero, & intestinorum difficultas, tum doloris, tum uacuationis magnitudine, spiritus substantiam demoliūtur. Cruditas autem, quia uires premit multitudine, & exiguos animalis meatus obstruit crassitudine, & acrimonia pungit. Bulimios, id est ingens fames, utriq; substantiæ alimētum negat. Uteri uero suffocationem omnem, antecedit animi deliquium. Suffocatur autem uterus uel genitali semine, uel menstruo sanguine, uniuersum corpus potenter refrigerante: (ut auctor est Galenus) ita ut spiratio sensu deprehendi non possit: atq; hac ratione uterus suffocari dicitur. Hunc autem affectum animi deliquium antecedit: scilicet corrupti uel seminis, uel menstrui uapore substantiæ spiritus permixto, nondum uniuerso corpore ualenter refrigerato. Nam tunc non solum deliquium est, sed & strangulatio ab utero. Porro anima defectus antecedit apoplexiam, & comitalem morbum obstructione suffocato spiritu. Antecedit & resolutionem, ac syncopen, & tabem, eodem resoluta ac digesto: idq; aliquando per febriū *καταβολὰς*, id est, accessiones, & impetus: præsertim ubi corpus laborantis extreme siccū est, aut squalidū, aut immodice plenū. Spiritus enim penuria squalidis in illo
accessio

accessionis impetu absimitur, in plenis uero uirtus grauatur humorū & uaporum plenitudine, sepe etiam suffocatur. In febre autem ardenti, ac maligna linquit animus: tum quòd substantiam spiritus resoluat, tum quòd fuliginosus uapor, spiritus substantiæ misceatur. Quibus uero extremae partes, per initia accessionum uehementer refrigeratae sunt, anima deficit. Nam ab immoderata intemperie hunc affectum nasci antè dictum est: quanquam & in tanta perfrictione, spiritus affatim intrò remeat: qui multitudine suffocatus, animæ defectū adfert. Eadem ratione, & in magnis iecoris, uentris, uel stomachi, uel aliarum internarum partium inflammationibus, per accessionis febris initia deficit animus: maximeq; si crudorum succorum copia, aut insignis partis alicuius obstructio infestet: nã & tūc suffocatur spiritus, & uirtus grauatur. Item, & quibus os uentris imbecillum est, & à prauis succis mordetur, consentientibus principijs: quemadmodum si & à crassis, glutinosis, humidis, aut frigidis degrauatur: sic uehementibus animi motibus nonnulli deficiunt, præcipueq; senes, ac ex alijs imbecilles, quando hi affectus digerendæ in his animula facultatem habent. Nonnunquã uero & intempestiue è corpore erumpentibus uaporibus, tales deficiunt: quemadmodum robusti immodicis sudoribus. Præterea abscessus eruptio uires uehementer ledit. Nam unã cum pure

Spiritus exhalat, & si in uentrem aut thoracem affatim confluit, uires degrauat. Ad eundem modum si secto abscessu pus affatim effluat, necessario anima deficiet: quemadmodum si quis immodice purgetur, aut uacuetur, seu clysteribus seu alio quouis modo: idem periculum subibit, quando unà cum materia copiosus spiritus exhalat: quo fit, ut in hydrope non semel, sed paulatim noxium humorem uacuare oporteat. Sed & doloris uehementia hunc affectum parit: quia spiritum resoluit. Eadem ratione & sectus nervus, & musculi caput, & maligna articulorum ulcera, & gangrenosa & depascentia: quia dolore spiritus consumitur: immoderata uero caliditate digeritur, & frigiditate extinguatur. Et uitalis roboris resolutio, spiritum sufficientem ad obeundas anime functiones non suggerit.

SINGVLA E uero earum propriam desiderant curationem, sed nunc de omnibus scribendi locus nõ est. Nam quæ affectibus insunt, sine his curari nõ possunt. De his igitur in hac disputatione eatenus differam, quatenus discat aliquis, quomodo repente incidentibus accessionibus occurrere possit. Frigida, exempli gratia, ijs spargenda est, qui ex cholera, alui profluvio, ac aliis multis, subitis que uacuationibus, exoluuntur. Nares quoque comprimendæ sunt, & os uentris perfricandum, uomitusque

mitusq; imperandus, aut stomachus infer-
tis in os uel digitis uel plumis laceffen-
dus. Sed & manus, & pedes uinciendi
sunt: manus quidem pluribus & uehemen-
tibus uinculis, cum infernæ partes uacuan-
tur, ut in mariscarum profusione, alui flu-
xione, & uteri uacuatione. Nam tunc cru-
ra uehementer reuincta deorsum sæpe ali-
quid attrahunt. Contrà uerò, in sanguinis
è naribus eruptione, & in uomitionibus,
crura & pluribus & ualentioribus ligatu-
ris stringēda sunt. Quinetiam quibus san-
guinem uulnera profundūt, si quidem id
in superioribus partibus accidat, infernæ:
sin infernis, supernæ uinculis astringen-
dæ sunt. Inueniendus enim parti situs est
qui sursum uergat, non tamen supra mo-
dum. nam si adeo tendatur ut dolorē sen-
tiant, non minus quàm si deorsum uerge-
ret, fluxio iritabitur. In summa autem ad
ea reuellere oportet, uel quæ communita-
tem cum affectis partibus habent, uel à
quibus humor decurrit. proinde uehemē-
tes uteri fluxiones admotæ mammis cu-
curbitulæ celerrime compescunt. Sangui-
nis uero è naribus eruptionem, eadem ie-
cori & lieni pro nare sanguinem funden-
te, aut ambobus uisceribus, si cruor ex u-
traq; nare affatim abundeq; profluat, affi-

xæ cohibent. Vinum quoq; aqua gelida dilutum animi defectiones ex immodicis uacuationibus sanat: maxime si ad uentriculum fluxio repat. Considerandum autem est, nū id adhiberi aliquid prohibeat: qualis est uisceris alicuius inflammatio, aut uehemens capitis dolor, aut deliratio, aut ardens febris cum morbo crudo. magnæ enim ac propemodum incurabiles ex uini potu noxæ sequuntur. Quòd si nihil prohibeat, deinceps ægrotantis natura, consuetudo, ætas, & ambientis aëris temperies consideranda est: quibus perspectis aut calidum, aut frigidum potum dabis. Nam qui frigidum bibere non consueuerunt, aut eo manifeste læduntur, quiq; natura frigidiores sunt ac extreme senes, & in regione naturaliter frigida degunt, hybernoq; tempore, à frigido arcendi sunt. Qui uero aliter habent, potare intrepide possunt. Quòd si uentriculus fluxione tentetur, uinum calidum ac tenue, quale Lesbium est, detur. Crassum uero ac nigrum, acerbumq;, in sanguinis eruptione. Locis autem ipsis uentri quidem, & utero, stomacho & thoraci, quæ robur parti inserere idonea sint, admouere oportet. Capiti uero & fronti tum hæc tum quæ refrigerent. Et si qua in summa cute aut naribus rupta uena

uena est, aliquod ex ijs, quæ sanguinem fistunt, medicamentum imponendum est. Balnea autem commodissima sunt, si defluxionis iniuriam uenter patiatur: sed sanguinis eruptionem uehementer iritant. Atque ijs etiam aduersissima sunt, quibus ex sudoris copia deficit anima, quando his cutis laxanda non est, sed spissanda ac refrigeranda. Vinum quoque frigidum maxime est adhibendum: nihil uerò quod calidum sit omnino dandum est. Sed nec mēbra ligare, nec cogere ad uomitum, nec ullo modo mouere oportet. Domus porro aditus refrigeranti auræ expositus sit, aërque in frigidam densantemque qualitatem mutetur, myrti frondibus, uitium capreolis, ac rosis solo sparsis. nihil horum fluxionibus, quæ in uentrem feruntur cōfert: has enim tantum augent, quantum cutem densant. His igitur qui ex uacuationibus exoluuntur, sic in præsens est succurrendum.

Ostensum nuper est, non simpliciter à symptomatis desumendas esse curationis indicationes, sed & ab earum causis: quæ cum uariæ sint, uarias habent curandi rationes. Cum igitur animi deliquium ex multis occasionibus originem habeat, nempe cholera, diarrhœa, id est alui profluvio, & alijs paulo antè memoratis, uarij sunt e-

ius curationis modi. Nam quod ex cholera fit, diarrhoea, & alijs magnis uacuationibus, gelidam aquam inspergendam esse, nares comprehendendas, os uentris perfricandum, uomendum, irritandum stomachum, & uincienda extrema, indicat. Frigida enim sua qualitate, cōtinenti facultati robur restituit, unde profluum sistitur: & consopitas uires excitat. Idem præstat narium & aurium comprehensio. uomitus uero, stomachi proritatio, & frictio, præter antè dicta comoda, naturam à suo motu reuocant. Ideo maxime conueniunt in alui, uteri, & insimarum partium magnis fluxionibus. Vincula extremarum partium eadem facultate sunt prædita: ad se enim humores reuocant. ideo brachia liganda sunt, ubi deorsum humoris impetus fertur: crura uero, ubi sursum. Itaq; in mariscarum perfusione, alui fluxione, & uteri uacuatione, manus & brachia stringenda sunt: in sanguinis uero è naribus eruptione, & in uomitionibus, crura. Ad eundem modum si partes superna uulnus acceperint sanguinem profundes, inferna partes uinciende sunt: si uero inferna, supernas stringere oportebit. Vulneratas quoq; partes subrigere oportet, non tamen ita uehementer, ut dolore afficiantur: alioqui fluxionem irritares, non minus quàm si deorsum uergerent. Ad hunc igitur modum collocandæ partes uulneratæ sunt, ut sanguis qui suo pondere deorsum fertur, minus ob

indi

indigentiam causæ trahenti pareat: quòd si hæc tam uehementer arrigendo tendantur, ut dolorem sentiant, attrahentem causam geminaueris: unde non minus fluet sanguis, quam si deorsum uulnus uergeret. Modis igitur omnibus fluentes humores in aduersam partem reuocare oportet, quæ scilicet communitatem cum affecto loco habeat, aut à qua fluxio profisciscatur: ut libro eius operis secundo fusius docebitur. Hac ratione in magnis uteri defluxionibus, admoueri mammis cucurbitulæ debent: quòd communitatem hæc partes cum utero habeant. Cæterum cum defluxio uehemens ex hypethesi sit, uehementer reuocari desiderat: quod cucurbitulæ possunt. Eadem ratione si naris dextra sanguinem fundit, hypochondrio dextro: si sinistra, sinistro: si utraq; utriq; parti affigenda cucurbitula est. Frictione uero os uentris demulcentes, naturam ab impetu auocamus: quæ semper ad iucunda sese explicare solet. Vinum quoq; frigida aqua temperatum animi defectiones ex immodicis uacuationibus sanat: & maxime si ad uentriculum feratur fluxio. Nam & symptomati & eius causæ remedio est: frigiditate enim fluxionem arceat, substantia uero uires reparat: quatenus autem celeriter in uniuersum corpus fertur, secumq; humores rapit, fluxionem auertit. Sed eius usum prohibet iecoris, aliorumq; uiscerum inflammatio: quam auget secum humores ad affectum loci

cuius

cum deducendo. In uehementi quoq; capitis dolore, & delirio, à uino abstinendum est, ut quod facile caput feriat, secumq; rapiat humores & uapores: unde affectus augetur. Ardens etiam febris, cum cruditate, temperandum ab hoc esse suadet: tum quia suo calore febrem auget, tum quòd crudos humores liquat, ac in nobiles partes, aut habitum corporis secum defert: quæ noxæ sæpe sunt incurabiles. Si uero nihil prohibeat, quo minus uinum bibi possit, ægrotantis natura, consuetudo, ætas, & ambientis aëris temperies consideranda est: quibus perspectis, uinum aut calidum aut frigidum dabis: calidum quidè, si frigidum bibere ægroti non consueuerint, aut ab eius potu lædantur, aut si natura frigidi sint, aut extreme senes, aut in locis frigidis degant, aut sit hybernium tempus. Senes enim, & natura frigidi, facile à simili offenduntur: & qui non consueuerunt, ob mutatam consuetudinem: de qua prius abunde disputatum est. Qui uero à loco & tempore iam refrigerati sunt, minus sustinere frigidam uini qualitatem possunt, ut à qua facile iniuriam suscipiant. In uentriculi uero fluxionibus quæ Græcis γίνεσθαι dicuntur, id est destillationes, uinum calidum ac tenue, quale Lesbium est, adhibeatur: celerrime enim nutrit, uiresq; reficit, fluxionem reuellit, cum humores in corpus secum rapiat, præsertim cum fluxionis impetus uehemens non est, sed uelut destillatio
 qua

quædam. Vbi uero copiosus sanguis in uentricu-
lum decumbit, reprimentibus est opus. Igitur in
hemorrhagia, id est copiosi sanguinis defluxio-
ne, uinum austerum, crassum ac nigrum cõfert.
Admouenda autem locis sunt, uentri quidem, us-
tero, stomacho, & thoraci, quæ robur inserere
idonea sint. Cum enim fluxio omnis fiat partis
mittentis humorem robore, & recipientis imbe-
cillitate: hanc, ne prompte recipiat, cõfirmare o-
portet medicamentis quidem, quæ modicè strin-
gant, & partis intemperiem ad mediocritatem
reducant. Capiti uero & fronti, tum hæc impos-
nenda sunt, tum refrigerãtia: quando non solum
pars roboranda est, sed & humoris, qui ad eas
partes repit, impetus reprimi debet: quod refri-
gerantibus fit foris admotis. Et si qua in corpo-
ris superficie, aut naribus rupta uena est, aliquid
ex his quæ sanguinem sistunt, imponendum est.
Sanguinem sistunt quæ obstruunt, emplastica
dicuntur, qualia sunt, quæ ex resina & farina
triticea tenuissimo polline, & gypso, similibusq;
constant. Balnea uero uentri fluxionibus tenta-
to, maxime idonea sunt: si quidem magnæ non
sint: alioquin enim concitatam iam naturam ad
maiores fluxiones prouocarent: quemadmo-
dum & in hemorrhagia, id est, sanguinis profu-
sione. In paruis autẽ quas Græci *ῥιόματα*, id est,
destillationes uocant, quatenus ad cutem retra-
hunt, conferunt: præsertim si absit periculum au-
genda

gend.e fluxionis. Sed & aduersissima sunt, quibus ex sudoris copia anima deficit: augent enim affectum, cutem laxando, ac aperiendo, sudoresq; foras euocando. his igitur cutis densari, ac refrigerari debet: quod fiet ægrotis ad auram refrigerantem conuersis, aut cubiculi aëre in frigidam stringentemq; qualitatem mutato. Mutatur autem fufis humi myrti frondibus, uitium capreolis, alijsq; similem uim habentibus. Ineptissima uero sunt, ubi uenter defluxione tentatur: cutem refrigerant ac densant: sponteq; currentem intrò huiorem pellūt. Cæterum frigidum uinum in sudoribus commode datur, quod & substantia uires resarciat, & qualitate refrigeret habitum: unde & sudores reprimat, calidū uero mouet: in hoc igitur affectu dandum nō est. Sed nec artus uinciendi sunt, nec ad uomitum cogendi, nec ullo modo mouendi. Ligaturæ hic non solum non reuellunt (nullam enim habent cum parte, à qua proficiscuntur sudores, communitatem) sed potius eos euocant: uomitus quidem suo motu calfaciendo corpus, ligaturæ uero dolore.

QVI uerò humorum multitudine animo deficiunt, haud ita curantur: uerum illorum artus plurimum fricandi sunt, calfaciendi, ac ligandi. Cæterum à uino & cibis temperare debent, atq; etiā à balneis, si febris adsit: contenti mulsæ potu, in qua thymum, origanum, pulegium, uel hyssopum

pum concoctum sit. Confert autem & acetum mulsum.

Cum uacuari qui crudorum humorum multitudine laborant, desyderent, ijq; nec sanguinis missionem, nec purgans medicamentum ob pericula, que his succedunt, ferant (nam trahenti medicamento non paret humoris cruditas, unde syncope, exolutiones, & alia id genus incommoda succedunt. Ex sanguinis autem missione augetur cruditas) alia uacuatione est opus, nempe ea que frictione, calfactione, & ligatione partium extremarum paratur. Fricare enim linteis eos oportet, à cruribus incipiendo, superne deorsum, deinde ab humeris pari modo: quod tantisper faciendum est, dum abunde caleant, & humor digeri per eas partes possit: mediocres uero tum uigilia, tum somnus esse debent, ut mutuo inuent: nam, quod somnus concoquit, uigilia digerunt. Ad hæc liganda extrema sunt, ut foras humorem euocent. A uino quoq; & cibis temperare debent, atq; etiã balneis, si febris adsit. Galenus duodecimo Methodi medendi, curande cruditatis rationem ample tractat. Solam mulsam, atq; eam quidem paucam, per primos dies sufficere ait: nec alium cibum aut sorbitionem dandam esse: quando qui cruditate laborant, longã sustinent inediam, cum corpus ex concoquendis crudis succis alatur. Verum cum mulsu uarie appareatur, magis enim minusue coquitur: & per se, &

se, & cum thymo, hysopo, origano, pulegio, ac similibus: cruda quidem aluum magis subducit, & minus alit: cocta uero magis nutrit, & uentrem minus mouet: quemadmodum ea, in qua commemoratae herbae incoquantur, uim habet incidendi: simplex uero hac dote caret. A balneis uero, si febris adsit, abstinendum, ut quae eam augeant. Confert autem & acetum mulsum assidue etiam adhibitum, nisi id aut stomachum laedat, aut eger fastidiat. Nam sic inuicem mulsa, & aceto mulso utendum esset. habet enim acetum mulsum uim incidendi humoris & detergendi.

QVAE porro ex uteri affectibus mulieres animo destituuntur, eodem modo curantur, excepto aceto mulso. His etiam crura potius, quam brachia deliganda sunt, atque perfricanda: & quemadmodum in larga fluxione mammis cucurbitulas ad mouemus, sic quibus sursum reuulsus retractusque in latus est uterus, inguinibus & femoribus. Naribus quoque obiciendi sunt grauisissimi odores, utero uero suaues. Adhibenda item sunt relaxantia ac calfacientia medicamina.

Animo destituuntur mulieres, quibus uel sursum uel ad latus retrahitur uterus, & quibus large menses fluunt. In priore affectu crura deliganda sunt ac perfricanda, ut humoris copia
qua

que hos affectus parit, foras euocetur. Commu-
 nitatem enim uterus per uenas per quas possit is
 humor deriuari, cum cruribus habet. hac ratio-
 ne inguinibus & coxis admouenda cucurbitu-
 le sunt, quibus potenter trahendi facultas inest.
 Naribus quoq; obijcienda sunt, quæ graui-
 ter oleant: utero uero, quæ suauem spirent odorẽ. Na-
 tura enim ad id quod obijcitur, si iucundũ fami-
 liareq; est, mouetur: sin triste alienumq;, auer-
 satur. Oculus, uerbi gratia, tenebras horret, &
 uehementem tum splendorem tum colorem refu-
 git: utrunq; uero mediocrem amplexatur. Auris
 uolentos, tremulos, stridulos, & clangularios so-
 nos respuit, harmonias uero, concentusq;, iucun-
 disime audit. Ad eundem modum dulcis sapor
 lingue gratissimus est: amarus, austerus, & a-
 cer omnino ingratus. Tetrum odorem nares rei-
 ciunt: suauem autẽ blandissime recipiunt. Tãgẽdi
 quoq; organo uehemẽter calida, frigida, aspera,
 pungentia, incidentia, contudentia, diuellẽtia,
 & id genus alia, quæ dolorem inuehũt, inimica
 sunt: Mediocriter uero calida, frigida blandeq;
 palpantia, & quæ uoluptatẽ inferunt, amica. In
 summa commoderatis omnibus natura ad blan-
 ditur: contra immoderata auersatur. Eadem
 quoq; sentiendi organa non solum se mutuo ad
 amplexãdas fugiendãsue huiusmodi res, sed &
 alias ad hoc partes inuitant, tantus est partium
 corporis consensus. Nam stomachus inspecto in-

m grato

grato cibo nauseare solet, & dentes auribus consentiunt, si asperum sonum, qualis limando ferro eliditur, audiant. Contra si sonus mirifice delet, totam naturam huc conuersam uidebis. Mirum itaq; nō est, si ad suauem odorem, utpote naturæ familiarē uterus sese conuertat, tetrum uero refugiat. Præterea medicamēta quæ laxandi calfaciēdiq; facultate sint prædita, adhibenda sunt, ut materia quæ hūc affectū procreat, resoluat. In uteri uero largo profluuio mammis cucurbitula figendæ sunt, ut postea docebimus.

SI uero ex stomachi imbecillitate animi deliquium sequatur, imponere quæ roborandi uim obtineant emplastra, qualia sunt, quæ ex palmulis conficiuntur, uino, polentis, croco, aloë, & mastiche: perfundere uerò oleo absinthino, melino, mastichino, nardino, ænanthino, & uino oportet. Aestuate autem stomacho, aliquid quod refrigeret miscendum est: qualis est cucurbitæ, lactucæ, portulacæ, solani, seris, & uuæ acerbæ succus. Hæc enim non solum refrigerat, sed & astringit. & aqua frigida ardenti stomacho plerunq; confert, opportune data, alioqui magnopere lædit. Imbecillo autem stomacho uinum calidum potius dandum est, modo nihil aliud prohibeat: eiusmodi autem stomachi, frictionibus extremarum partium mirifice

rifice iuuantur. Quòd si ex his nihilo me-
 lius habeant, exæstuentes quidem celerrime
 ad balnea ducendi sunt. His uero qui
 alicuius frigoris sensu afficiuntur, medi-
 camentum quod triplici pipere constat,
διὰ τριῶν πικρῶν uocant: solumq; piper,
 & absinthium in potu dandum est. Qui ue-
 ro ex uitiosis humoribus os uentris mor-
 dentibus exanimantur, epota uel aqua ca-
 lida, uel hydrelæo uomere iubeantur. At
 si non facile uomant, prius partes stoma-
 cho adiacentes, & manus, & pedes, calfa-
 ciendi sunt. Quòd si ne sic quidem uome-
 re possint, immisis in os uel pennis uel
 digitis, stomachus iritandus est: Sin neq;
 sic uomant, rursus oleum calidum quàm
 optimum adhibendum est. Id autem sæpe
 non solum uomitum prouocare, sed &
 uentrem mollire solet: id quod non parũ
 ad rem de qua agitur facit. Quocirca nisi
 spõte accidat, arte procurare oportet: ma-
 xime uero appositis remedijs, ex quibus,
 si facilius uomat, absinthij coma aqua mul-
 sa incocta, in potu danda est, deinde uinũ:
 modisq; omnibus roborandę partes sunt,
 tum medicamentis forinsecus impositis,
 tum absinthij potu. At non per initia qui-
 dem, sed post, repurgato iam uentre, id fa-
 ciendum esse suadeo: quando si succos cõ-
 tineat,

tineat, astringendus non est, sed calfaciendus, ut prius dictum est. Si uero frigida pituita in ore uentriculi collecta sit, plurimum fouere oportet oleo, in quo absinthium decoctum sit: deinde mulsam dare, in qua uel hyssopū, uel id genus aliud maouerit, & acetum mulsam, & piper, quodque ex triplici pipere constat medicamentum, *ἀπὸ τριῶν πεπύρεων* dicitur, & diospoliticum. Victus autem ratio omnino incidendi facultate sit prædita.

Imbecillitas est, quæ potentiã à suo scopo aberrare facit: quod accidit sua ipsius substantia lesa, aut instrumentali morbo parte obsessa, aut unitatis solutione. Potentiæ substantia offenditur intemperie, interdum quidem nuda, interdum uero cum humore. Intemperiem autem sequitur substantiæ resolutio, maior aut minor, pro affectionis magnitudine: quæ si leuis sit, solum imbecillitatem: si uero magna, non hanc solum, sed & morbum affert. Tota igitur ratio eò spectat, ut naturalis temperies seruetur, substantia quæ perijt, instauretur: & si affectus magnitudine potentiæ substantia resoluta sit, hanc firmare oportebit. Cum igitur non solum stomachi, sed & aliarum partium octo sint intemperantia, calidam refrigerare, frigidam calfacere, humidam exiccare, & siccam humectare conueniet. Contrariorum enim contraria sunt remedia:

media: & si peryt substantia, eam cibo uel potu reficere oportebit. Quòd si tantus sit earum qualitatum excessus, ut etiam potentia substantia diffluat, astringentia quæ ipsam firment adhibenda sunt, cum in aliarum partium, tum in stomachi, uentris, & iocinoris affectibus: quorum perpetuo robur seruandum est. Quoniam rursus stomachus magis ex humorum abundantia, quàm nuda intemperie, laborat, ut auctor est Galenus, ideo exiccantia medicamenta desiderat. Itaq; in stomachi imbecillitate medicamenta ex palmulis, polentis, & alijs, ab autore enumeratis, conueniunt: ut quæ & exiccent, & imbecillum stomachum roborent. Quod si stomachus uratur, refrigerantia adhibenda sunt, qualis est cucurbitæ succus, lactuce, portulacæ, seris, & uix acerba: quæ præter id quòd refrigerat, etiam exiccat. Nam ubi aliqua qualitas inualuit, per contrariam illi qualitatem est succurrendum. Itaq; frigida potio æstuanti stomacho oportune adhibita, prodest. Aestuat autem stomachus nonnunquam ex nuda caliditate, interdum adiuncto humore seu putredinem seu inflammationem procreante: is enim cum digeri debeat, frigidam non exposcit. At si sola caliditas adsit, frigida intrepide danda in potu est, præsertim si ea uti eger consuevit. Vinum quoq; stomachi imbecillitati prodest: tum quòd natiuum calorem auget, tum quòd labentem animum releuet. Ca

lidum autem adhibetur, quoniam frigiditatem imbecillitas non sustinet. Quòd si inflammatio, uel id genus aliud internum malum, occuparet, à uino esset temperandum: ut quod affectum augeret. Friciones quoq; extremarum partiũ hoc modo affecto stomacho profunt, foras calorem aut humorem euocando. Quæ si parum profecerint, exusti quidem ad balnea ducendi sunt, scilicet madore in corpus immisso humectantia, & potentia refrigerantia, ut prius est dictum. Si uero frigus sentiant, uti medicamento debet, quod dia trion pipereon uocant, soloq; pipere: calfaciendi enim uim obtinent. Nam pro eo quod exuperat, eo usq; contrarium inducendum est, quoad pars ad symmetriam & naturalem habitum reducta sit. Hac ratione absinthium adhibendum est. Qui uero ex biliosis succis os uentris mordentibus exoluuntur, uel aqua epota, uel hydreleo uomere iubeantur. Nam hic humor suapte natura ad superiora tendit. uomitio autem commode fit, uel aqua epota calida, uel hydreleo: stomachum enim humectant, laxant, emolliunt, & ad motum aptiorem reddunt, unde minori molestia uomunt: præterea humoris acrimoniam obtundunt. his, si facile non uomant, manus & pedes prius calfaciendi sunt, ut relaxatis his partibus minore periculo stomachus, quocum per neruos eiusmodi partes communicant, moueatur. Quòd si nec sic quidem uomere

mere possint, immisissis in os uel pennis uel digitis
 iritandus est. Vbi enim stomachus hebetioris
 sensus est, non nisi à magna causa mouetur. Igi-
 tur non solum immittendi in os digiti uel penne
 sunt, sed & oleum quàm optimum calidum est
 adhibendum, quod non solum uomitum ciet, sed
 uentrem fluidum reddit. Quocirca nisi sponte
 uomitus fiat, iuuandus est appositu, fotuq; cali-
 do stomachi partibus admoto. Ex quibus si faci-
 lius uomat, absinthij coma in mulsu decocta, in
 potu danda est: firmat enim, ut modò dicebatur,
 stomachum humoribus & uomitionibus reso-
 lutum. Deinde uero uinum dandum est, ut labo-
 factata uires instaurentur, celerrime enim resi-
 cit. Postea modis omnibus roborare stomachum
 oportet, uniuerso corpori alendo necessarium:
 roboratur autem tum impositis foris medicame-
 tis, secundum methodum prius declaratam, tum
 absinthij potu, quod astringendo robur restituit.
 Ideo dari antequam uenter purgatus sit, non de-
 bet, ne humores stomacho figat, & ad excretio-
 nem contumaciores reddat. Si uero frigida pi-
 tuita in ore uentriculi collecta sit, plurimum fo-
 uere oportet oleo, in quo absinthium decoctum
 sit: deinde mulsam dare, in qua uel hyssopum,
 uel aliud id genus maduerit. Et acetum mul-
 sum, & piper, & medicamentum, quod quia ex
 tribus piperibus constat, *διὰ τριῶν πικρῶν*, uo-
 cant: & diospoliticum. Foris quidem admoueri
 m 4 debet

debet absinthium, ut robur parti inseratur, & pituita non cogatur. Infrò uero sumenda, quæ eam pituitam incidant ac detergant. Incidit autem acetum mulsum, dia trion pipereon, & diospoliticum. Detergit uero mulsa. Incidi enim pituita ob lentorem desiderat. ideo uictus ratio hac facultate prædita esse debet.

EX uehementi autem refrigeratione defectiones non aliter, atque bulimum, id est ingentem famem curamus: nimirum calfacientes modis omnibus. itaque uinum in potu dandum est caldà temperatum, cibi que calfacere idonei. Fricare quoque eiusmodi ægrotos oportet, ad ignemq; calfacere.

Refrigerati, & qui bulimo, id est insatiabili fame laborant, eadem methòdo, nēpe calfaciendi, curantur. Bulimos enim ab externo frigore, quale contingere solet in longo itinere, per gelu & niuem ortum habet. Hunc affectum sequitur membrorum inanitio, spirituum defectio, & uirium lapsus. Itaq; omni ratione calfacere oportet: hoc est cibo, potu, medicamentis, odoribus, frictionibus, & alijs id genus, quæ corpus calfacere idonea sunt.

QVAE uero ex superuacuo calore ortum habent, refrigerantia ac roborantia desiderant. His enim maxime accidunt, qui diutius in aëre æstuoso, & balneis uersati sunt.

sunt. In præsens igitur robur his restitues, si frigidam inspergas, ac uentiles, & auræ exponas, osq; uentris frices ac irites: postea uino & cibo reficias.

Supernacuis calor intrò quidem inspiratus & per arterias tractus natiuam principiorum temperiem immutat ac spiritus substantiam, quam & extenuat & dissipat, suo uero contactu cutem laxat & aperit: unde facile spiritus exhalat. itaq; refrigerare oportet aëre frigido, tum inspirato, & per arterias attracto, tū corpori admoto, sic enim principia ad natiuam temperiem reduces, & spiritus dissolutionem impedit. non ab re igitur ad auram frigidam conuere agrotum oportet, frigidam inspergere & uentilare. Os uero uentris perfricare ac iritare, ut uis consopita excitetur. His uero peractis uino ac cibo reficere oportet. Nam sic uires firmabis. cum enim & alteratione, & corruptione sue substantiæ labent, reparari debent, oppositam qualitatem inducendo, & substantiam perditæ similem reparando. In hoc autem quod agitur affectu, spiritus substantia maxime perit, ideo quod hanc celerrime resarciat, adhibendum est: cuiusmodi uinum est, & cibi facilis mæ coctionis.

AT quibus ob inflammationis magnitudinem, aut uehementis febris malignitatem, in accessionibus animus deficit,

m s

quiq;

quiq; refrigerantur, eorum artus fricare, ac calfacere, cruraq;, ac manus ligare: uigilias imperare, cibum potumq; in totū circuncidere oportet. Optimum porrò in his quid futurum sit prænosse, & ea ante febris accessionem efficere.

Viscerum & internarum partium inflammationes, & malignæ pestilentesq; febres augentur per accessionum initia, interdumq; refrigerantur externæ partes intrò reuocato calore & sanguine, unde anima plerunq; deficit. Quod cū accidit, fricandæ, calfaciendæ, ac uinculis stringendæ extremæ partes sunt, ut foras resiliant spiritus & humores. hac ratione uigiliæ imperandæ sunt, ut quæ foras calorem & sanguinem appellent, proindeq; febrem ac inflammationem augeri prohibeant. Cibus & potus in totum demuntur, ne pars eorum intrò delata materiam augendæ inflammationis suggerat. Quòd si futurum hoc incommodum præuideamus, ante accessionem commemorata iam remedia adhibemus.

QVI QVE ex siccitate per accessionum initia in syncopen labuntur. Nam si duabus tribusue horis ante accessionem cibaueris, & pedes & manus contineri iusseris, seruari poterit. Cibus autem coctus facilis fit, & stomacho accommodatus. Quòd si uehemens fore periculum suspiceris,

ceris, uinum maxime alicæ elixæ superfu-
 sum dare anticipabis. Loco autem alicæ pa-
 nis eadem utilitate adhiberi potest. Si ue-
 ro mediocris syncope expectetur, uino
 opus non est: sed tunc abunde feceris, si
 mala punica, uel pyra, uel mala, uel pomū
 aliud quodpiam, stringendi facultate do-
 natum, cum cibus miscueris. Post hæc ue-
 ro si moderate accessionem ferant, cum
 iterum cibantur, pomorum usus necessa-
 rius non est. Hæc quidem agenda sunt, si
 quod futurum est præsenferis. Si qui uero
 inopinatò in hoc discrimen inciderint, ui-
 ni calidi, panis & alicæ cum eo calidæ mo-
 mentum dare debebis. Nam si largiorem,
 aut coctu difficiliorem hoc modo affe-
 ctis cibum dederis, non solum in synco-
 pen perducentur, sed omnino suffoca-
 buntur.

*Vt non est unus siccitatis modus, sic nec unum
 omnibus periculum accidit. Quandoq; enim pri-
 marum ac similarium, ut sic dicam, partium sub-
 stantia solida exiccatur, interdum caro & adeps
 liquantur, nonnunquam autem propria humidi-
 tas rori similis qua corpus alitur, absimitur. A-
 liquando uerò exiles uenæ & arteriæ cuiuscūq;
 partis manuntur. Primum siccitatis genus cu-
 rationem non admittit: secundum & tertium
 difficilem: quartum uero omnium facilissimam.*

Febris

Febris autem uehemens primum humores absor-
 bit, ac spiritus dissipat: deinde sensim, si perseue-
 ret, alias siccitates inducit. Has autem omnes se-
 quitur aliquando syncope: periculosior quidem,
 priores tres: leuior autem posteriorem, nisi ad-
 modum ingens sit. Nam si magnam sanguinis
 & spirituum penuriam uehemens febris acces-
 sio inuenerit, periculosam adfert syncopen: ut
 quæ spiritus reliquias dissipet. Itaque optimum
 est hoc incommodum præsentire, ne expectata si-
 ne remedijs accessione, in id incidamus: quod u-
 bi præuiderimus, occurrere poterimus, cibantes
 egrotum duabus tribusue horis ante accessionem,
 iubentesque, ut pedes & manus, sine agitatione
 contineat. Cum enim corpus spirituum penuria
 laboret, nec melius reparari, quam cibo & pos-
 tu possint, hi duabus tribusue horis ante acces-
 sionem adhibendi sunt, facili quidem coctionis
 & stomacho grati, ne naturæ negotium face-
 sant, sed potius roborent. Quoniam autem spiri-
 tus qui ex sumpto cibo conficitur, durare in fine
 accessionis debet, ideo in lecto ægrum sine pe-
 dum manuumque agitatione continere oportet,
 quò & concoctio melius fiat, & minus spiritus
 dispergatur, ac dissipetur. Quòd si uehemens pe-
 riculum timeatur ob magnam spiritus inopiã,
 dandum est quod abundantiam huius suggerat
 ægre dissipabilem, quale uinum est & alica, uel
 panis (eandem enim alicæ uim obtinet) uinum
 quidem

quidem copiosum spiritum, alicui autem crassum
 & qui non facile digeratur parit. Quod si medi-
 ocris syncope expectetur, uinum dandum non est,
 quando & feбри obest, & multo spiritu opus non
 est. Satis enim facient mala granata, cotonea, py-
 ra, alijsq; stringentes fructus cibus permisti: non
 quod uelimus corporis substantiam stringere
 (omni enim siccitati inimica astringentia sunt)
 sed cibum tardius digeri, & spiritum minus dis-
 sipari, ut in accessionis finem durare possit. Igi-
 tur si accessionem facile ferant, astringentium
 usu opus non erit: quando nullum periculum ti-
 metur. Hæc quidem ante accessionem, ubi syncope
 imminet, agenda sunt. In quam si inopinato æ-
 ger inciderit (sæpe enim nobis non aduertenti-
 bus hæc accidere solet) uini calidi, panis, & ali-
 ea cum eo calida momentum adhibendum est,
 ut celeriter & sine magno nature negotio spiri-
 tus reparetur. Nam si largum cibum uel coctum
 difficultem dederis, non solum syncopen induces,
 sed & omnino suffocabis egrotum. Sicuti enim
 flammulam largum oleum superfusum extinguit,
 ita exiguum calorem natium maior cibi copia
 obruit ac suffocat.

QUIBUS autem animus ex insignis
 partis obstructione deficit, acetum mul-
 sum dandum est, potioq; ex hyssopo, ori-
 gano, pulegio, & melle: & cibi ex eorum
 qui ualenter incidunt genere. Crassi e-
 nim

nim ac glutinosi magnopere in hoc affectu lædunt. Nihil uero obfuerit artus perfricare ac ligare. Sed & utiliter potiones, quæ ciendæ urinæ facultatem habent, adhibentur: quales ex anetho, fœniculo, apio, petroselino, ami, dauco, & spica nardi sunt, quæ ubi iam manifeste inuerint, uino albo ac tenui non admodum uetere utendum est. Noscuntur autem huiusmodi obstructiones, cū ex alijs pulsuum inæqualitatibus, tum maxime ex his quæ in magnitudine & paruitate, uehementia & debilitate inueniuntur, modo adiuncta syndrome, id est concursu, quam pleoricam uocant, non fit. Ea enim communes cum obstructione inæqualitates obtinet. In eiusmodi autem affectibus, si quidem magni sunt, pulsus intermittunt. Verum hæc fusius in libris de Pulsibus sunt explicata.

Insignes partes, & principes opportuna uniuerso corpori, sunt cerebrum, cor, iecur, stomachus, pulmo, & principes arteriæ, quæ si obstructæ sunt, animi deliquium adferunt, scilicet spiritu suffocato, & uirtute degrauata, uti prius dictum est. Igitur acetum mulsum in huiusmodi affectibus utiliter datur, quod crassitudinem obstructi humoris incidat, ac detergat: eadem uipredita est potio, quæ ex hysopo, origano, pulegio &

gio & melle cōficitur: qualem perpetuo affectus
is desiderat. Igitur uniuersa uictus ratio incide
re debet. Crassa enim ac glutinosa aduersissima
est, ut quæ obstructionem augeat, quam delere
modis omnibus oportet. Itaq; profunt frictions,
& ligaturæ extremarum partium: quæ scilicet
foras humores euocando obstructiones minuunt.
Eadem ratione potionibus utendum est, ex ane
tho, fieniculo, ami, dauco, & spicu nardi: quæ &
humores tenuant, & urinas prouocant. Deinde
uero uinū album tenue & non admodum uetus
dandum est: sed non antè, quàm illi manifestissi
mè iuuerint, quando augendæ obstructionis pe
riculum adferret. Celeriter enim ad urinae uias
permeat, secumq; humores, si qui in corpore sint,
rapit. Noscuntur autem eiusmodi obstructiones
cum ex alijs pulsuum inæqualitatibus, tum ma
xime ex his quæ in magnitudine & paruitate,
uehementia & debilitate fiunt, modo adiun
cta syndrome, quam plethoricam uocant, non
sit: quæ & communes cum obstructione inæ
qualitates habet. Oñtēsum est duplicem esse pul
suum inæqualitatem: alterā quæ in una pulsatio
ne fit, alteram quæ in pluribus, quam syste
maticam appellant. Hæc autem obstructiones
sequitur, humorum redundantiam, compressio
nem & duritiem instrumentorum, & cordis in
æqualem intemperiem. Quæ causa si magnæ
sunt, non solum inæqualem, sed intermittentem
pulsuum

pulsus reddunt. Inaequalem dico, qui non perpetuo eandem seruat magnitudinem, paruitatem, celeritatem, tarditatem, uehementiam & debilitatem, & pulsus reliquas differentias. Maxime autem inaequalitatem in magnitudine & paruitate, uehementia & debilitate deprehendit tactus. Intermittens enim pulsus ex inaequalitate raritatis & paruitatis constat. Raritatis quidem, cum quies est longissima: paruitatis uero, cum minimum distenditur arteria. Cum igitur syndrome plethorica, id est concursio signorum plenitudinis humorum non apparet, nec ulla est suspicio compressionis aut duritiae instrumenti, cordisque intemperiei, certum est hanc pulsus inaequalitatem, aut interceptionem ab obstructione profectam esse.

N V N C uero ad reliquarum animi defectionum disputationem transeamus: cuiusmodi est, quae ex abscessus uel ruptione uel sectione, & immodica in his qui aqua intercute laborant, uacuatione fit. Satis enim ad praesens fuerit rebus odoris hos reficere, paulo post autem sorbitiones coctu faciles adhibere.

Abscessus uel ruptionem uel sectionem immodicamque in hydropicis uacuationem sequitur spiritus dissipatio: hanc autem animi deliquium. igitur odores obijciendi sunt ad presentem uirium reparationem. Odores enim spiritus substant

stantiarum cognatione reparant. Deinde sorbitiones, quæ coctionem facile admittant, danda sunt: ut non solum spiritus, sed & humor resarciatur.

A T si ob tristitiam, lætitiã, timorem, excandescentiã, aut pauorem animo cõsternantur, odoramentis & narium comprehensionibus refocillati ad uomitum cogendi sunt.

In tristitia, timore & pauore intrò ad originem reuocatus spiritus absumitur. In lætitiã uero foras spargitur ac dissipatur. In excandescentiã primum intrò fertur, deinde foras resilit. Unde animi defectum cum affatim spiritus perit, sequi necesse est. Primum igitur is refici debet, uti modo declaratum est, nempe rebus odoriferis naribus obiectis: deinde excitanda uirtus narium prensationibus & uomitionibus.

A D eundem modum, si qui ex uulneribus, purgationibus, doloribusq; articulorum, neruorum, & chordarum musculorum animo deficient, in primis reficere, postea uero idoneum affectui remedium præstare oportet.

Eadem cum antè dictis ratione animi defectus ex uulneribus, purgationibus, & doloribus articulorum, neruorum & tendonum curatur: nempe primum reparatis uiribus, deinde primario affectui idoneis remedijs adhibitis. Quoniã

n igitur

igitur uulnera, purgationes, & dolores spiritus substantiam dissipant, primum hanc reficere oportet, ad modum prius declaratum, hoc est odoribus & sorbitionibus. Postea uero affectum primarium curare, nimirum uulnera, si simplicia sunt, glutinando, sin cum cauitate, primum carnem generando, deinde glutinando, ut fusissime docet Galenus lib. xxx. Methodi medendi: immodicas uacuationes sistendo: dolores, si urgeant, anodynis: si non urgeant, causas, quæ eos generant, abigendo.

SI uero colicos affectus, aut iliosos, aut eorum aliquem qui uehementer affligunt, animi deliquium sequatur: affectarum partium fomentis calidis, & extremarum frictionibus animus restituitur.

Dicebamus modo primum esse symptomati, hoc est deliquio animi intendendum, deinde affectui symptoma inferenti: deliquium autem abigimus egrum reficientes, affectus uero idoneis remedijs, alijs alijs. Quoniam igitur dolor, animi defectum adfert, dolorem uero alia causa: primum defectui succurremus, deinde dolori, si quidem uehemens sit: sin minus, causis hunc adferentibus. Dolorem adferunt alteratio uiolenta confertim facta, & unitatis solutio, & partis que afficitur, sensus. uehementer autem & confertim alterant calor, & frigus, proindeq; dolorem uehementem mouent: humiditas uero non tanta

tum ut excitare dolorem possit, siccitas autem
 ut leuem. Continuitatem autem soluunt rum-
 pentia, contudentia, erodentia & secantia. Rū-
 punt etiam quæ distendunt. Hæc rursus à forin-
 secus incidentibus fiunt, aut ab aliqua interna
 substantia, quæ multitudine sua corpus se con-
 tinens distendit, cuiusmodi sunt humores, flatus
 & uapores. Immodica quoq; siccitas distendit.
 Contundunt dura, uel magna, uel graua, foris
 incidentia. Erodunt autem humores, uel uapo-
 res mordaces, aut aliud quidpiam forinsecus ad-
 ueniens, cui mordendi ac exedendi uis insit. Cū
 igitur per doloris leuitatem causas prouidere li-
 ceat, uidendum est quæ nam dolorem attulerit,
 atq; ea abigenda est. Verbi gratia, frigus calfa-
 cientibus, & calor refrigerantibus. Distendens
 & erodentia uacuantibus. In colicis igitur,
 & iliosis, alijsq; affectibus uehementem dolorē
 inferentibus, si humoris copia adsit, is uacuan-
 dus est: sin flatus, calidis fouendus, ut materia
 flatulenta digeratur, dolorq; calore quasi anody-
 no remedio demulceatur. At si acrimonia labo-
 ret & τὸν γαστήρα, id est, quæ immista acrimoniæ
 sua substantia temperant ac obtundunt, ex usu
 sunt, cuiusmodi est lac. Profunt & frictiones ex-
 tremarum partium: scilicet infestantem mate-
 riam ab affecto loco euocantes. Si quis exactius
 cupiat hanc curandi rationem nosse, legat Ga-
 leni Methodi medendi librum duodecimum.

QV A E uero ob propriam uirtutum corpus nostrum moderantium imbecillitate, animi defectiones fiunt, ab intemperantia earum partium unde uires proficiscuntur, cōtractam, contraria intēperantia curari debent: nempe frigidam calfaciendo, calidam refrigerando, atq; in alijs eadem ratione. Vitalis quidem uirtus, quam è corde prodire docuimus, ex pulsum debilitate depræhenditur. Quæ autē ex icore oritur, hanc altricem uocant, ex cruentis alui deiectionibus initio quidem aquosis, & tenuibus, deinde uero amurcæ in modum crassis. Quæ uero ex cerebro originem ducit, animale, nonnulli peculiari nomine uocant, arbitrarij motus imbecillitate dignoscitur. In alio autem opere de eiusmodi affectibus, ex quibus multa sunt à medicis prætermissa seorsum tibi conscribemus.

Res hæc notior est quàm quæ demonstrari debeat. Contraria enim contrariorum perpetuo sunt remedia. Si igitur uirium imbecillitas ex principum partium alicuius intemperantia fiat, cōtrario excessu resarciēda est, calida quidē frigidis, frigida calidis, humida siccis, et sicca humidis. Imbecillitatem autem hanc cognoscemus, uitalis quidē uirtutis ex pulsus imbecillitate. Nam si is ex se languidus sit, necessario infirma facultas

facultas est. Per se autem languidum esse deprehendimus, cum perpetuo talis manet: cum uero nunc languidus, nunc uehemens est, facultas non ex se imbecilla est, sed humorum abundantia degrauatur. Altricis uero imbecillitatem cruenta alui excrementa, primum aquosa & tenuia: deinde, ut par est, amurcæ modo crassa. Nam quod liquidius est, primum fluit, deinde crassius, præsertim cum fluxio non à ui excretrice, sed contentricis imbecillitate fit. Cum autem cruentorum excrementorum quatuor sint species: duæ iam commemoratæ, nempe aquosorum & crassorum, tertia ubi sanguis paulatim fluit, quarta ubi paulatim, & breuibus interuallis distillat: primæ duæ imbecillitatem iecoris indicant: tertia membrum aliquod mutilatum, uel retentionem solitæ excretionis: quarta uero, ulcus intestinorum. Duæ igitur primæ ob iecoris imbecillam alteratricem, & contentricem facultatem fiunt. Hanc humiditas superuacua: illam frigiditas seu sola, seu cum siccitate aut humiditate coniuncta infirmam reddit. Animalis facultas triplex est: motrix, sensilis, & princeps. Rursus sensilis, altera propria, ut uidendi, audiendi, odorandi, & tangendi: altera communis, ut uigilandi, dormiendi. Princeps autem triplex: imaginandi seu apprehedendi, cogitandi, ac memorandi: harum omnium actiones cerebri affectum terari possunt: maxime motricis actio, ut in quam

obeundam magna uis à cerebro distribuatur. Siue enim abolitus, siue deprauatus, siue diminutus & languidus corporis motus sit, semper cerebri affectus declinatur. Pari modo si aliarum uirtutum actiones aut omnino perierint, aut deprauate aut diminute sint, sue originis affectum fatebuntur.

QVONIAM autem hæctenus sympto-
mata disputando profecuti sumus, rursus
ad ea, quæ initio proposita sunt, redea-
mus: unum omnium communem scopum
habentes: nempe causæ, à qua hæc omnia
fiant, contemplationem: ipsa enim conue-
niens remedium tibi ostendet: uelut in ca-
pitis dolore, si quis cibum fastidiat, & sto-
machi rofionem sentiat, uomere iussus,
uel bilem, uel pituitam, uel utrunq; uomi-
tione eijciet. Nulla uero nota uentris af-
fectum testante, considerandum, num re-
pletio, uel obstructio, uel inflammatio, ali-
quam capitis partem obsideat: quod inue-
niemus, primum quidem interrogantes,
num dolor in uniuersum caput sparsus
sit, an in parte quapiam uehementius infi-
deat. Postea uero, an cum grauitate, disten-
sione, morsu uel pulsu affligat. Si enim cū
grauitate urget, multitudinem: cum mor-
su autem, acrimoniam uel uaporis uel hu-
moris: cum pulsu, inflammationem: cum
disten

distentione autem, citra grauitatem quida-
dem, ac pulsum, crudi ac flatulenti spiri-
tus copiam: cum pulsu uero, membrana-
ceæ substantiæ inflammationem: cum gra-
uitate uero, retentam in membranis mul-
titudinem indicat. His igitur omnibus di-
stinctis, causa, unde singula proficiscuntur,
est consideranda. Siquidem illa curandi
rationem tibi commonstrabit, ut cum uel
uaporis uel humoris copia cõtineatur, cõ-
siderandum est, an ob febris magnitudi-
nem fusi ac uelut feruefacti humores ca-
put subierint, an propter partis imbecilli-
tatem, an totius corporis plenitudinem:
hanc etenim facile curaueris, nimirũ cor-
poris uniuersi uacuatione. Eam uero quæ
ob partis fit imbecillitatem, partim qui-
dem reuocando in totum corpus, partim
uero affecto loco remedia adhibendo. Re-
uocamus quidem acribus clysteribus, &
uinculis, ac multis infernarum partium
frictionibus, sanguinis etiam nonnihil, si
ita necessitas urget, detrahendo. Parti au-
tem medemur, interim dum in corpus to-
tũ retrahimus, ea capiti inspergentes quæ
repellendi uim obtinent: deinde uacuan-
tes: postea uerò roborantes. Repellit qui-
dem oleum omphacinum aut aliquod a-
iud simile: quale est oxyrrhodinum, &
ipsum

ipsum rosaceū per se: & quæ ex papaueris calycibus, ac teneris oleæ termitibus, hederæ corymbis, uiridi mēta, & sisymbrio, temperantur: quibus in crudiore quidem & frigidiore plenitudine tepidis uti licet, frigidis uerò in calidiore, ac biliosiore. Vacuat autem ac digērit oleum calidum solum, præsertim si uel uetus, uel sicyonium sit, aut si anethum in ipso fuerit coctum: hæc enim abunde uacuant humorum plenitudinem, non quidem omnino crassorum ac lentorum: sed & si uel spondylium uel serpillum, oleo incoxeris, uel pulegij comam, uel calaminthæ, aut mentæ, & sisymbrij, crassiorem etiam humorem uacuabis. Eadem quoq; robur quoddam partibus inserunt, ac debiles confirmant. His itaq; continenter usq; ad integram curationem est utendum. Et si res postulat, etiam per nares & palatum purgabis, sternutamentaq; ciebis. Quòd si ad balnea hominem deduxeris, caput ficcis linteis perfricabis, salemq; & nitrum ac sinapim sine oleo insperges. Hæc quidem sunt dolorum capitis, ex eius partis imbecillitate remedia. Cum uero ex febris magnitudine dolor accidit, remediaq; efflagitat, frigidæ tum qualitates tum uirtutes, & quæ ex hydrelæo, oxyrrhodino, & papauere

paueris calycibus fiunt perfusiones, auxiliantur.

Doloris differentia ac qualitates sumuntur à causis, quæ hunc adferunt, & à partium, quibus inest, natura. Afficiuntur autem dolore partes, aut primario, aut partium consensu: uelut si stomachus, aut uenter, aut iecur, aut uniuersum corpus laborat, caput affectus particeps efficitur: quod fit transmissis illuc prauis uel humoribus, uel uaporibus. Generatur autem in stomacho uapores ob caliditatis nativæ penuriam, ac partis imbecillitatem, quæ ex cibo & potu uaporosum ac flatulentum spiritum parit: internamq; capacitatem implet, ac distendit: distenta uero dolore premitur. Nonnunquam humor uel ibidem genitus, uel aliunde accitus, interdum & cibus illic corruptus dolorem hunc procreat: eodem modo iecur, uenæ, & uniuersum corpus, cum capite affectum communicant. Ipsum uero caput primario afficitur, ab intemperantia, uel simplici & sine humoris consortio, uel cum humoribus & uaporibus: uisq; uel calidis, uel frigidis. Interdum uero à sola plenitudine: nonnunquam etiam ab obstructione, quæ uaporem exspirari prohibet. Ab imbecillitate etiam partis fit, quæ facile humores, uel uapores ab alijs partibus transmissos recipit, uel in se parit. Sæpe uero ab aliqua euidente causa, ut frigore, æstu, casu, plaga, & temulentia. Doloris etiam qualitas

tas deprehenditur, ut dixi, tum ex causa, quæ hunc attulit: tum ex partis, quæ afficitur, natura: si quidem distendit sine ulla uel gravitate, uel pulsatione, à copia fit flatus crudi. Si uero cū distentione adsit grauitas, humor abundare significatur. Si cum distentione pulset, inflammatione membrana tentatur. Si rodere uideatur, acrem mordacemq; hunc humorem esse constat. Si pulset dolor, inflammatio locum occupat arteriosum. His ita explicatis, consideranda causa est, quæ affectum attulit. Hæc enim curandi uiam demonstrat. Interdum enim humor uel acer, uel pituitosus stomachum infestans, cum capite dolorem communicat: præsertim si caput hos prompte recipiat, & stomachus, uel uenter, uel iecur aut generet, aut aliunde recipiat: uel ob sentiendi præstantiam, aut debilitatem facile iniuriam hanc admittat. Ad hunc modum si uniuersum corpus prauis humoribus abundat, caput, præsertim imbecillum, hos proptere recipit. Cum igitur stomachus, aut uenter humorum uitio ita uexatur, uomitus ciendus est, epota quidē aqua calida, si facile uomant: sin egre, im mittendi in os uel digiti, uel plumæ sunt. Quod si ne sic quidem iuuetur, cibus boni succi stomachoq; utilis, & quo uti eger consueuerit, adhibendus est, ut eo humoris acrimonia mitescat, si quidem in uentris capacitate humor contineatur. Si uero in stomachi tunicis infartus sit, hies

ra pi

*rapicra est purgādus. qui si ob uiscositate[m] aut
 crassitudinem contumax sit expulsioni, eum a-
 moliemur extenuando quæ crassa sunt, & inci-
 dendo glutinosa, ac reserando uias quibus hæc
 exeant. Itaq; aceti mulsi potus, hysopum, origa-
 num, aliaq; incidentia medicamenta dāda sunt.
 Deinde uomitus raphanide ciendus est, perfusio-
 nibusq; calidioribus, ac cataplasmatibus fouēdus.
 Si uero uel flatuosum spiritum generarit, uel ci-
 bum corruerit caloris penuria, ac partis imbec-
 illitas, hæc roborare oportebit, contrarijs causæ
 quæ imbecillitatem attulit adhibitis remedijs.
 Nam si calor eam peperit, frigida si frigus, calida
 adhibenda sunt. Atq; ita de reliquis parti-
 bus, quæ affectum cum capite communicant,
 censendum est. Pari modo si corpus uniuersum
 in consensum caput trahat, intemperantiam cor-
 rigemus, aut superantem materiã uacuabimus,
 purgante quidem medicamento, si qualitate pec-
 cet, si uero sola plenitudine, sanguinis detractio-
 ne: quemadmodum & si cum febre unã accesserit
 dolor, presertim si bono habitu sit agrotus,
 & sanguis abundet, aut etiam febris magnitu-
 do urgeat. Capiti quoq; admouenda remedia
 sunt, quæ uapores sursum ferri prohibeant, &
 caput refrigerent, quale hydreleum est, oxyrrho-
 dinum, & decoctum capitum papaueris. Cum
 uero ex sola intemperantia dolor accessit, ei con-
 traria qualitate est succurrendum, si quidem ex
 est*

æstu contractus sit, primùm refrigerantia ac repellentia adhibenda sunt: ut & intemperantia ad naturalem habitum reuocetur, & uapor qui ui caloris sursum trahitur, arceri possit. Itaq; utiliter caput melino primum oleo, & rosaceo perfunditur, uel lana aut fascia eo imbuta oleo fronti & temporibus admouetur. Postea uero digerentia paulatim miscenda sunt, ut receptus in caput uapor discutatur. Si uero frigus iniuriam hanc attulerit, eodem modo oleo laurino, irino, alijsq; id genus utili licebit, ut Galenus libro secundo de Compositione medicamentorũ *κατὰ τὸ πῶς* docet. At si uel humorum uel uaporum plenitudo dolorem peperit, considerandum est, num hi in capite geniti sint, an aliunde acciti. Qualesq; hi sint, calidè an frigidè. Nam si aliunde accesserint, hoc est uel ex stomacho uel iecore uel uniuerso corpore, curatio qualem modo explicabamus, adhibenda est. Sin ab imbecillitate in capite ipso generentur, curare oportet partim retrahendo in totum corpus, partim hoc uacuando, partim uero capiti remedia adhibendo, que quemadmodum fieri debeant, satis explicant ipsius auctoris uerba.

DOLORIS autem capitis decretoriam uel sanguinis eruptionem uel uomitionem nuntiantis, curatio uestiganda nõ est: utpote qui non symptoma, sed salubre signum potius sit existimandus: quẽ
admo

admodum & alia non pauca, quæ multos quidem antè crìsim terrent, salutem uero promittunt. Optimum autem est posse dignoscere corpus à natura perturbari, tum alias excretiones, tum maxime uomitum, ac sanguinis eruptionem moliente: quorum inseparabilis nota est capitis dolor. De omnibus autem in alio opere fusius tractatur. Quantum uero ad præsentem cognitionem attinet, primum seruantes institutum, de ipsis aliquid breuiter dicemus.

Morbi mutantur & in melius, & in deterius: idq; uel paulatim, uel subito. Paulatim quidem in melius, sensim decrescendo: in deterius uero, morbo paulatim in deterius crescendo: Subito uero, uel cum abscessu, uel transitu in alium mitiorem morbum, uel cum insigni excretionem. Vbi enim morbus magnus est, & uires imbecille, natura aut omnino non pugnat: aut si ad pugnam paululum surgat, statim succumbit. ubi uero ea superior est, morbi materiam uel paulatim concoquit, paulatimq; expellit: uel totam cõcoquit, ac simul excernere tentat. Atq; hæc morbi mutationem crìsim appellare solent: quæ morbum finit uomitu, alui fluxione, sudoribus, urinis, sanguinis è naribus profusione, hæmorrhoidibus, muliebri profluuio, parotidibus, & alijs abscessibus: quæ in quibus accidere soleant, mox
docebi

docebitur. Has autem excretiones præcedit magna corporis perturbatio, nempe delirium, spirandi difficultas, caligo oculorum, splendorès ob oculos uersantes, lacrymæ inuoluntariæ, temporum grauitas, ceruicis & capitis dolor, anticipatio, longitudo, & uehemētia accessionis, somnus grauis, stomachi dolor, tremor, ac contractio inferioris labri, æstus uehemens, appetentia frigida, & alia id genus: quæ si suo tempore accidant, sanitatem pollicentur: si intempestiue, periculum minantur: atq; eò quidem maius, quò longius à statu acciderint, quoq; maiora cruditatis signa apparuerint. Fiunt autem, aut natura paratum humorem ad excretionem propellente, aut humore nondum ad excretionem parato, sua uel mole uel mala qualitate naturam irritante. Itaq; in hac corporis perturbatione optimum est dignoscere, an natura excretionem moliatur concocti iam humoris, an humor ipse naturam iritet.

PRIMUM igitur considerandum febrium genus est: an calidæ sint, ac arden-tes. Solent enim hæ excretionē iudicari: quemadmodum mitiores & uelut languētes diutius durant, ac in abscessum plerun-que finiuntur. Deinde uero an morbus salutaris sit: nam quis bonam crisin in pernicioso morbo sperauerit? Adhæc, uniuersi morbi tempus notare oportet. Nam si

prim

principij uel incrementi, nondum uero status, aut coctionis notę apparuerint, per urinas aut sputum aut abscessum bona crisis fieri non potest. Hęc quidem sunt, ex quibus morbum per excretionem iudicatum iri sperare possis. Iam uero eius, quod adest, nec iam futurum est, hæ sunt notę. In tolerando difficultas uniuersam crisis antecedit: noctu quidem, si interdium morbus iudicari debet: interdium uero, si noctu.

Primum igitur consideranda febrium differentia est, calidę ne sint ac urentes, an molles & languidę. Hęc enim tardę sunt, & in abscessũ fini solent: illę breues ac excretionem iudicari. Deinde an morbus salutaris sit, an letalis, quod ex eius specie, magnitudine, motu, moribus, anni tempore, egrotantis natura, & uiribus, dignoscere licet. Morbi species ex proprijs notis habetur. Magnitudo ex priorum accidentium multitudine, ac uehementia: motus ex accessionis, ac totius morbi partibus. Mores ex superuenientibus accidentibus, quę uel cum crisi inuadunt, uel hanc paululum antecedunt. Nonnullę enim febres toto genere salubres sunt, ut tertianę: alię perniciosę, ut pestilentes: quędam uero ambigę, ut continuę. quarum quę salubres sint, quęq; insalubres, cum ex alijs, tum maxime ex signis coctionis & cruditatis deprehendes. Co-

ctio

Etio enim semper salutem promittit, cruditas uero uel morbi longitudinem uel perniciem. Quod si præter signa coctionis, æger fortem habeat animum, bene se gerat ad ea quæ offeruntur, facile spiret, faciem sanis similem habeat, deceter accubet, æqualiter toto corpore calidus sit, & pulsus boni sint, manifestum est morbum esse salubrem. Contra uero, insalubrem, si cum cruditate cõtraria his signa apparuerint. Coctionis & cruditatis signa in urinis, alui excrementis, & sputis deprehenduntur. Reliqua salutis & mortis signa, & in toto corpore apparent, & cum excrementis alui, sputis & urinis excernuntur: de quibus abunde Hippocrates in Prognosticis. Morbi magnitudo (quam ex accidentium multitudine, & uehementia metimur) & eius longitudo, cum egrotantis uiribus conferenda sunt. Nam nisi quantus morbus sit, quandiu duraturus, & quanta uires sint, noueris, morbi exitus, qualis futurus sit, præsentiri non poterit. Quemadmodum nec sciri, an ad portandum onus quis sufficiat, nisi perspectum sit, quàm graue illud sit, quanta uia ad quam ferri debet, & quanta uires portantis. Nam respondent ægri uires, portanti onus: morbus, oneri: morbi tempus, uia longitudini. Igitur si morbus uehemens non sit, nec longus, ægerq; uirium robore polleat, salutem expectare oportet. Sin uehemens, & longus is sit, egrotantisq; uires imbecillæ, mortem. Si au-

tem

tem morbi accessio omnia sua tempora, hoc est principium, incrementum, statum, & declinationem, celeriter percurrat, salutem: sin tarde, mortem potius indicat. Mores morbi superuenientia ostendunt accidentia. Quæ si tempestiue ueniant, bona: sin intempestiue, mala sunt. Tempestiue ueniunt in statu & apparentibus concoctionis notis, intempestiue in principio & incremento. Atq; ut semel dicam, quò longius à statu & signis concoctionis apparuerint, cò perniciosiora sunt, & deteriorem crisin faciunt: quando à praua humoris qualitate, aut copia naturam stimulante fiunt. Vbi uero natura malum humorem à bono secernit, & ad excretionē parat, corpus uehementer perturbatur, quod paulo ante crisin fit. Itaq; mirum non est, si noctu, dum interdiu: & interdiu, dum noctu morbus iudicari debet, maxime corpus perturbetur.

IGITUR si quid eiusmodi conspexeris, uidendum est, quotus egritudinis dies sit. Nam sunt qui uel paruo naturæ impulsu decernere idonei sunt. Sed multi ne in uehementibus quidem commotionibus dignoscere omnino possunt, an perturbationis magnitudo pro die in natura sit. Septimus enim uel exiguo naturæ instructu crisin per uacuationem mouet. Sextus uero magno naturæ conatu eget, atque raro quidem decernit. Quòd si decernat,

o. id cum

id cum periculo & sine fide fit. Ad eundem modum aliorum etiam dierum singulis propria quedam natura inest: quam in libris de diebus decretorijs explicauimus.

Experientia comprobatum est, non omnibus diebus eodem modo morbos iudicari. Sunt enim qui uel exiguo nature apparatus decernere queant, qualis est septimus: alij contra, magno nature conatu ad iudicandum egeant: in quo genere est sextus: idq; uel celo, uel nature, uel morbi motui acceptum ferendum est. Constat enim solis & lune beneficio annum constitui: eundemq; in menses, & hos in septimanas digeri, planetasq; omnes alijs temporibus cum alijs zodiaci partibus ferri: proindeq; uarias aeris constitutiones accidere: unde fit ut res alie alijs temporibus nascantur, augeantur, & uigeant: ut post docebimus. Experientia quoq; probatum est, aliam esse aeris conditionem hyeme, quam estate autumno, quam uere: sub Cane & ante Canem, quam Vergiliarum & aliorum syderum ortu & occasu. Nec id aliunde quidem, quam a celo proficisci ab omnibus iam receptum est. Hac enim ratione mundus hic inferior caelestibus orbibus, ut Aristoteles libro Meteorologicorum primo docet, continuatur, & iunctus est, quo uim ab eo recipiat. Cum enim sine quatuor elementorum, quae orbis hic complectitur, mixtione nihil gigni pos

qui possit, ea autem suapte natura misceri non
 possint, ut quæ sibi maxime sint contraria, opus
 fuit aliena ope, ad hanc mixturam. Cæterum
 cum perpetuò fiât generationes, id quod miscet,
 æternum esse debuit, atq; infatigabile. nihil au-
 tem tale hoc in orbe inueniri potest. igitur à cæ-
 lestibus corporibus, quæ æterna sunt atq; infati-
 gabilia, confundi elementa temperariq; necesse
 est, ex quibus omnia generantur. Miscentur au-
 tem hæc orbium cælestium motu, accessu ad nos
 & recessu planetarum, eorumq;, & aliorum sy-
 derum calore, & splendore, radiorumq; strepi-
 tu. Cælum enim non solum ignem suo rotatu,
 uerumetiam aërem mouet, quod testantur co-
 meta, qui per aërem feruntur. Hæc autem elementa
 sic agitata, ob substantiæ suæ raritatē ac tenuitatē
 commisceri, ea maxime parte, qua se contingunt,
 uerisimile est. Solares autem radij aërem com-
 mouent, autore Aristotele problemate triges-
 motertio sectiōis undecimæ. quod & sensu depre-
 hendere licet, cum sol per corpora pellucida ra-
 dios suos in locum umbrosū omninoq; tranquil-
 lum ei aculatur. In his enim radijs conspiciun-
 tur minuta corpuscula uelut atoma, sursum ac
 deorsum, dextrorsum ac leuorsum discursan-
 tia. Quod certe non fieret, nisi agitato à radijs
 aëre. Aër porrò & ignis commisti, in terram e-
 missorum radiorum & splendoris ui feruntur.
 Radij enim ob subtilitatem corpora etiam dens-

sa ac compacta penetrant, ac secum aërem, & ignem rapiunt. Aqua uero cum terra facile ob uicinitatem miscetur: sed cum non sit hæc ubiq; mari, fluminibus, & alijs aquis uicina, aliunde habet humorem, eumq; cœlesti etiam beneficio. Solis enim, & aliorum aëstrorum calor, uaporem ex humidioribus locis in sublime trahit: qui in uarijs aëris locis in uarias concrescit formas: nempe in rorem, imbres, niuem, ac grandinem: quæ tandem sua mole in terram relabuntur, quam & irrigant. Constat igitur cœlesti motu, radiorum strepitu, calore ac splendore, elementa commisceri: quæ commista, tellus uelut substratum recipit, non secus, ac panis uinum, aut alium liquorem, unde omnia, ut modo dicebamus, generantur. Quod poëtico figmento Virgilius in secundo Georgicon ad hunc modum expressit: Tum pater omnipotens sæcundis imbris bus Aether Coniugis in gremium lætæ descendit, & omnes Magnus alit magno commistus corpore fœtus. Aether, ignis & aër est, ut Seruius interpretatur, is cum imbribus descendit in gremium coniugis, nempe terræ, in qua multipli ces uarij q; fœtus gignuntur, & aluntur. Cæterum cum sola elementorum mixtio, ad generationem non sufficiat (miscere enim unusquisq; potest, sed non generare, rebusq; uitam infundere) cœlestis calor tanquam nature diuinæ primarium instrumentum, res uarias pro uarijs elementorum

mixtu

mixturis generat. Quemadmodum enim cor, per spiritum vitalem omnibus corporis partibus calorem suggerit: sic sol, & alia astra, per radios feruorem rebus immittunt. Atq; quemadmodum natiuus calor, diuersis membris diuersas naturas, atq; facultates inserit, dum in utero foetus formatur: sic caelestis calor, alias formas rebus alijs per uaria elementorum crasi in generat. ut igitur diuersis membris propriam temperaturam ex elementorum mixtione sortitis natiuus, sic rebus hoc in orbe contentis caelestis calor communis est. Qui cum omnibus insit, tum maxime soli & lunae: illi tanquam regi, ut Galenus ait, huic tanquam solis uicariae. Cum igitur Sol omnis luminis fons sit, ab eo non solum luna, uerum etiam reliqua astra lumen mutuuntur, proindeq; uarijs luminum & calorum mixtionibus uarie afficimur. Quemadmodum enim partes diuersae a corde calorem mutuatae sua quaeque habent agendi facultatem: iecur, exempli gratia, sanguinis, uenter succi efficiendi: sic uaria caeli sydera lumen a sole mutuata uarie hunc inferiorem orbem immutant. atq; ut semel dicam, planetae, ac alia sydera se mutuo afficiunt, cum coeunt, uel se certis interuallis contuentur. Vnde hunc orbem uarie mutant: quod munus maxime Luna, ut Solis uicariae, delegatum est. Nam cum ea sit planetarum omnium infima, terraeq; finitima, eorumq; omnium, radijs subiecta, ce-

lerrimeq; orbem suum percurrat, breui tempore
 cum multis syderibus coit, eorumq; vires recipit,
 quas nobis refundit. Quare nō immerito his in-
 ferioribus regendis destinata est. Vt igitur uen-
 ter & iecur, aliæq; corporis partes, quo plus nas-
 tiui caloris habent, eo melius nature munus ob-
 eunt: sic Luna quo plenior fuerit lumine, eo potē-
 tius hunc orbem immutat. Ipsa enim suapte na-
 tura opaca est, sed suo ad Solem accessu ac ab eo
 recessu, nunc tota lucet, nunc dimidiata, nunc
 corniculata, nunc uero tumentior ac uelut in-
 curua apparet. Sol igitur & Luna, (nam de his
 precipua est nostra disputatio) cum uarijs astris
 uarios habent affectus. mores enim planetarū,
 & stellarum, cum quibus congregiuntur, patiū-
 tur. Nihil igitur mirum est, si uarijs temporibus
 res uariae generentur. Dum enim Sol in Ariete
 est, pullulant, uirescunt, ac florent herbæ: eadem
 arescunt, dum Sol in Libram remeat. Ad uita
 autem tutelam cor tanquam rex uniuerso cor-
 pori præficitur: cui subserviunt uenter, iecur, &
 aliæ id genus partes. Quarum ut non idem est
 officium, sic neq; Solis, Lunæ, & aliorum astro-
 rum. Solaris enim feruor rebus difficilioris trās-
 mutationis præest. Luna uero, ob splendoris calo-
 risq; exiguitatem, res facilioris mutationis ma-
 deratur. Sol uero exiccat, ac absument humorem.
 Quomodo calor qui præter naturam est, natiuū
 corrumpit, natiuamq; corporis humiditatem ab-
 sumit.

sumit. Exiguus uero excitat in corpore flatus, naturalis uero ac temperatus maturat & concoquit. Luna igitur, ut cui exigua insit calfaciendi uirtus, corporis humores excitat, non quidem omnes, sed qui sua natura facile moueantur. Igitur in acutis morbis imperium potius obtinet, quòd scilicet leui occasione moueantur, idq; intuitu uel aduerso ei loco, in quo egrotare ager cœpit, uel utriq; quadrangulo dextro uel sinistro, uel quadranguli medio. Cum enim Luna signum in quo ipsa incipiente morbo erat, ex aduerso contuetur, tum radijs, tum qualitatibus pugnat: radijs quidem ualidius, qualitatibus impotentius: magno enim radiorum agmine certat, qualitatibus uero ferè semper patietibus. Eadem in quadrangulis lucta fit, sed qualitatibus uehementior: aut enim utraq;, aut agentium oppositione in hoc schematismo pugnatur: radiorum uero discordia minor est, ut qui minori copia quàm in opposito aspectu, in signum quo morbus cœpit, ferantur. Hac ratione languidissime quadrangulorum media luctantur: quoniam paucissimis radijs in sese illidunt: maximeq; duo propinquiora utrinq;, altera pluribus, sed tamè paucioribus quàm in opposito aspectu: utraq; uero una tantum oppositione, eaq; ut plurimum patientium qualitate. Simile quidpiam accidit cum Luna Solem intuetur. Nam ex diametro opposita plena est, ex tetragono semiplena, ex te

tragonorum primorum medijs corniculata, ex
 aliorum medijs incurua est. Ex his liquet, qua-
 drangulis, quantum ex se est, maximam vim in-
 esse: praesertim cum utraq; qualitatum opposi-
 tione pugnant. Sed horum primo, qui septimo
 die à morbi principio fit, maxime: deinde secun-
 do, qui decimoquarto: postea uero tertio, qui ui-
 cesimo, morbi mutationem accipiunt: idq; non
 tam eorum quàm morbi proprietate, & uirium
 corporis robore. Nam morbi qui primo quadrã-
 gulo finiuntur, quàm qui secundo, & tertio, ce-
 lerius mouentur, & natura ualentior est. Qua-
 drangulorum media, quæ septimanae medio, hoc
 est, quarto eius die fiunt, immutandi quidem
 uim, sed longe quàm quadrangulorum, minorem
 possident. Non enim iudicare morbum possunt,
 nisi cum acutissimus est, aut morbus coctus, &
 facillime mouetur: sed tamen praenuntiant. Itaq;
 septimus dies omnium fortissimus est, quæ quar-
 tus praenuntiat. Deinde quartusdecimus, cuius
 undecimus est index. Postea uero uicesimus, quæ
 indicat decimusseptimus. Primam enim septi-
 manam quartus dies in duo æqua partitur: Se-
 cundam undecimus: Tertiam decimusseptimus:
 & reliqui pari modo. Porro autem uicesimus,
 quàm primus & uicesimus potius decernit: quod
 qui ad hunc diem perueniunt morbi, diuturno-
 rum naturam sortiuntur: qui paribus diebus
 iudicari solent. Præterea septimana non inte-
 gros

gros

gros septē dies cōplectitur. Luna enim totū per-
 currit zodiacū diebus uicenisseptenis & triēte.
 At quoniā non semper nobis æquali dierum nu-
 mero Luna conspicua est (sepe enim triduo, ali-
 quando minori spatio cum sole delitescit) neq;
 semper ex æquali dierum numero mensis illumi-
 nationis constabit: sed magna ex parte XXVII.
 uel XXVI. cum semisse pro Lunæ mora cum Sole
 & celeriore uel tardiore eius ad Solem reditu.
 Aliquando enim diebus XXX. aliquando XXIX.
 cum semisse ad eum remeat. Si igitur occulta-
 tionis tempus, quod ferè est trium dierum, ex tri-
 cenis dempseris, dies septem & uiginti: si ex ui-
 cenis nouenis cum semisse, dies sex & uiginti cū
 semisse remanent: quod tempus mensis illumina-
 tionis uocant: quòd scilicet Luna tunc mani-
 feste nobis illucescat. Vterq; mensis suas uires ob-
 tinet: illuminationis quidem communes. Aërem
 enim nos ambientem immutat, proinde omni-
 bus hominibus, tã sanis quam ægris, eūdem esse
 etum, ut Galenus ait, ex æquo præbet: sed maio-
 rem quidem, cum Luna plena est: minorem, cū
 bipartita & cū tumet incuruaq; est: Obscuris-
 simū, diū corniculata est, falcisq; habet imaginē.
 Plena enim celerrime mouet, ac uehementissis-
 me: propter luminis multitudinem, ut modo dis-
 cebamus. Verum breuis est mutatio, quia celerrime
 Luna decrescit. Cum uero delitescit cum So-
 le, diuturnas habet mutationes, quia id tempus

longum est. Ceterum primum illuminationis tempus occultationi est simile, ob id quod Luna apparentis portio exigua sit, & lumen obscurum, & breui tempore super terram feratur. Mouet enim tunc non splendoris vi, sed accidente quodam dum coit cum Sole, non aliter quam Sol ipse dum deliquium patitur. Simile enim quidpiam corpori nostro accidit, dum vis animalis è cerebro in ipsum ferri corpus prohibetur: ut in apoplexia. Cum uero Luna bipartita est, obscure quidem immutat, sed minus quam cum falcis habet imaginem. In illa enim plus est luminis: in hac minus. In utraq; eadem mutationis celeritas. Alter mensis, quem reuolutionis uocant, septenarijs maxime, deinde quaternarijs mouet, hoc est cū Luna ex opposito, quadrangulo uel quadranguli medio locum inspicit: à quo, cū morbus cœpit, egressa est. Itaq; duplici nomine Luna in morbis, præcipue acutis, imperium habet: nempe lumine, & configurationibus. Sed quoniam secundum horum mensium neutrum, dies decretorij supputari possunt, alius mensis designandus est. Mensis enim reuolutionis ex septem & uiginti diebus trienteq; constat. Ideo singula eius septimanae senos dies & horas uicenas complectuntur: dua uero, dies tredecim cum besse: tres, uiginti cum semisse, qui numerus nõ magis ad uicesimum quam uicesimum primum referri potest. Mensis uero illuminationis ferè septem

ptem

ptem & uiginti dies cōtinet, aut, ut dictum est, sex, & uiginti cum semisse: itaq; singula eius septimanae secundum priorem positionem senos dies, horas uero denas senas habet. Duæ autem septimanae, dies tredecim cum semisse. Tres uero continent dies uiginti & sextantem. Secundum uero aliam positionem mensis hic sex & uiginti dies cum semisse: singula septimanae senos dies, horas uero denas quinas: duæ septimanae dies tredecim cum quadrante. Tres, diebus nouendecim, & horis quindecim perficiuntur. Itaq; quemadmodum prioris mensis tres septimanae dies plus uiginti possident: sic huius, duæ septimanae quatuordecim dies non integre continent. Quare, ut modo dicebamus, neuter horum mensium criticis septimanis designari potest. Si igitur (ut Galeno placet tertio de diebus criticis) hi duo menses copulentur, deinde in duo æqua diuidantur, nascetur mensis quem & medium & criticum uocant: utriusq; parentis, nempe illuminationis, & reuolutionis mensis facultates sortitus, nimirum illustrationis & configurationis. Coniuncti igitur hi duo menses secundum posteriorem mensis illuminationis positionem, dies pariunt tres & quinquaginta cum uiginti horis, quem numerum si in duo partiatis, mens sem medium constitues ex sex & uiginti diebus cum horis duabus & uiginti. Ex quo mense fiunt quatuor septimanae: singula senum dierum cum
alte

alterius diei media parte sexta uicesima quarta, & quadragesima octaua, hoc est singula senos dies continent cum horis septemdecim & semisse. Quæ cum ita se habeant, duæ septimanæ dies tredecim cum horis undecim continent: tres uero, uiginti dies cum alterius diei sexta sexagesima ducētesima quadragesima parte, quæ quatuor horas & semissem complectuntur. Secundum uero priorem mensis illuminationis positionem, supra commemorati menses coniuncti, pariunt dies quatuor & quinquaginta, cū triente. diuisi in duo æqua mensem medium constituunt dierum septem & uiginti, & horarū nouem. Siue igitur secundum priorem, siue posteriorem mensis illustrationis positionem constituatur mensis medius, uicesimus dies decretorius habendus est, ut ex antè dictis constat. Atq; hæc quidem medico de cœlesti potētia satis sint. si quis autem exactius nosse cupiat, ex Astrologia petat. De naturæ autē motu superest, ut disseramus. Ea autem ex se ordinata est: definitos enim, ut Galenus ait, & certos motus habet, proportionēsq; ac circuitus, ut in bene integreq; ualentibus uidere est, in quibus ea certis temporibus assuetum cibum concoquit, & excrementa expellit. Pari modo in morbis salubribus certo tempore materiam delinquentem concoquit, & excernit. Cum igitur natura ualet, & morbi materia contumax non est, certis diebus morbi

iudica

iudicare solet, nūc tēpestiuius, nūc serius, pro hu-
 moris cōditione. acutos enim morbos citius, diu-
 turnos tardius iudicat: atq; hos paribus, illos im-
 paribus diebus. Alij enim humores alios motus
 habēt. si qdē biliosus est, alternis diebus, si pitui-
 tosus, quotidie. Si uero melācholicus est, quarto
 quoq; die naturam laceffit, ut prius ostensum
 est. Quòd si natura à morbo superetur, certos
 motus ac circuitus non habet. Sed ea aut inua-
 denti morbo nō resistit: aut si resistit, postea suc-
 cumbit, incerto quidē tēpore, unde fit ut mori cō-
 tingat in morbi principio, incremento, & statu.
 tantum uero in statu aut paulo ante statum sa-
 lubris crisis fit. Victrix enim natura ita mate-
 riam moderatur, ut non nisi statis temporibus
 expellat. Itaq; morbos acutos natura iudicare
 tentat tertio, quinto, septimo, & alijs diebus im-
 paribus, prout materia ad expulsionem parata
 est, nisi aliunde impulsā sit (quarto enim & deci-
 mo quarto die à cœli ui mota iudicare solet.)
 Nam si bene instituta est, & morbo superior, nō
 antè excretionem molitur, quàm materia conco-
 cta sit. Quòd si uis cœli unā concurrat, & co-
 ctionis notæ appareant, expectanda est crisis sa-
 luberrima. Contrā, si neq; natura ex se, neq; ui
 cœli mouente, neq; coctionis signis apparentibus
 ad iudicium morbus incitatur, nō sine periculo
 iudicabitur. unde decernentium dierum potens-
 sissimus est septimus, ut in quo tum natura, tum
 cœlum

cælum morbum moueat. Contrà periculofiffimus sextus, ut in quo horum neutrum adfit. Decimus quartus feptimi naturam proxime imitatur, quia cælum potenter mouet, ut prius ostendimus. Luna enim ex aduerfo locum, in quo cepit morbus, intuetur. Undecimus & uicesimus feptimum fequuntur: hic, quòd tertia feptimanae finis fit: ille, quòd & impar fit, & fecondi feptenarij medius. Inter periculofos autem sextus primas obtinet, deinde octauus, decimus & decimus sextus. neq; enim natura, neque morbi motum experiuntur, neq; cæli potentiam. Ex his quidem reliquos dies, quales fint, facile indicabis.

A G E D V M perturbationis magnitudini dies respondeat: poftea confiderato, qualis futura crisis fit. de alijs quidem nũc difputare neceffe non eft. An uero uomitus futurus fit, uel fanguis per nares fluxurus (in eiuſmodi enim criſibus ſignum unum eſſe dicebamus, nempe capitis dolorem) ex ijs maxime depræhendere licet: in primis quidem, ſi ab initio ſtatim nõ inuaſit dolor, tanquam morbi ſymptoma quoddam, ſed in perturbatione criſin præcedente. Deinde, ſi condoleſcat collum, & hypocondrium retrahatur, ſpirandiq; difficultas quædam repentina uelut preſſo thorace ſuboriatur. Si enim omnibus
his in

his incidentibus repēte pulsus turgescāt, nec in paruitatem recidant, nec debiles fiant, iam iam crisis est expectanda. Si uero præterquàm quòd non concidunt, etiã in altum atollantur, uehementioresq; redantur, iam inspicienda ægrotantis facies est, in qua si pars aliqua palpitet, aut temporum uenæ micent, aut mala, aut naris, aut oculus rubicūdius appareat, crisis habēdæ maior spes est. Quòd si inuiti illacryment, aut splendores se cernere sibi uideātur, ac manus uelut scabentes naribus admoveant, tunc iam non adfore, sed adesse sanguinis fluxionem conspicias. Statim enim semel ac iterum scabentibus sanguis erumpit. In his uero ne perterrearis, etiã si delirare ac subsilire hominem uideas. Hæc enim sunt humorum sursum tendentium indicia. Quemadmodum & spirandi difficultas, & hypochondria retracta, collumq; unà cum capite degrauatum. sed & cum his delirium signum quoddã sit. Atque hæc quidem signa sufficiant. Sæpe uero & cum his accedit ægrotantis ætas, & natura quæ spem confirmat, præterea anni tempus, & præsens aëris constitutio. Nam si æger adolescens est, aut alioqui calidæ naturæ, aut copiosi sanguinis, maior spes fuerit. Quòd si prius eidem aut ægro
tanti

tanti aut sano sæpe sanguis per nares effluxerit, uel hoc solum satis fuerit ad sanguinis profusionis spem habendam. At si anni tempus æstas est, aut si æstas non est, sed aëris præsens constitutio calida, nõne ex his indiciũ aliquod desumes? Iã uero si & multi eo tẽpore per sanguinis profusionem crisin habuerint, præterea sanguine corpus redundet, & solite excretiones supprimantur, hæc quoq; spem tibi auerint. Mihi quidem neq; omnino difficile uidetur, futuram sanguinis eruptionem posse præsciri, ubi tot ac talia signa habeas. Absurda uero res est ac magna imperitia, id non prænosse. Sed sunt qui medicorũ huius tempestatis culpa ac incuria, ea demirentur, quæ admiratione digna non sunt. Siue enim ex læua, siue dextra nare sanguis fluxurus sit, ex iam dictis haud difficulter præsenties. Verum medicorum non pauci non solum id difficile esse, sed omnino sciri non posse arbitrantur: tametsi tum hæc, tum aliæ omnes excretiones præuideri possint, si duo hæc consideraueris, nempe unde naturæ impetus fiat, & in quam partem uergat. Quæ si noris, defectum supplebis, & immoderatum motum inhibebis, uelut exempli gratia, Magna cucurbita sinistro hypochondrio admota.

mota ex liene: dextro uero, ex iecore profluentem sanguinem facile retrahet. eadē quoq; in alijs partibus habenda est ratio. Nam ex uno de omnibus idem colligere licet, si uniuersale contempleris. Quocirca hoc loco præsentī libro finem imponā. Deinceps uero de febris, quas phlegmonæ, id est inflammationes accendunt, atq; de alijs affectibus, qui in singulis corporis partibus cōsistunt, differam. Phlegmone autem quasi phlogoses à ueteribus dicebantur. A recentioribus uero non omnes. Neq; enim herpes, neq; erysipelas, neq; id genus aliud inflammationibus annumerantur: sed ex calidis affectibus unum tantum, cuius durus tumor & dolor pulsatilis comes est, hoc nomen tribuunt: tãetſi non talem solum, sed simpliciter omnes calidos, ac uelut feruidos affectus, febres, ac dolores sequi uidemus. De his igitur atq; alijs id genus morbis deinceps differemus.

Crisis cum excretionē uel sine ea, sed cū abscessu fit. Excretio uero per uomitum, alui fluxionem, sudores, aut alias uacuationes, ut paulo antè docuimus, quarum alias aliæ antecedunt perturbationes. Vomitum enim cordis morsus, & stomachi fastidium, quæ biliosus & mordax humor in uentrem collectus adfert, capitis dolor

P. mordax,

mordax, uertigo, hallucinatio, tenebrae oculis ob
 orta, & alia id genus, quae per latis sursum uapo
 ribus fiunt, uomitam hunc praecedunt: pari ra
 tione si inferius labrum palpitat, & tenue spu
 tum defluit. Fluxurum è naribus sanguinem o
 stendunt, praecordiorum distentio sine dolore, spi
 randi difficultas, & capitis dolor grauis, distens
 dens & calidus. haec enim sunt sanguinis sursum
 per thoracem ascendentis nota. Sudores praece
 dit rigor cum suppressione alui & urinarum. Ha
 morrhoides uero fluunt, si solitae sint euenire, nec
 aliarum uacuationum nota appareant. Menses
 uero praenuntiant lumborum grauitas, distens
 tio & dolor. Alui excrementa expectantur, si cum
 criticis signis non adsint uomitus, fluxio sangui
 nis, & sudorum signa. Quemadmodum urinae si
 aluus astricta sit, nec appareant uomitus, pro
 fluum sanguinis, & sudoris nota. Abscessus ue
 ro per longas febres, in articulis fiunt: in pulmo
 nis morbis, si quidem male per sputum, aut al
 uum repurgentur, circa aures. hos autem grauis
 somnus, surditas repentina, & dolor capitis an
 tecedunt. Haec autem omnia prauidere poteris,
 si unde naturae impetus fiat, & in quam partem
 uergat, consideraueris. Semper enim à morbi lo
 co per directum natura mouere debet: hoc est, eo
 dem modo, quo se uenarum & arteriarum stas
 mina, ac uniuersum corpus habent. Itaque rite in
 febris ardentibus excretio fit per fluxionem
 sanguini

sanguinis è naribus, sudores, uomitum, alui deiectionem, & urinas. In tertiana per uomitum, sudores, & alui excrementa biliosa: quemadmodum per pituitosa in quotidiana. In phrenitide manat sanguis è naribus, sudor è capite ac toto interdum corpore erumpit. In lienis inflammatione profuit sanguis è nare sinistra: in iecoris, ex dextra, & in reliquis partibus similiter per directum, ut dictum est. Exemplaria typis excusa habent, μετ' ὀδύματος ἡγὲ ὀδύνης φλεγματώδους, legendum est σφυματώδους.

*

FINIS PRIMI
LIBRI.

*

p 2

CL.

CL. GALENI

DE RATIONE

CVRANDI

AD

*

GLAUCONEM

LIBER SE-

CVNDVS.

*

DE singularum autem corporis partium affectibus Glauco deinceps differemus, ab inflammatione exorsi: ut quæ & frequentissime incidat, & plurimas habeat differentias. Quibus omnibus febres accedere solent. Itaque omnium communis est immoderatus calor, ac uelut phlogosis, id est inflammatio. Vnde & ipsis phlegmones nomen ueteres indidere. Harum autem cuiq; sua inest differētia, ex qua eius tum species. cognoscitur, tum idoneum remedium suppeditatur. Aliam enim herpes, aliam erysipelata, aliam phygethla, & aliam aliæ inflammationum species curationem efflagitant.

Quocir

Quocirca hic quoq; dignoscendorum re-
cte affectuum facultas rursus antecedit.
Atq; hoc primum tibi scribere conabor,
ubi omnium inflammationum differen-
tias ab initio distincte constituero.

CORPORIS partes alia eiusdē rationis
sunt, ὁμοιομετρῆς Græci vocāt, nos similes
dicamus: alia instrumentales sunt. illarum affe-
ctus in intemperantijs, harum uero in figura, nu-
mero, quantitate, & positu uitiatis consistunt:
utrarumq; communis est unitatis solutio. De cu-
ius & aliorum omnium differentijs in libro de
Differentijs morborum abunde Gale. disputat.
nonnunquam uero ex his plures, nonnunquam
omnes eiusmodi affectuum differentia eandem
partem occupant. In inflammatione, uerbi gra-
tia, intemperies est calida, & figura magnitu-
doq; uitiata: in abscessu cum inflammatione, in-
temperantia, figura uitiata, & solutio unitatis.
Hi quidem affectus parti insunt, ut instrumen-
to. Intemperantia uero, ut similari. Horum igitur
morborum præcipue quidem ex humoribus
uel flatibus originem ducentium, curationem
suscipit Galenus: qui omnibus corporis partibus
sunt communes: quales sunt tumores, abscessus,
scirrhi, & quæ inflammationes sequuntur gan-
græne. Eiusmodi enim uitia alia ex alio humo-
re contrahuntur. Siquidem boni sanguinis, &
mediocris defluctio, eam inflammationis speciē

parit, quæ totius generis nomen adoptans, inflammatio dicitur: feruidi substantiaq; tenuissimi erysipelas: crassi ac calidi carbonem. Bilis uero flauæ herpeta: tenuis pituita œdema. Eadem in reliquis ratio, de quibus mox differetur, ac primum de inflammatione, ut quæ & frequenter incidat, ob humoris copiam: & plures habeat, quàm alij tumores, differentias: nempe inflammationem speciatim usurpatam, erysipelas, herpetem, & carbunculum, quas omnes inflammationes, si quidem magnæ sint, uel locum principem, uel cordi uicinum occuparint, febris comitatur: & alia grauissima symptomata: parua enim, & quæ longe à corde distant, solum eam quam obsident, partem accendunt, nec calorem cum corde communicant. Cæterum ut inflammationes aliæ alijs sunt uehementiores, sic quæ ab his nascuntur febres, aliæ alijs sunt periculosiores. Carbo enim periculosam, inflammatio mitem, sed tamen magnam, erysipelas & herpes uehementem quidem, sed minus quàm carbo periculosam febrem gignit. Sua autem cuiq; harum inest differentia, ex qua & eius species cognoscitur, & idoneum remedium suppeditatur, cuius initiũ ex affectus natura sumitur. Si quidem absurdum sit, ut Galenus ait, aliud esse quod curandi rationem præscribat, aliud quod curetur: etenim indicare de se quicquam magis potest quàm de alio. Cum igitur inter se eiusmodi

di in

di inflammationes differant, earum curandarum non eadem erit ratio: sed aliam herpes, aliam erisypelata, aliam phlygethla, aliam aliæ inflammationum differentiæ efflagitant, ut in sequentibus docebitur. Hinc fit ut dignoscendorum recte affectuum facultas, curandiratione antecedit. Qui enim fieri potest, ut ignorato affectu, recte quis remedia instituat? Post constitutas igitur inflammationum differentiæ, antequam curationem molitur Galenus, rationem dignoscendorum affectuum conscribit.

PRIMA itaq; inflammationis differentia est, qua in humidam & siccam distinguitur. Humidam quidem quæ ex calida defluxione partem obsidente fit: Siccam uero, in qua citra ullum defluuium natiuus calor acceditur. Hoc autem quadamtenus uelut febris partis ipsius est: quæ cū ad immoderatam iam caliditatem & siccitatem peruēnit, extinguitur omnino ac emoritur. Quocirca neq; in plura potest diuidi, quemadmodum altera differentia: quæ, uti dicebamus, ex humorum defluxu in partem aliquam fit. Eius enim multæ sunt species: una ex sanguinis, altera ex bilis, tertia ex utriusq; simul defluxione. Atque etiam in harum singulis, aut iam computruit quod defluit, aut putrescit in parte infartum: idq; uel substantia crassum est,

p + uel

uel tenue, uel suaue, uel acre.

Inflammatiō in duo primum diuiditur: nempe in siccam & humidam. Hæc ex defluxu fit humoris: qui ut multiplex est, sic multiplices, ut diximus, parit inflammationis differentias. aliquando enim sanguis, aliquando bilis, aliquando uero uterq; humor in aliquam corporis partem decumbit. Rursus sanguis aut suauiſ & substantia mediocris est, aut acer, aut tenuis ac calidus, aut craſſus ac feruens. Bilis uero aut exquisita est, aut paulo dilutior. Adhæc eiusmodi humores uel in æqua portione, uel altera alterâ superante miscentur. Ex quorum defluxione omnes inflammationum species generantur. In harum porrò singulis aut iam computruit, quod defluit, aut putrescit infartum in ipsa parte: unde remedia uariari neceſſe est, ut in sequentibus docebitur. Sicca uero inflammatio citra humoris commercium fit, efferuescente præter naturâ genuino calore, atq; in ea quam obsederit parte febrem accendente: ut stomacho, iocinore, ac etiâ corde, unde hectica febris nascitur. Hunc autem calorem natiuum duplicem esse in superiore cõmentario ostendimus: alterum uaporosum ex aërea aqueaq; substantia constantem: alterum uero, uel substantiam uirtutum esse, uel harum primum instrumentum, id est uel quatuor elementorum, uel eorum qualitatum contemperamentum. Sic enim putat Galenus. per harum enim qua

nim qualitatum moderationem probe suo munere fungitur uirtus, quæ ex debita eorundem commistione nascitur. Siue igitur calorem hunc dixeris uirtutum substantiam esse, siue primum earum instrumentum, id est qualitatum contemperamentum, nihil refert. Hæc quidem similaribus partibus primum inest, proinde uirtutum actiones primum illis feruntur acceptæ. Igitur si eiusmodi partes ad certum quendam modum caloris excesserint, fit sicca, de qua nunc agimus, inflammatio, quam & phlogosin Græci, & phlegmonen uocant, quæ loco primario similaribus partibus inest: ex accidenti uero, instrumentis. Quod si immodice exiccentur ac incalescant, non solum febris aderit, sed iam partis tabes & mors, scilicet resolutio natiuo calore. Is enim elementa miscet, & mista conseruat quandiu ualeat, ut prius ostensum est.

SI igitur sanguis bonus, ac crassitudine mediocris, uniuersim in aliquam partem fluxerit, atq; ob multitudinem constipetur, dolor uehemens, nisi pars omnino hebetem sensum habeat, hominem corripit: pulsusq; in profundo infestat, & distendi partem ipsam usquequaq; ac contundi æger putat, tantumque sentit calorem, ut deuri uideatur, ac refrigerari cupiat, rubor quoq; qualis ex balneis accedit, aut ad ignem, uel alio quouis modo calfactis

p s in cu

in cute apparet. Affectus hic totius generis appellationem accepit, uocaturq; inflā-
 matio: quemadmodum & aliæ multæ spe-
 cies sui generis nomen adoptarunt. Ori-
 turq; frequenter ex omni ferè occasione:
 nimirum uulneribus, conuulsionibus, cō-
 tusionibus, rupturis, lassitudine, quam ex-
 ercitatio attulit, luxationibus, fracturis, &
 sponte natis ulceribus: præter hæc omnia,
 cum uenæ immodice plenæ in eam par-
 tem, quæ tunc recipere maxime sit ido-
 nea, superuacuum humorem fundunt: ea
 autem pars ceteris est aut imbecillior, aut
 rarior, & solutior, aut ad attrahendum
 promptior, aut immobilior, quacunq; de
 causa ad has affectiones perducta fuerit.
 De hoc enim disceptare nunc non statui-
 mus.

*Ex sanguinis fluxu copiosioris, quàm parti
 sit ex usu, fit ea inflammationis species, quæ pe-
 culiariter inflammatiō dicitur, à suo genere no-
 men mutuata: fluit autem sanguis parte quæ af-
 fligitur, hunc uel recipiente, uel attrahente, &
 alia aliisue transmittentibus. Attrahit autem uel
 morboſo calore, uel dolore obſeſſa. Calor ex im-
 modica fit exercitatione, ad motu rerum calida-
 rum, & alijs id genus causis calidis: dolor uero
 tum ex calore, alijsq; intemperantijs, tum soluta
 unitate: soluitur hæc uulneribus, conuulſioni-
 bus,*

bus, rupturis, luxationibus, fracturis, & sponte natis ulceribus. Transmittit uero pars, uel partes, cum uena uel immodicum, uel acrem humorem uim excretoriam impellentem, continent: quem facile pars recipit uel imbecillior, uel rarior & solutior, uel immobilior. Itaq; glandulae facilius omnium partium fluxiones recipiunt, propter raritatem, laxitatem, uirium naturalium imbecillitatem, & quia minus moueri ad fluxum repellendum idoneae sunt. Inflammatione uehemens dolor comitatur, si qui defluxit sanguis, in parte afflicta impactus sit. Cum enim is, ut Galenus docet, aliquo decumbit, primum eius maiores uenas opplet ac distendit: deinde minores, atq; ita res procedit, donec ad minimas sit peruentum: in quibus ubi ualenter impacta fluxio est, nec adhuc sistitur, partim eius per ipsarum ora, partim per tunicas uelut colatum foras transmittitur. tum uero spatia ipsa uacua, quae inter prima sunt corpora, fluxione implentur. Sic omnia ab humore omni ex parte incallescunt, & perfunduntur. Ea sunt, nerui, ligamenta, membranae, caro ipsa, & in primis arteriae & uenae: quae scilicet & prima & praeter cetera dolore afficiuntur. Quippe quae interiorius a fluxione tum excalfiunt, tum distenduntur ac diuelluntur: exterius non modo excalfiunt, sed etiam premuntur ac degrauantur. Reliquae particulae aliae comprimendo solum, uel incallescendo, aliae

utroq;

utroq; genere laborant. Hæc quidem Galenus. Itaq; ex hac plenitudine oritur tumor, ex tumore cutis distentio, ex qua & renixus: sanguis porro is cum minime diffletur propter obstructionem, necessario putrescit. omnino enim calida & humida in calidum locum collecta, si non euacuantur ac refrigerantur, putrescunt. Ex putredine uero augetur calor præter naturam: qui primum quidem ac maxime, ut idem autor ait, arteriarum & uenarum tunicas calfacit: mox uero omnia, quæ extra has sunt, quibus scilicet circumfunditur. Cum igitur dolorem uel intemperantia uel unitatis solutio generet, utraq; autem inflammationem sequatur: mirum non est, si uehementer pars inflammata doleat, nisi sensu admodum sit hebeti: atq; eò magis, quò maior calor ac distensio est: eò quoq; magis affecta pars renititur, quò ea magis tenditur. Ea autem magis tenditur, quò maior fuerit defluxio. atq; hac ratione pulsus magis in profundo infestat & dolorem parit, scilicet arteria uicinas partes dum micat percutiente. unde & distendi locum, & uelut contundi æger ipse sentit. Quòd si inflammata iam sit arteria, percutiens simul & percussa dolorem auget: rubor quoq; inflammationis nota est: similis enim in cute color humori apparet. In quibusdam exemplaribus legitur, ἢ ὡς γὰρ τῷ περιβαλφθεΐσι, ἢ τριφθεΐσι, ἢ ὡς ἄλλως θεγμαυθεΐσι. Itaq; legere qui uolet po
let po

let poterit: rubor quoq; qualis ex balneis, aut ex
 exercitatione, aut ad ignem, aut alio quouis modo
 calfactis, &c.

FLAVA bilis, quando suam seruans
 naturam, per uniuersum corpus cum san-
 guine fertur, arquatam morbum parit.
 Herpeta uero, cum sola à sanguine secre-
 ta est, ac in parte aliqua cōsistit: quæ si cras-
 sa sit, totam cutem, usq; ad subiectam car-
 nem, exulcerat. Atque hunc Hippocrates
 ἰδιόμενον, id est exedentem uocat. Sin te-
 nuior bilis sit, solam superficiē quasi deu-
 rit: atq; hæc species generis nomen acce-
 pit, simpliciterq; & sine adiectione herpes
 nominatur. Aliarum enim duarum forma-
 rum, altera modo commemorata, herpes
 ἰδιόμενος, id est exedens: altera uero milia-
 ris dicitur, quòd pustulæ paruæ ac multæ
 in summa cute excitantur milio similes.
 Fit autem eiusmodi herpes etiam ab ipsa
 bile, sed minus quàm priores, acri & ca-
 lida.

Flaua bilis suam seruat naturam, quæ non ni-
 mia coctione ut atra, crassescit, aut cui alius hu-
 mor non sit permixtus. hæc igitur si crassior sit,
 hæreatq; in parte aliqua, totam eius cutem exul-
 cerans, herpetis speciem gignit, qui ἰδιόμενος,
 id est exedens dicitur. Quòd si dilutior sit, alte-
 ra species nascitur, quæ quia pustulas paruas mi-
 lio si

lio similes habet, miliaris appellatur. Dilu-
 tior enim partes omnes usque ad summam cu-
 ticularum transit, in qua paruas pustulas susci-
 tat: quæ si diutius morantur, in ulcus abeunt.
 Crassior uero totam cutem usq; ad subiectam
 carnem exulcerat. Quò enim humor crassior fue-
 rit, eò minus ad cutem peruenit: magisq; exulce-
 rat eam, in qua moratur, partem, quo acrior fue-
 rit. Ad eundem modum altius uersus cutis sus-
 persiciem ascendit, quò tenuior fuerit. Ex quo
 constat alia ulcera alijs magis minusue profun-
 da esse, pro humoris tenuitate ac crassitudine.
 Herpes enim miliaris ex dilutiore, exedens cras-
 siore fit bile: cancer ulceratus, phagedæna, o-
 mniaq; cacoëthe ulcera, ex crasso, feruidoq; hu-
 more.

QVOD si ex sanguine & flaua bile iusto
 calidioribus fluxio mista fuerit, aut ex san-
 guine quidem, sed feruido ac substantia
 tenuissimo, affectus erysipelas uocatur,
 multo inflammatione calidior, aspectuq;
 flauior. Et si tetigeris, sanguis facile suffu-
 git, rursusq; affluit, exquisite tenuis, & ui-
 tu ruber, non tamen æque cruciat erysipe-
 las, atq; inflammatio. Neq; secundum ul-
 lam inflammationis speciem, aut pulsat,
 aut premit, aut distendit. Verum aliquan-
 do moderate omnino infestat, & maxime
 cum in solam cutem sparsum est, mini-
 meq;

Trador de libros

meq; subiectam carnem lædit, atque magna ex parte tale fit, exquisitumq; erysipelas est. Quemadmodum id quod subiectam carnem inuadit, minimeq; ex planè tenui fluxione fit: solum erysipelas non est, sed iam mistus ex erysipelate & inflammatione affectus, in quo cum propria erysipelatis symptomata præualent, à recentioribus medicis erysipelas phlegmonodes: cum uero inflammationis, erysipelatodes inflammatio dicitur. Quòd si neutrius luculenter uincant, sed paria cernantur, inflammatio & erysipelas mista esse dicuntur. Itaq; exquisitum erysipelas solius cutis est uitium. At inflammatio non solum subiectarum cuti partium, quanquam maxime quidem harum, sed & cutis aliquando affectus est. Atq; hæc quidem non minorem alioqui quàm illa dolorem inuehit, sed pulsatione caret.

Erysipelas, ut & herpes, duplex est. Exquisitum & minime tale: illud ex bilis & sanguinis calidorum mistura ortum habet, aut sanguine quidem solo, sed feruido substantiaq; tenuissimo, atq; in cutim usq; externam spargitur, cuius solius est uitium: calidius erysipelas est & aspectu flauius, scilicet materia, ex qua fit, tum calidior, tum colore flauiore. Hoc uero ex fluxione minus tenui, atq; id ad subiectam carnem perue

Diégo Lecanaes

peruenit: quod proprie erysipelas non est, sed ex erysipelate & inflammatione affectus, qui nunc erysipelas phlegmonodes, nunc inflammatio erysipelatodes, dicitur. Ab eo enim, quod in mistura pollet, nomen sortitur. Quod si neutrum vincit, vitium inflammatione atq; erysipelate mistum appellatur. Eiusmodi igitur humor, ex quo erysipelas exquisitum gignitur, mediocri quidem sanguine dilutior & calidior est: exquisita uero bile crassior ac minus acer. Quocirca partem magis in tumorem attollit, quam exulceret: ut Galenus lib. de Tumoribus qui sunt præter naturam, docet: quanquam tamen & exulcerat summam cutem, & temporis spatium subiectam partem, si producens eum affectum humor crassior sit, & acrior. Hinc rursus fit, ut prior erysipelatis species duplex sit. Altera, quæ cum ulceratione: altera, quæ sine ea fit. Hanc si digito presseris, sanguis utpote tenuis, facile fugit, reditq; quam antè rubicundior. Nam antè pressum biliosior eius ac flavior portio summam cutem occupabat (tenuior enim qui flavus est ad eam partem magis fertur, crassior uero ac ruber minus) digiti autè pressu, qui sub cute latebat, sanguis, effugit, reditq; ad compressum locum cum flavo mixtus, cum premere desinis. unde rubicundior apparet, sed tamen minus quam in inflammatione: minoriq; quam hæc dolore erysipelas afficit. Nam neq; cutem contendit, neque premit, neq; pulsationis sensum

*sensum infert. Cæterū quæ cutē obsidet inflāma-
tio non minorē dolorē inuehit, quā quæ subie-
ctam carnem. Vtraq; enim communes habet do-
loris causas: nempe partis caliditatem immodi-
cam, & distentionem: uerum quæ in carne consi-
stit, maiorem: quæ in cute, minorem sentit pulsa-
tionem. Nam in illa magis, in hac minus premi-
tur arteria.*

CV M uero sanguis admodum calidus
ac crassus est, in quamcunq; partem con-
fertim fluxerit, hanc exurit, ulcusq; cum
crusta efficit. quicquid uero circumstat, in
inflammationem attollit, feruentem, ac
dolore graui conflictantem. Vocatur au-
tē huiusmodi affectus, carbūculus. Quod
si influens sanguis niger sit, crassus, fæcu-
lentus, ac feruidus, qualis est prior, admi-
xtamq; saniem quandam tenuem habeat,
pustulæ in cutis superficie oriūtur his quæ
ex igni fiunt, similes: sub quibus ruptis cru-
stosum ulcus inuenitur. Est & hic affectus
etiam carbūculus. Tot igitur sunt inflam-
mationis species secundum affectus natu-
ram diuisæ.

*Quemadmodum sanguis tenuis & feruidus
erysipelas gignit, ita uehemēter calidus & cras-
sus carbunculum, qui quamcunq; occupauerit
partem, deurit, ulcusq; cum crusta efficit, & cin-
gentem partem in inflammationem attollit fer-*

q uent

uentem, ac graui dolore affligentem. ualenter enim ob materie crassitudinem urit, ulcerat, ac crustam inducit, non aliter atq; candens ferru, quod flamma potentius urit. Alterum carbunculi genus parit sanguis niger, crassus, feculentus, ac, ut prior, feruidus, cui admista sanies quaedam tenuis sit, quae gignendis in summa cute pustulis, uis quae ex igni sunt, similibus, materia suggerit: serosa enim haec humiditas, ut quae tenuis sit, facile in cutem, ut diximus, erumpere potest. Inter quam & subiectam carnem conclusa pustulas parit, sub quibus ruptis crustosum ulcus inuenitur. Quae autem huiusmodi affectibus febris superuenit, uita saepe periculum minatur. Quod ut melius intelligatur, scire licet crassum hunc humorem multiplicem esse: primum feci uini proportionem respondentem, qui in animali, dum naturaliter se habet, quotidie gignitur. is diutius in loco calido moratus, adustione in alteram bilis atrae speciem, eò deteriore, quò magis incaluerit, transit. Tertium uero ex flauabile, supra modum retorruda: prima quidem species mitis est: secunda maligna: quemadmodum & tertia. Atq; harum singularum magna est latitudo, in maioris & minoris ratione. Qui enim uini feci humor proportionem respondet, magis minusue tum niger, tum crassus est, quemadmodum reliqui duo magis uel minus usti. unde constat ex atra bile uarios differentesq; affectus ori

ri, ex primo genere caneros sine ulcere, quos & latentes appellant: cum ulcere, si acrimoniam quandam humor adustione contraxerit. Ex secundo & tertio, si quidem uehementer adustus sit, carbūculi. Sape uero eò malitia humoris peruenit, ut carbonem pestilentem generet.

MULTAS uero species quispiam forte putauerit esse prætermittas, nominum multitudine hallucinatus: cuiusmodi sunt bubones, phymata, phygethla, ophthalmia, peripneumonia, pleuritides, & alia multa similiter nuncupata. Omnia enim hæc inflammationes quædam sunt, in antè dictis formis compræhensæ. quarum queq; diuersam sortita est appellationem. Quoniam qui primi hæc nomina indiderunt, compositam intelligentiam, tum ipsius affectus, tum partis hunc continentis, uerbo uno explicare uoluerunt. Sunt enim bubo, phyma & phygethlon, glandularum affectus. Bubo quidem inflammatio: Phyma uero affectus est, qui & celeriter augetur, & ad suppurationem festinat. Phygethlon uerò phlegmonodes, ut uocant, erysipelas est, aut inflammatio erysipelato des. Ad eundem modum Ophthalmia, inflammatio est eius membranæ, quæ corneæ adhæret: Pleuritis eius, quæ costas succingit: Angina faucium: Peripneumonia

nia uero pulmonis. eadem quoq; in reliquis est ratio.

Morborum differentie maxime ab essentia rei sumuntur. Nomina uero primi auctoris arbitrio sunt indita: aliquando quidem, ut docet Galenus, à lesa particula sumpta nuncupatione, ut pleuritis: aliquando à symptomate aliquo, ut tenesmus: aliquando ab utroq; , ut cephalalgia: nonnunquam uero à causa tam uera, quam putata, ut melancholia, cholera: quandoq; à similitudine ad aliquid extrà positum, ut elephantiasis: aliquando à quadam affectus proprietate, ut phyma: interdum uero ab eo qui primus affectus est expertus, ut telephium: interdum ab eo qui primus curauit, ut chironium: aliquando uero ab alia re. itaq; horum non una est notio. Phyma, gratia exempli, non simpliciter ac absolute inflammationem significat, sed glandularum: atq; eam quidem quæ celeriter augetur, & ad suppurationem festinat. Si igitur inflammationem differentias ab essentia rei ductas, nempe humoribus consideres, nihil prætermisum esse deprehendes, si quæ prius declarata sunt, memineris. Sin nominum multitudine, ut plura sunt inflammationum nomina, sic plures quam quæ declarata sunt, species esse putabis, sed falso. Unus enim idemq; specie morbus plures partes occupare potest, à quibus uaria nomina accipit: inflammatio, uerbi gratia, speciatim usurpata, si oculus

lum

lum obsidet, ophthalmia: si latus, pleuritis: si pulmones, peripneumonia dicitur.

QVAE igitur in conspicuis corporis partibus inflammationes existunt, prompte cognosci possunt, quæ uero in abditis latent, atq; omnino febres adferunt, non æquè. sed mihi quidem uidetur eiusmodi dignotio acri iudicio egere, peritiaq; naturæ partium: quam ex anatome, id est dissectione simul & exquisita scientia tum actionum, tum utilitatum, nobis comparamus: de quibus in alijs operibus disputatum est. Nunc uero de his quidem retexere sermonem non uacat, quando te derепente peregre proficisci necessitas urget. Qua ratione autem inflammationes, quæ in summa cute exoriuntur, optime quis curare possit, tibi primum explicabo, ab eo affectu auspiciatus, qui quòd plurimum incidat, totius generis appellationem meretur. In quo id in primis, quod & in omnibus alijs maximam uim obtinet, considerare oportet: nempe ut morbi causa inueniatur.

Inflammationes omnes, quæ quidem in superficie existunt, euidentibus ac sensui conspicuis notis depræhenduntur: quæ uero in corpore latent, ingenium solers efflagitant, naturæq; partium experientiam, earundem tum actionum,

q 3 tum

tum utilitatum exquisitam scientiam: sine quibus omnino morbus non cognoscitur. Nulla enim in corpore pars est, quæ non in usum aliquem condita sit. Siquidem natura nihil temere, sed omnia alicuius boni gratia facit. Magna igitur diligentia partium nature, ac proprietates, disquirendæ sunt: ut ex quibus actiones, & utilitates inueniantur. Hac ratione earundem figura, magnitudo, situs, numerus, est uestigandus. Næ sine horum cognitione neq; actio, neq; usus, neq; affectus, cognosci poterit. Hæc autem omnia ex anatome, id est corporum resectione, habentur: ex hac enim discemus, partes alias esse simplices, ac, ut uocant, similes, id est eiusdem rationis: alias ex simplicibus compositas, quas instrumentales appellant. Considerandum igitur est, qua substantia sint: neruosa'ne an ossea, aut carnea. Deinde quam habeant magnitudinem, cum quibus societatem, quam conformationem, quot sint numero, & quo ordine collocatæ: postea uero quomodo inter se connexæ ac compositæ. Næ ex his actio & usus cognoscitur. Constat enim naturam, ut modo dicebamus, nihil sine ratione condere. Igitur unaqueq; pars propriam habet substantiam, ac temperaturam, ab alia differentem. Unde alia ab alijs partibus actio & utilitas proficiscitur. Nam pro sua cuiusq; substantiæ specie, propriam functionem edidisse necesse est. Ad usum enim aliquem suam cuiq; figuram, magnitudi-

itudinem, & situm tribuit natura: præterea & certum earum partium numerum. Primum itaque videndum est, cur hac aut illa substantia prædita sit, id est cur nervosa, carnosæ, ossea, aut alterius substantiæ. Deinde cur rotunda, uel plana, uel excauata, longa, breuis, angusta. Postea cur tot sint numero, & quamobrem sic collocatæ: quibus diligenter perspectis, actionem ac utilitatem cuiusque facile inuenies. Nam semper in omni instrumento pars aliqua inuenitur, quæ primario loco actionem edit: aliæ omnes huic obsequuntur, ut sine quibus scilicet primaria actio non fieret, uel gratia quarum melius fit, uel per quas omnia hæc conseruantur. Progressio, gratia exempli, actio est quam primum edit musculus: reliquæ autem omnes cruris partes huic famulantur. ossa enim motum firmant, ligamenta suis locis ossa continent, nerui sentiendi & mouendi uim in cruris ferunt, arteriæ calorem natuum suggerunt, & actionem conseruant, uenæ alimentum distribuunt. Hæc omnia ad commodam progressionem, eiusque tutelam data sunt. Cum igitur proba actio editur, antè dicta necessario secundum naturam habere necesse est. Cum uero aut uitiata est aut ablata, uitium uel in simplicibus uel earum structura esse constat. Itaque partium cognitio actionem ac utilitatem commonstrat: hæc uero, si quidẽ uitiata est, morbum: sed nondum morbi genus ac speciem ostendit.

dit. Quocirca alia symptomata uestigare oportet, quibus hanc deprehendamus. Hæc autem sunt excrementa & accidentia (ex his enim tribus nempe functionis noxa, excrementis & corporis accidentibus non solum morbi species, sed & mores & magnitudo deprehenditur.) Accidentia uero quædam necessario affectum sequuntur: atq; hæc firma signa sunt: quædam non necessario, sed aut ut plurimum, aut raro, aut æque accidere ac non accidere possunt. atque hæc aut morbi differentiam, aut mores, aut magnitudinem fatentur. Quorum omnium exemplo uno uires patefacit Galenus lib. de Constitutione artis medicæ ad hunc modum: Subijciamus, inquit, membranam costas succingentem inflammatione tentari, affectio quidem hæc, inflammatio est, quam necessario hæc accidentia sequuntur, tumor præter naturam, rubor, & dolor. quorum duo nunc sub sensum non ueniunt. Solus igitur dolor superest, qui in costis fixus punctiorem inuehit. Dolet igitur homo: quia inflammatione tentatur. Doloris autem species pungens est, quòd affectæ particule substantia membranosæ sit: costis uero hæret, quòd illic sit locus affectus. Quinetiam dolor ipse late diffunditur, propterea quòd succingens membrana plurimum extensa sit. Febris porrò ex necessitate sequitur, tum ob affectum ipsum, tum positum affectæ particule: quorum absente altero, non necessa-
riose

rio febris consequetur. Neq; enim si digitus inflammationem patitur, febris omnino aderit, quando longe à corde affectus distat. Quemadmodum neq; si membrana uestiens costas afficiatur quidem, sed affectus scirrhus aut œdema sit, uerum spirandi difficultas necessario ex patiente particula nascetur: utpote quæ portio sit spiritalis alicuius instrumenti. Difficilis autem spirationis species non à particula, sed affectu in ipso procedit. Dolor enim spirandi instrumenta plurimum dilatari prohibet, proindeq; illorum actionem intercipit nondum completa utilitate, quare nouam celeriter iterare cogitur, minoremq; quietem, quam pro naturali constitutione efficere: atq; sic quidem spiritus fit & paruus, & frequens. Sed & pulsus mutatio necessario ex succingentis membrana inflammatione fit, tum ea quæ febribus inseparabiliter inest, tum quæ patientis particula occasione gignitur. Arteriarum enim pulsus illis, quatenus febricitat, maiores, celeriores, & crebriores insunt: quatenus autem pars inflammata nervosa est, iisdem cum distensione simul & duritie fiunt. Hæc igitur symptomata necessario succingentis membrana inflammationem sequuntur. Cæterum & ex his, quæ necessario sequuntur, unum quoddam est, nempe dolor minor cum in latus uel affectum, uel huic oppositum, uel equaliter in utrunq; eger decumbit. Nam cum membrana,

q s quæ

que costas ambit, duplex sit, si quidem pars exterior circa ossa uehementius inflammetur, facilius in aduersam partem decumbunt. Nam qui in affectam partem iacent, premuntur. Sin interior laboret, quod frequentius accidit, in oppositum latus decumbentes grauiore dolore urgentur: utpote quibus suspensa sit pars inflammata. Quod si in patientem locum cubent, minus dolent. Neq; enim ab ossibus premitur, neq; suspensa est inflammatio: sed horum utroq; est libera. Ceterum parti que pati idonea non est, adheret. Quod si utraq; succingentis membrana pars sit affecta, in utrunq; latus aequae decumbitur. Quod uero alijs dolor ad hypochondrium, alijs ad iugulum perueniat, id ob patientis particula naturam & inflammationis accidens fit, nimirum doloris extensionem. quoniam autem usq; ad iugulum membrana cingens costas peruenit, descenditq; ad totum septum transuersum, si superiores eius partes inflammentur, conuelli iugulum uidebitur: sin inferiores, dolor ad hypochondrium descendet. Si igitur admodum exigua sit in medio costarum inflammatio, in neutram partem: sin magna, in utramq; dolor necessario perueniet. Quod si sanies quaedam ex inflammata parte tenuis manet, exudetq;, id tum morbi, tum partis occasione fiet. quod & in omnibus oris partibus inflammatis contingit, & oculis. Nam ex humoris influxu consistit inflammatio, &

tio, &

tio, & pars rara est, nec uti cutis constipata ac
 densa. Cum igitur multus simul, ac tenuis hu-
 mor in inflammatione continetur, parsq; rara
 est, copiosam foras saniem profundit. Contra, si
 pauca & crassa defluxio sit, corpusq; densum,
 parum admodum tussis iritabit: nihil uero ex-
 puetur. quemadmodum si fluxio maxima sit, ma-
 xima tum tussis tum excreatio fiet: atq; tussis qui-
 dem huic affectui inseparabiliter inest. Tussim
 uero excreatio non semper comitatur, quan-
 quam id plurimum contingit. Si quid tamen spi-
 tur, salina necessario colorata erit, sed non semper
 colore habebit eundem: quando in inflamata particu-
 la non semper excrementum est eiusdem nature. Cum igi-
 tur uel cruentum uel biliosum id fuerit (talis e-
 nim omnino est in pleuriti de fluxio, quae inflam-
 mationem parit) salina humoris in affecta par-
 te contenti colorem refert: rubrum quidem, si
 quod in cingentem costas membranam defluit,
 cruentum sit: flauum uero, si biliosum. Quod si
 pituitosus humor primum impactus ac putris,
 deflectioni quae inflammationem peperit, occa-
 sionem dederit, spumosa excreantur: interdum
 uero & nigra, si ex retorrido succo, seu is cruen-
 tus seu biliosus sit. Igitur id genus omnia simul
 cum affecte partis ac morbi ipsius dignotione
 fluxionis differentiam ostendunt. Haec quidem
 Galenus. Ex quibus uerbis facile est deprehendi,
 quae signa necessario, & quae non necessa-
 rio pler

rio pleuritidem comitentur. Nam lateris dolor, febris, difficilis spiratio, pulsus distentio ac durities, tussis, & sputi, si quod reijciatur, alienus color, inseparabiles pleuritidis notæ sunt. Sputi reiectio & hypochondrij iuguliq; dolor non semper affectum hunc sequuntur. In nonnullis enim dolor ad hypochondrium, alijs ad iugulum pervenit. In quibusdam vero in neutram partem uergit, alijs in utramq;. Rursus doloris species affectam partem, eius affectum, ac magnitudinem ostendit. pungens enim, membranam pati: magnus autem & late sparsus, magnitudinem affectionis significat. Sic sputi color affectus differentiam & mores fatetur: si quidem rubrum est, ex sanguinis: si flauum, ex flauæ bilis: si nigrum, ex re torridi humoris defluxione inflammationem fieri indicat. Sic nigrum, maligniorem: rubrum, mitiorem: flauum, medium inter hos affectum esse testatur. Hæc quidem ad internarum inflammationum dignotionem pleniorẽ, mihi explicanda esse uidebantur.

I G I T V R inflammationum, quæ in conspicuo sunt, causa quædam est non ad modum occulta, quæ fluxio appellatur: nisi aliquando cum his copulentur, quæ ab alia euidente causa fieri uidentur. Quando enim nulla harum præcedente, pars repente inflammatione est obsessa, causa quæ affectum attulit *πρῶτα*, id est fluxio, morbus uero affectio rheumatica dicitur. Atque

que in his præcipue inflammationibus, optima per initia curatio adhiberi debet. Nam qui in ipsis error committitur, aut curatu difficiles, aut omnino immedicabiles reddit affectiones. Hæc autem duo maxima sunt uitia: nullam totius corporis rationem habere, & locum calfacere ac humectare. Nam in his duobus medici maxime delinquunt. Nonnulli enim ex methodica secta persuasi & inflammationes omnes, affectiones astrictas esse arbitrati, relaxandas esse sibi putauerunt. Sunt uero, qui temere & inconsiderate illos imitantur, unum mali agendi habentes patrocinium, nimirum se cum multis errare. Sed neq; ex dogmaticis medicis, neq; empiricis quispiam ita sensit. uerum quod & ratio & experiëntia suadet, corporis uersi congruas uacuationes moliri iubēt: partem uero inflammatam perfundere ac illinire his quæ influentis humoris repellendi uim habeant: & qui in affecto loco continetur, inanire, roburq; ac uirtutem affectis iam partibus inferere. Quæ autem uacuando obseruari debeant, antea diximus, ac nunc quoq; paucis explicabimus, ut deinceps seruata memoria, iam te per singulos affectus uacuationis indicationes edoceri necesse non sit. Aetatem igitur,

igitur, tempus, regionem, præsentem aëris constitutionem, robur ægrotantis, habitudinem, consuetudinem, atque ipsam morbi speciem, animaduertendam esse diximus. Hæc enim, quando uacuandum, aut minime uacuandum fit, & unde & quo modo, docent, uelut in subiecto affectu: Confluat in genu humor, atq; repente uehementer intumescat. Vbi uero uniuersum corpus sanguine plenum esse uideatur, ualideq; ægrotantis uires sint, anni tempus uer, & regio modice temperata, adolescensq; uel iuuenis sit æger, huic sanguinem ex supernis partibus mittere oportet, secta cubiti uena uel interna, uel media. Quòd si superna pars affecta sit, ex inferna ducendus est sanguis. Nunquã enim incommodè fluxionis impetus in contrarium retrahitur. Cataplasma uero ex semperuiuo & malicorio in uino decoctis, rhu, polentaq; imponendum est: ut quod in his optimum sit, omniaq; quibus nobis opus est, præstare possit. Retrahit enim quod influit, & quod iam continetur exiccat, & circumstantes partes confirmat. Alia autem sexcenta medicamenta eodem modo miscere potes. quorum componendorum rationem ex libris de medicamentis didicisti. Vnde in singulis unum aliquod

tibi

tibi subscribam, futurum monumentum simul & exemplum eius, quæ in alijs est, facultatis. Eiusmodi uero remedijs utendum est, ubi dolor uehemens non est.

Ostensum nuper est inflammationem ex sanguinis influxu fieri: fluxionis autem causam esse, aut externam, ut contusionem, uulnus, conuulsionem, dolorem, & alia id genus: aut internam, uti sanguinis abundantiam, & partis recipientis imbecillitatem. Fluxio autem eiusmodi fit aliqua parte transmittente: Altera facile hunc recipiente, uel interdum accersente. Transmittit pars, cum uenæ plenæ immodicè sunt, sanguine uim excernendi interpellante. Recipit autem pars imbecilla, aut rara, ut prius diximus. Accersit uero morbofo calore, uel dolore affecta. Cum igitur fluxio partim fit, partim facta est, geminus erit curationis scopus: nempe uacuandi quod influxit, & prohibendi quod influit. Fluxionem impedimus, humorem fluentem retrahendo ac repellendo, roborandoq; partem affectam, & si quid fluxionem accersit, summouendo. Repellimus sectione uenæ, si quidem uires ualent: sin minus, ad motis cucurbitulis, uel ligaturis, uel frictionibus, uel calfactis partibus, directe affecto loco respondentibus. Repellimus ad motis medicamentis, quæ hanc uim habeant. Accersentes defluxionem causas summouemus, partem confirmantes, si imbecilla sit: stringentes, si laxa:

si laxa: refrigerantes, si calida: dolorem demulcentes, si hoc egrotus affligatur: de quibus omnibus mox dicetur. Itaq; curando errant, qui nullam per initia totius corporis rationem habent. Frustra enim curationem moliris, nisi corpus, si sanguine abundat, prius uacuaris: sed his quæ in hac uacuatione seruari debent prius considera- tis: nempe ætate, tempore, regione, presenti aëris constitutione, egrotantis robore, & habitu- dine. Aetas enim infantilis & senilis, hyems, æstatis ardor, regio & præsens aëris constitutio, iusto calidiores atq; frigidiores, uirium imbecillitas, habitudo corporis uehementer gracilis aut obes- sa, uacuationem minus admittunt. Contra uer, aëris conditio modice temperata, robur uirium, corporis habitudo mediocris, adolescentia aut iu- uentus hanc suadent. Ex qua autem uena san- guis mitti debeat, postea docebitur. Itaq; per ini- tia sanguis mittendus est. Nam is seëta tempesti- ue ac commode uena, ab inflammata parte in uenas remeat, antequam malam qualitatem cõ- traxerit: uulneratus enim locus attrahit, inflam- matio uero expellit, ut in sequentibus docebis- mus, antequam affigatur sanguis infarciaturq;: unde facile & pellitur & attrahitur, cum & uene, per quas transit humor, adhuc pateant, sci- licet nondum obstructæ. Præterea robur partis conseruatur. Quòd si tardes uacuare, humor infarciatur, corrumpeturq; in malam qualita- tem,

tem, robur partis resoluetur, atq; affectus ægrius curabitur. Cæterum delinquent, qui affectum locum calfaciunt, humectantq;. Hac enim ratione robur solvunt, relaxando. iritant, recipiendæq; fluxioni proniorem partem reddunt. Ea igitur imponenda sunt, quæ uacuent æ respriant, & affectam particulam robovent. Cataplasma igitur ex semperuino, & malicorio in uino decoctis, rhu & polëta utiliter imponitur. Repellit enim quod confluit stringendo: quod continetur, uacuat exiccando, affectasq; partes utroq; genere confirmat.

V B I uero grauiore cum dolore defluxio affligit, neq; aqua calida, neq; oleum, neq; cataplasmata ex triticea farina adhibenda sunt. Hæc enim omnia affectibus ex humorum influxu contractis aduersantur, tametsi leuamentum quoddam statim adferre uideantur. Satis enim fuerit doloris uehementiam mitigare aliquo ex his quæ ex passõ, & rosaceo, ac paucula cera cum his ambobus liquata, conficiuntur. Hæc autem lana succida, quæ œsypi plurimum habeat, excipienda sunt: ac æstate quidem, frigida: hyeme uero, tepida ad-mouenda.

Quoniam dolor, ut diximus, accersit defluxionem, hunc mitigare oportet: sed ita ut affectui non incommodemus. Quocirca neq; aqua
r. calida.

calida neq; oleum neque triticea farina ex us
 su esse possunt. Nam calfaciendo ac humectan-
 do relaxant ac robur resoluunt: unde pars imbe-
 cillior redditur & ad recipiendam fluxionem
 pronior. Adde quòd triticea farina suo lentore
 meatus, quibus digeri humor debet, obstruit, pro
 inde calorem auget & dolorem. Imponenda er-
 go medicamenta sunt, quæ doloris uehementiam
 citra ullam noxam leuēt. Quale est quod ex pas-
 so, oleo rosaceo, & paucula cera cōficitur succida
 lana, quæ plurimum habeat cæsypi, exceptum: æ-
 state quidem frigidum: hyeme uero, tepidum im-
 positum. Nam rarefacit, extenuat, digerit, euas-
 cuat, æquabilem reddit humorem acrem, lentū,
 crassum, aut multum partibus dolentibus hæ-
 rentem: uaporemq; crassum uel frigidum, exi-
 tum commodum non habentem, discutit, atq; sic
 dolorem mulcet: nullum uero sua caliditate in-
 fert incommodum. Rosaceum enim calorem in-
 frenat.

A D hunc modum cataplasmata ex ar-
 noglossa, lenticula, pane, & rosaceo adhi-
 benda sunt. Paulo uero supra affectum lo-
 cum admouenda est spongia uino acerbo
 imbuta, aut aqua frigida: momentum au-
 tem aceti satius fuerit huic immiscere.
 Quòd si ex his utilitas aliqua memoratu
 digna accesserit, & nusquam pus appareat,
 mollibus quæ aduersus fluxiones tempe-
 rantur

rantur emplastris, utendum est: ex quibus optima sunt, quæ exiccare simul, ac repellere fluentem sanguinem citra dolorem, possint. Quocirca quæ cutem uehementer tendunt proindeq; dolorem adferunt, hæc plus lædunt, quam exiccando profunt. Tale igitur esse debet medicamentum, quale nobis in usu crebro est, quod ex chalcite constat, rosaceo temperatum. Si uero lanam mundam uino acerbo madentem extrinsecus superposueris, maiorem utilitatem attuleris. At ubi in parte ipsa pus apparuerit, semel aut iterum cataplasma ex necessitate imponi debet. Ad præfens uero quod ex polëta constat, utilius admouetur. Similiter autem his aceti quippiam, aut uini admiscendum est. Postmodum uero secta parte, ac pure uacuato, ab oleo & aqua abstinendum est. Quod si uulnus forte abluere cõueniat, mulsa, uel posca, uino & mulso utendum est. Si uero partem adhuc inflammatio occupet, cataplasma ex lenticula imponendum est. Sin ab hac sit libera, aliquod ex alijs quæ emplastra dicuntur, & quibus in eiusmodi sectionibus utimur, eoq; potissimum quod ex chalcite constat. Quibus extrinsecus spongia, aut lana uino acerbo imbuta, superponenda est. At si acerbi uini copia nõ

r 2   fit,

fit, aqua cui tantum aceti admistum fit, ut bibi possit, perfundenda spongia est. Ad hoc autem faciunt etiam uina marina. Tu uero si occasio efflagitet, uinum arte cōficere poteris, sale uino quod in promptu habueris, admisto. Vulneri autē nullum pingue medicamentum admouendū est: quale est macedonicum, & quod tetraparmacum uocant: diligenter enim exiccandum est. Ad hunc quidem modum inflammatio, quæ ex defluxione est, curari debet.

Eadem utilitate ad inflammationes facit cataplasma ex arnoglossō, lenticula, quæ edendo est, pane & rosaceo, qua paulo antè commemoratum ex semperuino, & malicorio, rhu & poslenta: nimirum repellendo quod influit, & uacuando quod iam affectam partem obsidet. Vacuant enim arnoglossum & lenticula, exiccando: panis detergendo, ac digerendo: repellunt uero rosaceum, arnoglossum, & lenticula, stringendo citra dolorem. Nam quæ uehementer stringunt, cutem contrahendo dolorem excitant, proindeq; fluxionem augent, & inflammationem. Quoniam autem compesci defluxio mediocriter astringentibus non semper potest, paulo supra affectum locum admouenda spongia est, ac cerbo uino, aut posca imbuta: ut fluenti humori uia præcludatur. Hæc enim pars utpote minus afflicta,

afflicta, ualentius remedium admittit, & do-
lori minus est obnoxia. Quòd si hæc profecerint,
emplastris quæ ad defluxiones temperatur, mol-
libus utendum est, ex quibus optima sunt, quæ
exiccare, & fluentem sanguinem repellere citra
dolorem possint. Quale est, quod ex chalcite con-
stat, rosaceo resolutum. repellit enim ac exiccat
mixtum cum rosaceo. Id continet adipis ueteris
pondo duo, olei ueteris pondo tria, lithargyri tã-
tundem, chalcitis trientem. huius autem medi-
camenti temperandi rationem ac utilitatem
docet Galenus libro de Compositione medica-
mentorum uxtà γιϋν. remollitur autem rosa-
ceo, tum ut stringendi uim augeat, tum ut sua du-
ritie minus ledat. Ad eum quem supra declara-
uimus usum, lana pura ex uino acerbo madens
superponitur. Vbi uero pus in parte ipsa appa-
ruerit, semel aut iterũ cataplasma, ex necessita-
te imponi debet. Ad presens autem, quod ex hor-
dei farina constat, utilius admouetur: molui e-
nim prius digestionẽ oportet medicamentis ad-
id ualẽtibus, quale antè dictum cataplasma est,
quàm inflammationem incidere. abunde enim
exiccat, minimeq; fluxionem aut dolorem exci-
tat. Quòd si uini acerbi aut aceti momentum
adieceris, simul fluxionem impedies. imponi se-
mel aut iterum debet, ut obseruemus, an spera-
re exhalationem possimus, necne. Si enim exi-
guum est, quod in pus est uersum, idemq; tenue,

& cutis rara, primo aut altero emplastro multum profeceris, ac digestionem speraueris. At si puris, eiusq; crassi copia medicamenta superet, nulla exhalationis spes haberi poterit: quocirca, ut Galenus ait, exitum ei quod digestioni non cessit, eo potissimum loco facere oportet, quo est editissimum. quippe tenuissimam illic inuenies cutem. Post incisionem & puris uacuationem ab oleo omnino, & aqua est temperandum: uulnus enim exiccari, ac detergi postulat: aqua autem humectat, & oleum sordem parit. Itaq; ad hanc rem utrunq; est inutile. Cum igitur ablueri ac detergere oportet, mulsa, posca, uino, & mulso utendum est. Posca enim sordis crassitudinem tenuat ac resoluit, reliqua detergunt, idq; citra dolorem. Quod si post sectionem dolor urgeat, is primum fomentis, deinde cataplasmate, mox humectante aliquo medicamento, aut non siccante, singulis scilicet extrinsecus superpositis mitigandum est, ut docet Galenus. Si uero pars adhuc inflammata sit, cataplasma ex lenticula imponendum est. Vacuat enim & repellit, ut modo dicebamus. Sin ab inflammatione sit libera, aliquod ex emplastris, ac etiam ex ipsis emplastris, quibus in eiusmodi sectionibus utimur, maximeq; quod ex chalcite constat, adhibendum est, tum ut sanguinis profusio, tum ut inflammationis generatio impediatur: atque hac ratione spongia aut lana uino acerbo imbuta superponenda

nenda est. Et si eiusmodi uinum in promptu non sit, aqua cui tantum aceti admixtum sit, ut bibi possit, perfundenda spōgia est. Vbi uero nulla iam inflammationis aut defluxionis erit suspicio, desiccare ulcus ac detergere oportebit. Itaq; commodissime uinum marinum, aut aliud quodcumq; salsum adhibetur. Contra ineptissima sunt pinguia omnia medicamenta, quale tetrastapharmacum est: ulcus enim sordidum reddit. Constat ex cere, resinæ, colophonie picis, seu taurini, singulorum pari portione.

QVÆ uero ab alijs causis fiunt, humectare ac calfacere nihil uetat. Et si ad suppurationem has ducere uelis, cataplasma ex triticea farina, in oleo & aqua decocta inducendum est. Neq; timenda scarificatio est, si quando ea opus sit. Quæ uero ex humorum influxu fiunt inflammationes, non sine magno malo scarificantur, maxime per initia. Veterascentibus autē quæ post totius corporis uacuationem, aliamq; idoneam curationem, duritiem quandam ac nigrorem in partibus reliquerunt, auferre sanguinem non est incommodum, quando inflammationes amplius existimandæ non sunt. Quemadmodum neq; erysipelas, si iam liuorem contraxit.

Aliæ, quæ inflammationem excitant, causæ,
sunt,

sunt uulnus, ulcus sponte ortum, contusio, cōuulsio, fractura, ruptura, luxatio, lassitudo ex immodica exercitatione, quæ quatenus dolorem in laborante particula efficiunt, fluxionem accersunt. Curationis scopus erit per initia quidem, etiam si plenitudo non adsit, uenam secare, ut Galenus ait libro de Curandi ratione per sanguinis missionem. Citra plenitudinem, inquit, inflammationis initio quæ aut propter ictum aut propter dolorem, aut partium debilitatem prouenit, prodest uenæ sectio. Nam dolor sanguinem ad se trahit, & sæpe partium debilitas inflammationem, citra corporis plenitudinem procreat. Infirma enim pars prompte grauatur, si paulo plus excrementi in ea aceruetur. Eadem ratione in ijs agendum est, quibus pars aliqua corporis grauiter icta est, aut utrunq; aliter incipientem habet inflammationem: quam si fore magnam suspicamur, ab inanitione curationem auspicamur, aut purgante medicamine adhibito, aut uena incisa, prout alteram altero magis conuenire iudicamus, quo pacto dolorem summouemus: deinde qui iam partem occupat humorem uacuamus. Nam simul atq; conqueuerit dolor, fluxio sistetur, nisi simul plenitudo sanguinis adsit: cuius curande rationem prius prodidimus. Si autem distenta admodum pars sit, quam inflammatio premit, totum corpus uacuare oportet, etiam si plenitudine non laboret: postea affectum ipsum, neq; si res effla

Gregorius

res efflagitat, timenda scarificatio est. Cum igitur neq; morbi magnitudo, neq; humorum redundantia uacuationem exposcit, dolor mitigandus est: & qui affectam partem occupat humor uacuandus. Itaq; nihil uetat humectare ac calfacere. Nam sic quod defluxit, uacuamus, & dolorem lenimus. Vbi uero digerenda defluxionis spes non est, molienda eius concoctio est cataplasmate ex triticea farina, in oleo & aqua decocta. hoc enim suo calore mediocri concoctionem iuuat, & lentore meatus obstruendo, partis calorem natium digeri prohibet. augeri enim eius substantia, non autem qualitas intendi debet, ut celerius pus gignatur. Quod si materia crassa est, & resolutioni aut concoctioni contumax, impacta q; carnis meatibus (qualis esse solet in diuturnis inflammationibus, & erysipelatibus male curatis: scilicet resoluta tenuiori humoris parte, crassiore q; in meatibus relicta) & si in uulnerum inflammationibus aquosa sanies effluxerit, sanguis q; crassior in ambiente loco remanserit, scarificatio timenda non est, praesertim ubi durities, liuor, aut nigror apparuerit. Locus enim hic durus est, ob impactam crassitudinem: liuidus ac niger, ob caloris absentiam, qui per arterias in affectum locum propter obstructionem peruenire non potest. Itaq; in eiusmodi affectibus sine periculo scarificandus locus est, praesertim si, ut modo dicebamus, neque

r s morbi

morbi magnitudo, neq; corporis plenitudo deshortetur. Secus autem sit in inflammationibus ex humorum defluxu: non enim sine incommodo scarificari possunt, præsertim per initia. Humorem enim alioqui ad fluxionem pronum, transmittentibus scilicet partibus, eius abundantia iritatis, scarificatio proritat. In alijs inflammationibus totus semel obiectum, uel contusionem, uel alias causas evidentes, humor defluere solet, accersente hunc dolore. Qui ubi sedatus fuerit, & fluxio conquieverit, nullum proritandæ defluxionis erit periculum, nisi ingens rursus ex scarificatione dolor excitetur.

HOC enim per initia refrigerari desiderat, ac potissimum cum sine manifesta sit occasione. Quando uero iam feruor abest, cõfert scarificare, & cataplasma ex hordeacea farina calidum imponere, & ceratum, aliudq; medicamentum, quod digerendi uim obtineat. Non tamen ex uena sanguis in hisce necessario mittitur: sed uentrem per inferiora purgare sufficit, adhibito medicamento quod flauam bilem ducat. Quòd si exigua sit affectio, ne hoc quidem necessarium est, sed abunde erit acri uti clystere. Quæ uero ex ulceribus fiunt erysipelata, quæq; similiter manifestas habent causas, neq; si statim cataplasma ex hordeacea farina, præsertim loco
antea

antea scarificato imposueris, lædes.

Vt in inflammatione humor quantitate, sic in erysipelate qualitate magis delinquit. Itaq; in hoc necessaria sanguinis missio non est. Sed uentrem per inferiora purgare sufficiet, medicamento, quod bilem exigat, si affectus magnus sit, & corpus bile abundare uideatur: uel acri clystere, si exiguus morbus sit, & corpus bile uacuum. Sanguinis enim missio corpus uniuersum uacuat: quod in erysipelate necessarium non est, sed solum, ut dixi, delinquentem succum purgare oportet. Post corporis purgationem (nam ante hanc tutum non est fluxionem ex ignobili parte intro repellere, timendum enim est, ne in princeps membrum feratur) affecta pars refrigeranda est, eò quidem magis, quò bilis sanguine uehementius inflammatur. Semper enim equali medicamentorum excessu contrarius nature excessus abigendus est, ut in priore commentario docuimus. Refrigerant autem solanum, semperuiuum, portulaca, umbilicus ueneris, psyllium, altercum, lenticula palustris, intybum, ceratum ex aqua admodum gelida. quibus tantisper utendum est, dum erysipelatis color sit mutatus. tunc enim à refrigerantibus est abstinendum. Ad contraria uero est transeundum, hoc est ad digerentia & exiccantia. Humor enim hunc morbum generans uacuari debet. ubi igitur feruor subsederit, cataplasma ex hordeacea farina calidum imponend

nendum est, & alia medicamenta, quæ digerendi exiccandiq; uim habeant. Quod si forte liuor iam locum occuparit, incisa antè cute cataplasma superponendum est, perfundendusq; locus, plurimum quidem aqua calida, (digerit enim ac plagas abluat) deinde si materia crassior sit, marina aqua aut muria. Nam crassitudinē incidit, ac detergit. Simili modo & quæ ex ulceribus alijsq; euidentibus causis fiunt, erysipelata primum scarificari debent: deinde cataplasma imponi. Nam effusa per uulnus aut ulcus sanie aquosa, resolutaq; tenuiore humoris parte, crassa substantia meatibus infarta relinquitur, quæ cum neq; digeritur neq; concoquitur, scarificationem requirit, scarificatioq; exiccationem.

I N F L A M M A T I O N I uero erysipelatoæ & erysipelati phlegmonodi mista, quoad fieri potest, curatio est adhibenda, atq; ei quod magis uincit, semper repugnandum.

Inflammationem erysipelatodem & erysipelas phlegmonode mistos affectus esse ex inflammatione & erysipelate, prius ostensum est, nominaq; sortita à uincente affectu. In quo enim erysipelas præpollet, erysipelas phlegmonode: in quo uero inflammatio, erysipelato des inflammatio: in quo neuter affectus uincit, inflammatio & erysipelas dicitur. Quibus omnibus facile curatio

ratio

rationem adhibebis, si qua de inflammatione & erysipelate prodita sunt, memoria tenueris. Quoniam autem uterq; affectus calidus est, & ex humorum defluxione fit, uterq; & refrigerari & uacuari desiderat: atq; id ipsis est comune. Verum quoniam inflammatio quantitate, erysipelas qualitate magis premit, hoc magis refrigerari, & minus uacuari: illa contra, magis uacuari, & minus refrigerari debet. Erysipelas enim sanguinis missionem, & qua ualide repellas, medicamenta respuit: refrigerantia uero maxime requirit. Contra, inflammatio totius corporis uacuationem, qua per missionem sanguinis fit, & qua uehementer reprimant, medicamenta efflagitat. Cum igitur in hac mixtione affectus alter alterum superat, remedia qua prepollenti conuenire prius ostendimus, tantum augenda sunt, quantum uicerit. Cum uero neuter superat, equali modo mixta adhibenda sunt.

B V B O uero, & phyma, & phygethlon eadem ratione, qua & aliarum partium similes affectus, curari debent: præterquam in partibus, quæ iisdem affectibus laborantes acriora medicamenta ferre possunt. Cuiusmodi sunt glandulæ.

Bubo, phyma, & phygethlon, glandularum affectus sunt, ut prius declaratum est. Fiunt autem quemadmodum aliæ inflammationes, aliquando quidem ex sola defluxione, aliquando uero ab euidente

dēte causa. defluxionē plenitudo, uel cacochymia
 parit. Nōnquā cū plenitudine uel succi maligni
 tate euidentis causa. Interdū uero uiscerū inflam
 mationes. Cum igitur sola defluxione bubo exci
 tatur, si quidem hanc plenitudo mouit, detrahē
 dus sanguis est, modo nihil prohibeat. Si uero san
 guinis missionem uel formidet, uel ferre non pos
 sit ager, quæ lesa non sunt membra scarificanda
 sunt, ut docet Galenus. Manu enim, inquit, labo
 rante, scarificabis crura. Altero uero crurū ma
 le habente, reliquū: post corporis uacuationē, nō
 antē, tuto repellentia adhiberi possunt: quemad
 modū nec ante purgationē, si ex cacochymia de
 fluxio oriatur: imō si pestilēs, ut sæpe fit, uel alioz
qui maligna sit, à repellentibus est omnino absti
nendū. Quod si à uiscerū inflammationibus exci
 tatus bubo sit, cōmodissime sanguis ducetur ex
 uena affectui è directo respondente. Si uero ab
 ulcere uel alia cuidēti causa, sit q; corpus omnino
 sanum, id est, non laboret uel plenitudine, uel ca
 cochymia, facile affectus curabitur: nimirū im
 posito toti mēbro medicamēto, quod modice cal
 faciat ac humectet, ut dolor laxata cute mitige
 tur. quale tetrapharmacū est oleo uel aliquo las
 xante liquatū. Neq; enim quemadmodū in alijs,
 quæ ex defluctione sunt, inflammationibus restrin
 gentia adhibenda sunt: totū uerò mēbrū hapsō la
 na ex oleo calente imbuto circūdandū est. Ipsue
 ro ulceri imponi debet remediū, quod dolorē mi
 tiget:

pesti
 lenti
 bubo

tiget: super quod et calidū cataplasma ex farina,
 uel hordeacea uel triticea, uel ambabus, cum a-
 qua & parco oleo mistis, extrinsecus dādū est.
 Inflammata quoq; glandula lana ex calido oleo
 primo die sine sale admouēda est, dolorē enim de-
 mulcet. Postea uero remisso tumore et dolore se-
 dato sal addi poterit, quo ipsa desiccetur. Si uerò
 unā plethoricū corp^o sit, uel malo succo redūdet,
 à calidis omnino tēperabim^o: ut quæ fluxionē ma-
 gis iritent. In primis igitur uacuāda plēnitudo
 erit, si nihil, ut modo diximus, impediāt: & ma-
 lus succus purgandus. Postea si quæ inflāmatio-
 nis reliquie supersint, eis dē præsidijs, quæ bubo-
 ni dū corpus sanū erat, adhibuimus, utendū, nē-
 pe modice calfacientibus, ac humectantibus: de-
 inde mitigato dolore, digerētibus. Quòd si de di-
 gestione desperēs, maturātibus. & reliquis auxi-
 lijs, quæ aliarū partium inflammationibus cōue-
 nire prius docuimus, uteris. Phyma autē, quoniā
 ferè citra ulceris occasionē fit, sanguinis missionē
 efflagitat. Cū uero in tantā magnitudinē attolli-
 tur, ut glandulas uehementer distendat, post ua-
 cuationē scarificari debet: deinde alia remedia
 adhibenda, quæ post sectiones conuenire prius do-
 cuimus. In phygethlo uero, quoniam mistus affe-
 ctus est ex inflāmatione & erysipelate, alteru-
 trius remedia augēda, uel minuenda erūt, pro su-
 perantis in mixtura ratione, uti modo diximus.

HERPETES autē, quatenus ad uniuersi
 corpo

corporis uacuationē attinet, ut erysipelata, curari debent: quatenus uero ad affectā particulam, non eadē omnibus cura adhibēda est. Exedentes enim refrigerari uolūt, quēadmodū & alij herpes, & erysipelata: nō tamen medicamenta ferunt, quæ præterquā quòd refrigerant, etiam humectare idonea sunt: sed solū refrigerātia admittunt, præsertim quæ exiccare possint. Quocirca neq; lactuca, neq; polygonum, neq; lenticula, quæ in paludibus nascitur, neq; palustris lotus, aut anthylliō, aut psyllion, aut portulaca, aut seris, aut semperuiuū, aut aliud id genus quod refrigerare ac humectare possit, est adhibendū: quæ quidē erysipelatibus sunt familiaria. Sed nec spongiæ frigida imbutæ, aliquādo, nec solano fidendum est, tametsi refrigerare ac exiccare possint, sed modice. Herpes uero uehementiorē quàm solani siccitatē expetūt. Igitur per initia imponendi uitiū capreoli sunt, ac rubi, & canini rubi germina, & arnoglossum. Deinde lenticula admiscenda est: nōnunquā & mel, & polēta, & quod prius descripsimus ad inflammationes ex defluxione cataplasma, si ab eo semperuiuū detraxeris. Exulcerata autē loca medicamētis, quæ ad herpetas in libris Pharmaceuticis, id est, de cōpositione medica-

dica

dicamētorū descripta sunt, inungere oportet. Eiusmodi enim multa passim habentur in orbiculos digesta, qui, dum usus efflagitat, passō diluuntur. Quod si in promptu passum non sit, uino tenui, & albo & leniter astringente utendū est, quale Falernū est, Malsiliense, Sabinum, Adriaticum, & Arsynium: quæ nondum gustus acrimoniam uetustate contraxerint. Et si in horū uicem interdum posca aquosa utaris, nihil minus consequēris. Iam uero inueteratis ulceribus neq; passō diluēdi pastilli sunt, neq; amplius aquosa posca esse debet. At uina quæ astringendi uim possident, plurimum iuuant: maxime quidem nigra, aut si ea desideremus, alba. Ex medicamentis uero quæ hoc tempore accommodata sunt, optimum est, quod Polyidæ ascribitur, Pafioni, Musæ, Androni, & alia his similia. Herpetes uero qui tantum summam cutē exulcerant, nisi ueterauerint, nullo horū inungere oportet: Vehementia enim sunt ac ualide exiccant, sed eiusmodi herpetibus sufficiunt, quæ glaucij uim habent, maxime aqua resoluta. Quod si hæc nihil profecerint, acetum miscendū est: utilius autem succus solani, & arnoglossi additur. Hoc porro in summa in omni ulcere cognoscendū est, siue id sponte, siue ex casu,

s   siue

sive ex uulnere acciderit, nimirum quod semper exiccari desiderat, medicamento, ut inquit Hippocrates, non molesto, hoc est neq; mordente neq; irritante uehementer, nisi malignum, ac putre sit. Nam id genus ulcera acerrima medicamenta efflagitant, & que igni uires proximas habeant. Quale est misy, chalcitis, arsenicum, calx, & sandarache. ignis enim modo deurunt: quæ si malo cedunt, ipso igni utendum est.

Bilis crassa exedentem, tenuis miliarem herpetem gignit. In hoc pustula parua excitantur, in illo tota cutis usq; ad subiectam carnem exulceratur. Igitur quatenus ex bile flaua uterque constat, communem cum erysipelate habet curationem, nempe bilis purgationem. Quatenus uero ad affectus ipsos attinet, partim communem, partim diuersam. Omnes enim refrigerari uolunt, sed non omnes exiccari. Nam erysipelas frigidis & humidis, minime autem siccis remedijs gaudet, ut modo dicebamus. Herpetes uero refrigerari ac exiccari, minime autem humectari uolunt. Quoniam rursus herpetem tenuis humor creat, abunde fuerit, uel aluum leuiter soluere, uel urinas prouocare. atque in miliari quidem, blandiori medicamēto, quo dilutior bilis est, & attrahi pronior. In erysipelate uerò, quia crassior humor, ideo uehementiore medicamento est

opus.

opus. Quatenus igitur ad affectus attinet, herpetem exiccare oportet: exedentem quidem magis, quoniam cum profundiore ulcere, & humore tum uberiore, tum crassiore est. Miliaris uero solam cuticulam exulcerat, ut in quo succus tenuior sit: ideo minus exiccari debet. Per initia igitur uacuato corpore, exedenti herpeti imponenda sunt, quæ influentem humorẽ reprimant: quodq; iam fluxit, uacuent: quales sunt uitium capreoli, & rubi, & canini rubi cacumina, & arnoglossum: deinde uero intendenda medicamenti us est, admistis lenticula quæ edendo est, melle, & polenta. Eadem utilitate dari poterit cataplasma, quod supra ad inflammationes descriptum est, si ab eo semperuiuum detraxeris: omnia hæc potenter exiccant, & quantum ex usu est, fluentem humorem regerunt. Postea uero ubi exulceratus herpes est, proderit (ut scribit Paulus) plumbi recrementum ex contusa ruta succo, uel myrtino cerato exceptum. Item & quod habet lanæ ueteris illotæ, ad tedam cremate, pondo denarium duodecim & semissem, plumbi recrementi pondo denarium undecim: seui caprilli curati, & aqua loti, pōdo denarium uiginti quinq; olei myrtini pondo quincuncem. Sunt & alia permulta huic uitio accommoda, qualia ex alga & sandyce: de quibus Galenus in Methodo medēdi meminit. Pastilli item apud eundẽ autorem libro de Cōpositione medicamentorum.

quinto, & apud Paulum libro septimo: presertim ubi iam affectus inueterauerit, quorum optimus est, qui Polyidæ ascribitur, Pasioni, Muse & Androni. Polyidæ pastillus habet aluminis scissilis pondo denarium trium, thuris pondo denarium quatuor, myrrhæ tantundem, atramenti sutorij, chalcanthi, pondo denarium duum, citinorum pondo denarium duodecim, fellis taurini pondo denarium sex, aloës pondo denarium octo, uino austero excipiuntur. Eiusmodi autoris alius pastillus, quæ Sphragis dicitur, ualens ad idem, habet malicorij denarium pondo sex, myrrhæ denarium pondo octo, aluminis scissilis pondo denarium quinq;, thuris pondo denarium quatuor, atramenti sutorij pondo denarium trium, fellis taurini denarium pondo sex, uino dulci excipiuntur. Pasionis, squammæ aris pondo denarium duodecim, aris usti, aloës, aluminis rotundi, eruginis rase, thuris, singulorum pondo denarium octo, uini quod satis esse uidebitur. Muse, aluminis, aloës, myrrhæ, chalcanthi, atramenti sutorij, singule sescuncie: croci, crocomagmatidis, singulorum pondo denarium sex, uino excipiuntur. Andronis, Citinorum pondo denarium decem, galle pondo denarium octo, myrrhæ pondo denarium quatuor, aristolochiæ pondo denarium quatuor, atramenti sutorij pondo denarium duum, aluminis scissilis tantundem, myleos cyprij pondo denarium duum passo excipiuntur.

cipiuntur. Celsus libro quinto ad eundem autoc-
 rem pastillum huic similem refert, capit galle,
 atramenti sutorij, myrrhae, singulorum pondo
 denarij unius, aristolochiae, aluminis scissilis, sin-
 gulorum pondo denarium duum, capitulorum
 punici mali pondo denarium quindecim, ex pas-
 so coactorum: hi enim pastilli exedentibus her-
 petibus maximeq; inueteratis conueniunt. Mi-
 nime uero miliaribus, & qui tantum summam
 cutim exulcerant. Vehementes enim sunt, ac ua-
 lenter exiccant. Exemplaria Graeca typis excusa
 legunt, καίει γὰρ ἰσχυρῶς καὶ ξηραίνει σφοδρῶς.
 Aliud manu scriptum habet, ἔσι γὰρ ἰσχυρὰ καὶ
 ξηραίνει σφοδρῶς, quod nos sequuti sumus. Eius-
 modi enim pastilli non exedunt, tantum abest
 ut uehementer urant. His enim Galenus utitur
 in partibus carbunculo uicinis, quas ulcerare
 non oportet, ut mox docebitur: uehementiores
 tamen sunt, ac potentius exiccant quam quos
 miliares herpes ferat, scilicet leuiter desiccare
 uolentes. Initio tamen reprimentia desiderant,
 modo, ut dictū est, corpus malo humore non ab-
 undet. ubi uero iam fluxus restitit, desiccare ma-
 gis conuenit, sed medicamento blando: quale est
 apud Paulum libro septimo: quod recipit, cerus-
 se, amyli, glaucij, aluminis aequales portiones,
 cum uino aut loti palustris succo teruntur: quod
 si nihil profecerit acetum, solani uel arnoglossi
 succus adijciendus est. Omne enim ulcus quacūq;

occasione natum sit, siue sponte siue manifesta
 causa, exiccari debet medicamento blando mi-
 nimeq; mordente, hoc est, ut Hippocrates ait, *μη
 ωργισθη*, ne fluxio proritetur. Cum enim sa-
 nies quaedam aquosa ulcus humidum reddat, cu-
 rationemq; remoretur, exiccantia requirit. At
 ubi cacoëthes putridumq; est, acerrima medica-
 menta, & quæ igni uim proximam habeant, de-
 syderat. Cacoëthe ulcera, id est maligna, sūt quæ
 rite decenterq; omnibus administratis nō sanan-
 tur, ut Galenus docet. Quod sit uel ob ulcerate
 partis intemperantiam, uel cōfluentem hūmorē.
 Intemperantia aut sola est, aut cum alio affectu
 coniuncta. Aliquando enim ulceris labra, aut tu-
 mida sunt, aut putria, aut dura, aut callosa, idq;
 uel cum liuore, uel nigrore, uel rubore, uel etiam
 decoloratū ulcus est, significatq; ingentem nati-
 ui in parte ulcerata caloris perniciē. Aliquando
 uero adeo increuit affectus, ut & mēbrana &
 ossa subiecta corrupta sint. Confluēs humor de-
 liquit, aut quātitate, aut qualitate. Hunc autē
 effundit uarie supra affectā particulā, uel liē in-
 auctus, uel iecur, uel alia corporis insignis pars,
 uel corpus ipsum male affectū, ut in Hispanica
 scabie laborātibus uidere est. Sicca igitur intem-
 perantia fotu aque tēperata corrigitur: tātisper
 autē foueri debet, dū rubescat attollaturq; par-
 tis moles. Humida uero uino, posca, aut herbe
 austera decocto emendatur. Ad eundem modū
 calida

calida refrigerari, frigida calefieri oportet. Tumoris autē curatio partim tradita est, partim in sequentibus docebitur. Quod si ulceris labra ac etiā ambiēs locus, dura, callosa, aut putria sint, ea uel scalpello excidenda, uel ferro adurenda, aut medicamento excidenda sunt. Sin solum liuida, nigra, aut rubra appareant, primum scarificare, ac sanguinē educere oportet: deinde spongiam admoouere siccam: postea sicca remedia adhibere: quæ ad perfectam usq; curationem iteranda sunt. Si uero influens succus nec copiosior nec deterior iusto sit, admotis supra ulceratam partem astringentibus ac refrigerantibus medicamentis repelli debet, sumpto deligandi initio à laborante parte uersus sanam, ut in ossium fracturis: ipsi uero ulceri medicamentum adhibendum est, quod uehementius siccet, quàm quod simplici ulceri. Quod si fluxus his auxilijs compesci nequeat, huius causam inuestigare oportet, ac adimere. Nam si partis imbecillitas occasionem attulerit, imbecillitatem uero intemperantia, hanc contraria qualitate, ut modo diximus, summeuere oportet. Sin sanguinis copia in toto corpore parit defluxionem, uacua re aperta uena oportebit: si uero cacochymia, purgare. Quod si pars aliqua hunc humorem in affectum fundit, uidendum an per imbecillitatem, an plenitudinem id fiat. Nam si uarix supra ulceratum locum, succum transmittat; ea

sum carbunculum creat. Interdum uero uitiosam pestilentemq; putredinem contrahit, isq; enecare protinus solet. Quò igitur uitiosior is humor est, eò maiore cum periculo in corpus repellitur. Refrigerari tamen affecta particula magis cupit, humorq; uacuari. Verum is propter suam crassitudinem facile reprimi nõ potest frigidis ac siccis medicamentis: nec si potest, tuto (si quidem is malignus sit) intrò repellitur. Sed nec in affectam particulam affatim fluere sinendus est, ne grauissimum dolorem excitet, ac febrẽ, & erus quam occuparit partis, natium calorem dissipet, nonnunquam etiam cum uitæ periculo. Quæ nã igitur curandi ratio est adhibenda? Galenus certe primum à sanguinis missione incipit, ac ea quidem, quæ animi deliquium adferat. Hæc enim totum corporis habitum refrigerat, & febrem acutissimam, quæ hunc affectum sequitur, extinguit. Deinde affectæ particulae medicamẽta admouet, quæ modice reprimẽdo etiã digerere possint citra manifestam caliditatem. quale est cataplasma ex arnoglossò, lente discòcta, panis mica, neq; planè fursfuracei, neq; à fursure omnino puri, in furno cocti. Post sanguinis missionem, & mitigatum dolorem, tumorem scarificandum esse censet, incisionibus paulo super mediocres altioribus, propter humoris crassitudinem, ubi scilicet defluxia iam restiterit. Quòd si sub crusta pars putrescit, exedentia

medicamenta acerrimaq; qualia Galenus enumerat, adhibenda: sed à vicinis partibus abstinere oportet, ut quæ eiusmodi adurentibus remedijs non egeant. Satis enim facient Andronis, & alij commemorati pastilli, uino dulci, aut sapa resoluti: uel si inflammatio ruborq; ingens uideatur, arnoglossi succo, aut uino acerbo: deinde de aceto adiecto, si tumor magnus sit. Cataplasma etiam ex eruina farina & aceto multo imponendum est. Nam & repellit & digerit modice.

H A E C quidem generatim sunt eiusmodi affectuum remedia: quæ pro affectorum instrumentorum natura mutantur. Quatuor autem ab his sumuntur indicationes, nempe ex eorum temperatura, cōformatione, positu, & facultate. Temperatura quidem, si quidem ex ijs quædam sunt natura sicciora, quædam humidiora, alia autem frigidiora, alia uero calidiora: & ex copulatis simplicibus aut humidiora, & calidiora, aut humidiora & frigidiora, aut sicciora & calidiora, aut sicciora & frigidiora, aut omnino temperata. Sitq; tibi in curando scopus, partis natura. Hæc enim docet, quatenus sit refrigerandum aut exiccandum. Carnosæ enim partes inflammatione obsessæ, leuiter sunt exiccandæ: & uenosæ quidem, licet sint carnosissimæ sicciores

ciores, non tamen multum sunt exiccanda. Arteriosæ uero, magis quàm uenosæ, atque his magis neruosæ, multo uero amplius cartilagosæ, & ossæ. Non enim antè, quàm ad propriam naturam pars reducta sit, finem curationi impositum esse existimandum est. Ad sicciorem autem tēperaturam reducunt medicamenta natura sicciora: ad frigidiorē uero, frigidiora. Ad eundem quoq; modum in reliquis duabus qualitatibus. Ad mediocritatem uero, quæ qualitatū omnium sunt media.

Quæ generatim omni inflammationi curatio adhibenda est, hæcenus proditum est. Quo modo uero pro laborantis particulae conditione ea sit mutanda, definiendum est. Neque enim partes omnes simili morbo affectæ eadem admittunt remedia. Oculus, uerbi gratia, non nisi blandissima recipit. Ossa uero acerrima sustinent. Ab his igitur quatuor, sumuntur indicationes: nēpe à temperamento, formatione, positu, & facultate. Quoniã autē uirtus est, qua uiuimus, ualemus, probas actiones edimus, quæq; morbo tanquã aduersatrix opponitur, hanc omni ratione in omni ualetudine itã prospera, q̃ aduersa seruare debemus. Seruamus autem, si quod de eius substantia perijt, resarciamus: aut quod alteratū est corrigamus, prohibeamusq; ne quid ex ea deturatur,

teratur, aut in alienam qualitatem mutetur. Eius uero substantia in spiritus, carnis & uere solidarum partium contemperamento consistit. quoad enim omnes integræ contemperatæq; manent, uiuimus, ualemus, probas actiones edimus. Contrà egrotamus, improbas actiones edimus, corruptis his ac alteratis substantiis. Rursum eas resarcimus, ac custodimus, spiritalem quidem, inspirabili, transpirabili, ac uaporofo alimento: Carnosam autem & solidam, cibo & potu. Intemperiem uero corrigimus opposita intemperie, tanta quidem, quantus est excessus, ut prius ostendimus: calidam quidem, frigidis: frigidam, calidis: humidam, siccis: & siccam, humidis. Temperie uero similibus tuemur: calidam calidis, frigidam frigidis, humidam humidis, siccam siccis, & temperatam temperatis. Tantum porro refrigerare, uel calfacere, uel exiccare, uel humectare oportet, quantum totius nature mediocritatem temperamentum excessit. Itaque si inflammatio glandulosam partem obsederit, parum admodum exiccanda erit: si carnosam, parum quidem, sed magis quam glandulosa: deinde uenosa & arteriosa: nervosa uero & membranosa, amplius: musculosa, inter carnosam & nervosam. Cartilaginosa uero magis, ossea autem maxime exiccanda est.

CONFORMATIONES uero ad hunc modum: Partes quædam intra se, quædam
dam

dam extra, quædam autē utraq; , quædam neutra parte habent spatia: ut ex simplicibus arteriæ, uenæ, & nerui: ille in artubus quidem, intra se: in peritonæo uero, utraque parte. Nerui autem in artubus, neutra: in peritonæo uero, altera parte. Ferè autē uiscera omnia tam intra se quàm extralata spatia obtinent. Ad hæc caro ipsa, pulmonis quidē rara: contrà uerò renum, densissima est: post hâc, iecoris. Lienis uerò substantia tanto densior est quàm pulmonis, quanto quàm iecoris est rarior. Itaque in omnibus his quæcunq; neutra ex parte caua habent, quæ fluxionem superuacua excipiant, fortiter sunt siccandæ, tametsi natura admodum siccæ non sunt, cuiusmodi sunt nerui, & in artubus potissimum. Quæ uero tam extrà quàm intrà non nihil inflammationis relaxare possunt, uehementer exiccantibus non egent, præsertim si fungosa earum caro sit, qualis est pulmo.

Ad rectam partis curationem indicatio ab eius formatione sumitur. alia enim aliud medicamentum esse adhibendum ostendit. Nam cū partes aliæ intra se, aliæ extra, aliæ utraq; , aliæ uerò neutra parte habeant spatia: præterea cum quædam raræ sint, quædam uerò dense, fit, ut nec eadem medicamenti uehemētia, nec modus
idem

idem omnibus partibus adhiberi possit. Nā quæ tam intra se quàm extra, conceptacula habent, quæ fluxionem superuacaneam excipere queant (quarum præcipue substantia laxa, raraq; sit) uehementer exiccantibus non egent, ut pulmo: qui & intra se latas arterias habet, & extra se pectoris capacitatem. Quæ uero neutra parte fluxionem excipere possunt, & densæ pressæq; sunt, hæ ualenter sunt exiccandæ, ut nerui in peritoneo. Nam ubi ualenter impacta fluxio est, nec sunt spatia, in quæ per meatus eius pars mittatur, uehemēter exiccari eiusmodi partes inflammatione obsessæ debent: aliæ contrà, minus ualenter: Præterea quæ rara sunt, facile: quæ uerò densæ, agrè foras humorem fundunt. Vbi igitur coierint partis raritas & utraque parte spatia, quæ excipere humorem possint, leuiter exiccantibus est utendum. Vbi uerò neutra parte sunt spatia, & partis substantia dura densaque est, uehementer exiccantibus opus est. Quòd si alterum tantum adest, mediocriter est exiccandum.

NE QVE uerò prætermittenda est ea, quæ à partis positu sumitur indicatio: utpote, quæ maxime doceat, per quæ, & quomodo fieri debeat uacuatio. Influentium igitur adhuc humorum retractio, quam *ἀντίσπασιν* Hippocrates uocat, obsidentiū uerò iam locum, deriuatio est remedium.

Vtrunq;

Utrinq; enim uacuationis genus per cō-
 munes uenas fieri iubet. Ex utero, uerbi
 gratia, retrahes, si cubiti uenam secueris,
 aut sub mammis cucurbitulas admoueris,
 aut manus calfeceris, fricueris, ac ligauere-
 ris. Deriuabis autē, si quæ in poplite sunt,
 aut malleolis, uenas diuiseris, cucurbitu-
 las femori admoueris, crura calfeceris, fri-
 cueris, & ligaueris. Atq; si dextra uteri pars
 laboret, sanguis ex dextra manu & crure
 ducendus est. Sin leua, ex mēbris illi è dire-
 cto respondentibus. Quod enim *ναρξίξιν*
 Hippocrates uocat, hoc ipsum est secū dū
 æqualitatē. Secare autem internas uenas
 Hippocratis etiā est, quòd hęc & uiciniores
 sunt, & è directo magis respōdent affectis
 particulis. Etenim si affecto liene ducere
 sanguinē uelis, manus sinistra: sin iecore,
 dextra uena interna eodem modo secan-
 da est. Si uerò aliqua ex superioribus par-
 tibus inflammatione tentata sit, ut in an-
 gina & ophthalmia & alia, in quacunque
 capitis parte extiterit, externas, & quæ è
 directo respondent, uenas secabis. mem-
 bris uerò ipsis affectis, per coniuges ue-
 nas uacuabis, siue retrahere siue deri-
 uare uelis, nisi inueteratum malum sit.
 Nam tunc à patiente particula sangui-
 nem duces. Itaque in angina uenæ sub
 lingua

lingua incidende sunt, ubi corpus uniuersum uacuauerimus, & inueteratus fuerit affectus. Ad hunc modum & lieni & iecori cucurbitulas adiuuemus. Eadem ratione aliam quancunq; partem affectam scarificabis, cum humorum fluxio restiterit: alioquin enim hos magis iritaueris, & malum geminaueris. Sed cū iam uniuersum ab humore superuacuo corpus liberum est, neq; iam aliquid influit, sed ex uetere defluxione impacta loco affecto portio aliqua est. Quod uerò in gibbis iecoris, per urinas: simis uero partibus, per alui excrementa ducere oporteat, uisceris ipsius situs indicat. Quodq; thoracem ac pulmonem tussi repurgare conueniat, uentremq; ac stomachum uomitu, interanea alui deiectione: quemadmodum lienem quoque & renes per urinas, uterum per menses, cerebrum uerò ac eius membranas per palatum, gurgulionem, nares, & aures, ex eorum sedibus palam est.

Partis situs ostendit, per quæ loca, & quo uacuationis genere, uacuare expediat. Cum enim multa sint uacuandi genera, uariæq; morbi species, nec omnia omnibus conferant, uidentium quo uacuationis modo singuli morbi, si modo eam efflagitent, uacuari debcant. Quod fiet cognita tum morborum, tum uacuationis formarum

*marum natura. Vacuatio enim quædam simpli-
 citer materiam educit, quædam retrahit, quæ-
 dam uero deriuat, quædam deriuat simul & re-
 trahit. Ad eundem modum morbi, quidam so-
 lam uacuationem desiderant, alij uero retractio-
 nem, nonnulli simul uacuationem, deriuationem,
 & retractionem, ut in sequentibus dicitur. Qui-
 bus uero in his utimur, præsidia hæc sunt: Vene-
 sectio, cucurbitule, hirudines, uincula, cali-
 da medicamenta apposita, frictions, & pur-
 gationes. quorum alia magis, alia minus ua-
 cuant, deriuant, retrahunt: rursus alia potentius
 & celerius: alia contra, impotentius & tardius.
 Quemadmodum alia cum maiore, alia cum mi-
 nore commodo uel incommodo. Nam sectio ue-
 ne citra loci affecti repletionem, dolorem, calo-
 rem, aut aliam insignem lesionem deriuat, re-
 trahit, uacuatque: primum quidem incisam par-
 ticulam, deinde uicinam, postea uero distentio-
 res, proindeque infestantem materiam minuit. natu-
 ram hæc exonerat, uires roborat, dolores miti-
 gat, calorem extinguit: quare internis est inflam-
 mationibus quam purgatio, commodior, ut mox
 docebimus. Purgatio similiter uacuat, deriuat
 ac reuocat humorem, sed calfaciendo, trahendo,
 locum affectum iritando, ac implendo, febrem
 augendo. Ideo minus in internis inflammatio-
 nibus quam sanguinis missio, ualet. Cucurbi-
 tula potenter materiam attrahunt, celeriter ac
 t. uehe.*

uehementer. Igitur ubi magis retrahere aut deriuare, quàm uacuare oportet, utiles sunt: Contra, ubi magis uacuare quàm retrahere aut deriuare, ex usu sunt scarificationes ac hirudines: blande enim uacuant. nec è longinquo, nec cum impetu trahunt. Vincula autem attrahunt uehementer uel leniter, pro constrictionis modo. Ceterum nihil aut parum uacuant. Frictiones uerò foras euocant ac digerunt, magis minusq; pro sua multitudine ac uehementia. Quemadmodum pro caliditatis ratione, imposita calida medicamenta. Igitur simplex uacuatio, quæ fit incisa parte affecta, in ueteratis inflammationibus confert, in quibus remissus dolor est, & fluxio restitit. Retractio uerò, ubi humor adhuc in fluxu est: at ubi locum iam obsidet, deriuatio. Ad eundem modum, ubi pars fluit, pars iam locum obsidet, utroq; remedio, nempe retractione & deriuatione est opus. Est autem deriuatio, uacuatio quædam ad latus. Fitq; ad uicina semper: retractio uero, semper ad contraria: sed non semper ad distantissima. Hæc enim fluentem humorem retrahit ea loca uersus, à quibus antè fluebat, excretriciq; facultatis impetum in contrarium conuertit, & attractricis impedit tractum. Contraria autem sunt extrema extremis, extrema medijs, & media medijs. Igitur motus contrarij sunt non solum à summe contrarijs ad summe contraria, sed summe contraria uersus, ut dicitur

ut dixi, etiam si ad ea non perueniatur. Quare retractio non semper ad distantissima, sed & ad propinqua fit, pro defluxionis differentijs, laborantium partium positu, & affectus magnitudine. Fluxionis differentia ex sua celeritate & tarditate, magnitudine & paruitate desumuntur. Nam celeris & ingens humorum fluxio, præceps remedium efflagitat, quod per humorum reuocationem in propinquam partem suggeritur. Parua uerò ac tarda longiorem curationis moram sine periculo sustinet. Sumuntur item differentia fluxionis ex uenarum, per quas hæc fit, genere, & partis affectæ positu. Fluit enim humor partim per uenam, quæ partem affectam peculiariter alit, partim per communem toti corpori. Ut in pleuritide, gratia exempli, fluxio partim fit per uenâ quæ alit costas, partim per magnam uenam sursum ad iugulum ascendentem. atq; ex his fluxionis differentijs sumitur secunda uenæ locus, & uacuationis differentia. Nam qui per uenam costas alentem fuit humor, necessario reuocari: qui uero per magnam ac communem, non reuocari necessario, sed deriuari, non per distantia, sed propinqua desyderat, quæ admodum & morbi magnitudo, ut quæ præceps requirit auxilium, nimirum uacuationem per uenæ sectionem, non quæ in distantissima parte fit, sed quæ in propinqua. Distantissima enim totam quidem humorum multitudinem in se con-

t 2 uertit,

uertit, sed imbecillius ac tardius tum ab affecto loco & eius vicinis partibus, tum ab ampla & communi uena reuocat, deriuat, ac uacuat, concitatæq; excretriciis uirtutis impetum impotenter cohibet. Quare si uehemens sit fluxio, cuiusmodi est in proposito affectu, uix eam cohibere poterit, nec ab affecto loco uitiosum humorem trahere; nisi magna admodum & uehemens sit uacuatio: & quam citra periculum uite aeger sustinere non possit. Relicto igitur in affecto loco uitioso humore, necessario calor, dolor, & distensio remanebunt: proinde fluxio non solum perseuerabit, sed & augetur: uacuato uero benigniore sanguine & inutili relicto, uires collabuntur. Quod si uitiosa materia aliò transferatur, reliquum sanguinem corrumpet: & si iterum in propinquiore parte uena secetur, sanguis improbus non uacuatur, sed ad inflammationem retrahitur. ut in uteri inflammatione, si primum excubiti uena sanguinem detrahas, deinde ex uena poplitis, ob loci distantiam, benignum sanguinem uacuabis: in cuius locum uitiosus succedet, deinde incisa poplitis uena uel malleoli, sanguis improbus qui in benigni locum successerat in priore uene sectione, in affectum locum reuocabitur, nec uacuabitur, nisi admodum copiosa sit uacuatio, & quam laborans ferre nequeat. Cum uero in propinqua uenam secamus, nullo incommodo reuocamus, ac multitudinem nocentis sanguinis

guinis uacuamus ualide ac celeriter (quod in in-
 ternis inflammationibus facere expedit, ut mox
 docebimus) probi uerò exiguam portionē. qua
 re dolorem, calorem, distensionem, & fluxio-
 nem auferimus, uiresq; conseruamus, aut nō mul-
 tum demolimur. Igitur eiusmodi retractio ad
 propinqua necessario fieri debet, ubi excretrix
 uirtus cōcitata est, magnus morbus ac præceps,
 humorq; cum graui periculo in partem affectā
 decumbit, ut in internis inflammationibus ferè
 fit. Ex quo perspicuum est eandem retractionē
 ad propinqua fieri debere, etiam in humorū ple-
 nitudine, ut post dicitur: quæ si semel uacuari
 non possit, in duo partiri debebit, tantisper in-
 termittendo, dum uitiosus sanguis, qui priore ue-
 næ sectione uacuari ob multitudinem non po-
 tuit, remigrarit in uenas communes, quod uel
 eodem, uel postero die fit. Eadem ratione sangui-
 nis missio in duo distribuenda est, ubi semel to-
 tus uacuari, aut per uirium imbecillitatem, aut
 egrotantis timorem, aut aliam occasionem non
 potest. Ad hæc tam retractio quàm deriuatio in
 eiusmodi inflammationibus fieri debet per am-
 plam uenam, quæ cum uena partem affectam a-
 lente societatem habeat, eiq; è directo respon-
 deat: hoc est, ut Hippocrates docet, καὶ ἴσως, id est
 secundum equalitatem, & è directo proceden-
 do sine ullo interuallo: ut perpetua & continua
 attractio fiat per continuorum filorum longi-
 tudinem.

tudinem. Venæ enim duplici ordine texuntur: orbiculari siue transuerso ad expulsionem, oblongo uero ad attractionem, ut Galenus docet. Contrariæ igitur positione partes sunt, quæ secundis recta fila distant, connectunturq; continuo ac perpetuo oblongi staminis ordine. In quo genere summe contraria sunt, quæ maxime distant: media, quæ medio modo. Et in eadem distantia maior est contrarietas, quo filorum rectitudo ac cõtinuitas maior. Hæc autem rectitudo inuenitur in uenarum & arteriarum staminibus, habitus dineq; totius corporis: cuiusmodi est dextri ad dextrum, sinistri ad sinistrum, & reliquarum positionum differentiarum. Per hæc fila fit attractio, ut dictum est. Incisa igitur uena humorem attrahit, uacuatq; facto emissario, quem ob uulnus continere non potest, sed amplectendo exprimit. Itaq; exhausta parte propinqua, uis attractrix ob indigentiam excitata, à distantioribus per cõtinuitatem uelut exugit. atque hæc uenæ uel multitudine, uel uitio humerum grauata nõ solum tractui cedunt, sed & sua uis expultrice quod grauatur, pellunt, donec indigentiam patiantur. Nam inanita tractui resistunt, non minore uis sanguinem retinentes quam à uulnerata parte trahitur: ut præceptor meus Petrus Brissonus uir ut ingenio diuino, sic doctrina incredibili, in eo opere quod de sanguinis missione conscripsit, luculentissime docuit. Cum igitur luctando superior

perior euadit contentrix facultas, fluxio sponte
 etiam aperta adhuc uena supprimitur, scilicet
 natura ipsum tanquam sibi familiarem uel at-
 trahente uel retinente. Ex his liquet internam ue-
 nam in cubito sectam ex opposito latere uel nul-
 lo modo uel parum admodum retrahere, nisi ua-
 cuatio admodum excedat. Cum enim attractio
 per recta fila & continua, ut diximus, fiat, uena
 autem caua, quæ ad iugulum fertur, tum earum
 quæ utriusq; lateris costas alunt, tum earum
 quæ sub brachia feruntur (internas uocant) ma-
 gnam continuitatis portionem interrumpat (na-
 scuntur enim utraq; à caua priusquam in iugis-
 larias scindatur, priores quidem quæ costas al-
 lunt: posteriores uero quas internas uocari dixi-
 mus à dextris ad sinistras) parua erit staminis
 rectitudo, & tractus minor: proinde nihil aut
 admodum exigua portio humoris ex affecto lo-
 co ad uulnus, quod in oppositi brachij uena fa-
 ctum est, transferetur. Secus autem res habet in
 crurum uenis: nihil enim est quod harum conti-
 nuitatem impediatur. Ideo ab una ad alteram tra-
 ctus fieri potest: quod & Galenus decimotertio
 Methodi medendi innuere uidetur. Altero, in-
 quit, crurum male habente reliquum est scarifi-
 candum. Quod si Cornelium Celsum mihi obij-
 cias, qui libri secundi capite decimo scribit ex al-
 tero brachio sanguinem mittendum esse, si quod
 in humero uitium est: ego eundem tibi obijciam

t 4 eodem

eodem loco ita scribentem: Mitti uero sanguis
 debet, si totius corporis causa fit, ex brachio: si
 partis alicuius, ex ea ipsa parte, aut certe quā-
 proxima: quia non ubiq; mitti potest, sed in tem-
 poribus, in brachijs, iuxta talos. Vide utri ma-
 gis, tibi ne an mihi suffragetur Celsus: uterq; cer-
 te locus, & quē mihi obijcis, & quē tibi obijcio,
 ad idem consentiunt: nempe ut uena secetur ex
 parte quāmaxime uicina fieri commode poterit.
 Ex eodē quidē brachio detraheret, nisi id ob uici-
 nitatē particeps affectionis esset. Quare non sine
 graui malo secari poterit. Ipsā enim fluxionē iri-
 tasset, affectūq; auxisset: ideo ex oppositi brachij
 humeraria tanquā ē propiore loco qui incidi cō-
 mode potuit, sanguinē emittit. Habet enim hæc
 societatem cum opposito humero maiorē quā
 alie uenæ, ut quæ à caua postquam in iugularias
 fissa est, propagetur, ut Galenus docet. Reuocāt
 ad longinqua cucurbitula, uincula, scarificatio-
 nes, frictiones, medicamenta calida apposita: ad
 propinqua uero, hirudines: ad utraq; uenæ sectio,
 & purgatio. His ita distinctis, uidēdum est qui-
 bus morbis uacuatio, quibus deriuatio, & qui-
 bus retractio simplex conferat. Influentium, in-
 quit, Galenus, adhuc humorum retractio, quam
 antispasin Hippocrates uocat: obsidentium uer-
 o iam locum, deriuatio est remedium. siquidem
 contrariorum contraria sunt remedia. Quod es-
 nim incommode ac præter naturam fluit, mor-
 bumq;

bumq; necessario allaturum est, per eamq; par-
 tem in quam fluit, probe uacuari non potest, per
 eandem uiam reuocari debet. Quòd si iam hu-
 mor locum occupet, quem distendat ac accen-
 dat, in eoq; dolorem excitet, neq; per eum locum
 uacuari possit propter nouæ fluxionis periculũ,
 ad uicinum locum minime condollescentem deri-
 uare oportebit. Ex utero, uerbi gratia, reuoca-
 bis, si cubiti uenam secueris, aut sub mammis cu-
 curbitulas admoueris, manus calfeceris, fricue-
 ris, ac ligaueris: quod fieri debet, ubi tantum hu-
 mor reuocandus est, non etiam ex loco affecto ua-
 cuandus, ut in mensium immodica profusione.
 In quo affectu ab utero uacuare non oportet,
 cum hunc locum humor non obsideat, sed de-
 fluat: quem solum ad contraria reuocare oportet.
 quod commode fit secta cubiti uena interna,
 ut quæ respondeat utero. Quòd si uena se-
 ctionẽ egrotantis uires non admittant, aut quid-
 piã aliud hanc impediãt, admouenda mam-
 mis cucurbitulae sunt, aut manus calfaciendae,
 fricandae, ac ligandae. Reuocare enim hæc præsi-
 dia possunt, sed non uacuare. Deriuabis autem,
 si quæ in poplite sunt, uenas diuiseris, cucurbitu-
 las femori admoueris, crura calfeceris, fricueris,
 et ligaueris. Cũ uterus inflãmatione laborat, ua-
 cuationem desyderat. Quam Galenus sæpe deri-
 uationem, aliquando retractionem appellat in
 libro de Curandi ratione, quæ per sanguinis mis-
 sionem

sionem sit, quam solam in principio etiam inflā
 mationis uteri fieri præcipit: illa enim & reuo-
 cat & deriuat. Ostendimus enim duplicem esse
 fluxionem de uenarum genere sumptam: alterā
 quæ per uenam uterum alentem sit: alterā quæ
 per communem prioris est retractio: posterioris
 deriuatio. quibus non solum in hoc affectu, sed
 in alijs internis inflammationibus est opus. Nam
 cum in summouendis, quæ præter naturam sunt,
 triplex scopus habeatur: unus à causis, alter ab
 eo quod rationem habet eius sine quo non, ter-
 tius ab eo quod uelut accelerantium ac urgen-
 tium habet rationem. Quod urget, primum sum-
 mouedū est, ut docet Galenus. ubi uero nihil ur-
 get, ordo à causis est petendus. Urgent autem a-
 lia alias: ut in inflāmatione, uerbi gratia, magni-
 tudo: cuius causa est humor quātitate, uel quali-
 tate, uel utraq; peccans, qui commode auferri nō
 potest, nisi mitigato dolore. habet enim is ratio-
 nem eius sine quo non: nam doloris uehementia
 tractum sanguinis ex inflāmata parte, eiusq;
 in uenas regressum impedit. Ideo mitigari is
 prius debet, quàm uena secari, quod Brissonus fie-
 ri docet fomentis anodynis nunc humidis, nunc
 siccis: sed id quidem prudenter. Nam cum illa la-
 borantem partem laxant, fluxio maior illico lo-
 cum repetit, dolor inde acrior suscitatur. Itaque
 post adhibita anodyna celerrime reuocandus
 humor est, aut deriuandus. Sitte igitur id quod
 urget

urget spectes, siue causam morbum generantē, siue id quod rationem habet eius, sine quo non, celerrime reuocare ac uacuare necesse est. quod apte fiet, secta poplitis uena in uteri inflammatione. Nam humor non solum reuocabitur, sed & uacuabitur: proindeq; morbi magnitudo minuetur, & dolor mitigabitur. Vbi uero misfionem sanguinis agrotans non sustineret, ad alia presidia confugiendum est: nempe cucurbitulas, & alia prius commemorata. Hac ratione, si dextra uteri pars laboret, sanguis ex dextra manu & crure ducendus est. Si leua, ex membris illi è directo respondentibus, quod enim *ναὐτὶξ* Hippocrates uocat, id ipsum est secundum equalitatem. Secare autem huiusmodi uenas oportet, quod & uiciniores sint, & è directo magis respondeant affectis particulis. Cum enim tantum reuocare oportet, ex affecta uteri dextra parte (uelut cum per eam immodice fluit sanguis, siue propter eius imbecillitatem, siue dolorem, aut calorem humorem accersentē, siue natura, multitudine, aut qualitate, aut utraq; degrauata illuc impetum faciente) secanda est dextri cubiti uena interna, ut que alij eiusdem cubiti uicinior sit, & magis è directo respondeat. Quod si inflammatio eam partem obsideat, sanguis ex dextro crure detrahendus est, si uero sinistram, ex membris illi è directo respondentibus: hoc est, secundum rectitudinem, ut diximus, quod

quod & in aliarum partium inflammationibus faciendum est. Etenim si affecto liene ducere sanguinem uelis; manus sinistra: si iecoris, dextra uena interna eodem modo secanda est. Nam si aliam uel eiusdem partis uenam incideres, ut, uerbi gratia, inflammato liene uenam circa mediū digitum manus sinistra, minus, quàm cubiti uenam secando proficeres, ut autor est Galenus libro de Curandi ratione per sanguinis missionē: quoniam magis ab affecta particula distat, & minus è directo respondet, proinde minus uacuat quàm cubiti interna uena. Eadem ratione in pleuritide dextra dextri cubiti interna uena, in sinistra sinistri secari debet: non autem ex opposito brachio, iuxta Galeni sententiam libro de curādi ratione per sanguinis missionem. Pleuriticis, inquit, quæ è directo laborantis lateris adhibita fuit sanguinis missio, clarissimam saepe utilitatem attulit. Quæ uerò ex brachio opposito, aut omnino obscuram, aut certe post temporis interuallum. At cum pleuritis nunc superiores, nunc inferiores costas occupet, uidendum, an utriq; ex usu esse possit sanguinis ex interna cubiti uena missio. Quoniam autem affectus hinc cutus est, præceptum remedium efflagitat, nō quodlibet, sed quod citra ullam lesionem celeriter opem ferre possit, quod apte sanguinis missione fiet, siue indicatione sumpta à morbi magnitudine, siue eius causa, siue symptomate. Ostensum autem

autem est hanc tutissimum remediū esse, quodq;
 citra offensionem ullam adhiberi possit. mates-
 riam enim morbi minuit, & fluentem sistit ci-
 tra calfactionem, dolorem, aut repletionem loci
 dolētis, præsertim ea quæ in propinquo sit. Hæc
 enim nullō incommodo celeriter reuocat ac ua-
 cuat uitiosi sanguinis multitudinem, proinde
 morbum minuit, dolorem mitigat, et fluxionem
 sistit. Reuocat quidem ex affecto loco per ue-
 nam quæ alit costas, ex eodem loco uitiosum
 haurit succum: ex ampla autem & cōmuni uena
 multitudinem, quæ excretricem iritat, deriuat
 ac uacuat per uulneratum locum, rectis, ut di-
 ctum est, filis trahentibus ac uelut exugentibus.
 Igitur secta in cubito dextro interna uena dex-
 tra pleuritidi, præsertim quæ superiores costas
 occupat, maxime opitulatur: & sinistra sini-
 stræ: non autem dextra sinistra, aut sinistra dex-
 træ: aut, quemadmodum Auicenna putat, mal-
 leoli uena interna, quæ ab eo saphæna dicitur, lō-
 gitudine opposita. Post hanc interna cubiti ue-
 na, quam basilicam uocat, latitudine opposita:
 & post ipsam media quam nigram appellat, op-
 posita etiam in latitudine: quæ si non appareat,
 externa uena, id est cephalica, incidenda est, etiā
 si paruum adferat adiuuentum ac tardum. de-
 inde post aliquot dies ex latere conueniente in la-
 titudine. Hæc ille libro tertio, sen decima, tracta-
 tu quinto, capite primo, de cura communi apos-
 tematum

stematum partium pectoris & pulmonis. Quod quàm sit absurdum, nemo non uidet. Quis enim tam ualidis est uiribus, ut toties sanguinem ex se emitti sustineat? Festina, inquit Auicenna, ex saphena opposita in lōgitudine. Sed quaeso, quid ex ea commodi sentiet aeger? Nullum me hercle, sed maximum incommodum. Sanguis enim probus ex hac solum euacuatur, & improbus in affecto loco relinquitur, aut in communem uenam transfertur, in qua, qui de bono reliquus est, uitiatur ac corrumpit. Eodem aut certe maiore incommodo ex oppositi brachij uenis bis emittitur. Cum enim tractus humorum per recta stamina fiat, ut diximus, maxime uacuabitur sanguis, qui in secta uena parte erat. Remanebit autem uitiosus, quem uel in affecto loco relictum, uel in communem uenam translatum esse dicebamus, aut in oppositum latus transferetur, non uamq; illic pariet pleuritidem. cum enim is sua mala qualitate naturam degrauet, necessario in partem imbecilliolem detrudetur, si quidem excretrix uirtus ualida sit. Sin ibi relinquitur, febrem accendet. Sed esto: nec transferatur, nec nouam pariat pleuritidem, quo modo resolute tanto sanguine exhausto uires ultimam (que sola ex omnibus commoda erat) sustinere poterunt? Igitur Auicenna homines iugulare, non curare docet. Quòd autem secta in dextro cubito interna uena ex dextra pleuritide reuocet, & ex fini

ex sinistra in sinistro, monstrandum est ex ana-
 tome secundum Galeni sententiam ad hunc mo-
 dum in commentario secundo de Ratione uictus
 in morbis acutis ita scribentis: Vena caua ex ie-
 coris gibbo sursum ad dextram cordis aurem san-
 guinem ferens partibus quidem interiacentibus
 exiguum ipsius distribuit: sed cordi ipsi plurim-
 um elargitur. Deinde ab eo progressa, ad colu-
 lum recto festinat tramite: atque in duas rectas
 scinditur in thoracis parte uenas, easque insignes,
 quas iugulares uocant. Propagantur autem ab
 ea ipsa priusquam ad cor ipsum pertingat, insi-
 gnes quidem uena ad septum transversum, parua
 autem ad inferiorem thoracis partem, quae octo
 costis constat, contendentes. Pars autem haec ab
 una quae coniugio caret, uena nutritur: quae in
 quibusdam animantibus supra cor nascitur, in
 ceteris uero ex ea emergit parte, qua iam cordis
 aurem uena caua tangit. Hinc siquidem emer-
 gens humilius depressiusque per cor defertur, atque
 in spinam contorquetur. Vena igitur quae ad in-
 feriorem thoracis partem repit, utrinque costis oc-
 to ad septum usque transversum distribuitur.
 Ceterae autem sublimiores thoracis costae qua-
 tuor ab aliarum uenarum nutriuntur coniugio,
 quod a uena caua propagatur, priusquam ea in
 iugulares scindatur. Ab his igitur duabus uen-
 nis, deinceps sunt quae ad manus per axillas per-
 tingunt. Ex his uerbis liquet in pleuritide qua-
 tuor

tuor superiorum costarum, sectam internam cubiti eiusdem lateris uenam reuocare ab affecto loco usq; ad eam uenæ caua partem, unde uena, quæ quatuor superiores costas alit, originem ducit: simul & uacuare, qui iam latus obsederat, humorem. A' caua autem uena usq; ad uenam internam deriuatur uacuaturq;, qui facultatem illius excretricem iritabat. Quare commode interna cubiti uena secatur in pleuritide quatuor superiorum costarum: quòd, ut Galenus eodem commentario ait, sanguinem ab affecta parte, & magis & celerius, tum reuocare, tum uacuare possit. Neq; uero timendum est, ne sanguinis missio, quæ per propinqua fit, plus noceat attrahendo, & locum affectum implendo, quam iuuet uacuando. non enim aliter nocere potest, cum neq; calfaciat, neq; continuitatem soluat, neq; dolorem inferat, ut prius dictum est. secta enim ea uena sanguis neq; ad locum inflammatum pel- litur, neq; ab eo attrahitur: sed à uulnerata uena parte trahitur, & à degrauatis multitudine uel qualitate uel utraq; partibus, quæ noxium humorem primum per uenam costas alentem, deinceps communem locum uersus uulneratum protrudunt, impeditur: illæ enim quò magis uacuatur, eò robustiores fiunt, pròindeq; potentius exprimunt materiam degrauantem: primum in uenam costas alentem, deinde in communem, ut dictum est. Rursus uulnus ab utraq; uena sanguinem

nem

nem trahit per filorum continuitatem. Cum igitur ex utraq; uena sanguis trahitur, & per re-
ta fila tractum sequitur, perq; alentem costas
uenam locus affectus noxium humorem in uenã
communẽ plagam uersus potẽter fundit, in affe-
ctam partem humor, qui in sectionis locum tra-
hitur, ex caua uena neq; pelletur, neq; trahetur,
quare nec implebitur. Nunc uero disquirendum
est quod ab initio proposueramus: an in pleuriti-
de octo inferiorum costarum, commode eadem
uena secari possit. Scribit enim Hippocrates li-
bro de Victus ratione in morbis acutis secundo:
Si eas quæ sub septo transuerso sunt, partes do-
lor infestet, nullumq; ad clauiculam signum fe-
cerit, uentrem uel nigro ueratro uel peplio molli-
re oportet. Galenus hunc locum interpretans lã-
ge tutius secandam esse uenam putat: etiam si
minus auxilium quàm per purgationem sequa-
tur. Nullum enim, ut inquit, ex sanguinis missio-
ne periculum impẽdet. Purgatio uero citra gra-
ue malum non fit: potissimum ubi laborantis na-
tura perspecta non est. Nam alij agrè purgan-
tur, alij facile. Solum igitur exhibendum esse
putat Galenus, ubi febris non urgeat, & ægri na-
tura cognita sit: idq; tantum, quantum in pluri-
mis mediocriter uacuari sis expertus. Ex his cõ-
stat sanguinis missionem in inferiorum costarũ
pleuritide utilem esse, sed minus quàm in supe-
riorum. Si uero aliqua ex superioribus partibus
u inflam

inflammatione tentata sit, ut angina, & ophthalmia, & alia in quacunq; capitis parte, externas & quæ è directo respondent uenas secabis. Membris ipsis uero affectis per coniuges uenas siue reuocare siue deriuare uelis. Paulo antè dixerat in superiorum partium affectibus per inferiora sanguinem esse mittendum. Quomodo igitur nunc in angina, ophthalmia & aliarum capitis partium inflammationibus externa cubiti uena, quam humerariam uocant, secta non solum deriuandum humorem, sed & retrahendum esse putat? Hic enim scrupus multos male habet, præsertim ex eorum secta, qui ex opposito latere in internis inflammationibus mittendum esse sanguinem uolunt. Sed si quæ antea declarata sunt, penitus inspiciant, optima ratione Galenum in anginæ, ophthalmiæ, phrenitide, & aliarum capitis partium inflammationibus, humerariam è directo affectui respondentem secundam esse recte monuisse deprehendēt. Vbi enim inflammatio urget, ad propinqua, ubi uerò non urget, ad longinqua reuocare oportet. Itaq; in angina, ophthalmia, phrenitide, & alijs partium capitis inflammationibus, quæ celere præceptq; remedium efflagitant, ex humeraria uena è directo respondente mittendus sanguis est. Quòd si inflammatum brachium sit, poplitis uena quæ è directo illi respondet, aperienda est. quoniam eiusmodi partis inflammatio nullā peris.

periculum minatur. Vbi uero inueteratum ma-
lum est, à patiente particula sanguis demitur.
Itaq; in angina, uena sub lingua incidenda est.
Solum enim uacuationem desiderat, non deri-
uationem, aut retractionem, modo absit dolor,
& fluxio restiterit, purgatumq; sit corpus uni-
uersum. Ad eundem modum & lieni & iecori
cucurbitulas admouemus. Nam cum nec pos-
sint nec debeant eiusmodi uiscera incidi, cucur-
bitulis utimur, quæ uim potenter trahendi habent,
ut diximus. Aliam uero quamcunq; partem afa-
fectam externam incidimus, ubi humorum flu-
xus restiterit, & corpus à superuacuis humori-
bus liberum sit: alioqui fluxum iritaueris, & ma-
lum geminaueris. Retractio autem quæ purga-
tionibus & alijs remedijs, præsertim calidis, fit,
longiorem requirit distantiam. Quod Galenus
cum in alijs plerisque, tum in decimotertio Metho-
di medendi docet. Ad partes, inquit, quæ maxi-
me longinquæ sunt, sæpe per auersionem facies. I-
bi enim de frictionibus, purgationibus, urinam
& menses cientibus medicamentis loquitur, nõ
de uenæ sectione. Deriuatio, autem perpetuo ad
propinqua sit, quocunq; remedio utaris: ut quod
ad palatum delabitur, ad nares transfertur, &
quod in conuexis iecoris partibus est, per urinas:
in cauis per aluum deducere oportet: in reliquis
simili modo.

S E D & quòd partibus in superficie

constitutis tale sit adhibēdum medicamē-
tum, quale affectus efflagitat: quæ uero in
alto corpore demersæ latent, quæq; ex lō-
go interuallo medicamenti uirtutem ex-
perturæ sunt, his non quale nunc est, sed
quale cum eò peruenerit, tum futurū est,
ex situ partium dandum dicimus. Quocir-
ca medicamenti, siue id foris adhiberi, si-
ue deuorari, aut hauriri debeat, uires non
præsentēs, sed quales dū ad affectum locū
peruenerint, futuræ sint, considerandæ
sunt. Igitur quæ in pulmonis inflammatio-
nibus pectori forinsecus imponuntur me-
dicamenta, longe uehementiora & acio-
ra natura quàm si ipsi uisceri admoueren-
tur, esse debēt. Eius enim quod per multa
corporis mēbra intermedia trāsiens ad lo-
cū affectum peruenturū est, uires si quidē
per initia essent imbecillæ, omnino fatif-
cerent atq; euanescerent. tantum igitur
aduentitij roboris adiciendum est, quan-
tum transeundo amittunt: ut quod super-
est, æquale existat ei quod tactū iuuat. Itaq;
externis pectoris inflammationibus abun-
de faciunt, quæ solum laxare possunt. in-
ternæ uero qualis est membranæ, quæ co-
stas cingit, aciora desiderāt. Lienis uero
& iecoris omniumq; peritonæi partiū in-
flammationes eadem ratione curātur. Sæ-
pe enim

pe enim cutis ab admotis medicamentis ulceratur, etsi uisceribus longe durior sit, potentiusq; resistat. Quòd si ipsis uisceribus medicamenta, quibus assidue egent, admoueri possent, eo mitiora essent imponenda, quo eorum natura facilius afficitur. Quæ uero & uorare & haurire medicamenta iubent curandis uiscerum affectibus idonea, longe acriora & uehementiora esse debent, quàm quæ affectæ partes efflagitant: exceptis his quæ uentri & stomacho conferunt. Sola enim hæc talia adhibentur, qualia morbus poscit. reliqua uero omnia, acriora & ualentiora uiribus esse oportet: ac ea maxime quæ ad renum & pulmonum uitia adhibentur. Considerare itaq; oportet, quot numero partes permeat medicamentum, quod ad pulmones fertur. Primum quidem per os transit: deinde fauces, & stomachum, postea uentriculum ipsum, & quædam ex gracilioribus intestinis, deinde ad mesenterij uenas, post ad iecoris partium sinarum, ex quibus ad gibberarum uenas peruenit: ex his uero ad cauam, postquam ad cor, tandem ad pulmonem. Neq; negare possumus, quin in singulis hisce partibus humoribus quibusdam id misceatur, & mutationem quandam alterationemque naturæ uisc

ræ uisceris familiarem recipiat. Quapropter quod de eius uirtute superest, minus omnino ac hebetius est, quàm ut læsam particulam iuuare possit. Quæ igitur à situ partis sumitur indicatio, his modis cu rationem uariat. Quatenus autem quæ à facultate ducitur, nunc exponemus.

A partis situ sumitur indicatio, & ad tollendam intemperiem, & ad uitiosos qui partem obsident, succos remouendos. Intemperies autem aut summa corporis occupat, aut intus delitescit. Quare non eadem utriq; medicamento uis adhibenda est. quæ enim in superficie constituta partes intemperie laborant, medicamenta efflagitant, qualia affectus ipse requirit. quæ uerò in imo latent, his non qualia nunc sunt medicamenta adhibenda sunt, sed quæ affectui profutura sint, dum ad eum peruenerint. Quod enim per longa interualla ad locum affectum peruenturum est, uires transeundo amittit. Ideo tanto augendum ipsius robur est, quantum permeando id amissurum conieceris, siue id foris admoueatur, siue intrò sumatur. Ad eundem modum uitiosus succus uacuatur aut è propinquiore loco, aut distantiore. Idque uel digestionem resolutionemque, uel attractionem humorum. Cum igitur in superficie hunc digerere oportet, ut in externis inflammationibus, & à propinquo trahendum, blandum

dum mitéque medicamentum, qualeq; affectus
 defyderat, adhibendum est. Contra cum qui di-
 geri succus postulat, locum distantem obsidet,
 aut à longinquo trahi debet, uehementibus
 medicamentis est opus. Igitur externis pecto-
 ris inflammationibus abunde faciunt, quæ la-
 xare tantum possunt. Internæ uero, qualis est
 membranæ, quæ costas cingit, acriora desy-
 derant: lienis uero & iecoris, omniumq; perito-
 nei partium inflammationes, eadem ratione
 curantur. Sæpe enim in his curandis medica-
 menta admouentur, quæ cutem exulcerant, lon-
 ge uisceribus duriores, potentiùsque resisten-
 tem. Quæ uero ad horum uiscerum curationem
 intrò sumuntur, uehementiora esse debêt, quàm
 quæ affectæ partes efflagitant, exceptis his
 quæ uentri & stomacho conferunt: qui, cum
 breuem uiam per quam ea transeunt habeant,
 talia exigunt, qualia morbus exposcit. Iecur ue-
 ro & lien acriora, renes his adhuc uehemen-
 tiora, pulmo autem omnium poscit uehemen-
 tissima. Considerare enim oportet, quot nu-
 mero partes permeare debeat medicamentum,
 & pro ratione itineris, eius uim augere: ut
 eius quod ad pulmones fertur, primum qui-
 dem per os transit, deinde fauces & stomachũ,
 postea uentriculum ipsum, mox quedam ex gra-
 culioribus intestinis, præterea mesenterij ue-
 nas, post iecoris simarum partium, ex qui-
 bus

bus ad conuexarum uenas, ex his uero ad caenam, postquam ad cor, tandem ad pulmones peruenit. Quoniam autem multe partes sunt, per quas medicamentum transit, antequam ad affectum locum perueniat, multumq; ex eius uiribus resoluitur: ideo uehementius esse debet, quam affectus desyderat, tanto quidem, quantum per itineris longitudinem ex eius uiribus diminutum iri coniecimus.

QVONIAM autem ex corporis partibus alias quidem aduentitię, alias uero cõgenitę uirtutes moderantur: atque harum ipsarum alię sibi solis, alię alijs uirtutum sunt origo: & ex his quidem alię proprium, alię publicum habent officiu: necessario curationis forma in unaquaq; harum differentiarum mutanda est. Siquidem multa ex commemoratis remedijs affectum quidem curant, cæterum natiuas partium uirtutes offendunt, quarum noxa in uniuersum corpus transfertur. quod bifariam fit: nimirum quatenus uiscus est uirtutis origo, totius corporis partibus cõmunis: aut eius munus uniuerso corpori utile est. Iecur enim, cor, cerebrum, & testes, principia sunt uirtutum uniuerso corpori cõmunia. Venter autē & uterus, natiuas uirtutes, & nulli alteri corporis parti communes habent. Cæterum uentris munus to

nus toti corpori utile est: uteri uero non item.

Partes, inquit Galenus in Arte parua, quædam principia sunt uirtutum, quædã ab ijs principijs originem ducunt, ipsisq; ancillantur, quædam nec alias gubernant, nec ab alijs gubernantur: quædam autem insitas uires habent, & ab alijs reguntur. In qua diuisione nihil omnino meminit de partiũ publico priuatoq; munere. Hoc uero in loco ita diuidit: Partes alias quidem ad uentitiæ, alias uero congenitæ uirtutes moderantur &c. Rursus hic nullam de his partibus, quæ nec alias gubernant, nec ab alijs gubernantur, mentionem facit. Igitur pro harum diuisionum intellectu scire licet, uirtutes quasdam communes esse, quibus corpus nostrum dispensatur: nempe animalem, uitalem, naturalem: harumq; uirtutum suam quamq; habere originem, animale quidem, cerebrum: uitalem, cor: & naturalem, iecur. Rursus cerebro nerui dati sunt, cordi arteriæ, iecori uenæ, quibus eiusmodi uires cum corpore communicentur. Itaq; omnes partes sensu & motu præditæ, ab animali facultate reguntur: quæ autem uiuunt, à uitali: quæ uero nutriuntur & augentur, à naturali. Cum igitur non omnes partes sentiant et moueantur, non omnes ab animali reguntur: ut os, cartilago. Cum uero omnes uiuant & nutriantur, omnes à uitali & naturali reguntur. Aliæ uero sunt uirtutes partibus

tibus peculiare, ut stomacho, uentri & intesti-
 nis conficiendi chyli, utero concipiendi & effor-
 mandi foetum, & alijs partibus eodem modo.
 Cum igitur Galenus in Parua arte scribit, par-
 tes quasdam nec alias gubernare, nec ab alijs gu-
 bernari, non negat eas à naturali & uitali regi,
 quatenus uiuunt & nutriuntur: sed quam ha-
 bent uim peculiarem, ex se quidem habere, nec
 cum alijs communicare intelligit. Quòd autem
 de publico priuatoq; partium munere illic non
 meminit, hoc ideo fecit, quoniam ad rem quam
 in Parua arte tractabat, hoc est, temperatura-
 rum partium cognitionem, nihil conferebat. Nis-
 hil enim refert, priuatùmne an publicum sit uēs-
 tris munus, ad eius tēperaturæ notas habendas.
 Ad eius uero curationē id necessario cognosci de-
 bet. maiore enim diligentia pars, cuius munus
 uniuerso corpori cōmune et necessariū est, quàm
 cuius priuatum corporiq; minime necessariū, cu-
 rari debet: cuiusmodi est stomachus. Simili mo-
 do & quæ origo est alicuius uirtutum corpus di-
 spensantium, ut cerebrum, cor, iecur, aliter cura-
 ri debet quàm quæ uim suam alijs non distri-
 buit. Igitur si iecur, uerbi gratia, & stomachus
 inflammatione tententur, tam acria medicamē-
 ta non ferunt, quàm crus eodem affectu labo-
 rans. Crus enim non solum relaxantia, sed & di-
 gerentia admittit: iecur & stomachus nō item,
 sed quæ perpetuo robur seruent. Priora affe-
 Etum

Etum quidem curant, sed natiuas uires ledunt: quod sine magno incommodo crus & alie id genus partes patiuntur, stomachus & iecur non ferunt. quoniam contractam ex eiusmodi medicamentis noxam cum alijs corporis partibus comunicant. Iecur quidem, quatenus origo est uirtutis, qua uniuersum corpus alitur: stomachus uero, quatenus corpori alimentum concoquit. Eadem ratione aliorum principiorum origines curari debent: nempe cor & cerebrum, quæ ad uitæ indiuidui tutelam cõdita sunt: & testes quos ad speciem conseruandam natura concessit.

PLERVNQVE autem affectionis remedium, partis uires offendit: aliud quidem immodice relaxando robur soluit, proindeq; & partis uirtutem: aliud uero immodice refrigerando insitum calorem extinguit. qui fortasse, ut quibusdam tum medicis, tum Philosophis celeberrimis uisum est, substantia est uirtutum, aut certe primarium ac necessarium ipsarum instrumentum. Iam uero & alienæ quædam qualitates, uires dissipare possunt. Nihil igitur horum curando prætermittendum est: ne forte imprudentes dicamus, morbus quidem curatus est, homo uero perijt: quod accidere plurimis quotidie uidemus, qui irrationalem experientiam colunt, methodicamq; sectam

omnia

omnia ipsius artis bona peruertentem, que rationes quasdam dogmaticas quidē, sed multis erroribus plenas sectatur.

Infitum hunc calorem, non illum uaporosum & aëreum, de quo supra meminimus, sed uiriū substantiam, uel ipsarum primarium instrumentum, hoc est temperamentum quatuor uel elemētorum uel earum qualitatum Galenus uocat. Ex quo uirium robur consistit, ex robore autem actio proba editur. Quoniam autem uariarum partium uaria sunt temperamēta, ideo & uarij sunt natiui in corpore calores. alius enim est solidarum partium, alius humorum, alius aliarum partium, ut fusissime superiori cōmentario docuimus. Vbi igitur in aliqua parte caloris substantia perit, uirium robur solui necesse est. Perit autem ea, quia aut resoluitur, aut extinguitur. Resoluitur autem uel calidis ac digerentibus, uel exiccantibus & tanquam eam depascentibus. Extinguitur uero aut frigore, aut humiditate suffocante. atq; hæ sunt alienæ qualitates quæ uires demoliuntur.

S V B indicatione autem quæ à uiribus partium petitur, sensus hebes acutusq; cōtinetur. Nam quæ insigniter sentiunt, aceria medicamenta non ferunt, quemadmodum ne humores. Si enim acer quidam humor os uentris occupet, in syncope ægri sæpe labuntur: quod si permodice affi

ce afficiatur, anxietate & nausea premuntur: aliquando infestum quidem humorem uomentes, aliquando uerò frustra enitentes. quod in his potissimum affectibus accidit, quibus os uentris uitioso humore imbuatur. Itidemq; cum in oculos eiusmodi humor influit, maximum dolorem inuehit, ulcerosasq; pustulas curatuq; diffiles excitat. Eadem ratione neq; oculi acrium medicamentorum contactum ob sentiendi præstantiam sustinent, quemadmodum nec os uentris. Neq; uerò quod degraueat, si foris imponas, eiusmodi partes patiuntur: minusq; uentre oculus, utpote qui nonnunquam ab iis quæ illinuntur medicamentis grauatur. Partes uerò quæ hebetioris sunt sensus, tum grauiata, tum mordentia medicamenta ferunt. Siue igitur quis cum quatuor commemoratis indicationibus eam, quæ à sentiendi facilitate sumitur, quintam numerare uelit, siue in ea comprehendere quæ à facultate sumitur, nihil ad rectam curationem refert.

Siue quintam à sensus acumine & hebetudine sumptam indicationem enumerare uelis, siue sub quarta contineri, nihil ad rectam curationem refert. Constat enim partem magno sensu præditam, neq; ingentem molem, neq; uehementem

mentem acrimoniam medicamentorum, sine gravissimo dolore, qui non modo augere, sed & novam defluxionem excitare solet, ferre non posse. Eadem ratione nec acres mordacesq; humores. Nam si stomachus hos imbiberit, acri in syncope labuntur, nisi leuiter admodum afficiantur, solam enim tunc anxietatem nauseamq; pariunt, nonnunquam quidem cum uomendi inani appetitu, nonnunquam uero cum humoris reiectione. itaq; acutus sensus uelocem & graue medicamentum respuit, quod obtusus hebesq; admittit, ut libro superiore declaratum est.

H A E igitur indicationes semper memoria tenendæ sunt in omni parte, quocunq; affectu laboret. Nam eius temperatura, formatio, situs, & facultas, particulares nostras operationes immutabunt, seruato communi scope, quem perpetuo ex affectu sumendum esse docuimus. Qui igitur ex nuda solaq; intemperantia nascuntur morbi, contraria qualitate curantur: calida quidem intemperies frigidis, seu primario loco, seu ex accidente ea refrigerent: frigida uerò calidis. Ad eundem modum sicca humidis, humida siccis. De eo autem quod primum aut ex accidente calfacit, fusissime (ut nosti) in opere de simplicium medicamentorum facultate disseruimus, ostendentes nonnunquam

quam id ex accidente calfacere, quod primario loco refrigerat, ut in frigida asper-
sione, qua intro calor repellitur: & quod
calfacit refrigerare, cum calor calida a-
spersione rarefacto corpore discutitur. I-
taq; corpus cum à solis agentibus qualita-
tibus alteratur, sola calfaciendi, & refrige-
randi, humectandi, ac exiccandi facultate
ad naturalem habitum, citra ullam sensile
uacuationem, reducitur. Cum uero solo
materiae, eiusq; temperatae, influxu labo-
rat, sola uacuatione est opus. Sin intempe-
rata materia sit, uacuationem simul & alte-
rationem per contrarias qualitates deside-
rat: uacuationem quidem, haud aliter atq;
affectus, qui rheumatici dicuntur, de quibus
librum unum (ut nosti) conscripsimus: in
quo ab initio statim monstratum est, eius-
modi affectiones fieri, facultate quae cor-
pus uniuersum alit, imbecillitate laboran-
te, cum collecta multitudo in omniu par-
tium infirmissimas diffluit. Quinetiam
fluente quidem sanguine quodamtenus
uitiato in eiusmodi partes in rheumaticis
affectionibus promiscuus oritur affectus,
quod perraro fortassis euenit. Semper e-
nim mihi sanguis sine pituita, aut bili
uel flaua uel atra, tenuis fluere uisus est.
Quod si alia quapiam occasione pars
intume-

intumescat, uidendum est, an inflammatio, an scirrhus, an œdema eiusmodi affectus sit. Inflammationem dicimus omnem calidam ac quasi flammeam affectionem, cuius differentias paulo antè retulimus. Itaque iam tempus est, ut de œdematis pauca tibi tradamus, quo in memoriam reuoces, quæ fufius me explicante didicisti.

Una est curationis omnium morborum communis indicatio: nempe ipsum contrariū. Quod pro partis temperatura, formatione, situ, & facultate mutandum esse ostendimus. Quoniam igitur morborum non una est species, sic nec eorundem remedium unum. Morbi enim alij ex nuda solaq; intemperie uascuntur: alij ex solo materia eiusq; temperata defluxu: alij ex eiusdem, sed intemperata. Qui igitur ex nuda intemperie fiunt, contraria intemperie curantur: ut calidi frigidis, frigidi calidis, humidi siccis, & sicci humidis. Qui uero ex humorum influxu, si quidem temperati sunt, solam uacuationem: si intemperati, cum uacuatione alterationem requirunt per contrarias qualitates, eorum uidelicet humorum, qui iam partem obsident. Qui uero in corpore adhuc sunt, uacuatione, aut purgatione, aut utraq; egent, non aliter atq; in affectibus rheumaticis, qui, ut Galenus docet libro de Curandi ratione per sanguinis missionem, fiunt

toto

toto corpore infirmo, principibus uerò illius par-
 tibus, paulum licet ipsis insit sanguinis, grauari
 solitis, eumq; in carnosas partes protrudentibus:
 & potissimum in glandulas excipiendis recre-
 mentis idoneas tum ob substantiæ suæ laxita-
 tem, tum quòd omnium partium minime robo-
 stas habeant naturales uirtutes. Nam cum qua-
 tuor sint, ut ostensum est, Prima attractrix, Se-
 cunda contentrix, Tertia excretrix, & Quarta
 alteratrix, alias quidem tres maxime imbecil-
 las glandulæ carnesq; obtinent: at unam altera-
 tricem haud ita multo cæteris partibus mino-
 rem. Post glandulas sequitur pulmo fluxioni re-
 cipiendæ promptissimus. Nam & hic tres facul-
 tates infirmas obtinet, & corpus ipsum laxum
 est. Deinde lien. porrò autem cerebrum, ut ille,
 aut etiam plus excipiendæ fluxioni est habile. Cæ-
 terum hoc illis præstat, quòd constructionem ha-
 bet his excernendis quæ accepit, promptissimã:
 nempe ingentes uentriculos, qui pronis meatibus
 euacuantur. Quibus ergo carnosio genere pulmo,
 lien ac cerebrum natura robustiora sunt, in his
 ad glandulas & carnes fluxiones perueniunt: u-
 bi scilicet totus habitus infirmus fuerit, uelut
 in rheumaticis affectibus fieri solet. merito igi-
 tur his curandis scopus est non uacuatio, sed to-
 tius habitus roboratio. Quanquam curationis
 eorum initium à uenæ sectione sumendum sit.
 Quòd si excrementa prauam etiam qualitatem

habeant, simul adhibeatur purgatio, in his maxime corporibus, quibus neutrius plenitudinis proprium symptoma sit: nempe grauitas eius quæ ad vires, & distensio eius quæ ad uasa est. Hæc quidē Galenus. Ex quibus uerbis cōstat in rheumatismis, etiam si parum placet Auicennæ, uacuandum esse, ubi humor nōdum uitium in qualitate contraxit, apparentq; utriuslibet plenitudinis symptomata: nempe uel grauitas in ea quæ est ad vires, uel distensio in ea quæ est ad uasa. ubi uero neutrius plenitudinis adsunt signa, purgatione potius est opus. Si uero unā cum praua humoris qualitate eadem signa appareant, primum quidem sanguinem mittere, deinde purgare oportet, etiam si qui fluit, sanguis parum à natura excesserit.

O E D E M A igitur fungosus & absq; doloris sensu tumor uocatur, quem ex pituitoso humore constare monstrauius, aut uaporofo spiritu, qualis in cadaueribus euenit, & in pedibus sæpe ac cruribus eorum qui aqua intercute, tabe, & alio uitiato corporis habitu laborant. Verum in illis periculosis affectibus eiusmodi œdema symptoma est, nullam propriam præcipuamq; curationem requirens. Sola enim frictio aliàs ex oxyrrhodino, aliàs ex oleo cum sale, aut etiam oxyrrhodino sale habente ipsum sedat, atq; id genus alia mul

lia multa.

Absoluta de calidis tumoribus disputatione ad frigidos transit, primumq; ad œdemata, id est raros ac sine doloris sensu tumores, ex pituita uel flatulento spiritu ortos. Hi nonnunquam alijs morbis superueniunt, ut aqua intercuti, tabi, & alijs corporis uitiatis habitibus. Aliquando ex tenuis pituita influxu: ex crassa enim scirrhi nascuntur, ut mox dicetur. Quod igitur periculosos hos affectus œdema sequitur, multitudinis que hominem premit, est symptoma, ut inquit Galenus, nullam seorsum propriam curationem requirens: quando curari, nisi affectu ex quo nascitur profligato, non potest. Sed tamen aliquid de eo remittendum est, si quidem uires demoliaztur, aut primarium affectum augeat, aut curationem impediat. In hydrope, gratia exempli, si tantus crurum tumor adsit, ut & distentione dolorem excitet, & progressionem impediat (que ad morbi curationem commodissima est) remittendus erit, ut & dolor mitigetur, & expeditior fiat progressio. Tumorem autem remittit frictio, ut que meatus recludat, excrementa fluxu reddat, & si cum oleo administretur, humectet, laxet, emolliat, queq; in meatibus continetur, euaporet. Que quidem frictio quia plus sepe attrahit quam uacuat, presertim ubi corpus impurum est, ut in antè dictis affectibus, id eo cum astringente oleo sit, nempe rosaceo, cui etiam

tiam admiscetur nunc acetum, ubi timetur fluxio: nunc sal, ubi magis exiccare ac digerere quam restringere oportet: ubi uero simpliciter uacua-re uolumus, cum oleo & sale fricamus.

A T si ex pituitofo humore partem obfidente œdema factum fit, spongia aqua, quæ aceti aliquid acceperit, madefacta, aliquando affectum mitigat: qui si non quiescat, paulo plus aceti miscebis, ita attemperans, ut bibi possit. Hoc autem aquosius initio adhibendum est, potissimum mollibus corporibus: ualētius uero robustis, ac cutem duram habentibus, & quæ primo spongiæ impositu minime iuuentur. Esto autem spongia noua: cuius si copia non ad sit, curiose abluatur aphronitro, nitro, & lixiuia stillatitia, quam *noviçv çantlù* uocāt. Non cedente autem his remedijs œdema te, aluminis momentum adijciendum est, ac spongia omnino noua imponenda. Si uero aliquos ex artubus œdema occupet, spongiam deligabimus, ab inferiore parte incipientes, ac superiori finientes, iniectionem, compressionē, & arctationem, & omnem distributionem, ut in fracturis, facientes. Curationis autem scopus in hisce affectibus mistus est: alter quidem, ut horum substantiæ aliquid digeratur: alter, ut cogatur, stringaturq;. Si igitur iam dictis
reme

remedijs morbus non sedetur, tunc uehementiora mistam temperaturam habentia ex genere suprà relatarum facultatum adhibenda sunt. Ego uero in inueterato œdemate illitæ oleo parti spongiam ex lixiuio admoui: eaq; arctius deligata malum uidi percuratum, non amplius scilicet hac curandi ratione, mistam facultatem quasi scopum habente, sed ad digerendam disseccandamq; materiam declinante: quod in omnibus ferè diuturnis affectibus probari non ignoramus. Postquam uero abunde ad te quidem de œdematis scripsimus, de scirrhosis tumoribus deinceps differendum est.

Quoniam aliorum tumorum more œdema fit ex humorum in aliquam partem fluxione, duplex eius curandi scopuserit: alter, ut horum substantia digeratur: alter, ut fluxio restringatur. atq; prout alter alterũ superat, sic remedia sunt miscēda, alterum cum altero liberalius aut parcius. Vbi igitur plus erit restringendum quàm uacuandum, augenda restringentium uis erit. Vbi uero plus uacuandũ, degerentium ac exiccantium materia præpollere in mistione oportet. maiorem porro restringentium uim miscēdam esse ostendit maior fluxio, & parcior in affecta parte materia. Contrà, exiccantium ac digerentium uberiores modum adhibendum, ubi ube-

rior materia locum obsidet, & fluxio minor est. Itaq; posca ex usu est. Restrigit enim potenter, nec inualide exiccat. atq; hæc quò copiosorem aceti portionem acceperit, eò ualentius: quò uero parciolem, imbecillius astringit. Sed aquosior initio adhiberi debet (nam à leuioribus semper inchoandum est) & in corporibus mollioribus: ualentior autem & quæ plus accepit aceti, robustioribus & cutem duram habentibus, & ubi aquosior non profuerit. Vbi uero plus digerendum est quàm stringendum, lixiuia commodissime admonetur, ut cui maior uis insit exiccandi ac detergendi quàm restringendi. Ad hunc autem modum eiusmodi remedia adhibentur. Spongia noua & quæ nullam alienam qualitatem habeat, aut si noua nõ sit, abluta ac repurgata uel nitro, uel aphronitro, uel lixiuia, madefieri antè dictis remedijs debet, hisq; uel simplicibus, uel admixto alumine, aut sale, aut alio medicamento, ut Glaucio, prout affectus efflagitare uidebitur, imponi loco affecto. Commodissima enim huic rei spongia est uel noua, uel ut diximus repurgata, tum quòd medicamentum copiosum excipiat, diuq; seruet, tum quòd sua substantia affectam partem exiccet. Quæ si in promptu non est, in eius uicem ellychnio utendum erit. Si autem brachium, uel crus sit, quod afficitur, deliganda spongia erit non aliter atq; in fracturis: hoc est, ab inferiori parte incipiendo, ac superiori finiendo.

Sis

Sit autem arctatio mediocris, cuius primæ quidam fasciæ spiræq; magis arctandæ: quæ uero deinceps sunt, remittendæ: sed non adeo, ut minus laxa sit deligationis pars, quæ humorum decursum impedire debet.

EXQUISITVS igitur scirrhus, tumor est præter naturam sensu carēs ac durus. Non exquisitus autem, non sine sensu quidem omnino est, sed ægre tamen admodum sentit. Qui igitur sine sensu est, curationem non admittit. Qui uero hebetis sensus est, ut insanabilis non est, sic nec curatu facilis. Fit autem scirrhus ex glutinoso & crasso humore scirrhosis partibus ita infartus, ut facile solui non possit: qui aliquando statim ab initio paulatim concreuit ac augetur. Sepe uero à medicis uehementer erysipelata, ac inflammationes astringentibus & refrigerantibus conflatur. Si quis igitur medicamenta uehementer digerentia partibus scirrhosis admouerit, & scirrhū manifeste minuerit, hic breui se perfanaturum eum falso sperabit: ignorans quòd hæc curandi ratio affectū relinquit incurabilem. resoluta enim ex ipso subtiliori humiditate, quod reliquum est, exiccatum, lapidosum efficitur. Non sunt igitur scirrhosæ partes medicamento uehementer exiccante curandæ, sed tepidum

pidum calorem habente: humorem uero neq; multum, neq; omnino paucū. Quod enim supra modum humidum est, nihil prorsus digerit: quod uero minimum, plusquam par est exiccat. Oportet igitur corpus scirrho obsessum à medicamento profuturo, similiter atq; hæc quæ in sole liquantur, affici. Vocantur autem huiusmodi medicamenta emollientia. De quibus copiosius in quinto de Simplicibus medicamentis proditum est. Exēpla quoque eorum tradita sunt: simplicia quidem, medullæ omnes ac adipēs. Ex medullis uero primas tenet ceruina: deinde uitulina. Ex adipibus, uolucrum quidē anserinus, terrestrium uero leoninus. Gallinaceum autem anserinus, pardalium uero ac urfinum leoninus antecedit: post quos est taurinus. His autem crassior est ac siccior caprinus: atq; hoc magis, hircinus. Quod autem eiusmodi affectus uehementer siccantibus non egeant, dictum est antè. De differentia autem quæ ex eorum tenuitate ac crassitudine sumitur, docuimus quidem, sed non perspicue. Idcirco in memoriam tibi reuocanda sunt, quæ inter nos commētabamur, dum Cercilij puerum curabam: cui ex erysipelate uehementer astricto & refrigerato tumor scirrhosus in

toto

toto femore relictus erat: cui curandæ tenuium partium medicamenta adhibenda esse existimabamus. proinde pueri femur oleo fouebam in profundo labro sedentis largum oleum sabinum continente: quod non ignorarem, maiore id partium tenuitate quam cetera præpollere. Balneo uerò, nisi pluribus interiectis diebus, curandi totius corporis causa, prohibebam. Post uero eiusmodi fotum medicamenta ex commemoratis medullis & adipibus affecto loco imponebam, admistis nonnūquam bdellio scythico, mastiche ægyptia, & ammoniaco thymiamate pingui nō uetere, necnon & galbano, quibus præmunitum totum femur pinguisimo ammoniaco, aceto acerrimo resolutum circumleui, deinde interposito rursum spatium panacis liquorem pinguisimum aceto acerrimo dissolutum adieci, eumq; recentem, alioqui pinguis non perduraret: quemadmodum neq; bdellium, neq; ammoniacum, neq; galbanum. Puerum uero alteri cruri innixum saltare iussi, quò plus in id alimenti ferretur. Postea uerò redacto iam ad æqualitatem scirrhuso tumore, ueritus ne reliquie superessent, contrariam curationem iniui, femur aliquo ex resinosis medicamentis illinens. Perspicue enim uideba

debatur scirrhusa moles insigniter quidē concidisse medicamentorum quæ ex aceto constant, litu: relaxantium uero, mollescere, sed non decrescere. Verum alternatus eorum usus moderatus puerum curauit. Nam si altero tantum genere medicamentorum scirrhum curare tentasses, hunc nequaquam sanasses.

Scirrhus tumor est durus & sine ullo dolore, sed non sine sensu, nisi exquisitus omnino sit. Fit autem interdum incommoda inflammationis & erysipelatis curatione, ad motis medicamentis uehementer uel refrigerantibus, ac stringentibus, uel immodice tenuem digerentibus humiditatem. Interdum uero sponte & sine externa occasione, scilicet humorum crassorum uel glutinosorum uel utrorumq; influxu in aliquam partem. Si quis igitur scirrho curando medicamēta quæ uehementer trahant ac digerant, admouerit, primis quidem diebus egregie curatio processisse uidebitur: sed quod relinquetur, in lapidosam duritiem concrescet, scilicet resoluta ac digesto toto eo quod tenuium sit partium, more lapidum qui in renibus & uesica generantur. quod ubi concreuerit, nullam curationem admittet: neq; enim solui potest: quemadmodum nec lapides, si absorpta humiditas est, scilicet eorum meatibus ob angustiam humorem non admittentibus. Oportet igitur corpus scirrho obsessum à
medica

medicamento quod iuuare debeat, simile quidam
 piam his quæ in sole liquantur, pati: quemadmo-
 dum enim solaris calor, ubi in meatus rei liqua-
 bilis subierit: quod latebat, humidum soluit: sic
 emollientis medicamenti in scirrhosam materiã
 ingressus eam emollit. Sed nec quæ molliunt,
 continuo affectum curant. opus enim est & di-
 gerentibus, non quidem uehementer, sed quæ mol-
 liendo commode id præstent. Cuiusmodi sunt
 medullæ omnes, in quibus principem locum obti-
 nent ceruina & uitulina: quemadmodum &
 adipēs, alijs alijs magis, pro uarijs animalium tẽ-
 peramentis. Summa igitur curandorum scirrho-
 rum hæc est, ut uacuetur quod præter naturam
 est. Vacuatur autem, quod pertinaciter meatibus
 inhaeret, digerentibus, non quidem uehemen-
 ter, ut diximus, ac emollientibus, hoc est modice
 calfacientibus & exiccantibus. Qui autem ob
 calorem uehementer digerentem in tophaceam
 duritiem concreuerunt, immedicabiles sunt: si
 tamen aliquo modo iuuari possint, humectandi
 ratione curari debent.

TENDONES nerò (sic enim neruo-
 sas musculorum propagines uoco) ex cõ-
 memorato medicamentorum usu euiden-
 tissime iuuari uidemus, si, quæ pyrite lapi-
 de initur, curandi ratione probè utamur:
 hunc autem oportet igni candentem acer-
 rimo aceto inspergere, deinde affectam
 parti

particulam super hunc dimouere, ut à uapore sursum exhalante scirrhus soluatur. Multæ enim partes iam planè repãdæ curuataeque, hac curandi uia quæ sic uersando fit, integrè sanatæ sunt, ita ut incantamentis similis res esse crederetur. scirrhusam autem partem remedijs antè dictis emollitam præmunire oportet. Quinetiam in hac quæ pyrite fit, curatione largo oleo sabino perquam calido subinde fouēdus affectus est, aut aliquo alio ex subtilium genere. Nec uerò minus proderit anethi potissimum uiridis ac recentis comam oleo incoquere. Quòd si pyrites in promptu non sit, molari est utendum, sic enim lapidem, ex quo molas parant, quibus frumentum molimus, uocant.

Ostensum prius est, omnium tumorum unam esse communem indicationem: nempe uacuationem, & omnium scirrhorum, qui quidem callum nondum contraxerunt, eam quæ commode digerendo emollientibus fit. Monstratum præterea est partium constitutiones curationem uariare. Igitur in tendonum scirrhis, quæ partis duræ ac densæ sunt, cum emolliētibus miscēda sunt quæ dissecant. cuiusmodi est acetum, quo & ad alias partes utimur: ubi scilicet affectus inueteratus est, & pars affecta iam remollientibus est preparata. Incidit enim acetum, ac resoluit crassos hu

fos humores. Vtilis igitur eius usus est, si modicè
 opportuneq; adhibeatur, non sepe, nec longo tē-
 pore, nec inter morbi initia, sed interposito re-
 mollientium usu. alioqui tenues partes uolenter
 absumeret, ut Galenus ait, & reliquias humoris
 in lapidosam duritiem cogeret. Ad hunc autem
 modum ministratur lapis pyrites, uel molaris, i-
 gni candens acerrimo aceto perfunditur, super
 uaporem calidum quem sursum emittit, scir-
 rhosa pars collocatur, subindeq; uersatur, ut to-
 ta uaporem melius excipere queat. Postea medi-
 camentum emolliens, ut docet Galenus, imponi-
 tur. quotidie uero oleo aliquo quod tenuium par-
 tium sit, affectus perfunditur, in quo althææ ra-
 dix, aut cucumeris syluestris, aut anetum uiri-
 de & recens, aut id genus aliud incoctum sit.
 Multas enim partes iam magnitudine scirrhi in-
 curuatas ac in orbem contractas hac curadi ra-
 tione, quæ uersando partē in ipso uapore fit, per-
 sanatas fuisse scribit Galenus, ita ut diuina po-
 tius quam humana res esse crederetur. In alio
 exemplari legitur. *περονατα εν τλην δαι δαψιλως,*
 in Aldino *εν δαιω δαψιλως δεγουω;* prior lectio ma-
 gis mihi applaudit.

LIENEM autem scirrhosum non so-
 lum foris adhibitis uehementibus medi-
 camentis curare oportet, sed & ualidissi-
 mis potionibus. Nam & has citra molestiā
 perfert. Ex hoc autem genere optima sunt
 radices

radicis capparidis cortex, & scolopendrij & myricæ tum radices, tum ramuli. Hæc autem omnia in aceto & mulso aceto incoquenda sunt.

Lien scirrhus obseſus uehementia admittit medicamenta, siue foris, siue introrsum adhibeatur, etiã si rara sit substantia, & munus habeat corpori necessarium, nempe excipiendi atræ bilis recrementum. Quoniam autem minime nervosa ea pars est, proindeq; sensus hebetis, & in alto condita, fortissima fert medicamenta, sed alternatim, ut de aliarum partium scirrhis diximus, imposita. Itaq; utiliter bibitur uel acetum, uel posca, uel acetum mulsum: in quibus incocta sint radicis capparidis cortex, scolopendrij & myricæ tum radices, tum germina. Foris uero imponuntur remolliëntia, quale cataplasma est, quod quia ex althæa constat, dialthæas dicitur: agrestis maluæ folia cum adipe anserino uel suillo, aut alio remolliente. Incidentia uero ac digerentia, ut ammoniacum, cui tantum aceti admistum sit, ut luti crassitudinem accipiat: & flos salis, ut qui & extenuet & digerat abunde.

S A E P E uerò lien tangenti reniti uideatur, tametsi scirrhus non sit, sed potius flatulentus. In quo affectu ubi absinthio prius locum perfuderis, imponendum est emplastrum miste facultatis: quale est, quod ex sulphure & alumine constat. Plurima
profe

perfecto id genus remedia in medicamentorum libris scripta sunt. Non simpliciter autem mystorum medicaminum uiribus animum intendere oportet, sed & quantum misceatur. Cum enim flatu lien aut potius œdemate intumuit, etiam si aluminis multum inieceris, nihil offenderis. At si scirrhus occupetur, digerendi facultas præpollere debet. astringendi uero exigua portio admisceri. Cum uerò ex simplicibus sponteque nascentibus medicamentis salis flos hac ui sit præditus, scirrhosum lienem sanat foris in marsupio impositus.

Lienem nunc scirrhus, nunc flatus (opportunos enim his iniurijs est) occupat. hic facile, ille ægrè discutitur. Rursus hic magis, ille minus digerentibus eget. Quocirca flatuosus lien absinthio prius persundi, deinde ipsi emplastrum imponi, quod mistæ sit facultatis, debet. quale est quod ex sulphure & plurimo alumine constat.

I E C O R I S uerò scirrhum, recentem sæpe curauimus: inueteratum uerò neque ipse sanare potui, neque alium qui posset, noui. Omnes enim ita affectos omnino sequitur aqua intercus. Plurimi autem longiore temporis spatio intereunt. Nonnullos uero breui perire uidi, quibus alius
multa

multa deijciebat. Palàm igitur est his stipa-
 ta esse uasorum ora, per quę cibus ex finis
 iecoris partibus in conuexas transmitti-
 tur. Quòd si qui ex his curati sunt, nō alia
 ratione quàm quę in musculo sarū partiū
 scirrhis monstrata est, sanitatem sunt ade-
 pti. Non enim hoc uiscus uehementia me-
 dicamenta, uti lien, sustinet. Remollien-
 tium igitur mistura quę inflammationis
 ratione uisceri admouentur medicamen-
 ta augenda sunt. Erant autem illa ex absin-
 thij coma, & expressio ex unguentaria glan-
 de oleo, mirobalanupiesma uocatur, & u-
 traq; nardo, indica, & celtica: præterea cro-
 co, & cœnanthe, mastiche chia, & unguen-
 tis ex nardi spica temperatis, item masti-
 chino, melino, & cœnanthino. his igitur
 si ammoniacum thymiana, & bdellium,
 & cōmemoratae medullæ ac adipēs, quęq;
 incidere idonea sunt, adijciantur, iecoris
 scirrhū sanant, commoda uictus ratione
 obseruata, unà cum medicamentorum po-
 tione, quę obstructionem delent, & suc-
 cū qui in uiscere retinetur, detergūt. Hęc
 autem omnia uim habent comminuendi
 etiam renum calculi: quorum materiam
 multi medici tractarunt. His autem quod-
 piam admiscendum est ex illis, quę uri-
 nam mouere possunt: quorum materia
 pluri

plurima tum à multis alijs, tum à nobis in opere de medicamentis scripta est. Quocirca quæ nunc dicta sunt, tibi sufficiant.

Iecur manus habet toti corpori publicum, & uirtutis naturalis est principium. Igitur eius habenda maxima ratio est, ne robur amittat. Vehementia enim medicamenta, uti lien, ferre non potest. Quocirca si scirrhus laboret, non facilem curationem admittit, nisi recens sit. Nam inueteratus omnino non curatur, quia tam uehemens medicamentum quam affectus efflagitat, iecur ferre non potest, ut cuius uehementia partis robur uniuerso corpori maximè necessarium soluat. Hoc uitium aqua intercus sequitur. tãdem processu temporis mors. Natiuum enim iecoris calorem, proindeq; eius uirtutem demolitur (ostensum enim est hunc uirium esse substantiam.) Itaq; pro sanguine quo ali debet corpus, generatur aquosa humiditas: unde aqua intercus nascitur. Aliquando uero, cum scirrhus uias per quas ex simis iecoris in conuexas partes defertur, obstruit, mors hydropem anteuertit, scilicet corpore alimentum non recipiente, & alio immodicè fluente. Qui igitur curationem admittit, non alia ratione sanitatem consequitur, quam quæ scirrhus laborantibus musculis adhiberi solet. quam Galenus decimoquarto Methodi medendi ad hunc modum docet: Ad musculos uero alium sanè non uidi, qui ammoniaco thymiama-

y te cum

te cum aceto uteretur. Ego uero saepe usus sum, utiq; mollientium usui interponens. atqui sub illis nulla cernitur euidentis utilitas. Sed posteaquam per ea mollitus scirrhusus tumor est, maximum certe usum ammoniacum aceto liquatum confert. sufficit autem uno alteroue die usos ad remollientia reuerti, ac rursus his pluribus diebus usos, denuo ad medicamen quod ex aceto fit redire: siue id ammoniacum, siue quid aliud habeat eorum emollientium quae paulo supra sunt comprehensa. Haec quidem scirrhii musculorum curandi ratio, quam Galenus iccoris scirrhis conuenire docet: quod uerum est indicatione à morbo petita. remollientia enim ac digerentia requirit. Pars uero quoniam & uirtutis principium est, & munus toti corpori habet commune, maxime sui tutelam indicat: proinde cum antè dietis modicamentis misceri debent, aut eorum usui interponi, quae modicè stringendo robur partium seruent. qualia sunt absinthium, ananthe, & alia hic à Galeno commemorata.

AD aliud enim tumoris genus iam transire tempus est: cui gignendo flatulentus spiritus materiam suggerit. Dicitur autem non solum flatulentus, sed & flatu, eiusmodi spiritus crassus ac uaporosus, neq; aethereus substantia, neque tenuis: eius uero naturam intelliges, si qualis in austrina, qualisq; in aquilonia con-

stitutione fit ambiens aër, in memoriam reuocaris. Siquidem austrino flatulentus, aquilonio uero naturalis in nobis spiritus est similis. eiusmodi autem spiritus difflationem, corporis etiam densitas impedit. Quocirca eius affectus curatio unum ac communem utriq; scopum habebit: nempe densi corporis rarefactioni, & crassi spiritus extenuationi. Nam si medicamentis tenuitate partium pollentibus utrunq; sufficienter calfeceris, densum quidem rarefacies, crassum uero extenuabis. Affectorum autem locorum natura ad idoneam remediorum materiam indicandam conferet, eiusq; adhibendæ maiorem minoremue modum. Nã id genus spiritus crassus ac uaporosus nonnunquam quidem sub membranis quæ integunt ossa, collectus continetur, nonnunquam sub peritonæo, aliquãdo uero in intestinis & uentre: interdum & sub mēbranis musculos circundantibus: quẽadmodũ & sub mēbranosis tendonibus. Nõnunquam autem & in spatijs quæ cogitatione percipiuntur tum musculorum, tum aliarum corporis partium: quarum naturam ex anatomicis administrationibus didicisti. Ad hunc quidem modum & musculus ipse spiritu impletur. In uentre quoq;

y z aut

aut intestinis flatulentus spiritus concluditur. qui si uehementer frigidus sit, maximum excitat dolorem. Hæc autem omnia curationem quidem, ut diximus, habent communem ex tenuium partium materia: quæq; si doloris particeps sit affectus, eam habeat naturam, ut dolorem mitigare possit. Pro differentia uerò affectorum locorum, tum curationis materia mutatur, tum facultas intenditur ac remittitur. Cum igitur eiusmodi flatus dolorem in inferiore uentre pepererit, oleo tenui unà cum medicamentis quæ in eo cocta fuerint, infuso statim eum sedabis. Incocta autem in oleo medicamēta cum partium tenuitate calfaciunt, quale est cuminum quod apud nos nascitur, & eo amplius quod æthiopicum dicitur, & apij petroselinique semen, fœniculi, finonis, anisi libyistici, seselis, dauci, & spondylii. Quod si dolentium partium affectum frigidum esse conieceris, in eo rutam, fœniculum, & lauri baccas incoques, admiscebisq; bitumen, atq; ipsum oleum laurinum, quæq; simili calfaciendi facultate sunt prædita. & si inflammationem cum doloribus iunctam esse suspiceris, omnia acria, & uehementer calida demes. Ad ea uerò, quæ cū his facultatibus mediocribus relaxare possunt,

sunt,

sunt, transibis. Itaque in oleo incoquendum anethum est, non ruta, miscendusq; adeps anserinus, aut gallinaceus. Sed hæc quidem in magnis doloribus. Mediocres uerò foris adhibito fotu iuuantur, maximeq; ex milio, ut cuius lenitas nullam omnino partibus dolentibus molestiam adferat. Aut si eius copia non sit, excalfacto sale, aut lino crudo, aut alio quouis modo. Atq; magna cucurbita cum larga flamma sine cutis scarificatione præsens dolori sæpe remedium attulit. Hac autem cingendus est umbilicus. Quòd si post hæc dolor perseueret, medicamentis ex opio, quale est Philonis Tharsensis omnibus medicis cognitum, uti non formidabis, etiam si necessario noxam aliquam afflictis partibus ex his accessuram non ignores. Sed certe ei quod magis urget, obfistendo hominem doloris uehementia animo delinquentem cum parua noxa seruare satius erit. Nam sequentibus deinceps diebus offensionem medicamento contractam emendare poteris. Eiusmodi autem medicamenta quia dolores mitigant, Anodyna uocantur: hos enim sedant. At non affectum integre curant, sed sentiendi facultatem consopiant. Utendum autem est philonio & omnibus ex opio

y 3 confe

confectis medicamentis, non recentibus, sed annotinis, aut minimum, semestribus. Maximè igitur ac celerrimè gracilium in testinorum dolores epotis medicamentis sedantur, quemadmodum iisdem in sedem immisis crassorum affectus protinus iuuantur. Cæterum non exiguam uirtutis portionẽ epota medicamenta infernis affectis partibus, & in sedem indita supernis dispensant. Quinetiam in carnosas partes spiritus flatulentus colligitur: aliquãdo omnino sine dolore, & diutius durat, præcipue iuxta articulos, ubi muscoli ipsi tum neruosiore, tum compactiores sunt: in medio uero carnosiores ac rariore. Tales autem affectus, ut nosti, medicamentis expice, resina terebinthina, & adipe leonino, & seuo taurino curauit. Prodest autem & ipsis medicamentum quod ex strigmento & calce paratur, & quod ex sycomoro constat: atq; ut semel dicam, insigniter tenuia, quibus remollientia sint permitta.

Inflationes fiant ex spiritu flatulento in parte aliqua aceruato: ut sub cute in mēbranis quæ ossa, & musculos contegunt: in musculis uiscerum, in uentre & intestinis, in peritoneo & alijs corporis spatijs, tam quæ sensu, quàm sola cogitatione percipi possunt. Generatur autem eiusmo

iusmodi flatus, ex materia humida, & calore, mi-
 nore quidem quam qui eam materiã sensili trãf-
 piratione digerere possit. eiusmodi enim calor, su-
 scitare quidem uaporem ex humida materia po-
 test, sed non, ut dixi, digerere. Nec uerò frigiditas
 nec caliditas superuacanea flatum gignit: quòd
 illa materiam humidam cogit, hæc uerò discu-
 tit. Temperatus uerò & propotione humori re-
 spondens calor tantum uaporis suscitatur, quãtum
 digerit: ideo flatum non procreat. Quòd si cum
 caloris imbecillitate, adsit meatuum per quos
 flatus euaporetur, densitas, inflatio maior erit:
 cum alioqui ipsa per se cum mediocritate, tum
 caloris tum uaporis partem inflare possit. quem
 admodum contrã, si calor languidus uaporis co-
 piam exuscitet, & caro cutisq; admodum rara
 sit, nulla aut exigua fiet inflatio. Hinc fit ut hye-
 me frequentius, æstate minus corpus infletur.
 Cum igitur hæc tria, materia humida, caloris
 imbecillitas, & meatuum densitas inflationem
 generent, curationis scopus erit, caloris substan-
 tiam roborare, uaporem extenuare, & meatus
 recludere. Posteriora sunt medicamētis extenuã-
 tibus & calfacientibus, magis minusue pro par-
 tium densitate & raritate, uaporum crassitu-
 dine & tenuitate. Raræ enim partes & uapor
 non admodum crassus, minus: dense uerò &
 uapor admodum crassus, magis extenuantibus,
 & calidis egent. Caloris autem substantia si
 perijt,

perijt, instauranda est: si alterata est, ad mediocritatem reducenda, ut prius ostensum est. Quòd si unà dolor cruciet, ad anodyna transeundum est. Affecto igitur uentri prodest fofus ex milio, aut sale, aut crudo lini semine, si quidem dolor mediocris sit, aut iuncta cum dolore inflammatio: Sin uehemens, utendum est oleo tenui, in quo cuminum incoctum sit, apij & petroselini semē, & id genus alia, quæ Galenus fuse docet, quibus si non sedetur dolor, cucurbita magna cum larga flamma, sine scarificatu affigenda uentri est, ita ut umbilicum complectatur. Quòd si nec hæc profuerint, medicamenta ex opio adhibenda sunt: quæ quia dolorem mitigant, anodyna dicuntur. Dolor autem trifariam sedatur: nempe aut calfaciētibus, extenuātibus, rarefaciētibus, uaporem exitum non habentem discutientibus: atq; hæc acopa, uereq; anodyna dicuntur: Aut dolentem partem consopientibus, quæ narcotica uocant: aut quæ sua mistura humorum acrimosiam temperant: dicuntur autem hæc ἐπιμωγῶσιν. omnia uero homonymè anodyna dici possunt. Quòd si artus inflati sunt, aut musculi sub cute, aut membranæ ossa conuestientes, citra quidem dolorem liquor aliquis tenuissimarum partium, quale lixiuium est spongia noua exceptum, imponi debet. Cum dolore uerò, ungenta pars oleo, quod relaxandi ac remittendi uim habeat. Quoniam autem eiusmodi affectus sunt,

ut Gale

ut Galenus ait, contusis musculis uel membranis, quibus ossa circundantur, musculis quidem, quod sepe ex contusione doleant, medicamentum quod mitiget, imponendum est: qualis sapa est cum oleo & uino & pauco aceto: in principio autem succida lana excepta, calida imponi debent. hæc enim non solum leniunt, sed concoquunt, digerunt, ac restringunt: quæ contusus musculus desiderat. In affectus autem declinatione misceri acetum non debet, sed lixiuum ad materiae extenuationem & digestionem, meatuumque reclusionem: membranis uero ossa cingentibus spongia lixiuo imbuta imponenda est. Vehementiora enim medicamenta quam musculus admittit, propter distantiam longiorem & densitatem maiorem.

QUONIAM de his abunde diximus, tempus est ut de abscessibus disputemus. Sic autem has uocant affectiones in quibus à seipsis, quæ prius iungebantur, partes abscedunt. Spatium igitur in medio uacuum fieri necesse est, quod materiam aliquam aut flatuosam aut humidam aut ex utraq; mistam continebit. Mutantur autem in abscessum & inflammationes quedam, & erysipelatosi phlegmonosique tumores non pauci. Præter hæc autem & abscessus ex quorundam humorum aut spirituum uaporosorum abundantia fiunt, siue

y s

in affe

in affectarum partium medio gignantur, siue aliunde eorū modo quæ ἀποσπύματα dicuntur. Sic enim eas affectiones uocāt, cum humoris loco, quem prius infestabant, relicto, in alterum confluunt. Quocunq; autem modo fiat abscessus, id spatiū quod abscedentes partes interiacet, humoribus illum afficiētibus impletur. Qui si diutius aliquando maneant, in uarias formas mutantur. Etenim lapidibus, arenis, testis, lignis, carbonibus, luto, strigmento, amurcæ, fæci, multisq; id genus alijs similia sæpe in abscessibus contenta deprehenduntur. Qui igitur sub cute summa consistunt, facillime dignoscuntur, nec ægrè curantur. Nam tactus proprietate pròptè innotescunt. Curantur uerò medicamentis foris impositis: non, quemadmodum qui in imo corpore maximeq; in uisceribus consistunt, ea quæ potantur, desiderantes. Quod igitur ad dignotiones attinet, prementibus digitis abscessus suppurantes, more obseffarum inflammatione partium, non renituntur. Itaq; manifestum sui indicium præbent. Habitus autem proprietas, alia quidem in tenuibus, alia uero in crassis humoribus est, quemadmodum in glutinoso & mucoso humore. Sæpe uero quæ abscessit pars

spiritu

spiritu distenta nobis obiicitur, qua diuisa, sanguinis grumus inuenitur. Itaq; quisquis bis aut ter eiusmodi affectum uiderit, si diligēs sit ac memoria ualeat, angustus in hisce tumoribus contineatur, dignoscere poterit reuocando in memoriā distensionis & habitudinis proprietatem. At forte præstat non proprietatem, sed quantitatem distensionis & habitudinis dicere. Curantur autem quæ per summa sunt, inflammationes, dum in abscessum uertuntur, initio quidem abscessionis dolorem sedando ac relaxando: ea uerò iam procedente transire ad maturandi & suppurandi (sic enim propriè appellant) rationem oportet: de qua alijsque id genus in quinto de Simplicium medicamentorum uirtutibus libro differuimus. aqua igitur liberalius fouenda, ac calente oleo perfundenda est pars inflammata, imponendumq; cataplasma ex triticea farina, in aqua & oleo temperatè cocta: celerius enim ad suppurationem ducit, quàm quod ex pane cataplasma conficitur. Illud enim maxime digerit, nimirum quod salem & fermentum recipiat, exacteq; sit coctum. Nihil uerò horum obtinet, quod ex triticea farina fit. Et cum initio suppurationis, inflammationis

cura

curationem moliris, si speres eam prohibere posse, panem cum oleo & aqua permistum plurimum incoques: aquæ autem quàm olei, maior sit portio. Farina autem hordeacea eodem modo parata suppurationem magis impedit. In hac autem curatione concocta fit in aqua, qua locus fouetur, althææ radix. Si uero cutis partis inflammatae uehementer distendatur, hanc frequentibus incisuris per summa scarificare oportebit, postea hordeaceam farinã modo declarato coctam imponere. Tentui autem sæpe in superficie leues omnino incisuras facere: alias uerò his contrarias altas, magnasq;: & alias tertias, inter has longitudine & altitudine medias. Quæ igitur in summa cute fiebant, exiguam opem ferebant, Altæ uerò ac longæ plurimum sanguinis fundebant, adeo ut animi ferè deliquium adferrent: atq; hæ rursus propriam curationem, uti uulnera, desiderabant. Inter medias autem à dictis incommodis semper liberarum esse depræhendi: quocirca his potius, quàm alijs, utendum esse duxi. In quibus uerò tumor ægrè ad suppurationem ducitur, egréq; discutitur, infartos humores crassiores esse ac tenaciores credendum est. Eiusmodi autem affectus soli altis scarificationibus rectè curari possunt

rari possunt: quibus & cataplasma quod ex decoctis caricis constat, conuenit. Non autem ipsæ caricæ, sed aqua in qua coquendo contabuerint, sumenda est. Dulces autem ac pingues sint, ut earum humor meli sit similis. quòd si plurimum has concoxeris, tenuis mellis crassitudinem decoctum repræsentabit. Huic igitur aquæ miscenda est interdum hordeacea farina, interdum uero panis cibarius, quem syncomistum uocant: sic enim dicitur medius inter exquisitè purum, & quem pityritem, id est furfuraceum appellant: syncomistum nonnulli autopyrum dicunt, quoniam in puro quidem farinam non qualis natura est, sed repurgatam furfure in panificium assumunt. Contrà in furfuraceo purissima farina eximitur. Cibarius autem panis, qualem triticum natura farinam habet, talem seruat. Oportet autem triticum ex quo farina sumitur, ex ijs esse, quæ generosa dicuntur. Quoddam enim plurimum in se furfuris obtinet, idq; ignobile dicitur: aliud uero similaginis, quod, ut dixi, generosum uocant. Triticum igitur, ex quo utilis ad cataplasma farina sumenda est, furfuraceum nõ sit, sed, ut diximus, similaginosum. Quòd si ex ignobili tritico farina desumatur, nonnihil furfuris detrah

detrahendum erit. Atq; ita panis medius
 conficietur: cuius pars media ac tenera ad
 cataplasma miscetur, quando, ut dixi, fa-
 cultate medium inter hordeaceam & tri-
 ticeã farinam cataplasma temperare in a-
 nimo fuerit. Nam triticea farina pus ma-
 xime mouet, ac concoctionem iuuat: hor-
 deacea maximè digerit. Commemora-
 tus uerò panis mediam sortitur farinam,
 quemadmodum eius farina inter ante-
 dictas farinas triticeas est media. ad hoc
 igitur respiciens, caricarum decocto mi-
 sceas, quod commodius tibi uidebitur, si-
 ue ex farinis, siue ex panibus. Quòd si tu-
 mor discutiatur quidem, sed minus quàm
 par sit, cum caricis incoquendum hyssopum
 est, aut origanum. Quando autem ua-
 lentius tumorem exiccare uoles, decocto
 sal adijciendus est: deinde hordeacea fa-
 rina inspergenda: ex qua ubi quod furfu-
 raceum est, totum excufferis, diutius co-
 ctum cataplasma impones. At in tumori-
 bus, qui facile non digeruntur, timendum
 est, ne reliquiæ in scirrhum mutantur.
 Quocirca diligenter animaduertendum
 est, quoties soluitur cataplasma, in quod
 omnis qui curatur tumor, transeat (cu-
 randi enim ratio, quæ uehementer exic-
 cantibus obitur, scirrhosum affectum re-
 linq

linquit) id autem in quaq; solutione de-
præhendes, si affectam partem tractan-
do, præsentem eius statum cum præceden-
te comparaueris. Si igitur aliquando hanc
coniecturam habueris, in aqua cucumeris
agrestis radicem aut brionæ aut asari in-
coques. Sæpe quidem has solas, nonnun-
quam uerò & adiectis pinguibus caricis.
deinde farina cum aqua miscenda est, cui
& adipis maximè anserini aut gallinacei
nonnihil adijcies: quorum si copia non
sit, suillus est addendus. Dictarum autem
herbarum, & cum his althææ radices post
mediocrem coctionem cum pane & adi-
pe contritæ eiusmodi tumores discutiunt.
His uerò ualentior est dracunculi radix:
cum qua, si quâdo uti uoles, (cum maiore
partium tenuitate & digerendi facultate,
quàm quas modo cõmemorauimus, pol-
leat) admiscendus omnino adeps est. ni-
si enim humectaueris ac emollieris, sed
tantum uehementioribus medicamen-
tis scirrhosos tumores digerere statueris,
primis quidem diebus hos insigniter mi-
nues, simul id quod relinquitur, indu-
rans: quod ubi in duritiem coactum fue-
rit, ægre discutietur. Itaque commo-
dius, ut diximus, ualenter digerentibus
emollientia miscebimus, cum in scirrhum

tumo

tumores mutari metuimus: cuius curandi ratio suprà audita est.

Apostema Græci, nos abscessum dicimus, cū materia aliqua corporis partes quæ prius coalescebant, disiungit, spatiumq; in medio efficit, in quod sese ea recipit. Malè igitur nonnulli apostematis & inflammationis nomina confundūt: quando inflammatio & cum apostemate & sine eo, quemadmodum apostema cum inflammatione & sine ea potest accidere. Fit autem abscessus ex uaporoso spiritu, aut humida materia, aut mixta utraq;. Vapor ac spiritus spatium sibi distendendo molitur. Humor autem uel acrimonia exulcerante, uel abundantia distendente rumpenteq; uelut sinum aliquem, in quem se recipiat, facit. Hanc autem materiam suggerit inflammatio, uel erysipelas, uel mixta ex inflammatione & erysipelate affectio, cum in pus uertuntur, uel humor, aut uapor in loco genitus, aut aliunde accitus. Igitur quocunq; modo fiat abscessus, id spatium quod abscedentes interior et partes, humoribus cum efficientibus impletur. qui si diutius aliquando mancant, in uarias formas mutantur: nempe lapidibus, arenis, testis, lignis, carbonibus, luto, strigmento, amurce, feci, & id genus alijs similes. Nam pro humoris tum colore, tum concretionem, & caloris magnitudine, tēporisq; spatio aliæ atq; aliæ formæ in alijs & diuersis abscessibus fiunt: nempe

dure,

dura, molles, liquida, nigra, rubra, flaua, alba. Crassam enim materiam in duritiem temporis processu cogit calor uehemens. quæ si nigra sit, carbonis speciem representabit. Mediocre uero, calor mediocris, in pus mutabit: liquidam digeret. Qui igitur in carne cuti subiecta consistunt, facile cognoscuntur, nec ægrè curantur. Si quidem materia, ex qua fit abscessus, crassa, aut glutinosa, aut mucosa, aut grumosa, aut in aliquam ex antè dictis formis mutata, tactui renittitur. Humida uero ac tenuis, aut iã in pus uersa, prementibus digitis cedit, nisi multitudine cutem distendat. Duris enim caro nostra cedit, carni uero mollia. Curantur autem in summa cute inflammationes, quæ in abscessum uertuntur; initio quidem abscessionis dolorem sedando ac relaxando. ea uero iam procedente, ad maturandi, & eius quæ propriè suppuratio dicitur, rationem transeundum est. Dolor interim, dum inflammatio in abscessum mutatur, uehementius affligit. quia qui tum putrescit humor, partem acrimonia exulcerat, calor inflammat, & eandem multitudine distendit, ac unitatem eius soluit. Mitigatur igitur dolor, acrimoniam exulcerantem retundendo, calorem extinguendo, & distensionem remittendo. Acrimoniam retundunt $\epsilon\pi\mu\gamma\sigma\tau\iota\alpha$, id est quæ suæ substantiæ mistura eam molliorem minus quæ mordentem reddunt. Qualia sunt lac, oleum, aqua dulcis, & id.

x genus,

genus alia. Inflammata[m] partem refrigerant, propriè quidem, facultate frigida: impropriè uerò & ex accidenti, calida, materiam quæ partem inflamat, digerendo ac dissipando. Laxat uerò, quæ emolliunt, rarefaciunt materiam in meatibus contentam, extenuant, æquant ac resolunt, proindeq; dolorem sedant, & propriè anodyna dicuntur, ut prius docuimus. Constat autem hæc medicamenta, aut temperata, aut temperatis paulo esse calidiora. Mitigato uerò dolore, ad affectus curationem procedendum est. Curatur affectus uacuata, quæ in spatium collecta est, materia. Quoniam autem ea uaria est, ut modo dicebamus, ideo non eadem ratione omnes uacuantur. Nam si in sinu minimè profundo tenuis & pauca materia resoluiq; idonea contineatur, cutisq; rara sit, digerentibus molienda curatio est. Sin ob humoris crassitudinem aut copiam, cutis densitatem, & abscessus altitudinem digeri non possit, ad maturationem & suppurationem transeundum est: uti in inflammationibus maxime, quæ in abscessum iam uersæ sunt. In quibus uerò abscessibus nulla ob crassitudinem nec digestionis, nec maturationis spes relicta est, ut in steatomatis, uno præsidio utimur, nempe excisione: quemadmodum & in alijs, quibus pus ac alia materia digeri non potest. Nonnulli enim abscessus solam manus curationem efflagitant, in quibus materia propter crassitudinem nec digerè

digeri, nec putrescere potest. Quidam uerò tam sectionem, quàm maturationem admittunt, ut in quibus humor maturari quidem potest, sed ob crassitudinem, aut lentorem digeri non potest: cuiusmodi est atheroma. Alij triplicem curationem, nempe digestionem, maturationem, & sectionem recipiunt: quales sunt qui ex tenuiori constant humore, sed non, ut totus digeri possit. Igitur ubi inflammatio (nam de hac præcipua nostra est disputatio) in pus conuertitur, doloremq; inuehit, aqua dulci calida liberaliter fouenda est, ac oleo dulci perfundenda, ut dolor mitigetur. Aqua enim potentia refrigerando inflammationis uehementiam extinguit, actu calfaciendo materiam calidam digerit. Oleum uerò humectat, emollit, relaxat quod distentum erat. utrunq; remedium, utpote calidum, impositum rarefacit, digerit, æquabilem reddit humorem, atq; sue lenis ac dulcis substantiæ mistura acrimoniam mitigat: tribus igitur his nominibus, nempe refrigerando tam per se quàm per accidens, relaxando, & sua mistura temperando, dolorem lenit. Posteaquam sedatus est dolor, imponendum est cataplasma ex triticea farina in aqua & oleo mediocriter cocta. Vbi enim nulla digerendi humoris spes est, cæterum maturandi est, ad ea quæ pus mouendi facultatem habent, transire oportet. Pus mouent quæ natiuam humiditatem, nec augent, nec minuunt: caloris uero

x

2

subst

substantiã non solum seruant, sed & augment. Igitur hæc medicamenta nostro calori similia esse debent, atq; emplastica, ne superuacanea caliditate ac siccitate dissipent, frigiditate & humiditate coctionem impediunt, sed suo lentore corporis meatus obstruendo natiui caloris dissipationem prohibeant. Nam in coquendo humore plurimum spiritus intus seruari oportet. Eiusmodi autem est cataplasma, quod ex farina triticea in aqua & oleo mediocriter cocta constat. Hæc enim farina lentoris quidpiam habet, proindeq; emplastica vi prædita est: quemadmodum & oleum. quoniam autem hæc farina nostrum calorem excedit, in aqua coquitur, ut eius calor nostro æquetur. Oleum uerò præterquam quòd temperatum est ac emplasticum, efficit, ut medicamenti uires diutius inhereant. commodè igitur eiusmodi cataplasma, ubi pus mouere consilium est, imponitur. Celerius enim ad suppurationem ducit, quàm quod ex pane conficitur. hoc enim maxime digerit, ut quod salẽ & fermentum recipiat, exacteq; sit coctum. Nihil uerò obtinet horum, quod ex triticea farina fit. Constat enim panem, in quo quidem sal sit adiectus ac fermentum, calidiorem nostro temperamento esse, extergendiq; ac digerendi uim habere. Fermentum enim putris caloris est particeps, tenuitate partium pollens. Ideo ex profundo sine molestia extrahit & digerit: Sal exiccat, & humorem.

morem absorbit redundantem. Quòd si modicè coctus panis sit, magis maturat, & minus digerit. Itaq; cum initio suppurationis, inflammationis curationem moliris, si speres hanc prohibere posse, panem oleo & aquæ permistum plurimùm incoques: aquæ autè quàm olei, maior sit portio. Speramus suppurationem prohiberi posse, si qui inflammationem producit humor, nec multus sit, nec crassus, nec lentus, proindeq; nec medicamentorum vim superet. Hinc autem anteuertemus humorem, qui abscessum gignit, uacuãdo. quod commode fiet digerentibus, exiccantibus, humoremq; depascentibus medicamentis. quale esse iam ostendimus cataplasma ex pane in oleo & aqua plurimum decocto. Farina item hordeacea eodem modo parata suppurationem magis impedit. Althææ autem radix in aqua concocta sit, quæ in hac curandi ratione perfunditur. Hæc enim medicamenta, exiccãdi, ac detergendi vim obtinent, ideo & inflammationis discutiendæ. Si uerò cutis partis inflammata, uehementer distenta sit, hanc frequentibus plagis per summa scarificare oportebit: postea hordeaceam farinam modo declarato coctam imponere. Cutis distenditur in hoc affectu humorũ plenitudine inflammationem efficiẽte, quæ quò maior fuerit, eò maiorem faciet distentionem, & quò ex tenacioribus ac crassioribus, eò ægrius discutietur. Igitur ubi cognoueris medicamentis

z 3 hunc

hunc affectum resolui non posse, & inflammationis ardor restinctus sit, frequentibus plagis cutis scarificanda erit: tantis quidem, quantum ex usu fore noueris. Incisurae enim aliae paruae & in superficie tantum: aliae magnae ac profundae: aliae uero inter eas mediae sunt. Quae autem in summa cute existunt, parum sanguinis uacuat. Altae uero ac magnae plurimum sanguinis fundunt: ita ut saepe animi deliquium adferant. Quae autem in harum medio consistunt, citra noxam plurimum utilitatis adferunt. Igitur ubi tumor egregè ad suppurationem ducitur, egregèq; discutitur ob crassitudinem lentoremq; humoris, altis plagis utendum est. Vbi uero humor minus crassus est ac lentus, leuiter ac summa tantum cutis scarificanda est. at ubi humor inter eos medius est, mediocres incisurae prosunt. Qui igitur ex crassis uiscosisq; humoribus fiunt tumores, altis, ut diximus, scarificationibus iuuantur. isdem & ex usu est cataplasma ex caricarum dulcium & pinguium decocto (tantisper autem concoqui debent, dum distabescant caricae) & ex hordeacea farina, uel ex pane cibario. Eiusmodi decoctum (melitodes nonnulli, quod mellis crassitudinem imitetur, uocant) digerendi uim obtinet, praesertim cum hordeacea farina mistum, cuius uires modo expositae sunt: uel cum cibario pane, qui medius est inter exquisitè purum & furfuraceum, quorum omnium uirtutes ex ipso Galeno

by my M. V. H. T.

leno petenda sunt. Vbi uero tumor minus quam res exigit, discutitur, augenda uis medicamenti est, addito hysopo, origano, aut similibus. Quod si ualentius sit exiccandum, salem quoq; admiscere licebit decocto, deinde hordeaceam farinam inspergere, ut luculenter docet Galenus. Sed in his qui egrè discutiuntur tumoribus, timendum est, ne reliquia in scirrhum mutantur. Quod cum deprehenderit (deprehendes autem resoluendo à parte affecta cataplasma, atq; eius habitum presentem cum precedente conferendo) à uehementer exiccantibus ac digerentibus temperabimus ipsis emollientia miscentes, ne in scirrhum tumor mutetur.

R V R S V S igitur ad suppurantes tumores ueniamus: quos ubi digerere posse parum speraueris, cataplasmatibus ex triticea farina utere. Nam ad celeritatē suppurationis plurimum confert. Deinde plaga facta, si liberæ omnino sint ab inflammatione partes plagæ uicinæ, medicamentis quæ emplasta dicuntur, obeunda curatio est. Ea autem citra morsum exiccet, ex hisq; temperentur, quæ minimè astringant, sed aut solum blande digerant, aut leuiter astringant. In eiusmodi autem affectibus medicamento quod ex fermento & crematis conchis temperatur, per sæpe usus sum. Quod si pars aliqua circa plagam

inflammatione sit obfessa, medicamētum quod ex chalcite constat, oleo liquatū ubi sensim refrixerit, & in pila contēperatum, manibusq; subactum, & uino, ut nosti, perfusum commode imponitur. Hoc autem in plurimis affectibus utor: ut in libris de Compositione medicamentorum proditum est. Opus autem de affectibus partiū corporis, si deo placet, conscribemus: in quo medicamentorum omnium, quibus uti solemus, uirtutes diligenter exponere atque idoneum usum explicare conabimur. Sed tu iam horum medicamētorum, de quibus in hoc opere memini, miscendorum ac temperandorum rationem ex me didicisti.

Vbi ob lentorem uel crassitudinem humoris tumor resolui non potest, ad maturantia & pus mouentia ueniendum est: cuiusmodi est cataplasma ex triticea farina, uti prius docuimus: confecto autem iam pure & liberis ab inflammatione partibus, incidendus est tumor, ut quod digeri non potuit, pus facto emissario uacuetur. Deinde ulcus ad cicatricem ducendum est similiter reliquis ulceribus: nempe cavitatem carne replendo, deinde glutinando, tandem cicatricem inducendo. Carne replent, qua humiditatem siccant, & sordem detergent, ut abunde Galenus libro tertio Methodi medendi docet. Quoniam

niam

niam autem is quo de agitur affectus admodum humidus est, & fluxioni ob sectionem obnoxius, promptusq; irritari, siccantibus, digerentibus, ac detergentibus citra ullam molestiam eget: minime uero, aut saltem modice astringentibus. Nam si ualenter exiccantia, digerentia, & detergentia adhibueris, fluxionem irritaueris. Si ualde astringas, quæ uulnere iam hæret, sordes firmiter figetur, & quod ex uulnere effluere debet, reprimetur: nouaq; in partibus plagæ uicinis inflammatio gignetur. Itaq; emplastrum quod ex fermento & uistarum concharum cinere conficitur, utiliter adhibetur, ut quod citra ullam noxam exiccet, digerat, & detergat. Quod si pars aliqua circa plagam inflammatione sit obsessa, medicamentum quod ex chalcite constat, in oleo liquatum, ubi sensim refrixerit & in pila contemperatum, manibusq; subactum, & uino (ut nosti) perfusum commode imponetur. Eiusmodi emplastrum Galenus in opere de Compositione medicamentorum uoxα γ' in phenicniō uocat. Eius uires & miscendi modus ex eodem libro petendus est. Hoc autem medicamento à multiplici, quæ pollet, utilitate, polychreston dicitur. In cuius usu uinum & oleum adduntur, non tam quod sua substantia prosint, quam quod emplastrum emolliant, alioqui sua duritie dolorem ulceri adlaturum.

C V M uero cutis in suppurationibus

α s amplius

amplius extabuere, ita ut attritis uestium fragmentis similis reddatur, haud facile subiectis corporibus coalescit: itaque emissario largiore facto ulcus necessario curandum est.

Vbi longa suppuratione cutis ita computruit, ut laceris uestium fragmentis similis appareat, rhacodes Græcis dicitur, agglutinari facile non potest: proinde hanc excidendo ulcus dilatare conueniet: tantum quidem, quantum partem putredo occupauit: deinde medicamēta, quæ sine morfu exiccant ac digerant, qualia sunt ex fermento & ustarum concharum cinere nuper declarata, imponere: dilatari etiam potest exedenti medicamento, quod Græci septicum uocant. ubi in exemplaribus Græcis habetur, ὡς ἀναγναίνον ἐῖς ναὶ τῆ καλουμένη καὶ πλάσματ' ἀγνώστου θεράπειν τοῦ ἐλκ' . legendum esse putamus κατὰ πλάτ' . proinde, emissario largiore facto, uertimus, ut locus planè exigere uidetur. Leonicensis uerò, qui secundum locum nominatur, curationis modum uertit, nisi errore chalcographi, locum, pro latum, legatur.

AT cum minus subiectæ carni coalescere cutis idonea est, eiusmodi affectus sinus appellatur: cuius curandi rationem, qua me sepe in multis uti uidisti, deinceps memoriæ tuæ subijciam. In hoc igitur affectu satius est fistulam aut æneam aut corneam

neam recto ductu foratam ad manum esse: aut si huius facultas non sit, aliquod instrumentum ex eorum genere, quæ, quoniam pus trahunt, pyulca uocantur, quod quidem latissimum habeat foramen, per quod medicamenti nostri ex cõbusta charta temperati exiguam portionem cum largo rosaceo mistam in sinus immittere sæpe me uidisti. Deinde eorum os conconcepto linamento claudere. Emplastra uerò rosaceo liquata si in hos injcere tentes, pyulcum non permeant, sed in his suillæ uesicæ lati foraminis fistula adiungenda est. Que uerò liquantur medicamenta his quæ emmota dicuntur, acriora esse debent: qualia sunt apud omnes in usu, colore uiridia. Hæc autem cum largo oleo liquare oportet, ut indi in sinum possint. In hisce autem misturis emmotorum uis resoluitur. Medicamenta igitur exquisite emplastra, quale est Macherionis, & Epigoni, & quod Isis nuncupatur, cum in usum emmotorum afferuntur, cerati admistione egent. Hæc enim in sinibus opportuna sunt. Nam ideo nunc sunt commoda, quòd admistum habeant ceratum. Miscentur autem, quoniam si per se sola sine cerato liquarètur, uiribus mordacia essent. Si rosaceum autem oleum multum sit,

quod

quod uerò in oleo liquatur, medicamentum paucum, nullam amplius acrimoniã retinet. Vbi uero sinus mediocriter carne repletus est, aliquod ex glutinantibus medicamentis adhibere oportet, perinde ac si recens uulnus & cruentũ curares. Multa autem eiusmodi medicamenta inueniuntur. Alia quidẽ ex bitumine confecta, uocanturq; nescio qua ratione emplastra barbara. Alia uerò quia fului & fusci sunt coloris, Cirrha & Phæa nominantur, ex argenti spuma & erugine liberalius decocta. Ad hunc enim modum ærugo fuluescit: quæ si paucillum concoquatur, lutea, ut uocant, reddit emplastra. Minime uerò tēlatet metallica omnia medicamenta maiori partium tenuitate, ac siccandi ui pollere, si plusculum incoquantur. Fulua uerò medicamenta simul atq; reposita fuerint, & recondita, fuscam quandam crustam foris contrahunt, sub qua in profundo medicamentum fuluius quàm ab initio esset, conspicitur. proinde nonnulli Dichroma, alij Diprosopa, quasi bicolora ac biformia, eiusmodi emplastra uocant. Quò autem maiori partium tenuitate & siccandi facultate prædita fuerint, eò efficacius in sinus iniiciuntur. Horum enim uis in altum ferri debet, si propositum scopum assequi uelimus.

linus. Quæ uerò recentia & cruenta uulnera glutinant, tametsi his minus desiccant, labra tamē uulnerum, si quidem parua sunt, minimeq; profunda, glutinant. Quocirca facilius ac celerius quod agendum est, perficiunt. Quòd si recens uulnus profundum sit, futuris ac fibulis ipsius oras committere solemus.

Cum tarde suppurans affectus secatur, pus longo spatio cuniculos molitur, qui glutinationem difficiliorem reddunt. Hunc autem affectum sinum appellant: qui cum humidus admodum sit, ualenter exiccantia postulat: quale est Galeni medicamentum, quod ex combusta charta componitur. Ad hunc autem modum temperatur: Squammæ, gallæ, myrrhæ, singulorum pondo denarium octo: sandarachæ, arsenici, elaterij, singulorum pondo denarium quatuor: thuris pondo denarium trium: atramenti sutorij tantundem: chartæ quantum satis est ad inducendum colorem. Igitur exiguæ eius portioni largum rosaceum misceri debet, quo & eius uehementia remittatur, & per angustum foramen in sinus profundum iniici possit. nisi enim dilueretur, per pyulcum transmitti non posset. Cum autem emplastra in oleo liquata infundere uolumus, non pyulco, sed lati foraminis fistula uesicæ suilla insita utimur. Iniecto medicamento, ulceris os liuamento concerpto claudimus, ne id resuat. nisi enim

enim diutius maneat, exiccare non poterit. Emmota medicamenta sunt, quæ linamentis uel linteolis excipiuntur, substantia humida. Emplastræ uerò dura sunt, & emmotis acriora, quibus cum cerato mistis emmotorum modo in hisce affectibus utimur. Ceratum enim illorum acrimoniam temperat. Si uerò & rosacei copia cum emplastræ exigua portione misceatur, omnem acrimoniam exuet. Emplastræ autem quibus in sinibus utimur sunt, quæ ad Macherionē & Epigonū referuntur, quæq; à uiridi colore chlora appellantur: quorum misturas & uires Galenus libro secundo de Compositione medicamentorum uatà γ'vii docet. Vbi uerò sinus carne mediocriter repletus est, aliquod ex glutinantibus medicamentis perinde applicabis, ac si recens uulnus ac cruentum curares. Glutinantia substantiam in idem cogunt, non detergunt, sed siccant tantisper dum humoris redundantiæ, qui secundum naturam est, absument. Igitur ubi mediocriter carne repletus est sinus, aliquod ex glutinantibus medicamentis non uehementer siccantibus adhibendum est, quod crescentem tenellam carnem blande & sine morsu cogat, non aliter ac si recens ac cruentum uulnus curaretur. Curatur autem hoc mollibus, blandis, minimeq; dolorem excitantibus medicamentis: qualia sunt enhaema. uocantur autem emplastræ Barbara, Cirrha, & Phea: quorum misturas Galenus, Paulus,

lus,

lus, & Celsus docet. Metallica uerò quò plus incoquantur, eò maiori partium tenuitate & siccandi facultate polleat: proinde efficacius in sinus injiciuntur. Nam profundius feruntur, quod in curandis sinibus necessarium est.

ITAQUE non omnis sinus simplex diuisio est, sed frequenter alia atq; alia parte laceratus est. quod te latere non debet. Cum igitur sursum tendit, facile per eius os sanies effluit. Cum uerò deorsum uergit, intus retenta contiguas partes erodit. In quo quidem sinu, nisi prius facto ad effluxionem uulnere, nihil profeceris, siue carnem generare, siue glutinare uelis. In alio uerò incisione nihil erit opus: modo situm commodum affectæ parti serues: quo quidē sinus qui sursum uergit, ut deorsum declinet: & qui deorsum declinat, sursum uergat, efficere possis. Vidisti quidem aliquando me, sinum in cubito, cuius os prope flexum erat, & situs sursum spectabat, citra ullam ex aduerso plagam perfanasse. Et in coxa itidem sinum deorsum uergentem & ad genu terminatum, cuius os sublime supra femoris medium esset, sine ulla ex aduersa parte diuisione, ad sanitatem perduxisse, substrato popliti molli puluino, quò demissiusingue quam genu esset. Huius porrò sinus atq; aliorū
maio

maiorum quamlibet profunditatem ad conglutinationem aptam sola reddere potest infusa mulsa. Sunt qui etiam lixiuium infundant, suam ipforum inscitiam, ex his quæ prius ad carnem in sinu generandam medicamentis iniiciebant, prodentes. No ua enim caro priori adnasci non potest, si sordes locum obsederit. Quo modo igitur abunde repleto carne sinu, glutinans adhibent medicamentum, si tanquam uehementer sordidum lixiuio detergere tētent, cum pura caro ne mulsam quidem acrem ferre possit? Huic enim satis facit ea, quæ bibi iucunde possit: post cuius usum, sinum deinceps nunc quidem puro uino, nunc uerò mulso antè glutinantis medicamenti impositionem eluere consueui. Itaque ad detergendam expurgandamq; eius saniem utilior mulsa: ad glutinandum uerò præstantius uinum est. Id autem medium sit inter dulce & astringens. Quinetiam post glutinantis medicamenti impositionem sola sponsia noua ex mulso circumponatur, quàm fieri potest mollissima: & colligatio à sinus profundo quidem incipiat, & eius ore finiat. Fasciarum uerò spiræ sinus profundum sine dolore arctent, ac paulatim usq; ad os relaxentur, eidemq; indatur medicamentum.

tum

tum molle, circumducto forinsecus emplastro ad os sinus forficibus discisso, ut sanies aliqua effluere possit. Effluet autem è sinu, superposito aliquo alio paruo emplastro ad solutionem usq;, quam tertio quoque die faciens hoc ipsum tanquam operculum circumpositum auferes, relicto, quod totum ambit sinum, medicamento. An uero altæ sinus partes coaluerint, ex manante sanie depræhendes, si ea multa uel pauca, cocta uel cruda sit. præterea si neq; in ipso sinu dolor sentiatur, nec tumor appareat, sed totus locus equabilis sit, siccus ac doloris expers. Quod si puris probe cocti portio exigua in ore conspiciatur, multo magis de glutinando sinu sperandum est. Cumq; spongiam rursus imposueris, rursusq;, ut diximus, adalligaueris, postero uel tertio die soluito, ut dictum est, semper linteolum sinus ori admotum permuans: quod eodem emplastro illitum, totum os ambitu cingat. neq; uero omnino oppressum esse debet, sed ita, ut per id tota sanies uacuari possit. Itaq; si primo uel secundo die tenuis quædam sanies ex sinu manet, non est omnino de glutinatione desperandum. Sæpe enim uis medicamenti affectæ particule admoti ex ipsa cute & subiecta carne tenuem humiditatem uehe-

edid. A men

menter exprimit, quoties eius qui curatur corpus ita affectum est siue ex natua temperie, siue mala uictus ratione. Hac humiditate expressa loca mediocriter resiccata glutinantur. Quod si tertio aut quarto ab initio die sanies cruda in ore apparuerit, scito sinum non esse glutinatum. In primis autem medicamentum, quod affecto loco circumponitur, uehementer quidem exiccet, sed nec mordeat, nec contrahat cutem. cuiusmodi nostrum est, quod à fuluo colore Cirrhum dicitur, ex concoctis metallicis pharmacis & oleo ricinino & aceto sine cera confectum. Idem & cruenta uulnera citra molestiam glutinat, & sinus exiccat. Hoc autem medicamento fistulam angusti oris, in qua nondum callus intus, sed sola sordes apparuerat, persanata uidisti, infuso primum lixiuio, quod in ea tantisper continui, dum sordem omnem integrè exterfam esse cōiecissem. postea medicamentum imposui. Ad hunc autem modum sinus, qui sub sola cute erant, nec carnis generationem requirerent, inscite uero à quibusdam curarētur, simul atq; curandos suscepi, hoc medicamento glutinaui, lixiuio prius ablutos, cū qui ulcera curarēt, nullum ex his quæ expurgandi uim habent, medicamentum adhibe

hiberent.

Cum sinus multa sint differentia, nimirum ex cauernarum numero, magnitudine, situ, & figura desumpta: aut enim simplices sunt, aut duplices, triplicésue: breues, aut altè penetrantes: iuxta carnem desinentes, aut ad ossa uel cartilaginem subeuntes: sursum, deorsum, uel ad latus tendentes: recti, aut tortuosi, uel flexuosi: Galenus tantum de his, qui à positionis figura sumuntur, meminit: ut qui præcipuè curationem uariant. Siue enim simplex, siue duplex sit: aut magnus, siue paruus: aut breuis, siue altus, eadem semper est eorum curandi ratio, solumq; in ratione maioris & minoris differunt. At si uel sursum uel deorsum, uel ad latus, uel intrò ad ossa tendit, curatione uariat. Cũ enim sursum tēdit, facile per eius os sanies effluit. Cum uerò deorsum uergit, intus retenta contiguas partes erodit. Quare nisi factò ex aduerso emissario, nihil profeceris, siue carnem generare, siue glutinare uelis: moliri enim humoris effluxum oportet: quod fit uel uulnere tantum in imo factò, uel tota cavitare dissecta. In imo fit sectio, si ulcus magnum fuerit, & locus totus sine periculo secari non possit. Cũ uerò ad latus declinat, aut deorsum uergit, aut intrò fertur, sed ita locari pars afflicta potest, ut libere sanies è sinu effluere queat, incisione ex aduerso facta opus non est. Nam eiusmodi sinus atque aliorum maiorum totam profunditatem ad

A 2 glut i

glutinationem aptam reddere potest iniecta mul-
 sa. Vbi uero sinus aut positionis aut alia occasio-
 ne sordidior aut humidior est, medicamēta que
 ualentius desiccant ac detergant, exposcit: quale
 est medicamentum Galeni ex combusta charta
 largo oleo resolutum, de quo paulo antè memi-
 nimus. ubi uero rite detergendi & desiccandi
 ratione exhibita, carnis iam mediocriter in
 sinu regenitæ coniectura est, eluendum est uino
 uel puro, uel mulso. hoc quidem utemur, cum ad
 huc aliqua leuis cuiusdam sordis relicta suspic-
 cio erit. Puro uerò subastringente, ubi carnem
 omnino puram esse coniecerimus. Vinum enim
 leniter glutinat. Deinde glutinans medicamen-
 tum in sinum indendum est, uti antè diximus.
 Post glutinantis medicamenti impositionem no-
 ua spongia ex mulso circumponenda est, quàm
 fieri potest, mollissima. Spongia circundatur ut
 exiccet, manantemq; è sinu saniem excipiat, alio
 qui partem erosuram, aut pruritum excitatu-
 ram. Imbuta autem mulso spongia sit, ut deter-
 gat: mollis, ne asperitate ledat: noua uerò, ut a-
 qua marina adhuc imbuta partem affectam de-
 siccet. Eius deligatura à sinu fundo incipiat, &
 ore sinus finiat. Fasciarum uerò circumplexus si-
 nus profundum sine dolore arctent, ac paulatim
 usq; ad eius os laxentur. Arctius profundū strin-
 gitur, ut adscititiam partis afflictæ humiditas
 exprimat, & in os laxius deligatum mis-
 nusq;

nusq; compressum trāsmittat, defluxionem à su-
 pernis partibus prohibeat, cogatq; partes quæ
 glutinari debent, sed tamen sine dolore, ne inflā-
 mationem accersat. Quòd si intrò sinus tendat,
 premi duabus ferulis utrinq; impositis & fascijs
 deligari debet, ut per ulceris os sanies exprima-
 tur. Ori sinus medicamentum molle indatur cir-
 cumducto forinsecus emplastro, ad os sinus for-
 ficibus discisso, ut sanies aliqua cffluere possit. Ef-
 fluet autem è sinu superposito aliquo alio paruo
 emplastro ad solutionem usq;, quam tertio quo-
 que die faciens hoc ipsum tanquam operculum
 circumpositum auferes, relicto, quod totum am-
 bit sinum, medicamento. Græcum exemplar Al-
 dinum legit, ηγει τοῦτο δι' αὐτῶ χαλαρὰν ἐπίδο-
 σιν ἐχέτω τῶ φαρμάκου. Aliud à Nicolao Blaſto
 excusum, χαλαροῦ ἐπίδοσιν ἐχέτω τοῦ φαρμάκου.
 Quoddam uerò manu scriptum, χαλαρὰν ἐπίδο-
 σιν ἐχέτω τοῦ φαρμάκου. quam lectionem Leonis-
 cenus sequutus esse uideretur, nisi dictionē φαρ-
 μάκου omisisset. Eius enim uersio habet ad hunc
 modum: Et hoc ipsum habeat laxam alligatio-
 nem. nullam de pharmaco mentionem faciens:
 quemadmodum nec Aëtius, cuius uerba secun-
 dum Ioannis Baptiste Montani tralationem ita
 habent: Tandem in ipso ulceris ore laxius cō-
 nectantur. Ex quo constat eos legisse χαλαρὰν
 ἐπίδοσιν sine dictionis φαρμάκου adiectione, aut
 eam prætermisisse. Nos uerò Blaſti lectionem

sequuti uertimus: Atq; eodem molle medicamen-
 tum indatur. Nam quod cum linamento impos-
 nitur medicamentum, facultate siccum, substan-
 tia uerò molle esse debet. Ulcus enim cum humi-
 dum sit, desiccari postulat: sed cum dolore facile
 afficiatur, durum respuit. Ideo & medicamen-
 tum & spongia, de qua paulo antè uerba feci,
 mollia sint, oportet. Dissecandum uerò est forfici-
 bus emplastrum, ut per incisuras sanies effluere
 possit, si qua fasciarum arctatione ex alto expri-
 mitur. super has incisuras aliud ex eodem medi-
 camento superponitur, ne immisum glutinans
 medicamentum resinat. Cæterum nõ ita priori
 emplastro apprimatur, sed laxius relinquatur,
 ut per ipsum tenuis sanies effluere possit. Tertio
 autè quoq; die aut certe citius uel tardius prout
 res effragitabit, demenda spongia est, ac paruum
 emplastrum, ut si qua humoris colluuius in ore
 sinus collecta sit, uacuemus, exploremusq;, an al-
 ta sinus partes coaluerint, an minimè: quòd ex
 manante sanie deprehendetur, si ea multa uel
 pauca, cocta uel cruda sit. Præterea si neq; in is-
 pso sinu dolor sentiatur, nec tumor appareat, sed
 locus totus equabilis sit, siccus ac doloris expers.
 quòd si puris probe cocti portio exigua in ore cõ-
 spiciatur, multo magis de glutinando ulcere spe-
 randum est. Cumq; rursus spongiã imposueris,
 rursusq;, ut diximus, adalligaueris, secundo uel
 tertio quoq; die soluito, ut dictum est, semper lin-
 teum

teum ori sinus admotum permutans, quod eodē
emplastro illitum totum os ambitu cingat, neq;
uerò omnino appressum esse debet, sed ita ut per
id tota sanies uacuari possit. Cum secundo uel
tertio quoq; die, ut diximus, sponsia uel paruum
emplastrum eximitur, considerandum, multā-
ne, an pauca: cruda, an cocta materia ad os ulce-
ris effluerit. Deinde expersne sit, an particeps
doloris locus affectus, & an tumor remanserit,
an diminutus sit. Alias enim sinus partes coisse
testatur pus coctum ac paucum, precipueq; si
dolor, & tumor non adsint. Contrā, multum &
crudum, & cum fœtore, & loci humiditate, do-
lore & tumore, nondum coaluisse significant.
Temperata enim caro ad glutinanda ulcera es-
se debet, nihilq; interesse, quod ulceris orarū coi-
tionem impediat. Cum igitur humoris copia, e-
iusq; uel crudi uel male olentis effluit, dolorq; ac
tumor locum occupat, temperata caro esse non
potest. ergo neq; glutinari idonea est. Contrā, si
neq; doleat, neq; tumor supersit, & quod ma-
nat, paucum ac coctum in sinus ore conspiciat-
ur, locum affectum uacare superuacaneo hu-
more, omniq; intemperie, nihilq; relictum esse,
quod orarum coniunctionem prohibeat, conijciē-
dum est. Neq; uerò si primo uel secundo die te-
nuis quedam sanies ex sinu manet, de glutinatio-
ne omnino desperandum est. Sæpe enim uis medi-
camenti affecta particula admoti ex ipsa cute

& subiecta carne tenuem humiditatem uehementer exprimit. Glutinans medicamentum, quemadmodum antè proditum est, tantisper siccat ac stringit, dum redundantiam humoris exprimat, eam etiam, quæ secundum naturam est. Si igitur admoto hoc medicamento effluat sanies, uerisimile est hanc exprimi, non autem sponte per corporis imbecillitatem manare, præsertim si neq; dolor affligat, neq; tumor adsit, neq; tetrum odorem alienamq; qualitatem habeat. Quòd si tertio aut quarto ab initio die sanies cruda in ore apparuerit, scito sinum nõ esse glutinatum. Quare affecto loco medicamentum, quod uehementer quidem exiccat, sed nec mordeat, nec contendat contrahátue cutem, circumponendum est. Cuiusmodi Galeni medicamentum est, quod à fuluo colore cirrhum dicitur, ex concoctis metallicis, oleo ricinino, & aceto sine cera confectum. Huius compositionem & usum docet Galenus libro secundo de Compositione medicamentorum nextà γ'vix: exiccat enim uehementer (ut idem autor scribit) sine morsu. Ideo cruenta uulnera citra molestiam glutinat, sinus exiccat, & fistulam angusti oris, in qua nondum callus, sed sordes apparuerit, sanat, immisso prius lixiuo: quod in ea tantisper contineatur, dum sordes sit deterfa, deinde medicamentum imponi debet. Ex abscessibus fistula nascitur. Est enim ulcus altum, angustum & callosum, interd

interdum etiam & sine callo: de quo nunc Galenus meminit. cuius curandi ratio hæc est: In primis quia sordidum est, lixiuum immittatur, tantisperq; sinatur, dum repurgata fistula sit. de inde medicamentum quod exiccet, indatur: cuiusmodi est de quo agitur medicamentum. Si uero callosum sit ulcus, haud ita facile curationem admittet, præsertim si ad ossa usque perueniat. Non enim antè curatio speranda est, quàm callosus exemptus sit. Eximitur autem aut scalpello, aut medicamento. Expeditius quidè in ore ulceris exciditur. Intus medicamento exeditur. Exest autem, ut Paulus libro quarto scribit, spondily radix de rasa & in fistulam indita, & id genus alia tum simplicia, tum composita medicamenta ab eodem autore eodem in loco descripta.

CVM uerò tumores qui in abscessum uertuntur, tarde inciduntur, aut medici imperitia, aut eorum qui curantur timiditate, sectionem non admittētium, sed diutius protelando cutem ab eiusmodi pure, erodi sustinentium: hanc uniuersam à congesto in abscessu pure, attriti panniculi in modum uehementer attenuari sæpe contingit. unde à medicis rhacodem appellari existimo. Eiusmodi igitur cutis ægrè coalescit, maxime si substantia aridum medicamentum imponatur, ut à quo cutis te

A S nuior

nuior ficciorque in modum rhenonis attriti reddatur. Itaque mihi commodum esse uidetur, si quis ad eius conglutinationem medicamento substantia humido, facultate uero sicco utatur. Diximus autem in libris de Medicamentis medicos solere medicamenta facultate sicca appellare, quæ exiccare suapte natura idonea sint. omnium autem quæ substantia sunt humida, facultate uero sicca, optimum est, quod à me ex argenti spuma, adipe suillo uetere, & chalcite contemperatum est: quibus uetustissimum oleum admistum sit. Eius autem uim in hisce affectibus efficaciorē esse sum expertus, cum neque omnino durum esset, neque planè manus inquinaret. Sed & si ad eundem modum temperetur, cruēta quoque uulnera glutinabit, omniaque ulcera ad cicatricem ducet, oleo resolutū, postea cum uino mediocriter uetere mistum, atque his affectibus circumpositum sine molestia sæpe glutinauit. Confert autem, ut diximus, ubi cutis pellis attrite modo tenuata est, mel, maxime si ad emplastrum crassamentum coctum sit. Eius uero coctionis temperamentum recte assequi, nisi animaduertas, difficile est. Ipsum enim neque adeo durum esse debet ut ægrè decidat, neque adeo liquidum ut diffluat.

Durum

Durum enim eadem adfert incommoda, quæ dura emplastra. Liquidum uerò tanquam calido corpori admotum undique effluit, aridumque linteolum relinquit. quod non solum non iuuat, sed & glutinandæ cuti officit. Mediocriter autem coctum mel eiusmodi sinibus commodissimum remedium est. Quoniã autem eius concoctionis mediocritas facile conijci non potest, satius mihi uidetur myrrhæ pollinẽ, uel aloës, uel thuris, uel eorum aliquem, uel simul omnes inspergere: maxime, si quod linteolo indutum est, liquidius appareat. Hos autem per cribrum inspergere oportet, quod supra mel teneatur sublime. Satis enim fuerit semel aut iterum cribrum agitare, ut pollen mediocris excutiatur. Aliquando uerò & inter coquendum aliquod exantè dictis medicamentis melli inspergo, maxime si sinus & maior, & altior sit. Tenue autem centauium in hunc usum mirabile esse remedium sum expertus, deinde symphytum, postea iris illyricæ radicem, adhæc eruinam farinam. Neq; uerò dubium est, quin hæc contundi & tenui cribro excerni, postea tenuiter conteri debeant. Melli uerò dum ab igni tollendum est, inspergantur tantisper nobis cunctantibus,

tibus, dum probe cum illo præcocto uniantur. Satius autem fuerit exempto ab igni cacabo, omnia hæc inspergere, deinde curiose mouere, dum mel ita tepidum reddatur, ut curando corpori imponi possit.

Manus artificis efflagitat abscessus, cum in pus uersus est. quod deprehendemus, si dolor, calor, aut febris, rubor, pulsatio, & alia inflammationis accidentia remissa sunt, & tumor prementibus digitis cedat. quæ si ignorarit medicus, simul & incidendi tumoris tempus ignorarit. Sin nouerit, sed æger sectionem formidet, proindeq; hanc respuat, diutius cunctando cutis à pure ita erodetur, ut attrita uesti similis reddatur. unde & πᾶνὸδλος nomen meruit. Eiusmodi ergo cutis ægre coalescit, maxime si medicamentum substantia siccum imponatur. Siccari abscessus desiderat, sed durum medicamentum non sustinet cutis iam attrita, ut à quo magis ledatur. Imponendum igitur medicamentum facultate siccum, sed substantia liquidum. quale est Galeni emplastrum, quod ex chalcite constat, oleo uetere ita resolutum, ut nec duritie ledat, nec mollitie diffuat. Eius mitionem & uires docet Galenus libro primo de Compositione medicamentorum κατὰ γέννησιν. Eadem utilitate imponitur mel ad emplastrum craffitudinem coctum: sed nec ita crassum,

ut agrè elabatur: nec ita liquidum, ut diffluat. Quoniam autem eius coquendi modus facile haberi non potest, satius est huic inspergere myrrhæ, aloës, uel thuris pollinem, si linteolo inductum liquidius appareat. Hæc enim duplici nomine iuuant, tum quòd commodam crassitudinem efficiant, tum quòd sine morsu desiccant.

CONSEQUENS autem est, ut de his quæ in gangrænam transeunt, inflammationibus differamus. Gangrænas autem, ut nosti, uocant, cum pars corporis aliqua ob inflammationis magnitudinem nondum emortua est, sed adhuc emoritur. Nam cum pars omnino emortua est ita, ut si hanc pupugeris, uel secueris, uel exusseris, ea non sentiat, quæ patitur, ad uiuum usq; recidenda est. At quæ sic quidè affecta est, nigrescit. Quæ uerò in medio constituta est, tenditq; ad extinctionem, gangrænosa uocatur. Curatur autem uacuato quàm fieri potest, plurimo sanguine, in affecta parte impacto: cuius occasione ipsa emoritur, scilicet arterijs ob loci angustiam sese dilatare nequeuntibus, reliquo uerò corpori perspirationè suggerere. Cutis igitur uniuersa uel multis profundisq; uulneribus unà cum subiecta carne secanda est, uel frequentibus ac altis
sca

scarificationibus incidenda.

Post magnas inflammationes aliquando sequitur affectus, quem Greci necrosin, uel sphacelon uocant, nos extinctionem & syderationem, ubi scilicet uita pars priuatur: uel quæ nos similiter illis gangrenam dicimus, cum pars nondum mortua est, nec sensu priuata, sed emoritur, ad extinctionemq; tendit. utraq; fit uel denegata parti uitali facultate, uel natiuo eius partis calore ac temperie pereunte. Denegatur facultas, si uehementer laqueo pars comprehendatur, aut si à sede dimota ita uia spiritus stringatur, ut is ad locum affectum peruenire non possit, aut si alio quouis modo eadē uia impediatur. Perit natiuus calor aut à frigido extinguente, cuiusmodi per gelu ambiens aer est, uel per medicamenta, uel uenena frigida imposita, aut à dissipante calore, aut uenenata materia, naturaq; tota substantia cōtraria partē corrūpente, aut humorū multitudine uelut suffocante, ut in magnis inflammationibus accidit, arteriis ob angustiam sese attollere nequeuntibus. Gangrena igitur curatur uacuato quàm fieri potest, plurimo sanguine, in affecta parte impacto, cuius occasione ipsa emoritur. Nam cum hunc affectum sanguinis copia generet, eius curandi scopus erit, ut celerime uacuetur, exicceturq;. alioquin pars breui moritura est. Tota igitur cutis uel multis profundisq; uulneribus unā cum subiecta carne secanda

canda

eanda est, uel frequentibus ac altis scarificationibus incidenda. Nam pro affectus magnitudine uel maxima sectiones sunt, uel incisura, utraq; frequentes: illa, ubi putredini propinquius malum est: hæ, ubi tantum putrescere incipit. Cõstat enim maiore remedio opus esse quò uitium maius est. Itaq; altis plagis multisq; cutem ac totam subiectam ei carnem, si uitium ad ossa perueniat, uulnerabimus: sin minus, solis scarificationibus ac simplicibus incisuris utemur.

V B I uerò manare sanguinem permiserimus, aliquod ex medicamentis quæ ad putria ulcera faciunt, imponi debet. cuiusmodi est, quod ex mulso aceto constat, & eruina, aut loliacea farina: uel si harum facultas non sit, fabacea: atq; ipsum per se acetum mulsum. Quo si uehementiore uti uelis, adiiciendus sal est, uel aliquis ex pastillis curiose tritus, qualis est Andronis, Polyidis & Pasionis. Quinetiam Musæ medicamentum, quod in heræ tomo scriptum est, his commodissime imponitur. His autem, & alijs quæ antè cõmemorata sunt, cõsiderato ægroti corpore utendum est. Rustici enim cuius natura durum corpus sit, uehementissima remedia efflagitat: mulieris uerò molle, imbecilliora. Ad eundem modum uirile corpus, quod quidem album sit & molle, & balneis assuetum, & in exercitiis

cita

citatum, mollia exposcit medicamina. Ne que uerò dubium est, quin & pueris hæc conueniãt. Si uerò aliquando putrem ac syderatam carnem excideris securitatis gratia, modo dictis medicamentis utere, non neglecta tum corporum, tum affectæ partis natura: quædam enim partes promptissimè putrescunt, easq; tutius est, ubi quod computruit, resecueris, uel amputaueris, tâquam radicem eius incolumi parti coniunctam, adurere: quemadmodum sæpe in pudendis partibus facere consueuimus: aliquando admoto quidem partibus affectis candente ferro: aliquando prius submisso linamento. Post exustionem uerò porri succo, ut nosti, aut si is non adsit, medicamentis paulo antè commemoratis uti consueuimus.

Putredinem auferunt, quæ ualenter siccant ac refrigerant, nonnihil etiam detergunt. Igitur acetum mulsum, & quæ ex eo & farinis modo declaratis & sale constant, medicamenta conmode hisce uulneribus & scarificationibus imponuntur. Absumunt enim saniem & putrilaginem sua siccitate, eamq; detergunt: frigiditate uerò quod nondum uitiatum est, à putredine arcent. Pastilli autem dicti eadem utilitate adhibentur. magna enim ui siccandi præditi sunt, quorum componendorum rationem Galenus libro quin

bro quinto de Compositione medicamentorum uariā γυν docet. Cum uerò emortua omnino pars est ita, ut lesionem non sentiat, siue hanc piū gas, siue feces, siue exuras, ad uiuum ressecanda est, ne pars sincera contagione ledatur. Nam quod computruit, ueneni in modum, quicquid cōtingit, corrumpit, serpitq; in totum membrū, ac tandem enecat; nisi excidatur, resecta uerò putrida carne uel membro toto, si ossa hanc luē senserint, inducenda crusta est, quæ uelut profluentibus uasis sit operculum. Crustam inducunt, tum medicamenta, tum ferrum ignitum. Medicamenta hac facultate prædita, aut solum calida sunt, ut calx uiua, aut simul astringunt. cuiusmodi est chalcitis, chalchanthum, & id genus alia. ualentiora quidem priora sunt, sed posteriora commodiora. Nam crustæ quæ ab astringentibus fiunt, tardius excidunt: quod in proposito affectu fieri oportet, ne celerius resolutis sanguinis profluuium non sine periculo sequatur. Crustam igitur medicamento inducemus, ubi res haud ita urget, id est, nec magna sanguinis profusio, nec putredo timetur, aut ubi ager ferum non sustinet. Minus timentur hæc pericula in siccis, tum corporibus, tum partibus. in humidioribus uerò, qualia uerenda sunt & seæ, tutior est candentis ferri usus. celeriter enim ofluuium sanguinis compescit, putredinemq; necet. Post exustionem uerò, porri succo, ut nosti,

B aut

aut si is non adsit, medicamentis paulo antè cōmemoratis uti consueuimus. Quoniam exusta pars ob dolorem quem ex candente ferro, & pronitatem ad putredinem quam ex demortua carne contraxit, fluxionem recipere ac putrescere idonea est, siccantia medicamenta efflagitat. Idco post exustionem porri succus & supra dicti pastilli super uulnus imponi debent: nam siccant & stringunt putredinem, & fluxionem arcent.

HIS autem peractis cum finem fecisse putredo tibi uisa fuerit, ut crusta citius excidat, medicamento quod cephalicum uocant, ex melle utendum est. Cataplasma autem quod ex pane in hydrelæo cocto, aut hordeacea farina eodem modo parata, aut cum ea admista triticea foris commodius imponitur. Quinetiam medicamentum, quod tetrapharmacum dicitur, præterea & macedonicum tum ad pus mouendum, tum ad crustas resoluendas idonea sunt, quemadmodum & omnia quæ ad suppurationem perducunt. Panis uerò cum apio aut ocimo intritus rumpit ac separat crustas à sanis partibus. Ex simplicibus autem, iris ex melle, uel radix panacis, aut aristolochiæ, aut acori. In mollibus autem corporibus abunde facit erui farina cum melle aut thure. Ad eundem modum crustas elidit Ma

mentis quæ & sordem detergant, & tenuem humiditatem exiccant: nec quibuslibet quidem, sed quæ mediocriter id præstent. Nam quæ ualentius siccant, non solum humoris redundantiam, sed & affluentem probum sanguinem ex quo caro generari debet, depascunt. Quæ uerò uehementius detergunt, non solum sordem expurgant, sed & carnem ipsam erodunt & exedunt. Itaq; medicamenta quæ generanda carni sunt dicata, in primo ordine, ut Galenus interpretatur, tum siccare, tum detergere debent.

QVONIAM autē de his satis diximus, de cancroſis tumoribus deinceps est differendum: qui cum in omnibus corporis partibus fiunt, tum maxime in mulierum mammis, quæcunq; non amplius naturaliter purgantur: quod cum opportune fit, integra sanitate fruuntur. Omnes igitur huiusmodi tumores præter naturam ex atrebilis redūdantia gignūtur, de qua re in commentarijs de Virtutibus naturalibus disputatum est. Vbi docuimus fæcis uini in modum hunc humorem, dum in iecore sanguis conficitur, generari, repurgari uerò à liene. Ab hoc enim humore hoc uiscus ali solet. Cum igitur natiua animalis temperies hunc humorem paucum generat, ad idq; confert uictus ratio, & lien ad se quod gignitur, ualenter trahit, nihil
[eiusm.]

eiufmodi recrementi in uenis colligitur. Quòd fi contraria adfint, multa in uenis aceruantur, ex quibus, quæ docebimus, uitia cõtrahuntur. Contraria autem his, quæ diximus, intelligo, iecur quidem, ad eiufmodi excrementi procreationem pronũ, uictus autem rationẽ ex ijs alimentis, quæ sanguinem craffum ac fæculentum generare idonea fint: lienem uerò natura imbecilliozem, ut qui ad fe horum omnium excrementorum prouẽtum attrahere nõ poffit. In tali autem corpore turbulentus craffusq; efficitur, qui in uenis continetur fanguis. Et nonnunquam uenæ excernendi quod alienum eft, facultate præditæ, quemadmodum & omnes alię partes, hũc humorem per marifcas effundunt: fæpe uerò ad uarices demittunt: aliquando autem ad uniuersam cutem. atque hæc quidem eft affectus origo, quem elephanta uocant. Aliquando uerò & in alias corporis partes, quæ quidem omnium maxime funt imbecillæ, eiufmodi fuccus fertur, atq; in ea parte uenæ luculenter confpiciuntur atro & craffo fanguine plenæ. Quò autem is craffior ac nigrior fuerit, eò affectum parit deteriozem. In mammis uerò tumorem fæpe uidimus cancro animanti omnino fimilem. Nam quemadmo

dum ille ex utraq; corporis parte pedes, sic & hic affectus uenas præter naturam intumescens exporrigit, effigiemq; cancro similem reddit.

Bilis atra, ut supra memorauimus, triplex est. prima ad modum fecis uini in animantis corpore gignitur. Hæc dum probe repurgatur, nihil eius in uenas præter naturam colligitur. Repurgatur autem à liene hanc ex iecore attrahente, aut natura per hæmorrhoidas uel locos muliebres naturaliter propellente. Cum igitur natua animantis temperies hunc humorem paucum generat, ad idq; confert uictus ratio, & lien ad se quod gignitur, ualenter trahit, nihil eiuscemodi recrementi in uenis colligitur. Contra uerò plurima congeruntur, si iecur ad eiusmodi excrementi procreationem sit pronum, uictus ratio crassum feculentumq; sanguinem gignat, lien imbecillius attrahat, suppressæq; sint mariscæ, aut in mulieribus menses. Secunda ab hac fit, ubi amplius in aliquo loco calida efferbuerit, aut putruerit, aut alio quouis modo incaluerit. atque hæc longe malignior est, quàm prima: tantò quidem, quantò calidior fuerit, maioremq; acrimoniam contraxerit. Tertia uerò ex bile retorrída ortum habet, præsertim uitellina, quæ calfacta non minus, quàm hæc, est malefica. Ex primo genere nascuntur cancri, minime quidem ulcerati, quos & latentes uocant, si nondum acrimoniã

contra

contraxit, differentē pro humoris conditione curationem habentes. Nam ubi niger & crassus sanguis apparet, non sine chirurgia: ubi uero nō admodum crassus uidetur, sine hac curationem recipit. Ulcerati autem cancri ab atro humore sunt, qui iā leuē quādam acrimoniam contraxerit, nondum tamen tantam, ut iam maleficus sit. Nam ex hoc nascuntur carbunculi, de quibus antē disceptauimus. Igitur cancer occupat cum reliquis corporis partes, tum maxime laxas. cuiusmodi sunt nares, labra, mammae feminarum, & id genus aliæ natura fungosæ & inanes, proindeq; humorem crassum recipere idoneæ. Circa hoc malum uenæ intumesciūt, & expanduntur non aliter, atque cancri aquatilis pedes: unde & cancri nomen hoc uitium adoptauit.

H V N C affectum, incipientem quidem sæpe sanauimus. Vbi uerò in molem insignem creuit, citra chirurgiam non curabis. Itaq; uniuersæ chirurgiæ tumorem præter naturam excidētis scopus est, ut eiusmodi tumor qua sanis partibus coniungitur, totus circūcidatur. Verum propter uasorum magnitudine, maximeq; arteriarum, statim profusio sanguinis periculum imminet, quas si laqueis intercipias, consortij iure aliæ partes afficientur. Quòd si eius mali radices adurere in ani-

mo fit, neq; in hoc paruum erit periculū, si iuxta principes partes exustio fiat. Sed eiusmodi affectū recentem, ut diximus, sæpe curauimus, maxime ubi melācholicus humor non admodum crassus uidebatur. Hic enim purgantibus medicamentis propte cedit, unde fit curatio. Certum autem est quòd quę adhibentur medicamēta, uim uacuādi atri humoris habere debēt. quod frequenter faciendum est, donec pars ad naturalem statum omnino sit reducta, uictus etiam ratione obseruata quę probū humorem generet. Itaq; in Alexādria pluri elephantiasis tum ob uictus rationē, tum regionis caliditatem, laborāt. In Germania uerò & Mysia rarissime affectus is grassari uisus est. Et apud lactipotas Scythas nunquam ferè apparet. Sed in Alexandria ob uictus rationem frequēter generatur. uescuntur enim pulte, lenticula, cochleis, multisq; fallamentis: nonnulli uero & asinina carne, & id genus alijs crassam ac atram bilem generātibus. Quemadmodum si ambiens aēr calidus sit, horum humorum impetus ad cutem fertur. Igitur huic affectui dictę purgationes profunt. Quòd si ætas & uires sua serint, sanguis prius mittendus est. Neq; uero in cācris, neq; in his, nisi quid prohibeat, inutile est

*pulte
comestio
caē
elephā
tiasis*

est uenam secare, deinde purgare, atq; si mulieres sint, menses ciere, si quidem quinquagesimum annum nondum attingant. In affecta autem parte solani succus imponatur, hoc enim medicamentum eiusmodi affectibus utilissimum est. Quod si ægrotus tam liquidum medicamentum imponi nolit, præsertim cum domo exire, solitaq; opera exercere cogitur, medicamentum ex pompholige imponendum est, quo & ad ulceratos cancrōs uti me uidi: quod si in promptu non sit, nostrum quod ex chalcite constat, est adhibendum. Quatenus uerò ad uictus rationem attinet, pleniore ptisanæ cremore, fero lactis, & ex oleribus malua, atriplice, blito, & cum per tempus licuerit, cucurbita utendum est. Ex piscibus uero saxatiles, auesq; omnes præter palustres, dare conuenit.

Cancer recens & qui ex humore minus inueterato constat, minusq; tumentes uenas exerit, curatione admittit. Nam medicamenti huiusmodi humor cedit. Itaq; uacuadus est, ut mox dicemus. Crassus uero non cedit, ideo sine chirurgia non curatur: quæ cum sine ægrotantis periculo ministrari non possit, temere adhibenda non est. in eo curando scopus est, ut humor hoc uitium procreans uacuetur, deinde affecto loco reme-

B 5 dium

diū adhibeatur. A' uacuatione igitur nos auspi-
 cari oportet: primū sanguinē ducētes, quātū ipsa
 res efflagitat: deinde purgare, per initia quidem
 mitioribus, quale epithymū est, utētes: deinde ue-
 hemētioribus, paulatim uim eorū augētes. Nā
 si per initia medicamētū adhibeas, quod uehemē-
 ter trahat, non sequēte atro crassoq; humore, san-
 guinē & carnes eliquabit, naturāq; iritabit. Sin-
 mite ac blādū, nullū naturæ negotiū faceſset, sed
 leniter trahet. itaq; blādis ac frequētibus purga-
 tionibus uti oportet, paulum, ut dixi, uim inau-
 gendo tantisper, dum restituta sanitas sit. Sic e-
 nim quōd magna ui semel educi sine incommo-
 do non potest, sensim tutoq; uacuatur. Ceterum
 quibus suppressæ sunt solitæ excretiones, prouo-
 centur. Imperanda quoq; uictus ratio est, quæ te-
 nuis sit boniq; succi. Quōd si ob iccoris calidita-
 tem, & siccitatem crassus in corpore sanguis gi-
 gnatur, cibus refrigerantibus & humectantibus
 est utendum. loco autem dolenti imponenda re-
 media sunt, quæ repellant & digerant, minime
 uerò iritent. Repellentia imponenda sunt & an-
 te purgationem, & purgationis tempore: dige-
 rentia uerò, ubi integrè corpus repurgatum est.
 ubi uerò mediocriter, mistum ex digerentibus
 & reprimentibus. Quæ autem imponuntur, ne-
 que imbecilliora sint, neq; ualentiora. Hæc enim
 quod in uenis tenuius est, digerunt ac repellunt:
 crassius uero nec euocant, nec reprimunt. Illa ue-

rò ni

rō nihil efficiunt. Igitur si uehementioribus per
 initia utaris, tumorem quidem minues, sed quod
 relinquitur, resolutioni contumax reddes. Qua-
 re mediocribus opus est, quæ nec ob imbecillita-
 tem uincantur, nec propter uehementiam suc-
 cum crassiorem efficiant. Cæterū nec hæc mor-
 deant, ne uitium iritēt. itaq; eiusmodi remedia
 uiribus sint mediocria, et qualitate minime mor-
 dacia, cuiusmodi sunt uſta elotaq; metallica, i-
 tem ſolani succus, quo linteum duplicatum im-
 buitur, & loco affecto admouetur, superq; mol-
 lis lana imponi debet, quæ eo succo subinde in-
 ſpergēda est, ne siccescat. Plumbum item uſtum
 & elotum, & alia id genus, ex quibus tempe-
 rantur medicamenta. ad hunc modum argenti
 ſpuma, & ceruſa in plumbea pila cum oleo roſa-
 ceo in ſole tantisper teruntur, dum plumbi colo-
 rem, quod ex his fit unguentum, naſtum ſit. A-
 liud quod habet plumbi uſti & eloti, pompholy-
 giſ, thuriſ, ſingulorum uncias quinq;, abſinthij
 unciam unam, olei roſacei ſelibram, cere ſeſcun-
 ciam, ſucci ſolani quod ſatis ſit, ad unguenti craſ-
 ſitudinem. Alia id genus ſexcēta à Galeno, Pau-
 lo, & Celſo ad hunc uſum conſcripta ſunt. Si au-
 tem chirurgiam affectus poſtulat, à uacuatione,
 ut dictum eſt, curationem auſpicabuntur. de
 inde totum quod uitiatū eſt, prorsus excidemus
 ſic, ut nulla ſuperſit radix, patiemurq; ſanguinē
 effluere, ac preſſis uicinis partibus craſſum ſan-
 guinē

guinem effluere, ac pressis vicinis partibus crassum sanguinem exprimemus. Postea alijs ulceribus similiter curabimus, ut docet Galenus. Quòd si periculum ex chirurgia timeamus, nec curari affectus aliter possit, sat fecerimus, si hūc augeri prohibeamus his, quæ supra diximus, medicamentis. Excidi autem ut plurimum non potest sine magna sanguinis eruptione, ubi uenæ arteriæq; amplæ sunt, quæ sanguinem immodicū recisæ effundunt. Has si arcendæ profusionis gratia, laqueo comprehendas, ingenti dolore afficietur. Sin eius mali radices exurere uelis, neq; hoc quidem sine graui iactura uicinarum partium fiet. Tutius igitur à uehementibus medicamentis abstinēbimus, solis lenibus & quasi adblandientibus contenti, præcipue in ulceratis cæcris. In quibus si non aliud agamus, ut Galenus ait, saltem saniem abluamus.

IN elephantiasi uero uiperæ mira utilitate eduntur: eas uerò eodē modo, quo Marfos parare uidisti, quos (quia aspidibus & serpentibus uescuntur) aspidotrophos & theriotrophos uocant, comesse oportet: primum quidem cauda & capite ad quaternum digitorum longitudinem abscissis. Deinde interaneis omnibus ac cute etiam exemptis, postea aqua abluto eorum corpore. Sed hætenus quidem, nec aliter sanè cum antidotum,

tum, ut uocant, theriacam temperantes facimus: cæterum dissimiliter coquimus. In theriaca quidem anethum & falis exiguum in aqua miscemus: In elephantiasi uerò non aliter quàm anguillas ex albo iure in olla paramus: quod ad hunc modum fit: Aqua large in ollam conijcitur, & olei exiguum, cum quo & anethum & porrū. Certum autem est carnes tantisper esse incoquendas, dum planè molles reddantur. Compositum autem ex his medicamentum, quod theriacam antidotum uocant, utiliter in eiusmodi affectu bibitur: atq; etiam si lubuerit, cuti illinitur. Peractis enim omnibus his, aliquando squamma è cute, quemadmodum quæ senecta dicitur ex anguibus, resoluitur.

Elephantiasis ab elephante animali nomen accepit ob affectionis magnitudinem, longitudinem, & cutis asperitatem. Longis enim morbis annumeratur, uixq; curationem admittit. contagione quoq; lædit, præcipue inueterata: si quidem putre quiddam exhalant ac expirant hac correpti: ambientem quoq; insiciunt aërem, atq; in eo uersantes. Fit autem eiusmodi affectus, quemadmodum cancer, ab atrabili, cuius originem antè prodidimus: sed cancer à parciore, partemq; aliquam solum occupante. Elephantiasis uerò, à larga & per uniuersum corpus diffusa ortum habet.

*Jms d
b m
ib. 6. er
m. 5. cd
32
theria
re illito*

habet, ita ut spatium temporis ossa quoque vitiet. frequens est in Alexandria, ut paulò antè dictum est, ob victus rationem, & loci caliditatem. crassis enim cibis, ut pulte, lenticula, cochleis, salsa-
 mentis, nonnunquam & asinina carne Alexandrini utuntur. Ambientis verò aëris caliditas hunc humorem ad cutem euocat: unde malo huic est origo. In Germania & Mysia raro, apud Scythas qui lacte vescuntur, vix unquam apparuit: quoniam neque crassis cibis aluntur, neque ambiens aër in hisce locis calidus est. mares quàm fœminas, ex his qui crasso atque sanguine abundant, frequentius inuadit. item & qui in nimio labore vitam agunt. Nam crassum retorridumque succum generat. Fœminæ autem mensuris purgationibus ab hoc se malo uendicant. Per initia autem cutis neque squammis exasperatur, neque exulceratur, neque crebris magnisque tumoribus inequabilis efficitur: sed facies sola, ut Paulus ait, aliquanto deformior, nondum autem planè fœda apparet: quedam tamen scabies & fetor cutem occupat. Eodem tempore segnities corporis adest, tarda ac difficilis spiratio, mouendi difficultas. Morbo autem crescente non solum hæc signa augentur, sed alia quàm plurima nascuntur quæ illustriorem affectum reddunt. Cutis enim iam inequabiliter crassa, tenuis, dura, mollisque redditur, ac crebros tumores crebrasque maculas obtinet, atque lentore
 quo

quodam oleoso uelut peruncta, si aqua perfundatur, apparet: piliq; decidunt, deinde uel tenues renascuntur, uel glabrum corpus remanet. Nasus resimus est, naresq; intus astrictæ, foris uerò amplæ ac uelut intortæ sunt. Musculi cum aliarum partium, tum maxime pollicis atrophiam absumuntur. Laxiores uerò corporis partes intus mescent, nempe humorem hunc facile recipientes: ut labra, supercilia, frons, mala, mētum. Sub lingua uenæ nigricantes ac uaricosæ uisuntur, quæ simili constitutione iecur præditum esse testantur. Sub hacq; & auribus crebræ minutæq; uelut glandula, his similes quæ in porcis grandis nis nomen habent, inueniuntur. In summa, facies aspectu horrenda est. Si paululum corpus incauit, cutis acubus pungi uidetur: aut si refrigeratur, instar deplumis anseris exasperatur. rubor paulatim in atrum mutatur, colorisq; uigor demoritur. Raucam uocem quasi de nare edunt. Quod si magis adhuc morbus auctus sit, tumores crebriores ac maiores in tota cute oriuntur, ita ut digiti in manibus pedibusq; sæpe sub his condantur. Grauis odor ex ore spiratur, & è toto corpore fætor exhalatur. Magna ex parte cutis sensu priuatur, exulceratur: & sanguis si ex uenis mittatur, cinerulentus apparet. Turbulentia insomnia sunt, mens subdola, uitam ut amittere metuunt, sic generoso animo affectū ferre nō possunt, nec hominum consortia. Multa alia id
genus

genus signa affectum hunc comitantur: quæ qui atræ bilis mores norit, facile depræhendet. Eius mali curandi ratio hæc est: iecur, si eius occasione vitium hoc sit ortum, ad nativam temperiem reducendum est: & humor, qui totum corpus obsidet, uacuandus. Quoniam autem iecoris curationem is impedit, à uacuatione auspicabimur. At cum succus hic non solum uenosum genus, sed uniuersum corporis habitum occupat, non uno uacuandi genere utemur, sed sectis in cubitis uenis, reseratis hæmorrhoidibus, prouocatis mensesibus, purgationibus, uomitionibus, errhinis, diamaßematis, cucurbitulis, lauationibus, frictionibus, exercitationibus, illitis medicamentis. Protinus igitur inter initia si morbus deploratus non est, & uires ualide sunt, sanguis mitti debet: primùm ex cubiti dextri, deinde sinistri uena, non affatim, ne malum sanguinem exhauriendo, bonum quoque detrahas. In multo enim inuiti, benigni exigua est portio: proinde adhibendus in uacuando modus est. Paulatim igitur iterata uene sectione sanguis ducendus est, præcipueque in uere: quo tempore is magis abundat, morbusque fit & augetur. Deinde mariscæ si manare consueuerunt, euocanda sunt: sin minus, hirudines his admouenda. Ex eiusmodi enim uenis crassus feculentusque humor magis effluit. Et si mulier est, quæ patitur, ciendi menses sunt, nisi ætas prohibeat. Natura enim post humorem commode uacuatum, morbo supe-

rior euadit, calorq; qui ab eius copia suffocabitur, uelut reuiuiscit, morbiq; reliquias potentius abigit. Post sanguinis uacuationē interpositis aliquot diebus, nepe uel nouē, uel decem, ut Paulus scribit, ut in his natura recreetur, uiresq; resumat, medicamentis quæ atrā bilē ducant, ut endiū est. Primū quidem leuioribus, ut in cancro diximus: deinde ualentioribus. Itaq; iteranda sepe purgatio est. Opportuna igitur huic morbo sunt epithimum, polypodium, & quam senam uulgo dicunt, ueratrum, colocynthis, hiera, tum Ruffi, tum Logadij, catapotia quoq; ex fumo terræ, & alia multa id genus medicamenta. Solent recentiores ex fumo terræ, buglosso, scolopendrio, seri, polypodio, epythimo, sena, agarico sirupum, ut Arabes uocant, conficere: quo subinde inter initia correptos hoc morbo purgāt. quibus peractis uomitus ciendus est: deinde elicienda per os & nares pituita. Paulus leues cucurbitulas ori uentris, & hypochondrijs admouendas esse iubet, in potuq; cedriam ex aceto & cruda brassicæ succo mane & uesperis adhibendam esse, scillam quoq; torrefactam ex mulsa uel melle uel butyro elecmetis modo. Item cyrenaicum liquorem cum melle & butyro & alia id genus, quæ libro quarto idem autor scribit. Sunt qui ad tuendam faciei pulchritudinem aut candente ferro, aut exedenti medicamento caput exulcerēt. Sudor euocādus siccis sudationibus est. Friclio adhiben

C hiben

hibenda: post quam litu qui ab alto ad cutem
 euocet, ac digerat, metasyncriticon appellant, u-
 tendum: postea resiccantibus ac astringentibus.
 Multa eiusmodi Aëtius commentario decimo-
 tertio docet. In summa per omnes corporis uias,
 quibus quidem commodè fieri poterit; eliciendus
 humor est. Cæterū ex omnibus quæ in hoc mor-
 bo conscripta sunt, maxime iuuant tum uiperis
 næ carnes in esu, tum ex his composita medica-
 menta, siue intrò sumpta, siue foris admota. Sūt
 enim cum alijs plurimis, tum maxime huic affe-
 ctui saluberrima. similitudine enim substantiæ
 humorem hunc tanquam uenenosum trahunt,
 scilicet media inter ipsum & corpus curandum.
 Nam si ueneno propinquiora essent, ueneni ritu
 laderent. Sin curando corpori similia, non at-
 traherent, sed in substantiam corporis mutaren-
 tur, proinde nihil iuuarent. Moderata quoq; in
 quantitate esse debent, ne largius sumpta gra-
 uiter ledāt, parcius uerò adhibita à ueneno uin-
 cantur. Quantitatem dico nō solum molem quæ
 adhibetur, sed & adhibitionū numerū. Eadem
 ratione sal & pastilli theriaci adhibendi sunt.
 quorum omnium componendorum rationem &
 usum Galenus docet in eo libro, cui titulus est
 de Antidotis. Vbi uerò morbus iam confirma-
 tus est, manum admonere non licet. At quoniam
 plurimum incidunt periculosa symptomata: uer-
 bi gratia, spirandi difficultas, suffocatio, atq; ut
 semel

semel finiam, ingens excrementorum prouentus, purgare per interualla licebit: non autem sanguinem mittere, nisi cū sponte & naturaliter fluit, aut per mariscas, aut locos muliebres.

A L I O R V M autem tumorum præter naturam nullius curandi rationem per chirurgiam ad te scribendam esse duxi, cum tu probatissima medicamenta à nobis acceperis. Ad strumas quidem quæ repellere, exiccare, & pus mouere queant.

Struma, inflammatio est glādularum in scirrhum mutatarum, quocirca curationem agrè admittit. Curatur autem, ut aliarum partium scirrhi, quatenus ad uitium ipsum attinet. Quatenus uerò ad ipsius partis naturam spectat, aliam curandi rationem desiderat. Cum enim glandula aliæ corpori omnino sint necessariae, aliæ minorem usum præstent: quæ corpori sunt necessariae, eximi citra magnum incommodum nõ possunt: cuiusmodi sunt quæ lac, saliuam, quæq; pituitosum quendam humorem in faucibus & larynge generant, & in quas uenæ ac arteriæ perueniunt. harum partium inflammatio aliarum modo curatur: nempe inter initia, astringentibus & exiccantibus, ut quæ quod influit, repellant, & quod iam locum obsidet, uacuet, affectamq; partem roborent: quemadmodum antè declaratum est. Quòd si totus humor is uacuari non possit, maturantibus est utendum. At ubi iam in-

duruerunt, non aliter quàm aliarum partium scirrhi curantur: nempe emolliendi & digerendi ratione, quæ supra monstrata est. Quæ uerò non magnum usum animantibus præbent glandula, hoc est, quæ in uasorum medio locatæ sunt, qua parte in ramos diducuntur, sine magno incommodo demi possunt, ubi iam in scirrhum sunt mutata: ideo aut ferro excidere, aut medicamentis exedere oportet. Quibus autem remedijs hæc fiant, ex Pauli Aeginetæ libro quarto petendum est.

AD meliceridas uerò, quæ & has digerant, & pus discutiant.

In abscessuum genere tria, ut prius indicauimus, sunt frequentissima: nempe Steatoma, Atheroma, & Meliceris: à similitudine contentorum in his corporum dicta, ut Galenus docet. In steatmate enim seuo, in atheromate pulticula, in meliceride uerò melli similis materia continetur. quibus omnibus commune est, ut quod continetur, uel digeratur, uel putre reddatur, uel ferro excidatur. Steatoma enim ob contentæ materiæ duritiem neq; digeri, neq; putrescere potest, sed tantum excidi: Atheroma autem & excidi & putre reddi: Meliceris uerò digeri, putrescere, & excidi. Putrefacere dicuntur, non quæ substantiam cum fetore corrumpunt, sed quæ sine hoc sineq; dolore, aut saltem non cum uehementi adurunt, eliquant, absumunt, & corrumpunt. quale est apud

puđ Paulum Aeginetam libro quarto, quod capit aluminis scissilis, sandaracha, singulorum denarium quatuor, squamma aris denarium unum, auripigmenti tantundem.

ET quemadmodum aqua in scroto & abdomine, cæterosq; hydropas curare oporteat, didicisti.

Morbus intercus, quem Græci hydropa uocant, non contingit, nisi ex improspera sanguinis generatione. Hæc autem fit iecore uel primario uel aliarum partium consensu affecto. Primario quidem, dum uehementer id refrigeratur, seu inflammatione, seu obstructione, seu scirrho obsessum, aut alia occasione tam interna quàm externa calorem natiuum uel extinguente, uel suffocante, uel dissipante. Refrigerare enim nunc dicimus tum propriè, ut frigida potionem quæ sua qualitate frigiditatem inducit: tum impropiè, ut inflammationem, scirrhum, obstructionem, & similes affectus, qui natiui caloris substantiam demoliuntur. Consensu uerò afficitur, dum alijs partibus eodem modo afflictis consentit. Nam si lienis occasione, ut docet Galenus, uel uentriculi, uel intestinorum cum aliorum omnium, tum maximè ieiuni in meseraicis uenis firmata sit intemperies hæc, cum simis iecoris partibus primum, deinde toto uiscere communicabitur. Similiter autem si uel pulmo, uel septum transversum, uel renes intemperie laborent, hanc pri-

C S mmm

mum gibba eius partes, deinde totum iecur con-
 trahet, unde tandem sanguinis conficiendi dote
 frustrabitur. Ad eundem modum, si immodicè
 fluant mariscæ, uenter, nares, & in mulieribus
 menses, aut solitæ excretiones omnino suppressæ,
 uel largo uictu uel crapula usus sit, idem malum
 accidet, siquidem superflua uacuatio calorem
 natium dissipat, uniuersumq; corporis ha-
 bitum refrigerat. Retentio uerò & immodi-
 ca plenitudo calorem hunc uelut suffocat. Si-
 militer autem longæ febres aliq; diutini affe-
 ctus uires resoluunt. Quocirca non solum iecur,
 sed & uenter, & genus uenosum male suo mu-
 nere funguntur. Unde hydrops nascitur. In sum-
 ma, affectus hic morbis omnibus succedit, qui
 corporis habitum corrumpunt. Igitur iocinore
 uenisq; non rite munus suum obeuntibus uitio-
 sus sanguis alendoq; corpori inutilis procreatur:
 nonnumquam in tota corporis mole, ut Paulus ait,
 nonnumquã in ipso iccore, à quo nunc in uniuersum
 corpus fertur, nunc in spatium, quod perito-
 neo clauditur. Cum enim uenæ & renes per im-
 becillitatem non attrahunt, & iecur non expel-
 lit, sed nec continet, apertis poris eius, in uentris
 cauum humor elabatur. Attrahentibus uerò il-
 lis, & iocinore expellente, in uniuersum corpus
 distribuitur. Cum igitur uniuersum corporis
 habitum occupat, eam hydropis speciem gene-
 rat, quæ à Græcis leucophlegmatias, uel hyposar-
 cidios,

cidios, uel anasarca dicitur. Cum uerò intra pe-
 ritonæum & subiectas partes collectus est, si qui-
 dem multus sit, ac flatus paucus, eam quæ ab us-
 tris similitudine ascites dicitur, procreat. Si ue-
 rò humor paucus, flatus uerò multus contineat-
 tur, à tympani sonitu quem percussum edit, tym-
 panites appellatur. Cui nisi succurratur, dense-
 scente in aquam uapore, in ascitem transit. In om-
 nibus autem his affectibus corporis coloris de-
 cor amittitur. non enim aliter atq; in mortuis
 impallescit ob caloris natiui penuriam, cuius ab-
 sentia corporis uigor ac robur omne elanguescit.
 In ascite semper, in tympanite non semper pedes
 intumescere solent. Raro autem in utroq; affe-
 ctu manus, ut in phtoë & longis affectibus. Hu-
 morem enim languidior uirtus in ascite suo pon-
 dere decliuem continere nequit, nec ubi iam in
 partem aliquam deuolutus est, moderari. Igitur
 tumor uelut œdematosus efficitur, scilicet aquo-
 so humore in uaporem conuerso ob caloris imbe-
 cillitatem. Nascitur ex hoc malo & cibi fasti-
 diū: nisi cū frigida qualitas malū hoc attulit. Si-
 tis quoq; uehementer urget, nimirū stomacho sal-
 sa ac putri sanie imbuto. Urina pauca redditur,
 quòd uel in spatiū peritonæo subiectū, uel in cor-
 poris habitū trāsmissa sit. unde & spirādi diffi-
 cultas sequitur. Peculiariter autem in anasar-
 ca corpus uniuersum intumescit, ceditq; premen-
 tibus digitis sic, ut locus post pressum. cauus res-

maneat. Pulsus undosus est, latus, ac mollis: quia humoris copia totum corpus occupantis, arteriã reddit molliorem. In ascite pondere uenter grauat, nec si pulses, sonitum edit, more utris aqua pleni, sed si uersetur, aut uoluetur, aut in latus mutetur, murmur quoddam uelut decurrentium aquarum auditur. Arteriæ pulsus paruus est, frequens, durus cum quadam tensione. Nam contentus in uentre humor magnas arterias intendit, ac grauat, & cor refrigerat. Communis autem ascitæ, & tympanitæ est uentris contentio & reliqui corporis tabes, nisi ubi per morborum magnitudinẽ & longitudinẽ extrema partes intumescunt. Sed in tympanite ut grauitas uentris minor est, sic distentio maior. proinde percussus maiorem sonum edit. Pulsus quoq; longiorem minusq; imbecillum, quam alia duæ hydropis species, habet: utpote arteria contingentium corporum, ut Galenus ait, pondere minus pressa minusq; grauata, sed cum non minus tendatur, proindeq; minus obediatur, pulsus durus ac celerem obtinet.

HORVM autem geminus scopus est, nempe uisceris scirrhum curare, & collectam humiditatem digerere. De scirrhosorum autem uiscerum curatione antè disputauimus. Itaq; intercutis aquæ curatio ad hos tres scopos reducitur: nempe ut uisceris scirrhus sanetur: medicamenta, quæ humi
dita

ditatem deficcant, imponantur: & quæ urinam cient, in potu dentur. Hæc quidem tibi ad longam peregrinationem accincto sat esse arbitror. Si uerò, ut antè dixi, opus de medicamentis secundum genera, & affectos locos, scripsero, illud quoq; à tua peregrinatione reuersus ex me accipies. Aliud autem magnum opus de uniuersa curandi ratione. efflagitantibus amicis conscribetur. Quòd si in ea peregrinatione diuti⁹ detinearis, omnes quotquot scripserimus commentarios ad te mittere non grauabimur.

*Non solum scirrhum uisceris, sed & obstructions & alias causas affectum aut afferentes aut augètes curare oportet. quod cū humor aut uentris aut totius corporis impediatur, à uacuatione curationem auspicabimur. quæ quidem omni hydropi communis est. Sed quoniam eius diuersæ sunt species, diuersæq; causæ, ut modo dictum est, uacuandi modi sunt diuersi. Si quidem uniuersum corpus intumuerit, causamq; malo dederit suppressio aut hæmorrhoidum, aut mensiū, uel crapula, uel otium, uel id genus alia causa, quæ humoris plenitudinem gignit, necessario ex uena sanguis ducetur, nisi ætas aut tempus aut uires aut aliud id genus prohibeat. Hæc enim morbi causam minuit, naturam exonerat, ac potentio-
C 9 dum*

dum in elephantiasi dicebamus. Sin scirrhus,
 aut aliquis ex comprehensis affectibus hūc mor-
 bum procrearit, omīssa uena sectione ad purgas-
 tionem ueniendum erit, quae omni hydropis spe-
 ciei communis est. Hac autem fit medicamentis
 aquas trahentibus, non semel ac affatim data,
 sed subinde ac sensim repetita, ne unius medica-
 menti uehementia natura ledatur. A simplici
 igitur hiera picra purgationem auspicabimur,
 ut quae sine ui potenter exiccet, detergat, roburq;
 uentri & uisceribus inserat. Deinde ad ualentio-
 ra transeundum est, qualis radicis ireos succus,
 & ut Paulus docet, ebuli radicis in uino deco-
 Et ius, & cucumeris syluestris in uino austero
 macerati dilutum ciathi mensura in potu da-
 tum: item sambuci radicis succus. Eadem utilis-
 tate datur titymalus, nisi quod uehementius re-
 medium est. Cauendum autem ab omni uenena-
 to medicamento, ut quod iecoris affectum au-
 geat, ut scammonium. Alia id genus multa Pau-
 lus, Aëtius, & Alexander scripserūt. Postea uri-
 nas prouocare oportet nardo, cumino, casia, dul-
 ci radice, hyperico, asaro, dauco, pipere, seseli, &
 alijs id genus multis, siue per se singulis, siue ex his
 aliquibus, siue simul omnibus adhibitis, ut Pau-
 lus docet. Facit & ad hoc, medicamentum ex
 amygdalis, cuius compositio haec est: Anisi semis-
 nis, apij, asari, absinthij, amygdalarum amara-
 rum, singulorum pondo denarium quatuor, ex
 aqua

aqua pastilli finguntur, singuli singulorum denariū, datur ex mulsa febricitantibus: ex mulso, si nō adest febris. Cū enim febris, urinas & obstructions delēt. Venter quoq; acribus siccātibusq; clysteribus sollicitandus est, qualis est ex muria. Locis mulierum pessi ad menses euocandos indendi sunt, quales Paulus ad hunc modum describit, Anisi, cardami, cumini, nitri, aristolochia, fœnigræci, pulegy, ficuum, interioris pares portiones excipiuntur oleo susino, id est quod ex alijs confectum est. Posthæc aquarum sponte nascentium aut similium arte factarum usus frequens salutaris est, aliarum uerò inutilis. Sudor quoq; euocandus est non exercitatione tantum, ut Celsus ait, sed etiam in harena calida, uel lasconico, uel clibano, similibusq; alijs. Venti quoque imponuntur quæ uel humorem desiccant, uel uiscus roborent. Desiccant bubulus fimus in sole arefactus, tritus, & ex aceto coctus, addita sulphuris quarta parte. Eadem utilitate pollet fimus columbinus & caprinus. Itē emplastrū ex fermento, aridis funibus, calce, nitro, iride, sulphure, uino, lauri baccis, ammoniaco. Ad idē facit quod habet lapidis pyritæ, sulphuris, uini, ammoniaci, nitri, singulorum pondo denariū duodecim, cumini pondo denariū sedecim, excipiuntur cera & terebinthina, inducāq; corio toti uentri imponuntur. Ex absinthio uerò, fœnogræco & polenta fit cataplasma, quod iecori robur restit

restituit, multa id genus medicamenta Paulus, Aëtius, & Alexander scripserunt: quæ referre longius esset. Satis enim est Galeni methodum explicare. Vacuato autem aliqua ex parte humore ad uitiati iocinoris aut partis quæ huic malo occasionem præbet, affectum curandum uidentum est: nempe scirrhum & alias prius commemoratas causas, quarum curandarum rationem partim supra commemorauimus, partim in libris Methodi medendi Galenus tradit. Victus ratio desiccet, ac urinam prouocet, sic, ut iecur non offendant. Itaque uinum austerum, sed quam tenuissimum, ut Celsus ait, utiliter adhibetur. Exiccet enim ac urinas mouet, roburque uisceris seruat. sed parce id sumendum est, neque enim id ultra dandum, quam ut uitam seruet. Eiusmodi uirtutis cibi dandi sunt, qualis est panis probe fermentatus. Inter aues, perdices, gallinacci, turtures, turdi, merulae. Ex piscibus saxatiles, & id genus alia per multa, quæ ex Galeni de Alimentis libris petenda sunt.

*

FINIS.

INDEX EORVM QVAE
hoc in libro notatu digna
continentur.

A bscessus notæ	226
A bscessus unde	352
A bscessus curatio	354
A bscessuum materia in varias corrumpit formas	352
A bscessus in pus uersi notæ	380
A ccidētia necessario inflammationē sequētia	248
A ccessionum diuersitatis causa	81
A ccidentium diuisio	248
A copum quid 344.	A ctiones 29
A ër attractus quomodo uitiatur	163
A equali excessu contrarius excessus pellitur	14
A equinoctium 109.	A ëtius 402
A ffectus rheumatici	310
A lter docendum, aliter opera tractanda	8
A lui excrementorum notæ	226
A nasarca	299
A nimi mores temperamentum patefaciunt	32
A nimi curæ febrem gignunt	36
A nimi deliquium ab utero	176
A nimi defectus à syncope quo differat	161
A nimi emotiones quæ quas affectiones relinquant 57.	A nimi motus 52
A nimose facultatis motus quomodo fiant	57
A nimi deliquij curationis modi uarij	170
A ndronis pastillus 276.	A nodyna uere 344
A notioribus ad ignotiora ars procedit	33

Alexandyni a Syria ^{Aposte}
carne vescuntur. elephantiāq
laberant. 392.

I N D E X.

<i>Apoſtēma ſeu abſceſſus quid</i>	352
<i>Aqua febrī qua febris eſt perpetuo conuenit</i>	149
<i>A quibus curatio auſpicanda</i>	10
<i>Ariſtoteles</i>	210
<i>Arteriarum pulſus natura index</i>	32
<i>Artuum muſcutorumq; inflatorū curatio</i>	344
<i>Aſcites</i>	407
<i>Aſtringentia ſiccitati inimica</i>	189
<i>Aſtologia quatenus Medico neceſſaria</i>	220
<i>Atheroma</i>	404
<i>Atrabilis ſemper deorſum educendā; niſi aliō feratur</i>	141
<i>Atræ bilis repurganda ratio</i>	390
<i>Auerſionis ſpecies. 170. Auicennæ error</i>	301
<i>Auicenna 143. Aurora</i>	111
B <i>Arbara emplaſtra</i>	366
B <i>Balneum diariæ utile</i>	48
<i>Balnei dulcis aquæ uis</i>	125
<i>Balneum diarijs febribus commodiſſimum</i>	38
<i>Balnea quibus conducant, quibus non</i>	173
<i>Bilis commoda uacuatio quæ</i>	127
<i>Bilis atra triplex</i>	390
<i>Bulimus unde, & eius curatio</i>	184
<i>Bubo quid & unde. 67. Bubonum cauſæ</i>	37
<i>Bubonis curatio 270. Bulimos</i>	162
C <i>Acœthe ulcus quid</i>	278
C <i>Calor natiuus duplex</i>	232
<i>Calor febrilis</i>	34
<i>Calor febrilis in diuerſis partibus diuerſas gi- gnit</i>	91

<i>gnit febrium differentias</i>	34
<i>Calor tertiana 85. Calor naturā indicat</i>	31
<i>Cancris genus quod curetur, quod non.</i>	393
<i>Cancer sine ulcere & cum ulcere unde</i>	243
<i>Cancrorum ortus</i>	390
<i>Capitis dolentis curatio</i>	203
<i>Caput quomodo afficiatur</i>	201
<i>Carbūculus unde, & eius natura curatioq;</i>	280
<i>Carbo pestilēs unde 143. Carbūcul' unde 141. et</i>	280
<i>Carni generanda idonea med.</i>	388
<i>Carne replentia</i>	360
<i>Cataplasma ad inflāmationes 260. Cavitas</i>	28
<i>Causis infestātibz contraria apponenda reme- dia 74. Cause sanitatem seruantes</i>	29
<i>Cavitas oculorum</i>	60
<i>Cause in affectus resoluuntur</i>	25
<i>Celsus</i>	277. & 295
<i>Celeris & frequentis pulsus cause</i>	53
<i>Cerebrū rationis principium 57. Cirrha</i>	367
<i>Chirurgia in cancris temere nō adhibenda</i>	393
<i>Glyster 125. Coctio et cruditas qd promittāt</i>	108
<i>Cognoscere communem & minus communem omnium hominum naturam</i>	7
<i>Cognitio morbi, eius curationem precedit</i>	231
<i>Color temperaturam ostēdit 31. Cōmunia</i>	23
<i>Communis omnium hominum natura</i>	6
<i>Consuetudo quid</i>	155
<i>Consuetudo naturę proprietatem docet</i>	32
<i>Cōtinuitatē quę soluat 195. Cōtraria quę</i>	290
	Contra

Contrariæ positione partes quæ	294
Conuulsio quomodo fiat	152
Cor tanquam rex in corpore	214
Cor animosæ facultatis principium	57
Corporis partiũ diuisio, earumq; affectus	219
Corporis habitudo eandem uim habet	31
Craßus humor multiplex	242
Craßa ac uiscosa medicamẽta motu pigra sunt 13. Crisis quando salubris	221
Crisis quãdo bona, & quando contrã expectan da 221. Crisis signa prognostica	206
Crisis quid 205. Crustã à partibus soluẽtia	387
Cructorũ excrementorum quatuor species	197
Cucurbitula uis	289
Cur communia tantum scribat	21
Curarum accidentia 60. Curandi ordo	10
Cutis rhacodes unde	380
Cutis densitas quid & unde	64
Cyrenaicũ medicamentum	141
D efectionis ex supuacuo calore curatio	185
D efectionis ob ingentem inflammationẽ curatio	186
Defectiõis ex uehemẽti refrigeratiõẽ curatio	184
Deliquij animi ab obstructione insignis partis curatio	190
Deliquij animi à crudis humoribus curatio	175
Deliquiũ animi ab immoderata intẽperie	165
Deliquij animi uariæ deinceps recitãtur cause, & curatio 192. De naturæ motu	220
	Delig

INDEX.

<i>Deligatura in sinu ratio.</i>	372.
<i>Derivatione quando utendum</i>	290.
<i>Diaria febres facillime curantur</i>	38. & 40.
<i>Dies decretorij</i>	216.
<i>Diaria malis accidentibus carent.</i>	50.
<i>Diaria cur simplicissima</i>	35.
<i>Diatritos febril inutilis</i>	38.
<i>Dierum decretoriorum singulorum vis</i>	222. &
<i>eorundem ratio</i>	210.
<i>Diospoliticon</i> 140. <i>Divisionis error</i>	26.
<i>Divisio πολυσήμης in sua signifi.</i>	26.
<i>Divisio accidentis in subiecta</i>	26.
<i>Digerentia molliendo</i>	331.
<i>Dividendi ratio ad curationem pernecessaria</i>	30.
<i>Divisio subiecti in accidentia</i>	26.
<i>Diurnæ febris signa</i>	102.
<i>Doloris differentiæ, ac qualitates unde sumantur</i>	201.
<i>Doloris causæ</i> 194. <i>Dolor quomodo sedetur</i>	353.
<i>Dolor trifariam sedatur</i>	344.
E ffectus in suas causas resolvitur	25.
E lementa quomodo misceantur	211.
<i>Elephantiasis</i> 398. & 400. <i>Emmotum quid</i>	366.
<i>Emplastrum quid</i> 366. <i>Επιμρασμὴ</i>	195.
<i>Επιμρασμὸν quid</i> 354. <i>Epigoni emplastrum</i>	366.
<i>Erysipelatis curatio</i> 267. <i>Erysipelas duplex</i>	139.
<i>Erysipelas exquisitum duplex</i>	240.
<i>Εστὶ μὲν & unde</i>	237.
<i>Evacuandi ratio pro temporis constitutione &</i> <i>consuetudine instituenda</i>	154.

D. Exed.

I N D E X.

Exedentis herpetis curatio	275
Exemplum de quodam adolescente	109
Ex utero quomodo reuocandum	297
Ex utero quomodo deriuandum	297
Ex oculis animi mores depræhenduntur	56
Excrementa 29. Exemplum ex Galeno	248
Externum calorem quid uocet	76
Exemplum de progressionem, quis cuiusq; particula sit usus	247
F ebbris substantia	33. 42
Febres ex bubone quæ mites	37
Febris assidua notæ	115
Febrium principes notæ ex quibus desumatur	42
Febris ex cutis densitate	66
Febris continua quomodo fiat	78
Febris intermittens quomodo fiat	78
Febris cur cognoscenda	79
Febris diariæ ex bubone accidentia	68
Febris quotidiana causæ	143
Febris ex lassitudine	62
Febres ex bubone quæ malæ	37
Febris putris notæ	49
Febrium quæ ex humoribus accenduntur diuersæ species 35.	Fermenti natura 356
Figura 28.	Finiis in sua media 25
Fistula quid, eiusq; curandi ratio	376
Fluxio quomodo impediatur 255.	Flauus color 65
Fluxionis in aliquâ partem affectâ curatio	279
Flatus causa 343.	Fluxionis cause 255

facine
 in pulsi
 by comy
 no. 392.

~~fluxio~~
 Inez sanj Ja piber. 45i
 Flux

I N D E X.

Fluxio quomodo fiat	178
Fluxionis differentia unde sumantur	291
Forma instrumēti 18. Frigus cutem claudit 37	
Frig ^o 82. Frictiōis vis 290. Frigida facultas 170	
Furor febrem generat 36. Furoris accidētia 60	
G Angrana, eiusq; curatio	382
G Genus in species diuiditur	24
Glandula cur facillime fluxiones recipiant	235
Glandularum natura	321
H Aemorrhoidarum notæ	216
H Hæctica febris differentia	35
Herpetis utriusq; curatio 174. Hippocrates 305	
Hispanica scabies 178. Horror 82	
Hypōthesis de folle	91
Hypōthesis de febricitate cum symptomate 150	
I Ecur concupiscentia est principium	57
I Ecoris scirrhusi curatio	337
Iecur uehemētia uti liē medicamēta nō fert	337
Iecoris scirrhus inueteratus insanabilis	337
Imbecillitas quid	180
Imbecillitas frigus refugit	182
Inchoandum semper à leuioribus	326
In curis & cogitationibus corporis habitus mi- nus exiccatur	56
Incognita propria egroti natura ad commune confugiendum	23
Indicatio à rebus secundum naturam	29
Indicationes à quatuor generibus	283
Indicatio à temperie partis	283

D   In di

I N D E X.

In diarijs nulla pulsus inequalitas	47
In diuersis indicationibus urgentiori primum consulendum	158
Indicatio à sensus acumine & hebetudine	317
Indicatio à partis facultate	314
Indicatio à partis formatione	289
Indicatio à rebus præter naturam	30
Indicatio à partis robore	316
Indicatio à partis situ	288. & 310
Indicatio omnium morborum communis	320
Insensilis transpiratio	49
Inflammationis cause quedam & curatio	264
Intemperantiæ octo	180
Innumera hominum particulares naturæ	7
Inequale incrementum quando appareat	101
Instrumentorum fabrica quibus absoluatur	28
Inæqualitatis sensus causa	50
Intermittentium februm curatio	103
In omni inflammatione pulsus est serrans	46
Intemperantiæ diuisio	30
Inflammationis diuisio prima	232
Incisurarum diuisio 358. Inflammationis species	230
Inflammationum cause & curatio	333
Indicationes unde petendæ	160
Inæqualis pulsus cause 53. Intercutis origo	405
Intemperierum quatuor curatio	278
Inflammationis causa	234
Inflammatiō erysipelatodes & erysipelas phle- gmonode quid, & eorum curatio	268

Irac.

Jus albu. 397.

Iracundia febrē gignit	36.	Iracūdiæ pulsus	52
Καυρὸς	18.	Καυρὸς ὀξύς	16
L Abrorum ulceris uitiatorum curatio			279
L Lassitudinis sensus febrem facit			36
Lesbiū uinum	172.	Leucophlegmatias	407
Lienis flatuosi curatio			335
Lienis scirrhusi curatio			334
Longitudo quomodo deprehendatur			117
Locus cui adhibetur remediū formā medicamē ti docet	17.	Lunæ in morbis imperium	218
Lunæ uarij effectus pro figurarū uarietate			217
Lunæ lucis ratio			214
M Ador	49.	Māsuētissima febris signa	50
M Mala febris accidentia			50
Magnitudinem quæ indicent			118
Magna inter diarias cognatio			40
Magni pulsus causæ	53.	Methodus uniuersalis	9
Medicamenta elephantiasi accommoda			401
Medicamentū dolorem citra noxā leuans			258
Medicamenti ex cōbusta charta compositio			365
Medicamenti ex chalcite compositio			261
Mensis reuolutionis	218.	Meliceris	404
Mensis medius qui & criticus, unde			219
Mēsīū notæ	226.	Mēsīs illuminationis quid	217
Miliaris unde	238.	Miliaris herpetis curatio	275
Mæror febrē parit			36
Mæstitiæ & curæ signa differunt			55
Modus cibādi unde sumat	72.	Morbi diuisio	30
Morbi spēs, mores et magnitudo unde noscat			248

D

Mor

I N D E X.

Morborum differentia unde	244
Morborum mutatio	205
Morbi salutaris aut contra, nota	217
Morbi diuturni paribus dieb' iudicari solent	216
Morbus	6
Morborum succincta recessio, atq; curatiois ratio	320
Musa pastillus 276. Macharionis emplastrum	366
Mulsa varie coquitur	175
N Arcoticum quid	354
Nati in corpore varij colores	316
Natura sanguinis & carnis genitrix	387
Necrosis 382. Nativus calor quomodo servet	76
Nativum calorem perdentia	382
Natura quomodo ad suam reducatur temperie	130
Natura iuvena 126. Naturalis urina qualis	66
Natura ascititia 6. Natura	6
Natura se ad iucunda explicat	171
Nature motus qualis esse debeat	226
Nativus calor duplex	33
Natura intra certos elementorum fines continetur	6
Natura subitas mutationes non sustinet	17
Non in omnibus diarijs eodem modo nec eisdem balnei partibus, nec eadem victus ratione ut- tendum 71. Nota à pulsibus	90
Nota febris minus certa	42
Nominum ratio varia	244
Novem modis elementa miscentur	28
Novè symmetria 28. Novè hominis natura	7
Nota caliditatis	93

Nurs

Nutritimentum quomodo deficiat	163
O bscura signa 41.	Occasio 17
Oedematis natura eiusq; quatenus symptoma est curatio	323
Oedematis duplex curatio	325
Olca repellentia 249.	Opora 123
P artes principes corporis	190
Paulus Aegineta	275
Partium corporis natura, actionis & usus cognitio morbo cognoscendo necessaria	245
Pasionis pastillus	276
Partium diuisio duplex, eiusq; intellectus	313
Particulares natura sub artem non coguntur	8
Partes quae praecipue febre obsidentur	42
Pallidus color	65
Partis formatio medicamento quantitatē praescribit 16.	Partitio 26
Parui pulsus causae 53.	Partis conditio 15
Petrus Brissous	294
Peculiare quoddam remedium tum locus, tum affectus desiderat	13
Pertinacia affectus medicamento quantitatē uariat 15.	Peculiarē naturā cogno. & c. 8
Phæa 367. Phyma qd 244. Phygethli curatio 271	
Φύσις 6.	Phymatis curatio 271
Piper triplex	139
Polychreston medicamentum 361.	Poma 123
Post lauacionem ad solitā uictus rationē ager est relegandus 38.	Polyida pastillus 276
	D 4 Priu

I N D E X.

<i>Privata nature medicamenti modum variat</i>	175
<i>Prima qualitates</i>	12
<i>Prima diarie accessio quomodo intelligi debeat</i>	48
<i>Primum caloris naturalis genus</i>	33
<i>Propria cuiusque natura</i>	7
<i>Pus mouentia 365. Putredinem auferentia</i>	384
<i>Putredo quid, & eius causa, ex Aristotelis sententia 76. Pulsus quotidianarum febrium</i>	98
<i>Purgantia blande</i>	133
<i>Pulsus inequalitas in diuersis arterie partibus 47. Pulsus dicrotus</i>	46
<i>Pulsus in inflammatione idem perpetuo non manet</i>	46
<i>Pulsus tertianarum omnium intermittentiu celerissimi 91. Pulsus iracundie & furoris</i>	54
<i>Pulsus in animi affectibus quales</i>	92
<i>Pulsus tertiana, aliaque eius accidentia</i>	85
<i>Pulsus cause</i>	53
<i>Pulsuum inequalitas duplex</i>	191
<i>Putrefactionis idem modus apud medicos & philosophos</i>	77
<i>Putrescentiu in animantis corpore partiu ordo</i>	77
<i>Putredo quomodo fiat 75. Purgationis effectus</i>	289
<i>Pyritis lapidis uel molaris ministratio</i>	333
Q <i>uando ad propinqua, quando ad longinqua reuocandu 306. Quartanae signa</i>	89
<i>Quartanae febres uagis ferè succedunt</i>	83
<i>Quartanae uictus ratio</i>	138
<i>Quartana febris</i>	105
	<i>Quad</i>

Quadrangulis maxima vis inest.	216
Quartanae signa precipua	89. 94
Quantitas 14. Quartanae curatio	136
Quando in diaria cibandum	51
Quando in hydropo purgandum	410
Quantitas morbi quid	117
Quatuor instrumenti sanitatis differentie	28
Qualitates sensiles	19
Quartanae signa minus precipua	94
Quae primas sequantur qualitates	12
Quae ex ambabus nascantur qualitatibus	12
Quae propriae cuiusq; naturae cognitionem suggerant	31
Quae substantiae concrementum sequantur	12
Quae remedia efflagitent	18
Quibus notis post-compositos animi motus febris deprehendatur	54
Quid in curatione magis urget	10
Quibus signis febris mores deprehendantur	47
Quibus uniuersalis methodus constet	12
Quot modis elementa miscentur, totidem naturas esse 6. Quotidiana accidentia	144
Quotidiana febris	104
Quotidianarum signa	98
R arus pulsus	89
Ratio adhibendorum purgantium medicinalium 13. Ratio adhibendarum qualitatuum	12
Recessus à iusto temperamento ad amussim non deprehenditur	8

Refrigerantia medicamenta	267
Remedia uariantur pro partium affectarum diuersitate	283
Remediorum opportuna tempora ex quibus sumantur	18
Remediorum tempora particulatim ex quibus petantur	19.
Repellendi ratio	255
Res præter naturam	19
Respiratio quomodo prohibeatur	163
Retractione quando utendum	290
Retractionis ad propinqua ratio	316
Reuocantia ad longinqua, propinqua, & ad utraq;	296.
Rigor quid	82
Robur unde noscatur	118.
Rufus color	65
S alsamentum quid	139
Saluæ ratio in pleuritide	251
Sanguinis missionis in pleuritide ratio	300
Sanguinis missio in costarum inferiorum pleuritide an utilis	306.
Sanguinem sistentia	173
Sanguis quando mittendus	147
Sanguinis missio, uehemensq; purgatio in tertianis exquisitis parum probatur Galeno	116
Sanguinis è naribus fluxuri notæ	226
Sanguis quando in hydrope mittendus	409
Sanguinis missionis in inflammatione ratio	293
Sanguinis missionis ratio in uteri affectu	299
Sanitatis effectus	29
Scarificationis & hirudinum uis	290
Scirrhi qui incurabiles	331
<i>Synthes. 392</i>	Scir

I N D E X.

Scirrhus quid, & eius curatio	330
Secundum caloris naturalis genus	34
Secundi generis naturalis caloris differentia	34
Secundae partes	34
Sectionis uenae effectus	289
Sensus frigoris, horroris & rigoris in balneo cauae se 50. Sesorius quae grata, quae ingrata	177
Sexus temperaturae index est	32
Siccitatis uarij modi	187
Signa minus praecipua unde sumantur	94
Sinum differentiae	371
Signa praecipua unde sumantur	41. & 93
Signorum cognitio ad morbi curationem perne cessaria	99
Signa ab urinis	99
Signa intermittentium februm	101
Signa alia praecipua, alia minus praecipua	93
Sinus quid, eiusq; curatio	365
Sine natura, tam communis quam priuatae co- gnitione recta curatio non fit	8
Sinus altarum partium coitionis notae	375
Simplici uacuatione quando utendum	290
Sitis unde	87
Situs & societas partium uariandi remedij rati- onem obtinent	16
Solis ardor quibus modis spiritum accedat	37
Sol omnis luminis fons	213
Solutionis modus speciem febris declarat	48
Sphragis pastill ^o ali ^o Polyidae 276. Sphacelos	382
Spiritus quibus de causis pereat	162
Spir	

I N D E X.

Spiritus resolutionis cause	163
Spuriarum febrium uictus ratio & curatio	131
Steatoma 404. Stomachi imbecilli curatio	181
Stomachus unde magis laboret	181
Stomachi ac uentris humore uitioso uexati curatio	201.
Struma curatio	403
Sub diuisione quæ contineantur	24
Succi alij alias generant febres	81
Sudor blandus unde	68
Summe spuria signa	113.
Sudor	49
Summouendorū quæ præter naturam sunt triplex est scopus	299.
Sudoris nota	226
Syderatio	372
Symptomata rationem cause obtinentia	150
Syncope quid	161.
Symptomatis diuifio	150
Syndrome plethorica	192
Symptomata affectum prodentia	150
Symptomata duplicia	147
Syncopæ à siccitate curatio	188
T ardus pulsus	89
Temperata natura duplex	7
Tendonis scirrholi curatio	332
Tenuia medicamenta celeriter in corpus feruntur	13.
Temulentia febrem efficit	36
Tertianæ exquisitæ finitio, & quomodo fiat	106
Tertianæ febris duo extrema	113
Tertiana & aliarum uictus	104
Tertiuna febris	104
Tertianæ exquisitæ signa .	113
79.	Ter

I N D E X.

Tertianæ exquisitæ uictus ratio curatioq;	125
Tetrapharmaci compositio	263
Timoris pulsus	53. & 54
Topica remedia	173
Tristitiæ pulsus	53. & 54
Tussim excreatio non semper sequitur	251
Tympanites	407
V acuandi ratio à corporis habitu	156
Vacuacionem qua dissuadeant	148
Vacuacione qua renuant, & qua admittat	256
Vacuatio quomodo fiat	163
Vacuandi ratio in conuulsis	152
Vacuandi ratio in uehementibus uigilijs & do-	
loribus	153
Vacuandi ratio ab etate	157
Vacuatio uiribus respondere debet	148
Vacuatio omni hydropi communis	409
Vacuandi modus in hydrope	165
Vaga & erratica febris	84
Vapor	49
Varia corporis partium temperamenta	34
Varia uictus ratio pro uarijs affectuum generi-	
bus	145
Vbi nihil urget à causis curationis ordo est pe-	
tendus	11
Venarum in cruribus continuitas	295
Vena humorem melancholicum uacuans	137
Ventre profluente alia supersedendum uacua-	
tione	157

*Ventris pffn uiz de Vena
tat sang n3 mittede fa 151*

<i>Vene secande locus, & uacuationis differentia unde sumantur</i>	291
<i>Vena interna utero respondet</i>	297
<i>Venarum textura</i>	294
<i>Ventris inflati curatio</i>	344
<i>Vergiliæ</i>	109
<i>Vere solida substantia</i>	35
<i>Via per quam humor educitur</i>	16
<i>Virtutum trium imbecillitatis notæ</i>	196
<i>Vires quibus seruentur aut corrumpantur</i>	162
<i>Vigiles sensus otiosi non sunt</i>	37
<i>Vires in morbo quando ualentiores</i>	19
<i>Virium augendarum ratio</i>	130
<i>Virium substantia</i>	162
<i>Virgilius</i>	212
<i>Victus humidus omnibus febribus perpetuo confert</i>	130
<i>Vires corpus nostrum gubernantes</i>	162
<i>Virtutes naturales quatuor</i>	322
<i>Vino quando utendum, quando non</i>	171
<i>Vinum frigidum quando propinandum</i>	174
<i>Vinum quibus dandum</i>	73
<i>Vigiliæ cruditatem pariunt</i>	59
<i>Vires</i>	28
<i>Vires suis actionibus cognoscuntur</i>	31
<i>Vinum calidum quando propinandum</i>	172
<i>Vigiliarum accidentia</i>	59
<i>Vitæ genus naturam ostendit</i>	32
<i>Vires quid</i>	117
	<i>Vibra</i>

I N D E X.

<i>Vibrati pulsus causa</i>	53
<i>Vinum celerrime reficit</i>	183
<i>Virtus semper seruanda & quomodo</i>	283
<i>Virtutes communes, earumq; origo</i>	313
<i>Vinculorum effectus</i>	170
<i>Vinculorum vis</i>	290
<i>Ulcera variantur pro humoris qualitate</i>	238
<i>Vnde appellationem sortiantur qualitates</i>	12
<i>Vnde vis purgatoria</i>	ibid.
<i>Vnica diariarum forma</i>	35
<i>Vomitus nota</i>	225
<i>Vomitus commoda prouocatio</i>	182
<i>Vomitus per quã utilis inueteratis febribus</i>	133
<i>Vomitio</i>	125
<i>Vrina mouende ratio</i>	126
<i>Vrina in febris diariæ declinatione quales</i>	49
<i>Vrinarum nota</i>	216
<i>Vrine secundum naturam quales</i>	47
<i>Vtendi medicamenti modus ac ratio</i>	16
<i>Vteri suffocationis cause</i>	164
<i>Vulnerata pars quomodo collocanda</i>	170

F I N I S.

Εἰς τὸν Γαλινοῦ τὸν πρὸς Γλάυκωνα
θεραπευτικῶν ἐξηγητὴν, Ιω-
κώβου Τουσάνου.

*

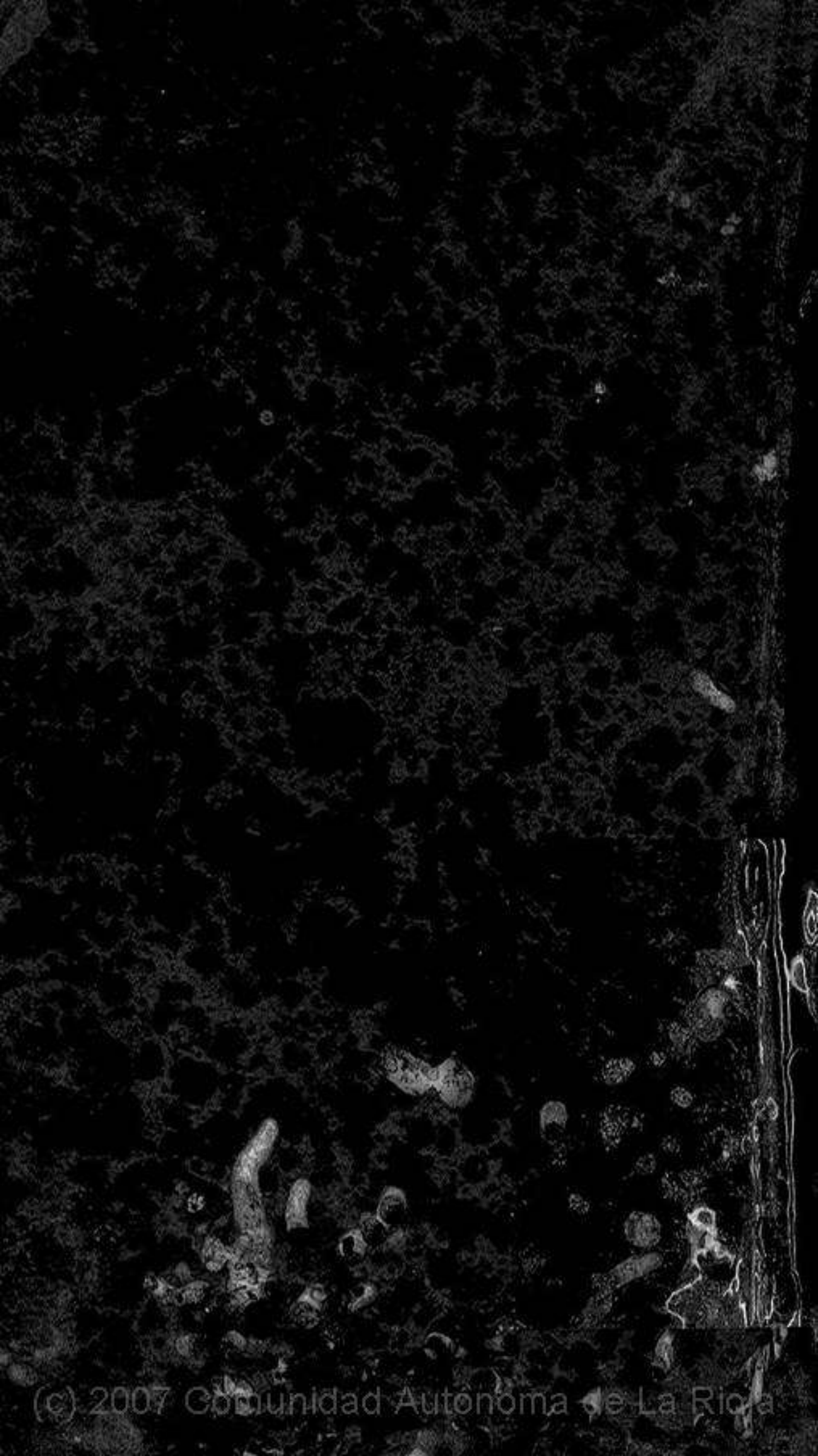
Στην γῆς μὲν σελίσιρ ταύτης, κρυφίης δὲ Γαλινοῦ
τὴν καθόλου μάρψας τῷ ξεν ἀνεστορίην.
Θψὲ γὰρ Ακάκιος λαμπραῖς, ὡς ἄλλοι Απὸλλωνος
Αντίσι ἴσφερόν τὸ σκότθ ἐσπέδασεν.

ANTHONII GALLI,
Doctōris Medici, ad Marti-
num Acacium de
castichon.

*

*In triujs quondam solitus dubitare uiator,
Stare loco, cœptam nescius ire uiam.
At Maia genitus fesso succurrit, & illi
Quod erat in uotis indice se exhibuit.
Quid nunc Martinus solus monstrator? in arte
Nempe dei partes gessit, & unus habet.
Quod cernens stupuit deus, aligero pede terram
Succutiens cœlos euolat, hæc & ait:
Perge alijs monstrare uiam, iamq; ipse faceſso:
Nam medicina tuo deuiat haud digito.*

SALENVS

AD

AVCONF

2374